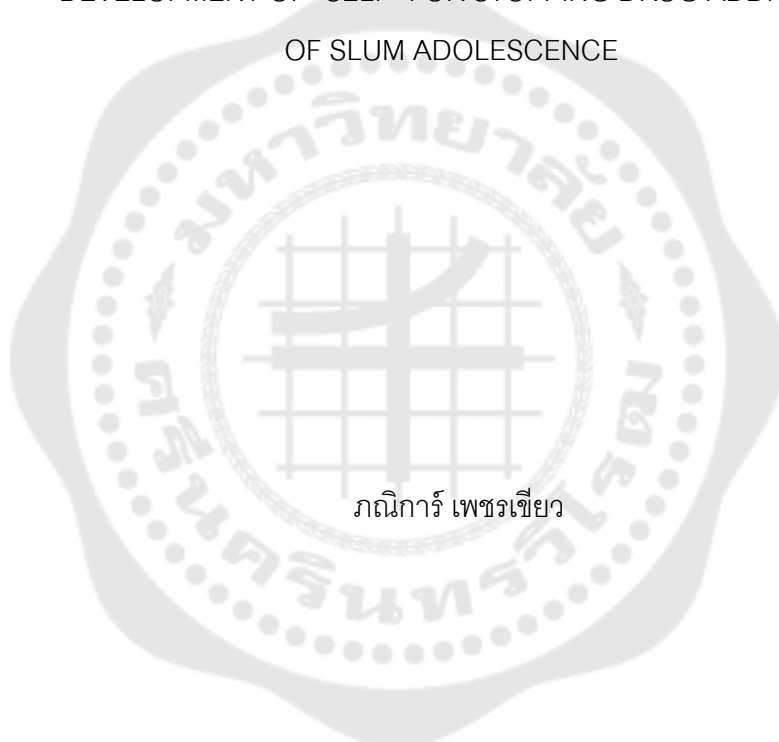

การพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้อาเสพติดของวัยรุ่นสลัม
DEVELOPMENT OF "SELF" FOR STOPPING DRUG ADDICTION
OF SLUM ADOLESCENCE

ภาณิการ์ เพชรเขียว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2563

การพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลับ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF “SELF” FOR STOPPING DRUG ADDICTION
OF SLUM ADOLESCENCE

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Development Education)

Graduate School, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปรินญาณินพนธ์
 เรื่อง
 การพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นนสลัม
 ของ
 ภณิการ์ เพชรเขียว

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
 ปรินญาณปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปรินญาณินพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.ปริชัย ดาวอุดม)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุบัญญัติ)
..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรอุฒิ ปัดไธสง)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาตัวตนเพื่ออยู่ติดการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม
ผู้วิจัย	ภณิการ์ เพชรเขียว
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. ปรัชัย ดาวอุดม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรวุฒิ ปัดไธสง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเงื่อนไข กระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดกับบุคคลรอบข้างในบริบทแวดล้อม และกระบวนการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดจนสามารถอยู่ติดการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ โดยทำการผานแนวคิดนิเวศวิทยาสังคม ความแข็งแกร่งแห่งตนและการจัดการภาพประทับ และใช้แนวทางการศึกษาเรื่องเล่า ซึ่งผลการศึกษาระท้อนให้เห็นว่า วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดมีชีวิตอยู่ในครอบครัวเปราะบาง มีเพื่อนกลุ่มเสี่ยง ล้มเหลวในการเรียน และอยู่ในชุมชนแหล่งรวมยาเสพติด สำหรับกระบวนการจัดการความเสี่ยง เน้นแสดงบทบาทที่สังคมคาดหวัง ใช้ถ้อยคำกลบเกลื่อนความผิด เลิกพื้นที่มิดชิดใช้ยาเสพติด รวมถึงทำการต่อรองกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและคนในชุมชน แม้ว่าวัยรุ่นเหล่านี้จะสามารถจัดการกับความเสี่ยงเหล่านี้ได้ แต่กลับต้องเผชิญความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น จนชีวิตเกือบต้องสูญเสียความเป็นพ่อ สูญเสียครอบครัว และโดนลงโทษ สิ่งนี้จึงทำให้พวกเขาตัดสินใจอยู่ติดการใช้ยาเสพติด สำหรับกระบวนการพัฒนาตัวตนเพื่ออยู่ติดการใช้ยาเสพติด มีทั้งกระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตน การรู้ซึ่งถึงความรักจากครอบครัว กระบวนการสร้างศรัทธาในศาสนา กระบวนการสร้างความรู้และทักษะชีวิตในหน่วยงานบำบัดยาเสพติด และกระบวนการฝึกฝนความอดทนในสถาบันเบ็ดเสร็จ ซึ่งในแต่ละกระบวนการเหล่านี้ วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดได้ทำการผานเงื่อนไขเกื้อหนุนในการอยู่ติดการใช้ยาเสพติดเข้าด้วยกัน ทั้งภายในและภายนอก มาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งแสดงออกให้บุคคลรอบข้างยอมรับตนเอง จนสามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตัวตนไปสู่การเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวตน, ยาเสพติด, ความแข็งแกร่งแห่งตน, ความเสี่ยง

Title	DEVELOPMENT OF "SELF" FOR STOPPING DRUG ADDICTION OF SLUM ADOLESCENCE
Author	PANIGA PETKEAW
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Pharichai Daoudom , Ph.D.
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Surawut Padthaisong

The aim of this study is to understand the conditions, risk management process for drug use among adolescents living in the slums and the self-development process, which allows them to overcome drug addiction. This study combined the concepts of a social ecological system, resilience, impression management and employed a narrative approach as the methodology. The results suggested that adolescents who grew up in broken homes, had at-risk friends, failed in school, and lived in a drug-infested neighborhood. As for the risk management process, they took on their expected roles in society, finding secluded places to use drugs, negotiating with law enforcement or others in the community. Although these methods helped them to manage risks and evade the law, they also tended to experience other types of consequences, such as the deaths of family members, punishment by society, or fractures in their family relationships. In the end, these consequences led them to decide to overcome their drug addictions. There were various processes for self-development to overcome drug addiction. This included a process of recognizing love from their families, building faith in religion, forming new knowledge and life skills with a drug rehabilitation agency, and developing patience. Throughout each process, these adolescents used internal and external conditions to help them overcome drug addiction. Along the way, they were able to change themselves and developed their own ways to overcome their drug addiction.

Keyword : Development of "Self", Drug, Resilience, Risk

กิตติกรรมประกาศ

การสร้างสรรค์ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ "ชีวิต" ที่ต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค และความท้อแท้ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ความอ่อนด้อยทางวิชาการของผู้วิจัย จนทำให้บางครั้งแทบหมดกำลังใจในการก้าวเดินไปสู่ปลายทางแห่งความฝัน แต่ด้วยการได้สัมผัส เรียนรู้ และ เข้าใจถึงความเมตตาของคณาจารย์ในสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรจุมิ ปัดโธสง อ.ดร.ปรีชัช ดาวอุดม อาจารย์ ดร. กิตติกร สันคติประภา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง ที่ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจ อุทิศ เวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และคำสอนทุกถ้อยคำ ทุกวลี และทุกประโยคที่ให้กับลูกศิษย์คนนี้อย่าง ไม่เหน็ดเหนื่อย สิ่งนี้จึงเป็นเสมือนแรงผลักดันที่ทำให้ผู้วิจัยเตือนตนเองเสมอว่า ต้องใช้ความอดทน ความมุมานะในการฝ่าฟันสิ่งท้าทายเหล่านี้ให้ได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุบัญญัติ ประธานสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะใน แง่มุมที่ผู้วิจัยละเลยแต่เป็นประเด็นสำคัญ จนทำให้ปริญญาานิพนธ์มีความชัดเจน ครบคลุมมาก ยิ่งขึ้น มากไปกว่านั้น ขอขอบคุณเจ้าของประสบการณ์ทุกท่านที่ได้ร่วมสนทนาอย่างเปิดใจ แม้ว่าการ พุดคุยในบางครั้งได้สร้างความสะเทือนใจ และใช้เวลายาวนานในการสนทนา จนกระทั่งผู้วิจัย สามารถสร้างสรรค์ความรู้ชิ้นนี้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยความรักเสมอมา ขอขอบคุณ "คุณวรรณ" บุคคลสำคัญในชีวิตคนหนึ่ง ซึ่งเป็นได้ทั้งเพื่อน พี่ และน้อง ที่พร้อมยื่นเคียง ข้าง ให้กำลังใจ และก้าวเดินไปด้วยกันทั้งในยามสุขและทุกข์ จนทำให้ผู้วิจัยรู้ซึ่งถึงคำว่า "รัก" ที่ แท้จริง รวมไปถึงเพื่อน พี่น้องในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติทุกคน ที่คอยสอบถาม แบ่งปัน ความรู้ และคอยตั้งคำถามที่กระตุ้นให้ผู้วิจัยได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น ความสำเร็จของงานชิ้น นี้ จึงเป็นเสมือนการหลอมรวมภาพเรื่องราวชีวิตที่เกิดขึ้นในช่วงการทำปริญญาานิพนธ์ระหว่างผู้วิจัย กับบุคคลแวดล้อม ที่จะตกผลึกอยู่ในความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

ภณิการ์ เพชรเขียว

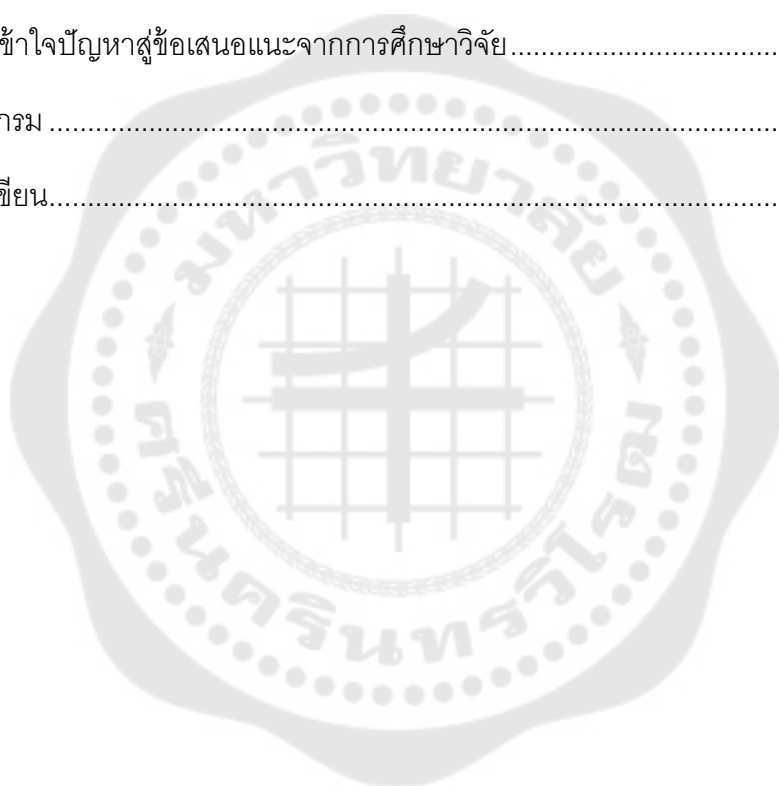
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	9
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ส่วนที่หนึ่ง ระบบนิเวศวิทยาสังคม.....	11
แนวทางการศึกษาเชิงระบบนิเวศวิทยาสังคม	12
แนวคิดนิเวศวิทยาสังคม	15
ส่วนที่สอง การพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดในระบบนิเวศวิทยาสังคม	25
2.1 แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน.....	27
ความเสี่ยงของบุคคล	31
ปัจจัยปกป้อง : การนำพาทรัพยากรและการต่อรองกับบุคคลอื่น	34
2.2 การจัดการภาพประทับแห่งตน: การผลิตตัวตนที่ยุติการใช้ยาเสพติด	41

ตัวตนในฐานะผู้ผลิต	42
การสะท้อนย้อนคิดภายใน.....	43
ตัวตนของบุคคล	44
การนำเสนอตัวตน.....	45
ส่วนที่สาม กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
แนวการศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์	55
สนามในการวิจัย.....	58
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	58
การเข้าสู่สนามวิจัย	60
ความน่าเชื่อถือในการวิจัย	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
บทที่ 4 จากเส้นทางความเสี่ยงสู่ชีวิตที่แข็งแกร่งในการยุติยาเสพติด	76
ความเสี่ยงจากยาเสพติดของชีวิตวัยรุ่นในบริบทสลัม	76
ภาพสลัมท่ามกลางเมืองใหญ่.....	77
ชีวิตวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด : บรรทัดฐานร่วมที่ต้องต่อรองในครอบครัวเปราะบาง.....	82
การใช้ชีวิตในครอบครัวเปราะบาง.....	83
วิถีจัดการความเสี่ยงในครอบครัวของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด.....	100
โลกของเพื่อน : พื้นที่เปิดเผยตัวตนผู้ที่ใช้ยาเสพติด	107
ความล้มเหลวของชีวิตวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในโรงเรียน.....	116
ความรู้สึกไร้ตัวตนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในโรงเรียน	117
กลวิธีในการจัดการความเสี่ยงในโรงเรียน	122
ชีวิตวัยรุ่นในชุมชนแหล่งรวมยาเสพติด	125

สลัม : พื้นที่นัดหมายของผู้ใช้ยาเสพติด	125
ตลาดนัดขายยาเสพติดในสลัม	127
ตราประทับที่ถูกตอกตรึงจากคนในชุมชน	129
ชีวิตวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดที่บิดเบี้ยวไปจากตัวแบบทางสังคม	131
การจัดการความเสี่ยงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยบทบาท “วัยรุ่นไร้เดียงสา”	135
การต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยบทบาท “วัยรุ่นผู้ไม่ไร้เดียงสา”	136
การจัดการความเสี่ยงจากการถูกตรวจตราด้วยการดูแลเรือนร่างให้ปกติ จากความเสี่ยงสูงสุดเปลี่ยนในการเลิกยาเสพติด	140
กระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนเพื่อยุติยาเสพติด	142
กระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตนสู่การยุติยาเสพติด	143
การเชื่อมั่นในตนเอง	143
การควบคุมตนเอง	147
การรู้ซึ่งถึงความรักจากครอบครัว	154
แม่ : สายใยความสัมพันธ์ที่ทำให้รู้จักคำว่ารัก	154
การรู้ซึ่งถึงความรักของแม่และลูก	158
กระบวนการสร้างศรัทธาในศาสนา	161
กระบวนการสร้างความรู้และทักษะในหน่วยงานบำบัดยาเสพติด	166
ความรู้ของศาสตร์ทางการแพทย์ในการยุติยาเสพติด	166
ทักษะชีวิตในสถานบำบัดยาเสพติดสู่การเลิกยาเสพติด	170
กระบวนการฝึกฝนความอดทนในสถาบันเบ็ดเสร็จ	174
ความอดทนจากวินัยกองทัพ	174
การควบคุมร่างกายภายใต้วินัยเรือนจำ	176

บทที่ 5 ความรู้ ตัวตนผู้วิจัย และทางออกเชิงนโยบาย	181
ความรู้จากประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นสมัยยุคดิสเคิลทิยาเสพติด	182
ความเสี่ยงและกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นที่เข้าเสพติด	182
กระบวนการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นสมัยเพื่อยุคดิสเคิลทิยาเสพติด	187
ตัวตนของผู้วิจัย	193
ข้อถกเถียงจากผลการวิจัย	194
ความเข้าใจปัญหาข้อเสนอนะจากการศึกษาวิจัย	198
บรรณานุกรม	203
ประวัติผู้เขียน	213

สารบัญตาราง

ไม่พบรายการสารบัญภาพ

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 แสดงระบบนิเวศวิทยาสังคม	18
ภาพประกอบ 2 แสดงนิเวศวิทยาสังคมที่นำไปสู่การสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน	35
ภาพประกอบ 3 ที่ตั้งของการแสดงออก ในการวิเคราะห์เชิงนามธรรม ของ Goffman	46
ภาพประกอบ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	53
ภาพประกอบ 5 สรุปความรู้จากผลการศึกษา.....	192

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน และแทรกซอนไปทุกพื้นที่ และกลุ่มคนในสังคม จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้ยาเสพติดและบุคคลอื่นในเชิงสุขภาพกายและจิตใจ สภาพเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมในวงกว้าง ตลอดจนมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนในสถิติการจับกุม และผู้ต้องหาเสพติด ในช่วงปี 2558-2561 ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในส่วนของการจับกุมยาเสพติดในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวน 149,805 คดี และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 181,806 คดี และจำนวนผู้ต้องหาเสพติดมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน จากในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 162,462 ราย เพิ่มขึ้น เป็น 193,555 ราย ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558-2560) ยิ่งไปกว่านั้น จากการสำรวจแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด พบว่า ปัจจุบันมีแหล่งแพร่กระจายของยาเสพติดในหลากหลายพื้นที่ ทั้งพื้นที่รอยต่อระหว่างประเทศ และภายในประเทศ เช่น ชุมชนแออัดหรือสลัม สถานบันเทิง ศูนย์การค้า และแหล่งมั่วสุมต่าง ๆ เป็นต้น (ปราโมทย์ จันทร, 2558)

ในส่วน of สถานการณ์ยาเสพติดในสลัม นับเป็นพื้นที่หนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของคนเมือง ที่สภาพทั่วไปในทางกายภาพ มีการปลูกสร้างบ้านเรือนใกล้กันจนหลังคาบ้านซ้อนทับกันไปมาอย่างแออัด มีตรอกซอกซอยที่คับแคบจนผู้คนไม่สามารถเดินสวนกันไปได้ และมีมุมลับมากมายที่ยากจะมีผู้ใดพบเห็นได้โดยง่าย จนทำให้พื้นที่เหล่านี้เอื้อต่อการปิดบัง ซ่อนเร้น และหลบซ่อนในการใช้ยาเสพติดของผู้คนทั้งภายในและนอกพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้น ยังกลายเป็นพื้นที่แหล่งรวมของการพบปะกันระหว่างผู้จำหน่ายยาเสพติดรายใหญ่/รายย่อย ผู้ซื้อกับผู้ขายยาเสพติด และพื้นที่ในการรวมกลุ่มของผู้ใช้ยาเสพติด (Mishra Arima, 2006); (อัครเดช ลำพาย, 2556) แม้ว่าสภาพพื้นที่สลัมจะมีลักษณะเช่นนี้ หากแต่ยังคงคลาคล่ำไปด้วยผู้คนจากหลากหลายพื้นที่ที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่แห่งนี้ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีรายได้น้อย และต่ำกว่าเกณฑ์เส้นความยากจน ซึ่งในปี 2559 คือคนที่มีรายได้น้อยกว่า 2,669 บาทต่อเดือน หรือประมาณ 5.8 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ที่ถูกคนในสังคมมองว่ามีแบบแผนการใช้ชีวิตอยู่ภายใต้วัฒนธรรมพิเศษที่เรียกว่า “วัฒนธรรมความยากจน”

อันมีลักษณะเป็นวงจรแห่งความชั่วร้ายของชีวิตและสังคมมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย “โง่ จน เจ็บ” โดยความโง่ เกิดจากความไม่รู้ หรือขาดการศึกษา จึงทำให้ไม่มีความรู้ในการดูแลสุขภาพ และขาดทักษะในการทำงาน จึงมีรายได้น้อย ขาดเงินทอง และเมื่อเกิดความเจ็บป่วยก็ไม่มีเงินเข้ารับการรักษา และไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ หากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับผู้ใดแล้ว ก็จะทำให้ต้องประสบกับสภาพที่เลวร้ายมากยิ่งขึ้น (อุทัย บุญประเสริฐ, 2558) ในแง่นี้ คนจนที่มีรายได้น้อยเหล่านี้ ย่อมต้องการที่พักอาศัยในราคาถูก อยู่ใกล้ที่ทำงาน และอยู่ภายในพื้นที่เมือง เมื่อเป็นเช่นนี้ สลัมที่เป็นแหล่งรวมของห้องเช่าราคาถูกและอยู่ในย่านเศรษฐกิจของเมือง จึงตอบโจทย์สภาพเศรษฐกิจของคนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี หากแต่ในอีกด้านหนึ่งของเหรียญแห่งชีวิตที่พวกเขาต้องเผชิญในชีวิตประจำวันภายในพื้นที่แห่งนี้ก็คือ การมีชีวิตทางสังคมที่ต้องถูกห้อมล้อมไปด้วยความเสี่ยงและอันตรายจากการจำหน่ายและการใช้ยาเสพติดของผู้คนรอบข้างทั้งภายในและภายนอกสลัม

โดยปรากฏการณ์เหล่านี้ ได้ถูกตอกย้ำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นจากผลการศึกษาในรายงานสถานการณ์ยาเสพติดและอาชญากรรมในสลัม ของการเคหะแห่งชาติ ปี 2555 ที่พบว่า จากการสำรวจสลัมในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวน 2,553 ชุมชน มีสลัม จำนวน 659 ชุมชน คิดเป็น 1 ใน 4 หรือประมาณร้อยละ 25 ที่ประสบปัญหาเสพติด ฉะนั้น ปัญหาเสพติดในสลัมจึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหาเร่งด่วนเป็นลำดับแรกที่ต้องทำการแก้ไข เนื่องจากภายในพื้นที่ดังกล่าวมีทั้งปัญหาของผู้ค้ารายใหญ่ รายย่อย และผู้เสพอยู่ในพื้นที่เดียวกัน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) ยิ่งไปกว่านั้น จากการสำรวจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยังพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุไม่เกิน 24 ปี ถือเป็นกลุ่มหลักที่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2552) ฉะนั้น จากสภาพพื้นที่ทางกายภาพและข้อมูลสถานการณ์ ยาเสพติดในสลัมที่ปรากฏเหล่านี้ จึงถูกนำมาผนวกรวมกัน และตอกย้ำภาพของสลัมว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยจากอันตรายของยาเสพติด แน่หนอนว่าผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสลัม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นจึงเป็นกลุ่มหลักที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากปรากฏการณ์เหล่านี้ จนทำให้วัยรุ่นบางคนที่อยู่ในช่วงวัยรอยต่อระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และเป็นวัยแห่งการอยากรู้อยากเห็นได้ก้าวเข้าสู่โลกของผู้ใช้ยาเสพติด และเมื่อใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ย่อมกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของพวกเขา

เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมจึงเต็มไปด้วยความเสี่ยงมากมาย ทั้งความเสี่ยงที่มาจากการใช้ยาเสพติดของตัวเอง และจากการถูกห้อมล้อมไปด้วยโครงข่ายแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งโดยตรงและทางอ้อม ที่ยึดโยง

และซึ้นทับกันไปมาอย่างซับซ้อน ดำรงอยู่อย่างไร้ระเบียบ และไม่มีคความแน่นอนตายตัว (Jeffrey M.Jenson, 1997) ซึ่งหากเผยแพร่โดยความสัมพันธ์ในแต่ละบริบทที่พวกเขาปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างเหล่านี้ ทั้งบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุด และขยายวงกว้างออกไปสู่สังคมขนาดใหญ่ ย่อมทำให้มองเห็นภาพความเสี่ยงจากยาเสพติดที่พวกเขาต้องเผชิญในชีวิตประจำวันภายในบริบทต่างๆ ที่ดำรงอยู่อย่างแตกต่างหลากหลาย กล่าวคือ

การปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด เช่น พ่อแม่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดื่มแอลกอฮอล์ ใช้ยาบ้า และกัญชา จนทำให้ไม่มีเวลาในการหารายได้และเกิดปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัว มีความบกพร่องในการขัดเกลาสมาชิกใหม่ในครอบครัว (Dillon, 2007; รชิตะห์ มะสะแม, 2554) ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ยาเสพติดของบุคคลเหล่านี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัว ทั้งการใช้ความรุนแรงในครอบครัว การทำร้ายร่างกาย ไม่ให้ความสนใจสมาชิกในครอบครัว และความยากจนของครอบครัว (Howard A. Liddle, 2006) จากการใช้ชีวิตประจำวันในสภาพความเสี่ยงดังกล่าว เป็นผลทำให้วัยรุ่นเกิดการรับรู้ ซึมซับ และขัดเกลาความคิด ความรู้สึก ตลอดจนมุมมองที่มีต่อยาเสพติด จนทำให้พวกเขาเห็นว่าการใช้ยาเสพติดของสมาชิกในครอบครัว และตนเองเป็นการกระทำที่เป็นปกติ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว และไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นในชีวิต (จินตกานต์ สุธรรมดี, 2561) ตลอดจนสามารถปรับตัว และใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับสมาชิกภายในครอบครัวเหล่านี้ได้

การเติบโตขึ้นมาในครอบครัวเช่นนี้ ภาพของการใช้ยาเสพติดจึงกลายเป็นสิ่งหนึ่งที่ดำรงอยู่ในความคิด ความรู้สึก และเป็นการกระทำที่พบเห็นได้เป็นปกติในชีวิตประจำวัน จนทำให้เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นที่พวกเขาได้ก้าวเข้าสู่โลกของกลุ่มเพื่อน การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนในสลัม ในโรงเรียน และเพื่อนนอกสลัมที่ใช้ยาเสพติดจึงกลายเป็นสิ่งปกติ และเป็นการกระทำที่มักเกิดขึ้นกับผู้ที่ใช้ยาเสพติดที่จะเลือกคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเหมือนกัน (Kandel, 1990) โดยสามารถบ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนในงานวิจัยของ Pathayanan (2011) ที่ทำการศึกษาผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดแบบผู้ป่วยใน ซึ่งพบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีการคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด จนทำให้ใช้ยาเสพติดตามเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 34.2 หรือแม้แต่ในงานวิจัยของ สุโหวด้า บุนลาด (2558) และรัตติยา บัวสอน (2555) ที่พบว่า สาเหตุของการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นมาจากเพื่อนมากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดซึ่งผ่านการสะท้อนย้อนคิดภายใน (reflexive) ได้ถูกประกอบสร้าง และกำหนดแนวทางในการกระทำที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นหลัก ทั้งการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด วิธีการใช้ยาเสพติด แหล่งซื้อยาเสพติด ตลอดจนวิธีการเลี่ยงการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย เป็นต้น (นิรนาท

แสนสา, 2543) ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนในงานของ Parker (2002) ที่พบว่า วัยรุ่นใช้ยาเสพติดสามารถเข้าถึงและหายาเสพติดมาใช้ได้ง่ายมากขึ้น โดยผ่านกลุ่มเพื่อนหรือเพื่อนของเพื่อน

วัยรุ่นใช้ยาเสพติดปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียน ที่มีกฎระเบียบที่เข้มงวด มีครูทำการขัดเกลาความรู้ผ่านการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างเข้มข้น และมีโครงการโรงเรียนสีขาวที่มุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนถูกวัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในรั้วโรงเรียนตีความและให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ และทำให้เกิดความยุ่งยากในการใช้ยาเสพติด หากแต่ปัญหาเหล่านี้มิได้เป็นอุปสรรคต่อการใช้ยาเสพติดของพวกเขาแต่อย่างใด ในทางกลับกัน ได้กลายเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการเสริมพลังให้เกิดการประกอบสร้างแนวทางการกระทำของตัวเอง เพื่อให้มีโอกาสและเปิดพื้นที่ในการใช้ยาเสพติด พร้อมทั้งแสดงการกระทำออกมาในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการหลีกเลี่ยงในการปฏิสัมพันธ์และเผชิญหน้ากับครู การแสวงหาพื้นที่ปกปิดและมิดชิดภายในโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแหล่งรวมในการใช้ยาเสพติดในช่วงเวลาว่าง และการหลบหนีออกจากรั้วโรงเรียนเพื่อออกสู่โลกภายนอก เพื่อหาพื้นที่เหมาะสมในการใช้ยาเสพติด

วัยรุ่นใช้ยาเสพติดปฏิสัมพันธ์กับระบบคุณค่าที่คนในสังคมมีต่อวัยรุ่นสลัม ในเชิง “เหมารวม” ว่าเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและติดยาเสพติด อันเป็นผลพวงจากการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาในหลากหลายรูปแบบ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การขาดความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว การหย่าร้าง การขาดการเลี้ยงดูที่เหมาะสม การไม่ประสบความสำเร็จในทางวิชาการ การได้รับการขังจากกลุ่มเพื่อนหรือผู้ค้ายาเสพติด และการให้ความหมายสลัมว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยยาเสพติด เป็นต้น (อรทัย อาจอ่ำ, 2543) จนทำให้คนในสังคมได้นำเงื่อนไขเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดระเบียบแบบแผนความสัมพันธ์กับวัยรุ่นใช้ยาเสพติดเหล่านี้ ตลอดจนสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมในเชิงลบขึ้นมา แล้วนำไปประทับตราวัยรุ่นในสลัม จึงทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ต้องถูกกำกับและควบคุมอย่างเข้มข้น เพื่อให้ทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่สังคมคาดหวัง ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาายังต้องปฏิสัมพันธ์กับกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ที่ระบุว่าพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย บุคคลผู้ใช้ยาเสพติดจะกลายเป็นอาชญากรหรือผู้ปวยที่รัฐต้องจัดการให้หมดไปจากสังคม ตลอดจนโครงการชุมชนสีขาวที่มุ่งเน้นป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความเสี่ยงที่ห่อหุ้มอยู่รอบตัววัยรุ่นใช้ยาเสพติด ที่ก่อให้เกิดผลเสียและอันตรายต่อสุขภาพ การชุดชะงักของแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม และเกิดความเสี่ยงจากการถูกจำกัดอิสรภาพ เป็นต้น

แม้ว่าวัยรุ่นสลับต้องดำรงอยู่ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและระบบคุณค่าทางสังคมที่ทำให้ตนเองมีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดดังกล่าวข้างต้น หากแต่พวกเขาเป็นผู้กระทำการที่มีความสามารถและมีศักยภาพ จึงทำให้การใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลแวดล้อม ส่งผลทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดการคิด การประเมินความเสี่ยง จนเกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจถึงอันตรายและความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด จึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนาตัวตนให้มีความแข็งแกร่ง (resilience) ในการเลิกยาเสพติดได้ ซึ่งกระบวนการนี้ มิได้เกิดขึ้น ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง แต่ทว่าค่อย ๆ เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อม จนทำให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจ มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด การกระทำของตนเอง และเกิดการผลิตตัวตนที่ยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ เมื่อเป็นเช่นนี้ คำถามหนึ่งที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลับเหล่านี้ สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองท่ามกลางความเสี่ยงหรืออันตรายจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและระบบคุณค่าทางสังคมในบริบทต่าง ๆ เหล่านี้ จนยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างไร ซึ่งหากย้อนกลับไปทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดของผู้ใช้ยาเสพติดในช่วงที่ ผ่านมา จะทำให้มองเห็นภาพของคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ดังกล่าว ที่อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักๆ ซึ่งวางอยู่บนมุมมองแบบชั่วคราวข้าม กล่าวคือ

กลุ่มแรก มองว่าโครงสร้างสังคมทำให้บุคคลยุติการใช้ยาเสพติด โดยรัฐได้กำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โปรแกรมบำบัดฟื้นฟูผู้ใช้ยาเสพติด และนำไปโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ในกระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด (Schroder, 2009) ตลอดจนมีการถอดบทเรียนการดำเนินการ รูปแบบการรักษาผู้ติดยาเสพติด (อาภาศิริ สุวรรณานนท์, 2556) และกำหนดโปรแกรมพัฒนาการปรับตัวโดยใช้กระบวนการกลุ่มในวัยรุ่นหญิงที่ใช้ยาเสพติด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกัน ร่วมกันแก้ปัญหา และทำกิจกรรมให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แล้วทำการวิเคราะห์อารมณ์และพฤติกรรมของตนเองและของสมาชิกในกลุ่ม จนนำไปสู่การพัฒนาตนเองในเรื่อง การปรับตัวทางอารมณ์และสังคมเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา (ปัทมา ทหารไทย, 2558) นอกจากนี้ ได้มีหน่วยงานที่มีใช้ภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดรักษา ฟื้นฟูผู้ใช้ยาเสพติด เช่น พระสงฆ์ได้ทำการผสานหลักธรรม ความเชื่อทางพุทธศาสนา และจิตวิทยาแนวพุทธ เข้าด้วยกัน เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบำบัด เยียวยาสภาพจิตใจของผู้ใช้ยาเสพติด (วิชญาพล สีไชยสมบัติ, 2559) และในส่วนของชุมชน ได้มีการสร้างรั้วชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน (นราศักดิ์ ปานบุตร, 2554)

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงฐานคิดในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดตัวแบบที่มีมาตรฐานสากลที่เป็นหนึ่งเดียว มาใช้ในการบำบัดรักษา ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดทุกคน โดยมองว่าบุคคลเหล่านี้เป็นเสมือนผู้ป่วยด้วยโรคเฉพาะทาง ที่เมื่อชุดความรู้ทางการแพทย์ทำการวินิจฉัยพบว่า มีสารเสพติด อันเป็นเชื้อโรคร้ายแฝงอยู่ในร่างกาย จึงมีความจำเป็นต้องนำบุคคลดังกล่าว เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาที่มีแนวทาง ขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เมื่อผู้เข้ารับการบำบัดทุกคนสามารถผ่านกระบวนการเหล่านี้ได้ ก็จะสามารถฟื้นฟูสภาพร่างกายที่ถูกให้ความหมายว่าถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมจากการใช้สารเสพติด จนกลายเป็นกลุ่มคนที่เรียกว่า “ไม่ปกติ” ให้ฟื้นคืนมาเป็นสภาวะร่างกายที่เป็นปกติเฉกเช่นคนปกติทั่วไป ซึ่งมุมมองเช่นนี้ จึงละเลยการคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คน และไม่ให้ความสำคัญสนใจความคิด ความรู้สึก การกระทำของผู้ใช้ยาเสพติด ตลอดจนกระบวนการต่อรองของบุคคลเหล่านี้กับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อม ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความสลับซับซ้อน และมีความเป็นพลวัต นอกจากนี้ ยังไม่ได้คำนึงถึงบริบทเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลเหล่านั้นอาศัยอยู่

ส่วนกลุ่มที่สอง มองว่าบุคคลเป็นผู้กระทำการในการยุติการใช้ยาเสพติดด้วยตนเอง งานวิจัยในกลุ่มนี้มุ่งสะท้อนภาพของกระบวนการให้ความหมาย การคิด ความรู้สึก การตัดสินใจ และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเยาวชน ทั้งในช่วงเข้าสู่การบำบัดยาบ้า ในระหว่างการบำบัด ตลอดจนเงื่อนไขที่ทำให้พวกเขาเหล่านี้เลิกใช้ยาเสพติด และไม่กลับมาใช้ยาซ้ำซ้ำอีก (เรื่องสิทธิ์ เนตรนวลใยและชิววัฒน์ นิจนตร, 2557) ความสามารถและศักยภาพของผู้ใช้ยาเสพติดที่มีอำนาจในการคิด และตัดสินใจที่จะยุติการใช้ยาเสพติดด้วยตนเอง อันเกิดจากความปรารถนาหรือจิตสำนึกจากเบื้องลึกของผู้ใช้ยาเสพติด เป็นสิ่งผลักดันให้ตัวเองสามารถยุติการพึ่งพายาได้ (ปฤษณา ชนะวรรษ, 2549) ตลอดจน คุณลักษณะของตนเอง ทั้งสภาพจิตใจและการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของตนเองใหม่ และสภาพสังคมที่ทำให้ผู้ใช้ยาเสพติดห่างไกลจากยาเสพติดและไม่ใช้ยาเสพติดเสพติดซ้ำ (ปิยวรรณ ทศนาญชลี, 2553) พร้อมทั้ง ความสามารถในการฟื้นฟูพลังจากยาเสพติดของบุคคลทั้งก่อนและหลังการเข้ารับการรักษาเชิงจิตวิทยารายบุคคล แล้วทำการเปรียบเทียบความแตกต่างในการพัฒนา (เบญจพล กรอุไร, 2550) และการค้นหาเงื่อนไขปกป้องเชิงปัจเจกบุคคลและทางสังคมที่เป็นสากลที่ทำให้ผู้หญิงใช้ยาเสพติดเสติดมีพลังสุขภาพจิตในการเลิกยาเสพติด (นันท์ชัตต์สน์ สกุลพงศ์, 2559)

เมื่อเป็นเช่นนี้ งานวิจัยเหล่านี้ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลในฐานะอัตบุคคลที่สามารถคิด ให้ความหมาย แสดงการกระทำออกมาเป็นองหน้าให้บุคคลอื่นเห็นและรับรู้ และมี

คุณลักษณะเฉพาะบุคคลที่มีความเข้มแข็ง จึงสามารถสร้างสรรควิธีการในการจัดการปัญหาจนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ หากแต่มุมมองเช่นนี้ได้ละเลยแง่มุมในเชิงสังคมที่ย่อมเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีส่วนสำคัญที่เข้ามากำกับ ควบคุม หรือเอื้อประโยชน์ในการคิด ตัดสินใจ และแนวทางการปฏิบัติของผู้ใช้ยาเสพติด ว่าสิ่งใดที่ตนเองสามารถกระทำได้หรือไม่ได้ หากกระทำได้ ควรแสดงการกระทำสิ่งเหล่านี้กับใคร ในบริบทใด และในช่วงเวลาไหน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนในการช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ตนเองสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ฉะนั้น จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าการอธิบายปรากฏการณ์การยุติการใช้ยาเสพติด ที่แยกอธิบายโดยมองในเชิงโครงสร้างหรือกระบวนการเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างลุ่มลึก ครอบคลุม และชัดเจน สำหรับในทัศนะของผู้วิจัยที่เชื่อว่า แม้ว่าโครงสร้างสังคมภายในสลัมจะมีส่วนในการกำหนดการกระทำของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติด หากแต่พวกเขาเหล่านี้ล้วนเป็นผู้กระทำที่มีความสามารถ มีศักยภาพในการคิด การใคร่ครวญ สะท้อนกลับภายใน และสร้างสรรค์การกระทำเพื่อต่อกรกับบุคคลอื่นในโครงสร้างหรือแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่แวดล้อมไปด้วยยาเสพติด จนเกิดการเรียนรู้ เกิดการปรับตัวในเชิงบวก และสามารถยุติการใช้ยาเสพติด แม้ต้องใช้ชีวิตอยู่ในบริบทสลัมได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม ที่ให้ความสำคัญทั้งในมุมมองเชิงโครงสร้างหรือแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อน และมองวัยรุ่นสลัมในฐานะผู้กระทำที่มีความสามารถและศักยภาพในการแสดงบทบาทที่แตกต่างหลากหลายในแบบแผนทางสังคมที่ซ้อนทับกันเป็นชั้น ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและขยายวงกว้างออกไปสู่สังคมขนาดใหญ่ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทเหล่านี้ ที่ล้วนมีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด หากแต่พวกเขาได้ทำการประเมินความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง จนเกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจถึงความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด จึงนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อมในบริบทต่างๆ ผ่านการจัดการภาพประทับของตนเอง และเลือกแสดงออกมาหรือปกปิดเรื่องราวบางอย่างไว้ เพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับและประทับใจตนเอง พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการยุติการใช้ยาเสพติด จนท้ายที่สุดสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาตัวตนท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อมในโครงสร้างสังคมที่ดำรงอยู่ซับซ้อนจนทำให้วัยรุ่นสลัมยุติการใช้ยาเสพติด จึงไม่เพียงพอที่จะตั้งคำถามตรงๆ ว่า มีปัจจัยหรือสาเหตุอะไรบ้างที่ทำให้วัยรุ่นสลัมยุติการใช้ยาเสพติด และปัจจัยแต่ละตัวมี

ความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งการตอบคำถามเหล่านี้จะทำให้มองไม่เห็นภาพที่ครอบคลุม และซับซ้อนของปรากฏการณ์ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ตามแนวทางการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การจะเข้าใจชีวิตของวัยรุ่นที่เคยใช้ยาเสพติดและสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จนั้น ผู้วิจัยต้องตีความเรื่องราวชีวิตที่พวกเขาเคยผ่านประสบการณ์การยุติการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะเหตุการณ์วิกฤตที่พวกเขาปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จนสามารถประเมิน เกิดการรับรู้ มีความเข้าใจถึงความเสี่ยงจากยาเสพติด จนกลายเป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตที่ทำให้พวกเขาทำการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองไปสู่การเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ เรื่องราวเหล่านี้นับได้ว่าเป็นประสบการณ์ชีวิตที่มีความหมาย และมีส่วนสำคัญในการกำกับ และหล่อหลอมประสบการณ์ของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด จนเรื่องราวเหล่านี้ดำรงอยู่ในความคิด จิตสำนึก และความทรงจำของพวกเขาเหล่านั้น (Andrews Molly, 2013) ซึ่งการบอกเล่าเรื่องราวเหล่านี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถตีความ จนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก การให้ความหมาย การต่อรองความหมายในบริบทการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นเหล่านี้กับคนอื่นที่อยู่แวดล้อม ตลอดจนบริบททางสังคม วัฒนธรรมในห้วงเวลานั้น ๆ จนกระทั่งพวกเขาสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ฉะนั้น ในการทำความเข้าใจวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสแลมเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงต้องเข้าใจถึงการให้ความหมายท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด และการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของตนเองในบริบทสแลม ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นเงื่อนไข และกระบวนการในการดำรงอยู่ในความเสี่ยง และวิธีการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสแลมที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ซึ่งถูกสร้างและแสดงออกด้วยตนเอง รวมถึงเงื่อนไขที่พวกเขานำมาใช้เอื้อประโยชน์ และต่อรองกับบุคคลอื่นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อยุติการใช้ยาเสพติด จนทำให้บุคคลอื่นยอมรับ จึงสามารถปรับเปลี่ยนตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้

คำถามวิจัย

การใช้ชีวิตในสภาวะเสี่ยงจากยาเสพติดทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดพัฒนาตัวตนไปสู่การเลิกยาเสพติดได้อย่างไร มีเงื่อนไขและกระบวนการจัดการความเสี่ยงในบริบทแวดล้อมอย่างไร และชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาตัวตนไปสู่การยุติยาเสพติดได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจเงื่อนไข กระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดกับบุคคลรอบข้างในบริบทแวดล้อม และกระบวนการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดจนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างองค์ความรู้ที่มาจากประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ซึ่งจะกลายเป็นชุดความรู้ใหม่ที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ยาเสพติดภายในบริบทสลัม
2. หน่วยงานที่กำหนดนโยบาย และปฏิบัติงานเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถนำข้อมูลผลการศึกษาไปถอดองค์ความรู้ แล้วนำไปใช้ในการกำหนด ปรับเปลี่ยนนโยบาย และสร้างกิจกรรมสำหรับวัยรุ่น สมาชิกในครอบครัว และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในสลัม เพื่อทำการปรับเปลี่ยน แก้ไข และป้องกันวัยรุ่นสลัมกลุ่มเสี่ยงให้สามารถรอดพ้นจากยาเสพติดได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดภายใต้นิเวศวิทยาสังคม ด้วยการจัดการภาพประทับแห่งตนภายใต้บริบทต่าง ๆ จนเกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่การสร้างตัวตนใหม่ที่มีความแข็งแกร่ง และยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ความแข็งแกร่งแห่งตนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดในการก้าวข้ามความเสี่ยงและอันตรายจากยาเสพติด โดยการนำทรัพยากรทั้งที่เป็นคุณลักษณะภายในและภายนอก ที่ได้มาจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ มาใช้ในการปรับเปลี่ยนตัวเองให้มีชีวิตที่ดี แม้ต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบุคคลแวดล้อมและสถานการณ์ยาเสพติดในสลัม

ความเสี่ยง หมายถึง เหตุการณ์และหรือบุคคลที่ปฏิสัมพันธ์กับวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ทั้งในช่วงก่อนใช้ยาเสพติด ระหว่างใช้ยาเสพติด และในระหว่างยุติยาเสพติด จนทำให้พวกเขาเกิดการประเมินสถานการณ์ นำไปสู่การตระหนักรู้ มีความเข้าใจถึงอันตรายและผลลัพธ์เชิงลบที่จะเกิดขึ้นตามมา ในแต่ละบริบทที่มีความแตกต่างกันออกไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษการพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม มุ่งตอบคำถามวิจัยที่ว่า วัยรุ่นสลัมที่ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงจากยาเสพติด สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างไร มีเงื่อนไขและกระบวนการใดที่ทำให้พวกเขาเหล่านี้สามารถจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จนสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด ทั้งเงื่อนไข กระบวนการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นสลัมกับบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด บุคคลและเหตุการณ์ที่ทำให้พวกเขาเกิดการตระหนักรู้ มีความเข้าใจถึงความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด และการผลิตตัวตนขึ้นมาต่อตรงกับบุคคลอื่นในแต่ละบริบท จนทำให้บุคคลอื่นยอมรับและสามารถพัฒนาตัวตนไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดสำเร็จ การที่จะเข้าใจปรากฏการณ์เหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยได้ทำการผสมผสานแนวคิดนิเวศวิทยาสังคม (Social-ecological System) แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (Resilience) และแนวคิดการจัดการภาพประทับ (Impression management) เข้าด้วยกัน เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการมองปรากฏการณ์การพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม ที่ให้ความสำคัญทั้งในมิติโครงสร้างสังคม และผู้กระทำการ ซึ่งเป็นวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดที่ใช้ชีวิตอยู่ในสลัม โดยมีรายละเอียดในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ระบบนิเวศวิทยาสังคม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดระบบนิเวศวิทยาสังคมเป็นทั้งแนวทางในการศึกษา (Approach) และเป็นแนวคิดในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสลัมที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในหลากหลายบริบท จากบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดตัวตนเองมากที่สุดและขยายวงกว้างออกไปสู่สังคมในภาพใหญ่ จึงทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ต้องมีการปรับตัวที่สลับซับซ้อนอย่างเป็นพลวัต ในการรับมือกับความเครียด หรืออันตรายที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้การใช้ชีวิตในความเครียด จนสามารถประเมินและตระหนักรู้ถึงผลลัพธ์เชิงลบที่จะตามมา จึงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความคิด การแสดงออก เพื่อก้าวข้ามความเสี่ยงเหล่านี้ โดยการใช้ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นมาเป็นพลังผลักดันและเปิดโอกาสให้เกิดการจัดการตนเองใหม่ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ของตนเองในระบบความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามที่คนในสังคมคาดหวัง จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาตัวตนให้ก้าวข้ามความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ส่วนที่สอง การพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลับ เพื่อให้ให้เห็นถึงความแข็งแกร่งแห่งตน (resilience) และการผลิตตัวตน (self of producer) ของวัยรุ่นสลับในบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาตัวตนในการยุติยาเสพติด โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดเหล่านี้มาอธิบายปรากฏการณ์ดังนี้

ความแข็งแกร่งแห่งตน ใช้ในการอธิบายกระบวนการทางจิตวิทยาสังคม ที่ทำให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพของวัยรุ่นสลับที่สามารถประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จนเกิดการตระหนักรู้ เข้าใจถึงความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด ตลอดจนทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกที่สามารถนำพา (Navigate) และนำมาใช้ในการต่อรอง (Negotiation) กับตนเองและบุคคลอื่นในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนสามารถปรับเปลี่ยนตัวเอง ให้ก้าวข้ามความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดในระบบนิเวศวิทยาสังคมสลับ และยุติการใช้ยาเสพติดได้

การผลิตตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลับ ใช้อธิบายร่วมกับแนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตนที่ทำให้เห็นถึง การผลิตตัวตนของวัยรุ่นสลับท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติด เพื่อนำมาใช้ในการต่อรองกับบุคคลอื่นในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่เริ่มจากการนิยามสถานการณ์ ผ่านการสะท้อนย้อนคิดภายใน (Reflexive) จนเกิดความเข้าใจว่าตนเองเป็นใคร มีใครเป็นบุคคลนัยสำคัญ (Significant others) ในสถานการณ์นั้น จึงนำไปสู่การเลือกบทบาทที่ต้องการแสดง การเลือกทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ และแสดงบทบาทออกมาต่อรองกับบุคคลอื่น พร้อมทั้งทำการปกปิด/ซ่อนเร้นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมไว้ให้มิดชิด จนทำให้บุคคลอื่นยอมรับและเชื่อว่าตัวตนที่ยุติการใช้ยาเสพติดเป็นความจริง รวมถึงให้โอกาสพวกเขากลับคืนสู่สังคม และท้ายที่สุดสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ส่วนที่สาม กรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา วิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัย จนสามารถทำการประยุกต์ เชื่อมโยงฐานคิดและแนวคิดที่เกี่ยวข้องให้เข้ากับประเด็นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

ส่วนที่หนึ่ง ระบบนิเวศวิทยาสังคม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดระบบนิเวศวิทยาสังคม (Social-ecological System) มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา (Approach) และแนวคิดในการอธิบายปรากฏการณ์ โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

แนวทางการศึกษาเชิงระบบนิเวศวิทยาสังคม

ในการศึกษาปรากฏการณ์ยุคการไร้ยาเสพติดของวัยรุ่นในสลัมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษา (Approach) เชิงระบบนิเวศวิทยาสังคมที่เป็นสาขาหนึ่งในการศึกษาเชิงนิเวศวิทยา (Ecology) ของนักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ตั้งคำถามกับมุมมองเชิงนิเวศวิทยาแนวเดิม ที่ให้ความสำคัญกับการมองระบบในเชิงการปรับตัวแบบเป็นเส้นตรงเพื่อมุ่งสู่การเกิดเสถียรภาพมั่นคง (Stable equilibrium) จนเกิดการละเลยมุมมองการปรับตัวเชิงพลวัต (dynamic) ที่เกิดขึ้นภายในระบบ ไม่เป็นเส้นตรง และมีความไม่แน่นอน เมื่อเป็นเช่นนี้ในช่วงปี 1960 และก่อนปี 1970 C.S.Holling นักนิเวศวิทยา จึงได้นำมุมมองความแข็งแกร่ง (resilience) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศวิทยาสังคม ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในพลวัต (dynamics) ของระบบนิเวศวิทยา ที่บุคคลต้องใช้ชีวิตอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคม และแบบแผนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นที่แวดล้อมไปด้วยความเสี่ยงและอันตรายในหลากหลายบริบท จนทำให้บุคคลต้องมีกระบวนการปรับตัวที่ซับซ้อน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในระบบนิเวศวิทยาเช่นนี้ได้ หรืออาจกล่าวโดยย่อว่า เป็นการศึกษาความแข็งแกร่งเชิงนิเวศวิทยาสังคม (Social-Ecological resilience)

มุมมองความแข็งแกร่งเชิงนิเวศวิทยาสังคม วางอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ว่า แม้บุคคลต้องดำรงอยู่และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่แวดล้อมไปด้วยความเสี่ยง อันตราย และสิ่งรบกวนมากมาย แต่บุคคลย่อมมีความสามารถในการรับมือกับปัญหา ความเสี่ยงหรืออันตรายเหล่านี้ ตลอดจนมีความตระหนักรู้ เข้าใจถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้น จนสามารถรองรับปัญหา จัดการตัวเอง (self-organize) และทำหน้าที่ของตนเองในระบบความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อม จนนำไปสู่การพัฒนาตัวตนให้ก้าวข้ามความเสี่ยงที่เกิดขึ้น และปรับเปลี่ยนระบบใหม่ให้มีเสถียรภาพ (stability) ขึ้นมาได้ (Folke Carl, 2006) (Adger W.N., 2000) ในแง่นี้ การพัฒนาตัวตนของบุคคลจึงเกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ภายใต้ความเสี่ยงในระบบนิเวศวิทยาสังคม โดยผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดการจัดการภาพประทับใจ (Impression Management) ของ Goffman มาร่วมอธิบายเพื่อทำให้เห็นภาพของบุคคลในฐานะผู้ผลิต (Producer) ที่สามารถพัฒนาและสร้างตัวตนขึ้นมาท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับความเสี่ยงหรืออันตรายเหล่านี้ได้สำเร็จ

ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในวัยรุ่นไร้ยาเสพติดในสลัม ที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างที่ไร้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และต้องเผชิญกับความเสี่ยงหรืออันตรายจากการไร้ยาเสพติด อาทิ การถูกลงโทษจากกฎระเบียบของสังคมและการถูกกีดกันจากบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้าง หากแต่พวกเขาสามารถรับมือ เกิดการเรียนรู้จากความเสี่ยงของยาเสพติด

ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนถึงคงทำตามหน้าที่ของตนเอง และปรับเปลี่ยนตัวเองให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลแวดล้อมได้อย่างลงตัว ซึ่งผลพวงจากพลวัตที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้บุคคลสามารถคงอยู่ (persistence) ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถใช้ชีวิตท่ามกลางบริบทของความเสถียรได้ มีความเข้มแข็ง (robustness) ในการดำรงคุณลักษณะบางอย่างที่พึงปรารถนาของระบบ จนทำให้ระบบสามารถทำงานได้ แม้จะตกอยู่ท่ามกลางสภาวะความผันผวนที่มาจากพฤติกรรมขององค์ประกอบบางส่วนในระบบ หรือสิ่งอื่นที่อยู่แวดล้อม จนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพเชิงซ้อน (Multiple equilibria) อันเนื่องจากระบบสามารถตอบสนองต่อสิ่งรบกวนที่เกิดขึ้น จนเกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและหน้าที่เดิม และก่อให้เกิดระบบใหม่ขึ้นมา นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างภูมิทัศน์ที่มั่นคง (Stability landscape) ที่เกิดจากระบบนิเวศหนึ่งหรือสองระบบขึ้นไป มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนสิ่งมีชีวิต พลังงาน น้ำ และสารอาหาร จนทำให้ระบบนิเวศหรือภูมิทัศน์ที่ถูกแยกเป็นส่วนๆ และต้องเผชิญกับสิ่งรบกวนสามารถกลับมาผสานเชื่อมโยงกันจนทำให้ระบบเกิดความมั่นคงได้

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความเสถียร และอันตรายจากยาเสพติดที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้วิกฤตเหล่านั้นถูกนำมาดัดแปลง ปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นโอกาสในการเปิดช่องทางให้เกิดการเชื่อมหรือรวมตัวกันของส่วนต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนวิถีคิดและแนวทางการปฏิบัติตนของวัยรุ่น/สมาชิกในครอบครัว/คนในสลัม และเปลี่ยนแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น ทั้งในเชิงโครงสร้างและกระบวนการ จนทำให้เกิดการสร้างวงจรการใช้ชีวิตแบบใหม่ขึ้นมา กล่าวคือ นอกจากวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมจะสามารถซึมซับความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดแล้ว พวกเขาเหล่านี้ยังเกิดการเรียนรู้จากความเสี่ยงที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนตัวเองในการยุติการใช้ยาเสพติด แม้ต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติดเช่นเดิม ในแง่นี้ ความแข็งแกร่งแห่งตนจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัว จนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นพลวัต หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเปลี่ยนแปลงและความมั่นคงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินไปควบคู่กัน เพื่อทำให้ระบบสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

เมื่อเป็นเช่นนี้ กระบวนการปรับตัวจึงย่อมมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการตนเอง (self-organization) ของระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การต่อต้านสิ่งรบกวน และปัญหาต่างๆ ตลอดจนถึงก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมหรือแนวทางในการใช้ชีวิตใหม่ภายใต้ระบบการปรับตัวที่ซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้ระบบสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทและกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง (Carpenter S.R.

and Gunderson L.H., 2001) นอกจากนี้ Carpenter ยังได้ชี้ให้เห็นถึงการมองความแข็งแกร่งแห่งตนเชิงนิเวศวิทยาสังคมที่เน้นใน 3 ประการ กล่าวคือ *ประการแรก* ให้ความสำคัญกับระบบที่สามารถดูดซับความยุ่งยากและยังคงดำรงองค์กรไว้ได้ *ประการที่สอง* มองถึงระดับที่ระบบมีความสามารถในการจัดการตัวเอง (self-organization) กล่าวคือ เป็นความสามารถในการสร้างตัวตนที่เหมาะสม (self-righting) ท่ามกลางความเสี่ยง หรือสามารถสะท้อนย้อนกลับต่อผลลัพธ์เชิงลบที่เกิดขึ้นได้ เช่น วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสลัมที่มองตนเอง และถูกคนในสังคมมองว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด แต่ทว่า เมื่อพวกเขามีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แตกต่างหลากหลายทั้งบุคคลที่ใช้ยาเสพติดและไม่ใช้ยาเสพติด และเกิดการสะท้อนย้อนกลับเกี่ยวกับการกระทำของตนเองภายในบริบทที่แตกต่างเหล่านี้ ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจตัวเองในแต่ละบริบทมากขึ้น จนสามารถสร้างตัวตนที่เหมาะสมในบริบทนั้น ๆ ได้

ประการที่สาม ระดับที่ระบบมีความสามารถในการเรียนรู้ การปรับตัว และสร้างนวัตกรรมใหม่ขึ้นมา กล่าวคือ บุคคลภายในระบบจะประกอบสร้างยุทธวิธีในการปรับตัว อันเป็นผลจากการเรียนรู้ของบุคคล จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมของปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนเกิดการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบของระบบและสถาบัน เพื่อให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตในระบบได้อย่างปลอดภัย โดยจะมีทั้งเงื่อนไขของเวลาและกลไกการต่อสู้ของบุคคลที่อยู่ในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม และการให้คุณค่าเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะแปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา อันเป็นผลทำให้ยุทธวิธีที่บุคคลนำมาใช้ในการปรับตัว จึงไม่หยุดนิ่ง ไม่มีตัวแบบที่ตายตัว และมีความเป็นพลวัต (Carpenter S.R. and Gunderson L.H., 2001)

ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการศึกษาเชิงนิเวศวิทยาสังคม เป็นการมองบริบทสลัมแบบองค์รวมที่มีความสลับซับซ้อน ที่วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างสลับซับซ้อน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ย่อมมีผลต่อการใช้ชีวิตของพวกเขา ที่ในด้านหนึ่งต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์วิกฤต มีความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้ยาเสพติด แต่ในอีกด้านหนึ่ง วัยรุ่นที่มีศักยภาพสามารถทำการแปรเปลี่ยนความเสี่ยงให้กลายเป็นโอกาส จนเกิดการซึมซับ เรียนรู้ และปรับตัวอย่างเป็นพลวัต (dynamic) จึงทำให้สามารถสร้างวงจรการใช้ชีวิตใหม่ ภายใต้ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีเสถียรภาพ ในแง่นี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าทั้งโครงสร้างและวัยรุ่นสลัมย่อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ไม่มีฝ่ายใดกำหนดอีกฝ่ายหนึ่ง หากแต่เป็นการกระทำที่สะท้อนย้อนกลับไปมาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้วัยรุ่นสลัมสามารถยุติการใช้ยาเสพติดและใช้ชีวิตอยู่ในสลัมที่แวดล้อมไปด้วยยาเสพติดได้เช่นเดิม

แนวคิดนิเวศวิทยาสังคม

ในส่วนของแนวคิดระบบนิเวศวิทยาสังคม (Social-ecological System) ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์การยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม เพื่อทำให้มองเห็นภาพการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมกับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อมในระบบต่างๆ ที่ซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ จากระบบที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุดและขยายวงกว้างออกไปสู่สังคมภายนอกที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้ยาเสพติด หากแต่วัยรุ่นเหล่านี้ได้มีความสามารถและศักยภาพในการรับมือกับความเสี่ยง จนเกิดการเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาตนเองก้าวข้ามเหตุการณ์เหล่านี้จนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

หากผู้วิจัยใช้แนวคิดโครงสร้างหน้าที่ตามแนวคิดสังคมวิทยาคลาสสิก ที่ให้ความสำคัญในเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะในงานของทาร์คอต พาร์สัน (Talcott Parsons) มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว จะทำให้มองเห็นภาพของสลัมที่ประกอบไปด้วยระบบปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งในแต่ละระบบเหล่านี้จะมีหน้าที่กำกับไว้อย่างชัดเจน หากบุคคลภายในระบบสามารถทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ระบบเกิดดุลยภาพ (Richard Peet and Elaine Hartwick, 2009) หากแต่ ในการมองปรากฏการณ์ภายใต้แนวคิดนี้ได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างและหน้าที่ของระบบปฏิบัติการในสลัมมากเกินไป จนโครงสร้างเหล่านี้เข้ามามีส่วนในการกำหนดควบคุมการกระทำผู้คนในสลัม ว่าใครควรกระทำหน้าที่อะไร อย่างไร ควรกระทำเมื่อไหร่และกับใคร จนมองไม่เห็นศักยภาพของผู้คนในสลัมที่อยู่ภายใต้โครงสร้างนั้น ว่าสามารถคิดได้ คิดเป็น และสามารถสร้างสรรค์การกระทำของตนเองท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในกลุ่มต่างๆ ที่ดำรงอยู่อย่างหลากหลายได้

หากใช้แนวคิด bioecological ของ Urie Bronfenbrenner ที่มีฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการค้นหาความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงพฤติกรรมของมนุษย์ ภายใต้ข้อสันนิษฐานว่า (Proposition) การพัฒนามนุษย์ เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ในเชิงกลไกจากสาเหตุที่เกิดจากทั้งปัจเจกบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) บุคคล (Person) บริบท (Context) และเวลา (Time) หรือที่เรียกว่า PPCT model ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ส่งผลทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนา (Bronfenbrenner U., 1979) เมื่อเป็นเช่นนี้ ในการศึกษาปรากฏการณ์การยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัมภายใต้วิธีคิดดังกล่าว จึงเป็นการศึกษาเพื่อค้นหาสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัมในมิติต่างๆ ที่แยกย่อยออกจากกัน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ได้ส่งผลหรือมีความสัมพันธ์ที่ทำให้วัยรุ่นสลัมยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ โดยผลการศึกษาดังกล่าวจะกลายเป็นตัวแบบเชิงสากลที่นำไปใช้

ทำนายวัยรุ่นนั้ใช้ยาเสพติดในสลั้มทุกคน เมื่อเป็นเช่นนี้ การมองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใน โครงสร้างดังกล่าว จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงมากเกินไป ที่มองว่าหากมีเหตุอย่างหนึ่งเกิดขึ้นก็จะ ส่งผลทำให้เกิดผลอย่างหนึ่งตามมา หากแต่ในโลกความเป็นจริงความสัมพันธ์ของบุคคลจะมี ลักษณะย้อนกลับไปกลับมามากตลอดเวลา ชับซ้อน และเกาะเกี่ยวโยงใยสัมพันธ์กัน โดยยากที่จะแยก เหตุและผลที่แน่นอนตายตัว และเป็นหนึ่งเดียว หากแต่มีการแปรเปลี่ยนไปท่ามกลางการ ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นจากที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุด และขยายออกไปในสังคมวงกว้าง

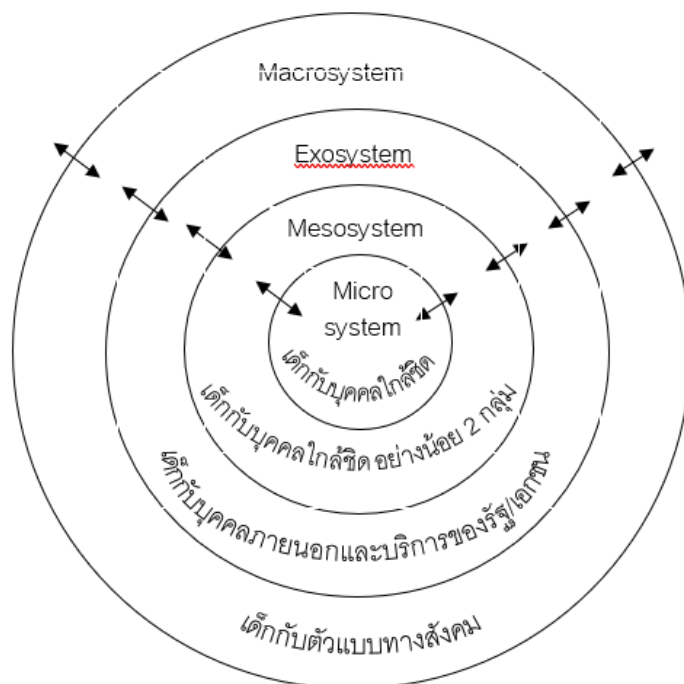
ฉะนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดระบบนิเวศวิทยาสังคม (Social-ecological System) ของ ยูรี บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Urie Bronfenbrenner) นักจิตวิทยา พัฒนาการ ที่เชื่อว่าการศึกษากการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก เป็นผลจากเด็ก ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่ จนทำให้ทั้งสองส่วนย่อมมีส่วนร่วมในการกำหนดซึ่งกัน และกัน ฉะนั้น ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงไม่สามารถศึกษาภายใต้ฐานคิดแบบ วิทยาศาสตร์ ในเชิงการทดลอง ที่ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นและการตอบสนองภายใต้สภาวะ ของการควบคุมภายในห้องปฏิบัติการ ซึ่งไม่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่ ดำรงอยู่อย่างซับซ้อน ภายในโลกความเป็นจริงได้ (Bronfenbrenner. U, 2005) เมื่อเป็นเช่นนี้ เขา จึงได้นำแนวคิดทางนิเวศวิทยาของ เอิร์น แฮคเคิล (Ernest Haeckel) นักสัตววิทยาและนัก วิวัฒนาการ ชาวเยอรมัน ซึ่งเป็นศาสตร์แขนงใหม่ที่เกิดขึ้นในปี 1837 ภายใต้ฐานคิดแบบ วิทยาศาสตร์ ที่มองว่าสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ทั้งใน ส่วนของวิถีการดำรงชีวิต อาทิ การหาอาหาร การแข่งขัน การปรับตัวเพื่อการอยู่รอด ตลอดจนการ พึ่งพาอาศัยกัน จนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม (Bubolz M. M. and Sontag M. S., 1993) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษากการเจริญเติบโต และการพัฒนาการของเด็กที่ใช้ชีวิตอยู่ภายใน สภาพแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่

โดย Bronfenbrenner มองว่าสภาพแวดล้อมที่เด็กดำรงอยู่มีความซับซ้อนและมี กิจกรรมที่มีส่วนในการพัฒนาเด็กเกิดขึ้นในหลากหลายบริบท เช่น บ้าน โรงเรียน และสนามเด็ก เล่น จึงไม่สามารถใช้มุมมองทางนิเวศวิทยาเชิงเดี่ยวหรือระบบใดระบบหนึ่ง ที่มองความสัมพันธ์ เชิงเส้นตรงมาใช้ในการอธิบายพัฒนาการดังกล่าวได้อย่างครอบคลุม ฉะนั้น เขาจึงให้ความสำคัญ กับการมองระบบความสัมพันธ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่ดำรงอยู่ อย่างซับซ้อน (Bronfenbrenner U., 2001) และไม่ได้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติเพียงอย่างเดียว หากแต่มีความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) ที่มนุษย์ซึ่งดำรงอยู่ร่วมกันเป็นสังคม (Social being) และสมาชิกภายในสังคมจะมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในบริบทและช่วงเวลาต่างๆ ตลอดจน

ทำหน้าที่ของตนเองภายในบริบทที่พวกเขาอาศัยอยู่ (Bronfenbrenner. U, 2005, p. 95) จนทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ เกิดการปรับตัว และทำให้สามารถพัฒนาตัวเองขึ้นมา

เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงได้เขียนหนังสือ “The Ecology of Human Development” ที่มองว่านิเวศวิทยาเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์ ภายใต้กระบวนการทัศนเชิงนิเวศวิทยา ที่เกี่ยวข้องกับ ความก้าวหน้า การโต้ตอบกันระหว่างการทำ การเจริญเติบโตของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวที่ก่อให้เกิดการพัฒนาบุคคลภายในบริบทนั้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบริบทที่พวกเขาเหล่านี้อาศัยอยู่ (Bronfenbrenner U., 1979) จากความเชื่อดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมในการมองบุคคล และสิ่งแวดล้อมของเขา ที่มองว่าการเติบโตของบุคคลเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต มีความก้าวหน้า และมีการสร้างโครงสร้างใหม่ภายในสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากบุคคลได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในลักษณะของการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (reciprocity) จนนำไปสู่กระบวนการพัฒนาที่มีได้ถูกจำกัดจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเท่านั้น หากแต่ยังเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกซึ่งขยายวงออกไป และซ้อนทับกันเป็นชั้น ๆ จากระบบ จุลภาค (microsystem) ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดและเด็กต้องเผชิญหน้าอยู่ในชีวิตประจำวัน แล้วขยายวงกว้างออกไปสู่ระบบกลาง (mesosystem) ระบบภายนอก (exosystem) และทุกระบบเหล่านี้ได้ถูกรวมโดยระบบมหภาค (macrosystem) **(ภาพประกอบ 1)**

ในแต่ละระบบเหล่านี้จะมีบทบาทหน้าที่ บรรทัดฐาน และความสัมพันธ์ ซึ่งเด็กได้ถูกถ่ายทอดและขัดเกลาสิ่งต่างๆ เหล่านี้เข้าไปในความคิดของตนเอง จนทำให้รับรู้และเข้าใจหน้าที่ของตนเอง และสามารถใช้ความคิดในการพิจารณาคัดเลือกบทบาท และบรรทัดฐานเหล่านี้มาใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทต่างๆ โดยเฉพาะในบริบทที่บุคคลเหล่านี้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงหรืออันตราย จนทำให้พวกเขายังคงดำรงการทำหน้าที่ของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองได้ให้ก้าวข้ามความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ (Bronfenbrenner U., 1979) เชกเช่นในวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมในระบบย่อยต่างๆ ที่มีความเสี่ยง (Risk) จากการใช้ยาเสพติด กล่าวคือ

ภาพประกอบ 1 แสดงระบบนิเวศวิทยาสังคม

ระบบจุลภาค (Microsystem) เป็นกลุ่มหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดวัยรุ่นใช้ยาเสพติดมากที่สุด เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน และคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งวัยรุ่นสลัมต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยผลพวงจากการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมเต็มไปด้วยแรงเสริมทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ทำให้พวกเขาเกิดความคิด การรับรู้ เกิดความเข้าใจ จนนำไปสู่การตัดสินใจฉ้อฉลการใช้ยาเสพติดหรือยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งหากทำการเปิดเผยแบบแผนความสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมกับบุคคลอื่น จะทำให้เห็นภาพสายใยความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นในสลัมกับบุคคลใกล้ชิดที่โยงใยไปด้วยประเด็นปัญหาต่างๆ มากมาย โดยภาพเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในงานวิจัยช่วงที่ผ่านมาเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น ที่ผลการศึกษาเหล่านี้ได้ชี้ชวนให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดของบุคคลใกล้ชิด ดังนี้

1) การปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับสมาชิกในครอบครัว

วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับรูปแบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ไม่ลงรอยกันของพ่อแม่ ทั้งการทะเลาะเบาะแว้งกัน การแยกกันอยู่ และการหย่าร้างกัน ตลอดจนการขาดการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างเด็กกับพ่อแม่ อันมาจากเงื่อนไขทางด้าน

เศรษฐกิจเพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว การขาดโอกาสทางการศึกษา จนทำให้เด็กขาดการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจากครอบครัว (Lewis, 2009; Ombati M., 2016; อรทัย อัจฉา, 2543) และไม่มีเงินจ่ายค่าเทอมจึงต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน (Awino, 2010) ยิ่งไปกว่านั้น ร้อยละ 21 ของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดได้มีประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์ทางตรงกับพ่อและ/หรือแม่ และสมาชิกภายในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด หรือจำหน่ายยาเสพติดเพื่อสร้างรายได้มาใช้จ่ายภายในครอบครัว จนทำให้พวกเขาต้องการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งปกติและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ยาเสพติด ฉะนั้นวัยรุ่นกลุ่มนี้ย่อมมีความโน้มเอียงในการใช้ยาเสพติดสูงกว่าวัยรุ่นที่สมาชิกในครอบครัวไม่มีการใช้ยาเสพติด (ประธาน รัชตจำรุญ, 2544)

เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางครอบครัวที่มีปัญหาดังกล่าวข้างต้น สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นสลัมแต่ละคนต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติดจากใครบ้าง อย่างไร และพวกเขามีการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติดอย่างไร ตลอดจน เมื่อตัดสินใจยุติการใช้ยาเสพติดแล้ว พวกเขา มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร

2) การปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับกลุ่มเพื่อน

นอกจากครอบครัวที่นับได้ว่ามีส่วนสำคัญต่อความคิด ความรู้สึก และการกระทำของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดแล้ว กลุ่มเพื่อนยังเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น โดยกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่นเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุเท่า ๆ กันหรือใกล้เคียงกันทั้งที่อยู่ในสลัมเดียวกัน และเพื่อนในโรงเรียน โดยพวกเขาจะใช้เวลาส่วนใหญ่ร่วมกัน มีความคิด ความรู้สึก และการกระทำในลักษณะคล้ายคลึงกัน ตลอดจนเป็นกลุ่มคนที่มิบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมความคิด การกระทำของตนเอง (Muss Rolf E., 1990) เมื่อเป็นเช่นนั้นวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมส่วนใหญ่จึงเลือกคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเหมือนกัน และมีประสบการณ์ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่อยู่ในสลัมเดียวกัน/เพื่อนที่อยู่นอกสลัม/เพื่อนในโรงเรียนที่ใช้หรือจำหน่ายยาเสพติด ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม (Laoniramai P., 2005) โดยรูปธรรมที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากงานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร (รัตติยา บัวสอน, 2555) ที่พบว่า เหตุผลสำคัญที่นักศึกษาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรก คือ อยากรลองมากที่สุด (ร้อยละ 57.0) โดยมีกลุ่มเพื่อนเป็นเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความเสี่ยงใช้ยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (สายสุดา สุขแสง และเจตน์สุฤษฏี สังขพันธ์, 2558)

เมื่อเป็นเช่นนี้ สำหรับวัยรุ่นแล้วการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนจึงเป็นบริบทที่มีความหมาย มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก ตลอดจนการตัดสินใจเลือกแนวทางการกระทำในการใช้ยาเสพติดหรือเลิกยาเสพติด ฉะนั้น สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดอย่างไร และเมื่อตัดสินใจติการใช้ยาเสพติดแล้ว พวกเขามีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร

3) การปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับโรงเรียน

นอกจากครอบครัว กลุ่มเพื่อนดังกล่าวข้างต้นแล้ว วัยรุ่นใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่ต้องใช้ชีวิตและปฏิสัมพันธ์กับครูในโรงเรียน ที่เป็นผู้บังคับใช้กฎระเบียบในการป้องกันยาเสพติดภายในโรงเรียนอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้นักเรียนใช้ยาเสพติด พร้อมทั้งทำการลงโทษนักเรียนที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดเหล่านี้จึงต้องเผชิญกับความเสี่ยงหรืออันตรายจากการละเมิดบรรทัดฐานของโรงเรียนในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การว่ากล่าวตักเตือน การเชิญผู้ปกครอง การภาคทัณฑ์ และการไล่ออก ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อครูในโรงเรียนได้จัดทำโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขขึ้นมา ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในโรงเรียน จนทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดการรับรู้ เข้าใจ และร่วมมือกันในการตรวจตรา สอดส่อง ควบคุม และกำกับตัวเอง ตลอดจนบุคคลอื่นภายในโรงเรียนไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ปรากฏการณ์เช่นนี้ ยิ่งทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องตกอยู่ในสภาวะการณ์ของความเสี่ยง และอันตรายจากการใช้ยาเสพติดทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ คำถามที่น่าสนใจคือ เมื่อวัยรุ่นเหล่านี้ใช้ชีวิตอยู่ภายในโรงเรียน พวกเขาต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากใคร/สิ่งใดบ้าง อย่างไร และพวกเขามีการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเหล่านี้ได้อย่างไร จนสามารถก้าวข้ามความเสี่ยงเหล่านี้ไปได้

4) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับคนในสลัม

เมื่อกล่าวถึงสภาพแวดล้อมในสลัม ภาพหนึ่งที่ปรากฏในความคิดของคนในสังคม คือ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ที่มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างแออัด มีแหล่งมั่วสุมยาเสพติด เป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติด (ประยงค์ แสนบุราณ, 2559) ชุมชนมีความไม่ปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตราย (Sompoch Ratoran, 2012) ตลอดจน วัยรุ่นเหล่านี้ต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านที่ไร้ระเบียบ มีความผูกพันระหว่างกันน้อย มีการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย มีความหนาแน่นของประชากรสูง (Jeffrey M.Jenson, 1997) มีการ

ว่างงานเป็นเวลานานจึงหันไปใช้ยาเสพติดและก่ออาชญากรรม (Hossain Shahadat, 2011) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นเงื่อนไขแวดล้อมที่ทำให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดสูง ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ย่อมมีส่วนในการหล่อหลอมความคิด ความรู้สึก การมองโลก การให้ความหมาย และการตัดสินใจในการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น (Dodoo F. Nii-Amoo, 2007)

ในแง่นี้ เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องการใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้ คำถามหนึ่งที่น่าสนใจคือ พวกเขาได้ให้ความหมาย รับรู้ เข้าใจความเสี่ยงจากบุคคลในสลัมเหล่านี้อย่างไร มีการปฏิสัมพันธ์กับคนในสลัมอย่างไร และเมื่อตัดสินใจยุติการใช้ยาเสพติดวัยรุ่นเหล่านี้มีมุมมอง มีการให้ความหมาย และปฏิสัมพันธ์ต่อบุคคลเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร จนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ระดับถัดออกไป คือ ระบบกลาง (mesosystem) ได้อธิบายถึงการทำงานร่วมกันของระบบจุลภาค (microsystem) ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดที่บุคคลต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยอย่างน้อยสองกลุ่มขึ้นไป ที่เป็นส่วนสำคัญในการร่วมกันส่งเสริม ปรับเปลี่ยน และพัฒนาการเติบโตของบุคคล (Bronfenbrenner. U, 2005) เช่น วัยรุ่นใช้ยาเสพติดปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด เพื่อนทั้งในชุมชน/นอกชุมชนที่ใช้ยาเสพติด ครูในโรงเรียนที่เข้มงวดในกฎระเบียบของโรงเรียน และสมาชิกในชุมชนที่ใช้ยาเสพติด เป็นต้น เมื่อพวกเขาผ่านประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทความเสี่ยงของยาเสพติดในหลากหลายบริบท สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้วัยรุ่นเกิดการตีความ มีความเข้าใจ และรับรู้ความหมายเกี่ยวกับยาเสพติดว่าเป็นแบบแผนการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นปกติของบุคคลที่อยู่แวดล้อมตนเอง ตลอดจนเกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนตัวเองให้ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมในสลัมที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ใช้ยาเสพติดได้

ระบบภายนอก (Exosystem) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างบริบททางสังคมที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดไม่ได้มีบทบาทเข้าร่วมการปฏิสัมพันธ์โดยตรง แต่บริบทเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบทางอ้อมในการพัฒนาพวกเขาเหล่านี้ (Bronfenbrenner U., 1979) โดยตัวอย่างที่แสดงให้เห็นภาพของระบบดังกล่าวคือ วัยรุ่นไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในที่ทำงานของพ่อแม่ แต่การปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่กับเพื่อนที่ทำงานมากเกินไปได้ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาหรือใช้เวลาในการปฏิสัมพันธ์กับเด็กน้อย จนทำให้เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ใช้ยาเสพติดเช่นกัน

นอกจากนี้ ระบบภายนอกยังหมายรวมถึงบริการต่าง ๆ ที่รัฐและเอกชนจัดให้ เช่น การบริการสุขภาพในสลัม กลุ่มสนับสนุนทางสังคม สถานที่ออกกำลังกายในชุมชน พื้นที่สาธารณะ การสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ให้กับคนสลัม การรับเด็กไปเลี้ยงดูในสถานเลี้ยงเด็ก

(Sharma.M, 2013) อาสาสมัครช่วยเหลือในสลัม และการจัดกิจกรรมเยาวชนสัมพันธ์ ลูกเสือชาวบ้านเพื่อป้องกันยาเสพติด (Sompoch Ratoran, 2012) ตลอดจนโครงการในการแก้ไขปัญหาสุขภาพสิ่งแวดล้อมที่พักอาศัยในสลัม (บังอร นางทรัพย์, 2551) เป็นต้น หากแต่วัยรุ่นเหล่านี้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือเหล่านี้ได้ค่อนข้างน้อยเนื่องจากมีการให้บริการค่อนข้างจำกัด ไม่ทั่วถึง (อรทัย อาจอ่ำ, 2543) ; (Amna Saeed and Shehla A. Yasin, 2017) ประกอบกับการให้ความช่วยเหลือในบางรูปแบบ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยให้คนสลัม เป็นการสร้างในพื้นที่ชานเมืองห่างไกลจากที่อยู่อาศัยและพื้นที่ประกอบอาชีพเดิมของคนสลัม ที่ไม่สอดคล้องกับอาชีพของคนกลุ่มนี้ที่มีอาชีพเก็บของเก่า แม่ค้าหาบเร่ ซึ่งต้องใช้พื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2551) จึงทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่เหล่านี้ได้

ระบบมหภาค (Macrosystem) จะเป็นเสมือนตัวแบบทางสังคม (social blueprint) ที่ดำรงอยู่ในเชิงวัฒนธรรม (culture) วัฒนธรรมย่อยในสลัม ระบบคุณค่าที่สังคมยึดถือเกี่ยวกับสลัม ความเชื่อของคนในสลัม ประเพณี สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงสร้างโอกาสที่มีให้วัยรุ่นสลัม และความยากจนของครอบครัว เป็นต้น ซึ่งระบบคุณค่าเหล่านี้จะมีส่วนในการกำกับระบบย่อยต่างๆ ทั้งในระบบเล็ก ระบบกลาง และระบบภายนอก จนนำไปสู่การพัฒนาบุคคลภายในระบบ (Bronfenbrenner U., 1979) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นแบบแผนเชิงสถาบันของวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมย่อย เช่น เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ประเพณี ศาสนา และการเมืองที่ปรากฏอยู่ภายในสลัมซึ่งวัยรุ่นสลัมต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนมีส่วนในการหล่อหลอมความคิด ความรู้สึก การตระหนักรู้ของบุคคล จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนคัดแปลงการกระทำ และนำไปสู่การพัฒนาตนเองได้ ซึ่งหากจำแนกแยกแยะสิ่งที่บ่งชี้ตัวแบบทางสังคมของนิเวศวิทยาสลัม (Slum) ที่เป็นที่อยู่อาศัยของวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ภาพที่แสดงออกมาให้เห็นมีอยู่หลากหลายแง่มุม ดังนี้

ลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สลัม (Slum) เป็นพื้นที่หนึ่งของเมืองที่กระทรวงมหาดไทยได้ถอดรหัสหมายว่าเป็น “ แหล่งเสื่อมโทรม ” อันเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนที่ปลูกสร้างอย่างแออัด ไม่มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ดี ไม่ถูกสุขอนามัย ในบางชุมชนเต็มไปด้วยน้ำค้ำและน้ำเน่าเสีย (อคิน รพีพัฒน์, 2542) ในแง่นี้ เพื่อทำการจัดระเบียบพื้นที่ดังกล่าวให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รัฐได้ทำการจัดตั้งการเคหะแห่งชาติขึ้นมา ในปี พ.ศ. 2516 เพื่อเข้ามารับผิดชอบแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย จัดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้อยู่อาศัย และ

พัฒนาผู้อยู่อาศัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนที่ประสงค์จะมีที่อยู่อาศัยของตนเอง หรือร่วมกับการเคหะแห่งชาติในการจัดให้มีที่อยู่อาศัยเพื่อประชาชนเช่า เช่าซื้อ และประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการก่อสร้าง อาคารหรือจัดหาที่ดิน การปรับปรุง หรือย้ายแหล่งเสื่อมโทรม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550) หากแต่นัยยะแฝงที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังการดำเนินการดังกล่าวของรัฐ ล้วนเต็มไปด้วยการกำกับ ควบคุม และจัดการพื้นที่ดังกล่าว เพื่อให้คนสลัมมีชีวิตอยู่เพื่อขายแรงงานราคาถูกให้กับเมือง

แม้ว่าในปี พ.ศ. 2525 การเคหะแห่งชาติได้ทำการเปลี่ยนคำว่า “สลัม” มาเป็น “ชุมชนแออัด” พร้อมทั้ง นิยามความหมายใหม่ว่า เป็นบริเวณที่ไม่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำขัง อับชื้นหรือสกปรก มีปริมาณผู้อยู่อาศัยอย่างแออัด อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย หรืออาจก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้โดยมีความหนาแน่นของอาคารที่อาศัยในเขตเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ระดับตั้งแต่ 30 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ไร่ ไม่ว่าจะพื้นที่ดินนั้นจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม จะเห็นได้ว่าคำจำกัดความดังกล่าว ยังคงมีนัยยะความหมายที่ไม่ดีเชกเช่นในอดีตที่เต็มไปด้วยการดูถูก ดูแคลน และสร้างความเป็นอื่นให้คนกลุ่มนี้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากวิธีคิดของผู้ปรับเปลี่ยนความหมายดังกล่าว ยังอยู่ภายใต้ฐานคิดแบบแยกส่วนที่มองเฉพาะลักษณะทางกายภาพของสลัม ที่มีสภาพที่อยู่อาศัยทรุดโทรมหรือสกปรกรกรุงรัง ประชากรอยู่อย่างแออัด และมีสุขลักษณะต่ำกว่ามาตรฐาน โดยหลงลืมหรือปิดบังมุมมองของผู้คนที่เป็นแรงงานราคาถูก และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองไว้ข้างหลัง จนกลายเป็นสิ่งที่เลือนหายไปจากการรับรู้ของคนทั่วไปในสังคม

วัฒนธรรมของคนในสลัม บุคคลที่อาศัยอยู่ในสลัมถูกคนในสังคมให้ ความหมายว่าเป็นกลุ่มคนจนเมือง ที่ตกอยู่ภายใต้วาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” ซึ่งเป็นการทำให้เรื่อง ความจนกลายเป็นปัญหาส่วนตัวของบุคคล ที่มีแบบแผนการใช้ชีวิตอยู่ภายใต้วัฒนธรรมพิเศษที่ เรียกว่า “วัฒนธรรมความยากจน” อันมีลักษณะเป็นวงจรแห่งความชั่วร้ายของชีวิตและสังคม มนุษย์ โดยความโง่ เกิดจากความไม่รู้ หรือขาดการศึกษา จึงทำให้ไม่มีความรู้ในการดูแลสุขภาพ และขาดทักษะในการทำงาน จึงมีรายได้น้อย ขาดเงินทอง และเมื่อเกิดความเจ็บป่วยจึงไม่มีเงิน เข้ารับการรักษา และไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ หากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับผู้ใดแล้ว ก็จะทำให้ต้องประสบกับสภาพที่เลวร้ายมากยิ่งขึ้น ซึ่งการมองเช่นนี้จึงเป็นการให้ความหมายที่สอดแทรก ความไร้ศักยภาพ และด้อยความสามารถของคนสลัม จนไม่สามารถพัฒนาตนเองให้หลุดพ้นจาก วงจรเหล่านี้ได้

สภาพสังคมของคนในสลัม จากลักษณะทางกายภาพของสลัมที่เต็มไปด้วยบ้านเรือนที่ปลูกสร้างอย่างแออัด มีชอกชอย และมุมมืดมากมาย จนสามารถใช้เป็นพื้นที่หลบซ่อน อำพราง หรือกระทำผิดกฎหมายได้ง่าย เช่น ปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย การใช้แรงงานเด็ก และปัญหายาเสพติด เป็นต้น ตลอดจน เป็นแหล่งรวมของผู้คนจากหลากหลายพื้นที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่รวมกัน จึงทำให้ภาพของสลัมเป็นพื้นที่แหล่งรวมปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปจัดการ กำกับ ควบคุม และแก้ไขปัญหาสังคมเหล่านี้ให้หมดไป

แน่นอนว่า เมื่อตัวแบบทางสังคมของสลัมเป็นเช่นนี้ ย่อมทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องตกอยู่ในสภาวะการณ์ของความเสี่ยงและอันตรายจากปัญหาสังคมต่างๆ ที่เป็นการเสริมพลังในทางตรงและทางอ้อมให้วัยรุ่นเหล่านี้ใช้ยาเสพติด จนกลายเป็นบุคคลที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม พร้อมทั้งถูกตีตราว่าเป็น เด็กซี้ด เด็กเหลื่อขอ และเด็กไม่ดี ตลอดจนถูกคนในสังคมแสดงการกระทำที่เต็มไปด้วยการเหยียดหยาม ดูถูก เหยียดหยาม แบ่งแยก กีดกัน เป็นต้น (ดลชัย ฮะวังจุ และดุสิตา พึ่งสำราญ, 2560) และถูกเบียดขับให้อยู่ในมุมมืดของพื้นที่เมือง ยิ่งไปกว่านั้น ภาพลักษณ์ของวัยรุ่นสลัมเช่นนี้ ได้ถูกนำมาผลิตสื่อสารระหว่างกันในสังคมในช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่เป็นสากลซึ่งคนในสังคมใช้เป็นเลนส์ในการมองวัยรุ่นสลัม จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ถูกจัดประเภทให้มีความแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ และถูกกีดกัน ตลอดจนถูกมองและให้ความหมายว่าเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติไปจาก “ความเป็นวัยรุ่นในอุดมคติ” (Mishra Arima, 2006) เมื่อเป็นเช่นนี้ คำถามหนึ่งที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นสลัมเหล่านี้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากตัวแบบทางสังคมที่ไม่ดีเกี่ยวกับวัยรุ่นสลัมหรือไม่ อย่างไร และพวกเขาทำการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีวิถีคิดเช่นนี้ได้อย่างไร ตลอดจนมีการสร้างสรรค์วิถีทางในการต่อรองกับบุคคลอื่นในบริบทการปฏิสัมพันธ์ เพื่อยุติการใช้ยาเสพติดอย่างไร

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะมีการแบ่งแยกระบบออกเป็น 4 ระบบย่อยดังกล่าวข้างต้น หากแต่การปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับบุคคลแวดล้อมที่ใช้ยาเสพติดในระบบย่อยเหล่านี้ ล้วนมีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยว ยึดโยงกันไปมาอย่างสลับซับซ้อน โดยไม่มีฝ่ายใดกำหนดอีกฝ่ายหนึ่ง หากแต่ทั้งวัยรุ่นและบุคคลรอบข้างที่ใช้ยาเสพติดย่อมมีส่วนในการกำหนดซึ่งกันและกัน หรือเป็นความสัมพันธ์ในสองทิศทาง กล่าวคือ แม้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดจะต้องตกอยู่ภายใต้วงจรของความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติดทั้งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง และบุคคลรอบข้าง จนต้องถูกประทับตราว่าเป็น เด็กซี้ด เด็กเกเร ต้องใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว (Oyserman and Markus, 1990) มีความเชื่อมั่นในตนเองน้อย และมีปัญหาในการใช้ชีวิต หากแต่มีได้หมายความว่าวัยรุ่นใช้ยาเสพติดทุกคนจะต้องตกอยู่ภายใต้วงวนดังกล่าว มีวัยรุ่นบางคนที่มี

ความสามารถในการปรับเปลี่ยน ปรับตัว จนสามารถพัฒนาตัวตนก้าวข้ามความเสี่ยงเหล่านี้ไปได้ และมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามความคาดหวังของคนในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นการกระทำที่มีความท้าทายในชีวิตของพวกเขาเหล่านี้

ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจการพัฒนาตัวตน (Self development) ของวัยรุ่นเหล่านี้ ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติดในระบบนิเวศวิทยาสังคมได้อย่างลุ่มลึก และครอบคลุมมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (resilience) และแนวคิดการจัดการภาพประทับใจ (Impression management) มาร่วมกันอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติดในสังคม โดยแนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน จะอธิบายกระบวนการทางจิตวิทยา ที่มองว่าวัยรุ่นใช้ยาเสพติดมีความสามารถและศักยภาพในการคิด ตระหนักรู้ ความเข้าใจถึงความเสี่ยง และสามารถนำปัจจัยปกป้องมาใช้ในการสร้างตัวตนใหม่ เพื่อก้าวข้ามความเสี่ยงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งนำแนวคิดการจัดการภาพประทับใจ มาใช้อธิบายร่วมในส่วนของการสร้างตัวตนที่แข็งแกร่งท่ามกลางความเสี่ยงจากบุคคลรอบข้างที่ใช้ยาเสพติด โดยมองว่าวัยรุ่นเหล่านี้ในฐานะผู้กระทำการ (Agency) มีความสามารถในการผลิตตัวตน (Producer) ตามที่สังคมคาดหวัง ท่ามกลางความเสี่ยงจากบุคคลอื่นที่ใช้ยาเสพติด และสามารถแสดงตัวตนเหล่านี้ออกมาต่อรอง (Negotiation) กับบุคคลอื่นในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง จนทำให้บุคคลอื่นเกิดความประทับใจ และโต้ตอบการกระทำกลับมามากขึ้นจนเกิดการกระทำกับบุคคลอื่นทั่วไป ตลอดจนทำให้การยอมรับวัยรุ่นเหล่านี้กลับคืนสู่สังคม จนท้ายที่สุด พวกเขาเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองจนยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ดังจะกล่าวรายละเอียดในส่วนต่อไป

ส่วนที่สอง การพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในระบบนิเวศวิทยาสังคม

การใช้ชีวิตประจำวันของวัยรุ่นสังคม ย่อมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งในส่วนของร่างกาย ตัวตน และสังคม ดังเช่นคำกล่าวของอริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีก ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) ที่โดยสภาพธรรมชาติของมนุษย์แล้วจะต้องมีชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อธำรงแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคมให้ดำรงอยู่ (Douglas B. Rasmussen, 1999) หากมองในแง่นี้ ในการทำความเข้าใจชีวิตของบุคคลจึงไม่สามารถศึกษาโดยแยกส่วนหรือให้ความสำคัญเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งได้ แต่ต้องมองความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ แบบองค์รวม ทั้งในส่วนของร่างกาย ตัวตน และสังคม ซึ่งบุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะ มีความซับซ้อน และมี

ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แตกต่างหลากหลายกันออกไปในแต่ละบริบทและช่วงเวลา ที่เปลี่ยนไป เมื่อสิ่งเหล่านี้ได้ถูกนำมาร้อยเรียง ถักทอเข้าด้วยกัน ท่ามกลางการสนทนาภายในตนเองและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างสลับซับซ้อน เกิดขึ้นอย่างไร้ระเบียบ และดำรงอยู่ อย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยน และพัฒนาตัวตนของบุคคลขึ้นมา

เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาตัวตน (self development) จึงดำรงอยู่ภายใต้ฐานความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและมีศักยภาพในการพัฒนาตัวเอง จากความสามารถในการเรียนรู้ การฝึกฝน และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่แวดล้อม จนเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองที่ สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, 2556) จึงนำไปสู่ การพัฒนาตัวตนในบริบทเหล่านี้ ในแง่นี้ การพัฒนาตัวตนจึงเกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างการกระทำจากภายนอก (เช่น ประสบการณ์ และบุคคลอื่น) ไปสู่กระบวนการภายใน (reflection) แล้วนำไปสู่การกระทำ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามมา ซึ่งกระบวนการเช่นนี้จะ เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของผู้คน และมีการแปรเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ บริบท และเวลาที่เปลี่ยนไป (Pedler Mike and Burgoyne John, 1988)

อย่างไรก็ตาม ภาพเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลทั้งในสภาวะการณ์ปกติของชีวิตและเมื่อตก อยู่ในเหตุการณ์เจ็บปวด มีอันตราย และมีความเสี่ยง โดยเฉพาะในสภาวะที่บุคคลต้องตกอยู่ใน สภาวะเจ็บปวด (trauma) ผู้ที่มีความเป็นอัตวิสัย (subjective) จะสามารถรอดพ้นจากเหตุการณ์ และความเจ็บปวดเหล่านี้ไปได้ โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชีวิตของตนเองและ บุคคลอื่น ตลอดจนบริบททางสังคมวัฒนธรรม และเหตุการณ์เจ็บปวดที่เกิดขึ้น จนทำให้พวกเขา สามารถให้ความหมาย เกิดการรับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น และผลพวงที่ตามมาจากเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นอย่างไร ดังนั้น บุคคลจึงสามารถสร้างตัวตน จากการรับรู้ความจริงดังกล่าว และสามารถ ปรับเปลี่ยนความจริงเหล่านี้ได้เมื่อมีความจำเป็น

ปรากฏการณ์เหล่านี้ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสัปดาห์ที่ต้องใช้ ชีวิตและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิด การรับรู้และเข้าใจถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ประกอบกับบุคคลที่อยู่แวดล้อมล้วนคาดหวังให้ตนเอง ยุติการใช้ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นจึงได้นำเหตุการณ์เหล่านี้มาใช้ในการเสริมพลังและ ผลักดันตัวเองให้เกิดการพัฒนาตัวตน พร้อมทั้งทำการแสดงตัวตนเช่นนี้ออกมาท่ามกลางการ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการยอมรับ ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน จนสามารถ ปรับเปลี่ยนตัวเองให้ก้าวข้ามความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด และสามารถกลับมาใช้ชีวิตอยู่ใน สลัมตามที่คนในสังคมคาดหวังได้อย่างมีศักดิ์ศรีเช่นวัยรุ่นคนอื่นทั่วไป

ในแง่นี้ แนวคิดที่สามารถนำมาอธิบายการพัฒนาตัวตนดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (Resilience) และแนวคิดการจัดการภาพประทับใจ (Impression management) มาร่วมอธิบายเพื่อให้เห็นการผลิตตัวตนที่ยุติการใช้ยาเสพติดได้ชัดเจน และลุ่มลึกมากขึ้น ซึ่งในแต่ละแนวคิดสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้

2.1 แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน

แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (resilience) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คำว่า *resilio* ที่หมายถึง การกระเด็นกลับหรือย้อนกลับ (to bounce back) (Klein R.J.T. and Nicholls R. J., 2003) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นความสามารถในการกลับคืนสู่สภาพปกติจากความเครียดหรือประสบการณ์ยากลำบาก (Masten A. S. and Reed M. G. J., 2002) ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นในปี 1970 ภายในศาสตร์ทางจิตวิทยา (Psychological) ที่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเป็นสำคัญ โดย Norman Garmazy นักวิชาการทางจิตวิทยา ได้นำมาปรับใช้ในการศึกษาคือการต่อสู้ในกระบวนการจิตสำนึก (conscious) ของปัจเจกบุคคล เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับสภาวะทางจิต ความยากจน ความกดดันหรือความเจ็บปวด คุณลักษณะทางจิตจึงมีส่วนสำคัญต่อความเข้มแข็งของบุคคล (Kolar Katarina, 2011) ที่นับได้ว่าเป็นเสมือนปัจจัยปกป้องบุคคลที่ต้องเผชิญอยู่ในสภาวะดังกล่าว ให้สามารถลุกขึ้นต่อสู้กับเรื่องราวชีวิตที่เลวร้ายต่างๆ ได้ จนสามารถกลับมาทำตามหน้าที่ของตนเองได้เช่นเดิม ในการมองเช่นนี้จึงถูกตั้งคำถามว่า ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลมากเกินไป โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายในเชิงบริบทและวัฒนธรรมของบุคคล ซึ่งบริบทนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อบุคคลที่ในบางเวลาหรือบางเหตุการณ์อาจมีส่วนเกี่ยวพันและ/หรือขัดขวางการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนของบุคคลได้ (Ungar Michael, 2004)

ในส่วนของ กรอทเบิร์ก ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา มีความเชื่อว่าความแข็งแกร่งแห่งตนเป็นความสามารถส่วนบุคคล ที่สามารถรับรู้ เข้าใจ และพิจารณาได้ว่า *ประการแรก* 'I have' (ฉันมี..) เป็นแหล่งสนับสนุนภายนอกของวัยรุ่นสลัมที่ช่วยส่งเสริมให้ตัวเองเกิดความแข็งแกร่งแห่งตน *ประการที่สอง* 'I am' (ฉันเป็นคนที่...) เป็นความเข้มแข็งภายในตัวของวัยรุ่น และ *ประการที่สาม* 'I can' (ฉันสามารถที่จะทำ...) เป็นทักษะในการจัดการปัญหาและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากนั้น ได้นำปัจจัยปกป้องเหล่านี้ มาใช้เสริมสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน (Grotberg E., 1997) จนสามารถลดความเสี่ยง และก้าวข้ามสภาวะการยากลำบาก (Adversity) และเลิกใช้ยาได้สำเร็จ หากแต่แนวคิดนี้ได้ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดมากเกินไป ที่สามารถคิด ตระหนักรู้ มีความเข้าใจ และสามารถจัดการปัญหา ความเสี่ยงหรืออันตราย

ได้ด้วยตนเอง โดยมีได้คำนึงถึงบริบทและวัฒนธรรมที่บุคคลอาศัยอยู่ และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบทและช่วงเวลาที่ยื่นไป

นอกจากนี้ หากใช้แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (resilience) ของแมสเทน (Masten) นักจิตวิทยา ที่เชื่อว่าความแข็งแกร่งแห่งตนเป็นกระบวนการ ความสามารถ หรือผลลัพธ์ จากการปรับตัวของปัจเจกบุคคลท่ามกลางบริบทที่มีสิ่งรบกวนหรือความเสี่ยง จนสามารถเอาตัวรอดและทำตามหน้าที่ของตนเองในบริบทเหล่านี้ตามที่สังคมคาดหวังเช่นคนปกติทั่วไป (Masten, 1990) จึงเป็นการมองกระบวนการการปรับตัวของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดแบบกว้างๆ ที่ให้ความสำคัญในตัวปัจเจกบุคคล (trait หรือ Characteristic) ที่ดำรงอยู่ตามธรรมชาติ เป็นวัตถุดิบที่มีความเป็นสากล เช่น การเห็นคุณค่าในตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตัวเอง อดทนต่อผลกระทบเชิงลบ มีการควบคุมตัวเองจากภายใน มีอารมณ์ขัน มีความหวัง มียุทธวิธีในการจัดการความเครียด มีชุดของคุณค่าที่ตัวเองยึดถือ มีพ่อแม่ช่วยให้คำแนะนำ ครอบครัวอบอุ่น ได้รับการสนับสนุนของพ่อแม่ การช่วยเหลือของครอบครัว ครอบครัวไม่แตกแยก มีการดูแลกันภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และมีครูให้คำแนะนำเมื่อประสบปัญหา เป็นต้น (Emmy E. Werner, 1995) หากบุคคลมีปัจจัยปกป้องเหล่านี้ ย่อมส่งผลทำให้วัยรุ่นเหล่านี้สามารถปรับตัวในเชิงบวก และก้าวข้ามความเสี่ยงหรืออันตรายจากสถานการณ์ยาเสพติด พร้อมทั้งเลิกใช้ยาเสพติดได้

โดยงานวิจัยที่แสดงให้เห็นมุมมองดังกล่าวได้อย่างชัดเจนในงานของ Elizabeth K. Anthony (2008) ที่ทำการศึกษา การจัดกลุ่มวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในสลัม ปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงและความแข็งแกร่งแห่งตน (resilience) ซึ่งผลจากการศึกษาวัยรุ่นที่ต้องใช้ชีวิตในบริบทสลัมที่มีความเสี่ยงในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงด้านทัศนคติทั้งในส่วนของพฤติกรรมต่อต้านสังคม การใช้ยาเสพติด และการรับรู้ปัจจัยเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด ได้สะท้อนให้เห็นว่าเด็กที่มีปัจจัยเสี่ยงระดับสูง จะมีผลการเรียนต่ำ ใช้ยาเสพติดเสพยาติ ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีวินัย และขาดการควบคุมตนเอง ส่วนเด็กที่มีปัจจัยเสี่ยงระดับสูงมาก จะมีผลการเรียนต่ำมาก ขาดความรับผิดชอบในระดับสูงมาก มีปัญหากับเพื่อนและมีการกระทำผิดในระดับสูง มีความยึดมั่นผูกพันกับเพื่อนบ้านและการสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ มีการทดลองใช้ยาเสพติด และมีปัญหาภายในครอบครัว สำหรับในเด็กที่มีปัจจัยเสี่ยงระดับต่ำ และมีปัจจัยปกป้องสูง เช่น มีเกียรติภูมิแห่งตนและมีการต่อสู้กับปัญหาในระดับสูง มีระดับการเรียนดีและมีความผูกพันกับโรงเรียน มีปัญหากับกลุ่มเพื่อนน้อย มีการสนับสนุนทางสังคมสูง เด็กกลุ่มนี้จะมีการกระทำผิดหรือใช้ยาเสพติดในระดับน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นสลัมที่มีปัจจัยเสี่ยงระดับต่ำ และได้รับการปกป้องจากครอบครัว เช่น สมาชิกในครอบครัว โรงเรียน และเพื่อน เด็กจึงเกิดการตระหนักรู้ เข้าใจถึงปัจจัย

ปกป้องที่ตนเองมีภายในตัวเองและภายนอก จึงสามารถสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนท่ามกลาง
สภาวะการณ์ยากลำบากหรืออันตรายได้สำเร็จ (Neher Linda S. and Short Jerome L., 1998)

นอกจากนี้ในงานวิจัยของพรธมภา เรืองกิจ (2554) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยเสี่ยง
และปัจจัยป้องกันต่อการใช้สารแอมเฟตามีนของนักเรียนวัยรุ่นจังหวัดปทุมธานี : ศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมแบบไม่จับคู่ ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัย
เสี่ยงและปัจจัยป้องกันด้านต่างๆ ของนักเรียนวัยรุ่นที่ใช้ยาแอมเฟตามีน ซึ่งวัยรุ่นที่ใช้ยามีคะแนน
ปัจจัยเสี่ยงในทุกด้าน เช่น มีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ยาเสพติด มีความขัดแย้งในครอบครัว คบ
เพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และชุมชนมีปัญหายาเสพติด สูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่ใช้ยา ขณะเดียวกัน
วัยรุ่นเหล่านี้ยังมีปัจจัยป้องกันในทุกด้านต่ำกว่ากลุ่มเด็กที่ไม่ใช้ยาด้วย โดยเฉพาะในประเด็นด้าน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ล้วนให้ความสำคัญกับการค้นหาปัจจัยเสี่ยง และปัจจัย
ปกป้องที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ซึ่งมีลักษณะเป็นสากล มีความแน่นอน
ตายตัวที่ช่วยในการลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับเด็กเหล่านี้ จนมองไม่เห็นภาพของกระบวนการ
ต่อรองท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติด กับบุคคลอื่นที่มีความเสี่ยงจากยา
เสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษาการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นสลัมเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดจึงอาจไม่
ครอบคลุมกระบวนการต่อรอง และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ประกอบกับด้วยผู้วิจัยมีความ
เชื่อว่า แม้ว่าจะปัจเจกบุคคลจะมีฐานะเป็นผู้กระทำการ ที่มีความสามารถ และศักยภาพในการคิด
สะท้อนกลับภายใน และสร้างสรรค์การกระทำได้ หากแต่ในการกระทำต่าง ๆ เหล่านี้ต้องมี
ความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบ ความคาดหวังของสังคม และบริบททางสังคม
วัฒนธรรม ในแง่นี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้กระทำการและโครงสร้างจึงมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน
อย่างที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (resilience) ของ Michael
Ungar ที่มองความแข็งแกร่งแห่งตนเชิงกระบวนการ มาใช้ในการทำความเข้าใจสภาวะทาง
จิตวิทยาสังคมของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในบริบทสลัม โดยมองว่าความแข็งแกร่งแห่งตนเป็นผลลัพธ์
จากการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับบุคคลอื่นในบริบทต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงจากการใช้ยา
เสพติด ซึ่งวัยรุ่นสลัมเหล่านี้เป็นผู้กระทำการที่มีความสามารถในประเมินสถานการณ์ จนเกิดการ
ตระหนักรู้ เข้าใจความหมายร่วมของบริบทนั้น และสามารถเลือกการกระทำ ตลอดจนทำการ
ต่อรองความหมายกับบุคคลอื่นในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนนำไปสู่การรอดพ้นจากความเสี
งเหล่านี้ได้ (Ungar Michael, 2004) ในการมองปรากฏการณ์เช่นนี้ จึงให้ความสำคัญกับการมอง

ปรากฏการณ์เชิงทวิลักษณ์ ที่ให้ความสำคัญกับทั้งโครงสร้างและผู้กระทำการที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างแนบแน่น จนยากที่จะแยกออกจากกันได้ กล่าวคือ โครงสร้างสังคมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างโดย ผู้กระทำทางสังคม และโครงสร้างเหล่านี้ได้ถูกนำมาสื่อสารท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ ทางสังคม จนทำให้บุคคลซึมซับสิ่งเหล่านี้เข้าสู่ความคิดความรู้สึก จนเกิดการตกผลึกอยู่ในวิถีคิด ของบุคคล สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นตัวแบบที่ ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการกระทำกับบุคคลอื่น ท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ (Giddens Anthony, 1976) เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลจึงสามารถสะท้อน ย้อนคิด (reflexive) สิ่งที่ตนเองพบเห็นในสิ่งแวดล้อมทางสังคม ทั้งจากประสบการณ์ และ ความสามารถของตนเอง แล้วทำการคัดเลือกแนวทางการกระทำที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท

ความแข็งแกร่งแห่งตนเชิงกระบวนการ

ในทัศนะของ Michael Ungar นักวิจัยทางด้านความแข็งแกร่งแห่งตนเชิงจิตวิทยา สังคม ที่มีฐานคิดอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์เชิงบวก (Strength-based paradigm) ที่เชื่อในศักยภาพ ของความเป็นมนุษย์ ที่สามารถปรับเปลี่ยน และเปลี่ยนแปลงตนเองเมื่อต้องเผชิญกับความเสี่ยง หรืออันตราย ซึ่งสภาวะการณ์เช่นนี้จะเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง อันเป็นผลจาก บุคคลมีความสามารถในการนำทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกมาใช้ในการเสริมพลัง (empowerment) ตนเอง เพื่อช่วงชิงและสร้างความหมายในสถานการณ์ที่ตนเองตกอยู่ใน สภาวะการณ์ยากลำบาก หรือมีความเสี่ยง จนสามารถสร้างความจริงของตนเองขึ้นมา ผ่านวิธีการ และระบบคิดที่หลากหลาย ภายใต้พื้นฐานทางสังคมและประสบการณ์ชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะของ บุคคลและท้องถิ่น จนทำให้เกิดการปรับตัวในเชิงบวกท่ามกลางสภาวะการณ์ยากลำบาก ตลอดจน สร้างประโยชน์ต่อผู้อื่นและชุมชน (Giddens Anthony, 1976) ในแง่นี้ ความแข็งแกร่งแห่งตน จึง เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดจากวิถีสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีความเสี่ยงใน หลากหลายบริบท และพวกเขามีความเป็นอัตบุคคล (subjective) สามารถทำการประเมินถึง โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง ตลอดจนทำการคาดการณ์ เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาภายในบริบทต่าง ๆ เหล่านี้ จนเกิดความตระหนักรู้ เข้าใจ และ สามารถหยิบฉวยทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์มาใช้ในการต่อรอง และลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในบริบท นั้นๆ ในแง่นี้ จึงทำให้วิถีทางในการจัดการกับความเสี่ยงของบุคคลจึงมีความแตกต่างหลากหลาย ไม่มีลำดับชั้น (hierarchical) ไร้ระเบียบ เป็นการเมือง มีลักษณะเชิงสัมพัทธ์ที่ขึ้นอยู่กับบริบทและ วัฒนธรรม (Ungar Michael, 2004)

ในการทำความเข้าใจความแข็งแกร่งแห่งตนตามมุมมองดังกล่าว จะมีแนวคิดที่เข้า มาเกี่ยวข้องคือ แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยง (Risk Factors) และปัจจัยปกป้อง (Protective

Factors) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมดำรงอยู่ทั้งภายในปัจเจกบุคคลและอยู่แวดล้อมบุคคลในบริบทต่าง ๆ โดยในแต่ละแนวคิดมีรายละเอียดดังนี้

ความเสี่ยงของบุคคล

ความเสี่ยงของบุคคล เป็นเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่บุคคลต้องเผชิญ และสามารถทำการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จนเกิดการตระหนักรู้ เข้าใจถึงอันตราย และผลลัพธ์ ด้านลบที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองได้ (Kolar Katarina, 2011) ; (Braverman Marc T., 1999) เน้นอนว่า ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ หากแต่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทการ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนทำให้พวกเขาสามารถคาดการณ์ ประเมิน ความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติด ทั้งที่อาจเกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และ ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเสี่ยงต่อปัจเจกบุคคล เกิดจากคุณลักษณะเฉพาะและการกระทำของบุคคล ที่ คนในสังคมให้ความหมายว่าเป็นตัวแบบเชิงพฤติกรรมที่เป็นสากล อันนำไปสู่การใช้ยาเสพติด ซึ่ง จากการทบทวนงานวิจัยในช่วงที่ผ่านมา พบว่า มีทั้งการมีบุคลิกภาพต่อต้านสังคม มีพฤติกรรมเกเร มีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ยาเสพติด มีเกียรติภูมิแห่งตนต่ำ และอยากรู้อยาก ลองสิ่งใหม่ๆ ซึ่งคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นสากลเช่นนี้ ล้วนถูกมองว่าเป็นแรงผลักดันจาก ภายในตัววัยรุ่นเอง ที่ทำให้พวกเขาก้าวเข้าสู่โลกของยาเสพติด และใช้ชีวิตร่วมกับยาเสพติดมา อย่างต่อเนื่อง ในแง่นี้ หากวัยรุ่นเหล่านี้ขาดสภาวะทางจิตใจที่เข้มแข็ง ประกอบกับยังคงมีวิธีคิด และบุคคลที่อยู่แวดล้อมในลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีส่วนในการขัดขวางความคิด และการกระทำในการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นเหล่านี้

นอกจากนี้ ความเสี่ยงที่มาจากสารพิษในยาเสพติดย่อมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ที่ทำ ให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องตกอยู่ในความเสี่ยงและอันตรายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งชุดความรู้ ทางการแพทย์ได้อธิบายเนื้อหาสาระของความเสี่ยงดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า เมื่อบุคคลใช้และ ได้รับสารพิษเหล่านี้เข้าสู่ร่างกายในปริมาณมากอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้เกิดพิษและอันตรายต่อ ผู้ใช้ยาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้น ได้ทำการวินิจฉัยเจาะลึกลงไปถึงอันตรายและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ต่อส่วนต่างๆ ในร่างกายของผู้ใช้ยาเสพติด อาทิ การใช้แอมเฟตามีนหรือยาบ้าจะทำให้ผู้ใช้ยาเสพติดมีอาการผิดปกติในระบบประสาทส่วนกลาง หัวใจเต้นแรง ความดันโลหิตสูง ภาวะนอนกรน ภาวะวิตกกังวล สมาธิสั้น หงุดหงิด และหัวใจล้มเหลวอาจถึงตายได้ การดื่มแอลกอฮอล์ ย่อม นำไปสู่การเจ็บป่วยด้วยโรคภัยทางร่างกาย ทั้งโรคมะเร็ง โรคทางจิตและประสาทจากภาวะติดสุรา โรคเบาหวาน ภาวะหลอดเลือดหัวใจ ระบบทางเดินอาหาร โรคตับทั้งตับแข็งและตับอ่อนอักเสบ

โรคติดเชื้อฉวยโรค ปอดบวม ความผิดปกติทางสมอง และภาวะการเกิดพิษเฉียบพลัน (ทักษพล ธรรมรังสี, 2555) (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล, 2557) การสูบบุหรี่ ทำให้เป็นโรคมะเร็งปอด โรคหัวใจ และหลอดเลือด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคระบบทางเดินอาหาร มีผลเสียต่อระบบสืบพันธุ์ เหงือก และฟัน เป็นต้น (อนัส เจริญมิน & ณรงค์ ฉิมวิเศษ, 2557) เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นที่ใช้จ่ายติดจึง กลายเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บเหล่านี้ จนกลายเป็นผู้ป่วยที่แพทย์ต้องการ บำบัดรักษา และทำลายเชื้อโรคเหล่านี้ให้หมดไป ทั้งนี้เพื่อให้ร่างกายปราศจากสารพิษจากยาเสพติดและฟื้นคืนสู่สภาวะปกติเช่นคนปกติในสังคม

ความเสี่ยงในครอบครัว

การใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม ย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงในการใช้ชีวิตและการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัวในหลากหลายรูปแบบ ทั้งทำให้เกิดความเปราะบางในระบบความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว จนความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ไม่ราบรื่น เกิดปัญหา และหยุดชะงักลงในที่สุด เช่น การมีเงินมาจากแอลกอฮอล์และใช้ยาบ้าจนสารพิษเหล่านี้เข้าไปกลืนกินความคิด ความรู้สึก และสติของตนเอง ย่อมนำไปสู่ปัญหาการทำร้ายร่างกายและใช้ความรุนแรงต่อบุคคลรอบข้าง ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน การทะเลาะเบาะแว้ง และการล่วงละเมิดทางเพศ (ทักษพล ธรรมรังสี, 2555) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อวัยรุ่นเหล่านี้ใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของระบบเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว จนทำให้เมื่อต้องการใช้เงินเพื่อซื้อยาเสพติดแต่ตนเองไม่มีเงิน ประกอบกับมีแรงกระตุ้นจากสารเสพติดที่มีอยู่ในร่างกาย เมื่อเกิดการหลอมรวมกันของเงื่อนไขเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการจุดประกายความคิดที่เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิ การขโมยทรัพย์สินภายในครอบครัว การทำร้ายร่างกายและจิตใจสมาชิกภายในครอบครัว ใช้พื้นที่ครอบครัวเป็นพื้นที่ใช้ยาเสพติดและซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อจำหน่าย เป็นต้น (วิโรจน์ สุ่มใหญ่, 2542)

ความเสี่ยงจากกฎระเบียบของสังคม

จากสถานการณ์ยาเสพติดที่นับได้ว่าเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง จึงทำให้ในทุกบริบทในสังคมได้กำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับในการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่คนในสังคมยึดถือร่วมกัน และนำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมไม่ให้ก้าวเข้าสู่โลกของการใช้ยาเสพติด โดยมีทั้งตัวบทกฎหมายที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนว่า ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย บุคคลใดเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับยาเสพติด ย่อมต้องกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะต้องได้รับการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด อาทิ การถูกปรับ การถูกจับกุม การติด

คุก และประหารชีวิต เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นสัญญาณที่คนในสังคมรวมถึงคนสลับรับรู้และเข้าใจความหมายร่วมกัน พร้อมทั้ง นำมาใช้ในการกำกับ ควบคุมการกระทำของสมาชิกในสังคม ยิ่งไปกว่านั้น ได้มีการถ่ายทอดกฎระเบียบเหล่านี้ผ่านทางสื่อสารระหว่างกันในสังคม จนสิ่งเหล่านี้กลายเป็นความจริงที่ดำรงอยู่ในสังคม

ในแง่นี้ เมื่อบุคคลในสังคมรวมถึงวัยรุ่นสลับได้ก้าวเข้าสู่โลกของยาเสพติด ย่อมทำให้พวกเขาสามารถตีความและให้ความหมายต่อการใช้ยาเสพติดได้ว่า เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด จนสามารถเกิดการรับรู้ เข้าใจถึงผลลัพธ์เชิงลบที่จะตามมาจากการกระทำดังกล่าว ทั้งการถูกจับกุม การถูกทารุณกรรมทางกาย/จิตใจ และการติดคุก (เน้นที่ชัตส์สันท์ สกูลพงส์, 2559) ตลอดจนถูกนำเข้าสู่สถานบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด เพื่อเข้าสู่กระบวนการรักษาที่เป็นตัวแบบสากลให้บุคคลเหล่านี้ยุติการใช้ยาเสพติด

ยิ่งไปกว่านั้น วัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ภายในรั้วสถานศึกษา นอกจากจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการละเมิดกฎระเบียบของสังคมดังกล่าวแล้ว ยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการละเมิดกฎระเบียบของโรงเรียนที่ห้ามมิให้นักเรียนใช้ยาเสพติด จนทำให้ต้องประสบกับปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย ทั้งปัญหาด้านการเรียน เช่น มีความสนใจการเรียนน้อยลง หนีเรียนเพื่อใช้ยาเสพติด จนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ (พรรณภา เรืองกิจ, 2554) และการถูกลงโทษ อาทิ ครูเรียกผู้ปกครองมาแจ้งให้ทราบว่าลูกใช้ยาเสพติด ถูกตำหนิติเตียน ถูกไล่ออกจากโรงเรียน (นิรนาท แสนสา, 2543) และการถูกจับกุม จนทำให้พวกเขาไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน (Dillon, 2007)

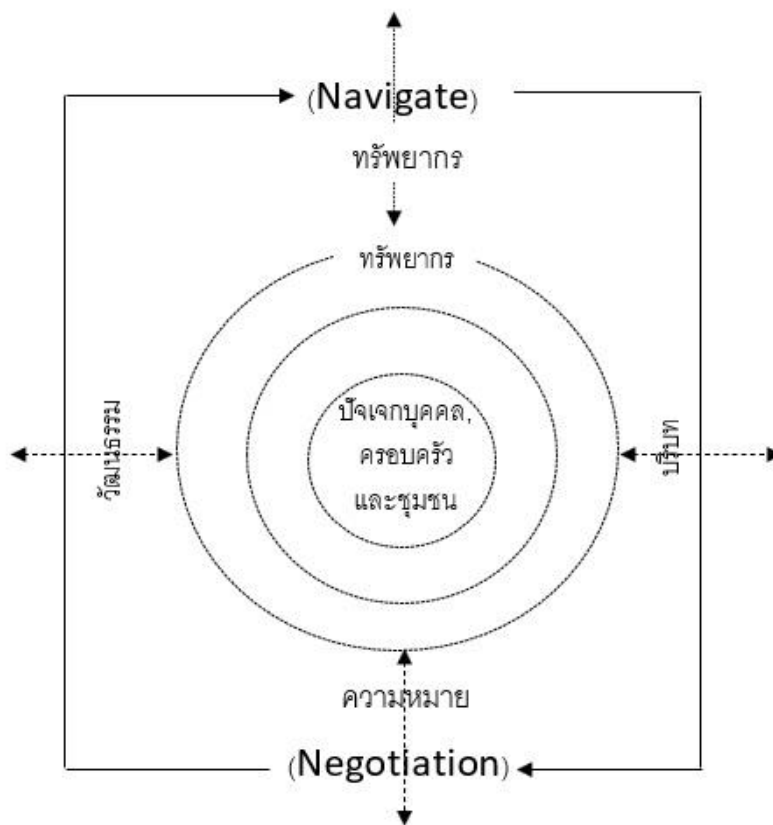
นอกจากนี้ เมื่อวัยรุ่นเหล่านี้ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่สลับที่ถูกลมองว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยยาเสพติด สามารถหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย มีเครือข่ายค้ายาเสพติดรายย่อยหรือรายใหญ่ อยู่ภายในชุมชน สมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มกันใช้ยาเสพติด ขาดความยึดมั่นหรือผูกพันกันระหว่างเพื่อนบ้าน และภายในชุมชนเป็นแหล่งการแพร่ระบาดของยาใช้ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นเหล่านี้จึงถูกให้ความหมายว่ามีปัจจัยเสี่ยงด้านชุมชนสูง และมีความโน้มเอียงในการใช้ยาสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงด้านชุมชนต่ำ จนทำให้พวกเขากลายเป็นบุคคลที่ต้องถูกกำกับ ควบคุมด้วยกฎระเบียบของสังคมอย่างเข้มข้นมากกว่าวัยรุ่นกลุ่มอื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติดจึงเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่และหล่อหลอมการใช้ชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดเหล่านี้ จนอาจกลายเป็นสิ่งที่เข้ามาขัดขวางความสามารถในการปรับตัวภายใต้สิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่ (Weis Robert, 2014) ฉะนั้น ก่อนแสดงการกระทำใดๆ ออกมา พวกเขาจึงต้องทำการประเมิน คาดการณ์ถึงความเสี่ยงที่อาจ

เกิดขึ้นกับตนเอง พร้อมทั้งสร้างสรรค์ยุทธวิธี (Strategy) ในการจัดการ และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเหล่านี้ เน้นอนว่า ยุทธวิธีในการจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเหล่านี้ มิได้มีตัวแบบที่แน่นอนตายตัว ไม่มีความเป็นสากล และเป็นเชิงสัมพัทธ์ ซึ่งวัยรุ่นใช้ยาเสพติดแต่ละคนย่อมมีการให้ความหมาย คัดเลือกทรัพยากรที่เป็นเสมือนปัจจัยปกป้อง มาใช้ในการสร้างสรรค์ยุทธวิธีที่แตกต่างหลากหลายกันออกไปตามเหตุการณ์ บริบท บุคคลที่ปฏิสัมพันธ์ด้วย และช่วงเวลาที่แปรเปลี่ยนไป เพื่อลดหรือบรรเทาความเสี่ยง จนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ คำถามที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นแต่ละคนได้ให้ความหมายความเสี่ยงหรืออันตรายจากปรากฏการณ์ยาเสพติดอย่างไร มีเงื่อนไขใดที่มองว่าเป็นความเสี่ยง และมีวิธีการหยาบช่วยทรัพยากรที่เป็นเสมือนปัจจัยปกป้องทั้งที่มีอยู่ในตัวเองและโครงสร้างสังคมมาใช้ลดความเสี่ยงเหล่านี้ได้อย่างไร จนสามารถรอดพ้นจากเหตุการณ์เหล่านี้ได้ ฉะนั้น เพื่อตอบคำถามดังกล่าวให้มีความชัดเจนและลุ่มลึก จึงมีอีกแนวคิดหนึ่งที่ต้องกล่าวถึงคือ แนวคิดปัจจัยปกป้อง ทั้งนี้เพราะความเสี่ยงและปัจจัยปกป้องเป็นเสมือนคนละด้านของเหรียญอันเดียวกัน (Kolar Katarina, 2011)

ปัจจัยปกป้อง : การนำพาทรัพยากรและการต่อรองกับบุคคลอื่น

Ungar มองว่าปัจจัยปกป้องเป็นทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกบุคคลในบริบทต่าง ๆ ที่บุคคลได้ให้ความหมายว่าเอื้อประโยชน์ในการลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่ในสภาวะการยากลำบาก (adversity) ขณะเดียวกัน บุคคลเหล่านี้ยังมีความสามารถในการนำพา (Navigate) ทรัพยากรเหล่านี้ และหรือทำการต่อรอง (Negotiation) ให้ความหมายเพื่อให้เข้าถึงหรือได้มาซึ่งทรัพยากรทั้งที่มีอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่เอื้อประโยชน์ต่อตัวเอง พร้อมทั้งนำมาใช้เปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรม (*ภาพประกอบ 2*) จนทำให้บุคคลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Michael Ungar, 2008) ในแง่นี้ มุมมองดังกล่าว จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้แบบ

ภาพประกอบ 2 แสดงนิเวศวิทยาสังคมที่นำไปสู่การสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน

แผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่นภายในบริบทเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ทั้งความเข้มแข็งที่ดำรงอยู่ในตัวบุคคล และการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลอื่นที่อยู่ในโครงสร้างสังคม (Johnson Bruce, 2008) จนทำให้บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองท่ามกลางบริบทที่ยากลำบากได้สำเร็จ

จากมุมมองดังกล่าว Ungar จึงให้ความสำคัญกับแนวคิดการนำทาง (Navigate) และการต่อรอง (Negotiation) ระหว่างบุคคลกับโครงสร้างสังคม พร้อมทั้งได้นำมาใช้ในการทำความเข้าใจกระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน โดยมองบุคคลในฐานะผู้กระทำการ (agency) ที่มีความสามารถในการนำทาง (Navigate) ทรัพยากรหรือหาวิถีทางในการช่วยเหลือตนเอง และสามารถแสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น จนกระทั่งได้รับทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง และทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Michael Ungar, 2008) เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นจึงเป็นผู้มีความสามารถและศักยภาพในการคัดเลือก/ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในตัวเอง และบุคคล

อื่นที่อยู่แวดล้อม แล้วนำมาผนวกรวมเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์วิถีทางในการใช้ชีวิตของตนเองได้ (Ungar Michael T. and Shelly Birnie-Lefcovitch, 2005) เช่น วัยรุ่นที่ต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้นจะต้องมีวิธีการเข้าสู่ประสบการณ์และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น อาทิ เจ้าหน้าที่สวัสดิการสังคม และหน่วยงานเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือเด็ก จนทำให้เด็กเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ในแง่นี้ การนำทาง (Navigate) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถ (capacity) การเลือก (choice) ทรัพยากรของบุคคล และการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง

ในส่วนของ*การต่อรอง (Negotiation)* เป็นความสามารถของบุคคลในการสะท้อนย้อนคิดภายในตนเอง จนสามารถรับรู้ เข้าใจความหมายของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบท และเกิดความตระหนักรู้ว่าทรัพยากรใดที่เอื้อประโยชน์ต่อบริบทนั้น ๆ จากนั้นได้ทำการต่อรองความหมายกับตนเองและบุคคลอื่นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนสามารถแสวงหาทรัพยากรที่ตนเองต้องการมาใช้เกื้อหนุนตนเองในการก้าวข้ามเหตุการณ์ความเสี่ยง จึงนำไปสู่การปรับตัว และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรือทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตขึ้นมา (Michael Ungar, 2004) ซึ่งการกระทำดังกล่าว จึงเป็นกระบวนการทางสังคมในเชิงพลวัตที่ทั้งที่เกิดขึ้นในตัวเอง และบุคคลอื่น ที่เกิดจากกระบวนการคิด ไคร่ครวญเพื่อลดทางเลือกที่มีอยู่ทั้งหมด ให้เหลือเพียงทางเลือกที่บุคคลทุกฝ่ายให้การยอมรับและมีความเหมาะสมกับความคาดหวังของบรรทัดฐาน กฎระเบียบของบริบทนั้นๆ (Zartman I. William, 2008) ฉะนั้น สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการนี้ คือ การเลือก (choice) และวิถีทาง (means) ไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนเองเลือก ซึ่งไม่มีวิถีทางหรือตัวแบบที่แน่นอนตายตัว โดยกระบวนการเหล่านี้สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมในวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ที่ถูกคนในสังคมให้ความหมายว่าเป็นการกระทำที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐาน และถูกประหัตประหารว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน จึงทำให้พวกเขาต้องใช้กระบวนการคิด คัดเลือก และสร้างสรรค์การกระทำของตนเอง แล้วนำมาใช้ในการต่อรองกับตัวเองและบุคคลอื่น เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม

นอกจากนี้ เขาได้นำทั้งสองแนวคิดดังกล่าว มาใช้ในการศึกษาประสบการณ์ของวัยรุ่น เพื่ออธิบายให้เห็นกระบวนการเชิงทวิลักษณ์ระหว่างการนำทางและการต่อรองภายในบริบท และการใช้ทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองในการจัดการกับความเสี่ยงหรืออันตรายที่เกิดขึ้น (Ungar Michael T. and Shelly Birnie-Lefcovitch, 2005) โดยงานวิจัยที่สามารถสะท้อนมุมมองเช่นนี้ได้อย่างชัดเจน เป็นงานที่ศึกษาวัยรุ่นในระบบสวัสดิการเด็ก ที่แม้ตัวเองจะต้องมาอยู่ในระบบสวัสดิการเด็ก แต่เขาได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในตัวเอง เช่น ความเข้มแข็ง และความกล้า

ในตนเอง ลูกขึ้นมาต่อรองกับกลุ่มเพื่อนบ้าน เพื่อให้ตัวเองสามารถเข้าร่วมกลุ่มเพื่อนและเป็นสมาชิกของชุมชนได้เช่นเดิม โดยที่ไม่ได้คำนึงว่าเด็กเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในชุมชนดังกล่าว ขณะเดียวกันเด็กเหล่านี้ยังต้องทำการต่อสู้กับบุคคลภายในระบบสวัสดิการเด็กที่ต่อต้านตนเอง จนท้ายที่สุดเขาสามารถต่อรองความหมายกับทั้งกลุ่มคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ในระบบสวัสดิการเด็กได้สำเร็จ และสามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อนบ้านของเขาได้เช่นเดิม (Ungar Michael, 2004) ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความแข็งแกร่งแห่งตน (Resilience) จึงเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่อรองของเด็กเหล่านี้ จนสามารถได้สิ่งที่ตนเองต้องการภายในโครงสร้างที่ตนเองอาศัยอยู่

ในขณะเดียวกัน Ungar ได้นำเสนอทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์หรือปัจจัยปกป้อง (Protective factor) ที่สามารถนำมาใช้ในการลดความเสี่ยงหรืออันตราย (Risk factor) จนทำให้บุคคลสามารถปรับตัว และก้าวข้ามสภาวะการณ์เลวร้ายได้ ซึ่งมีทั้งทรัพยากรภายในที่เป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคล และทรัพยากรภายนอกที่อยู่ในโครงสร้างสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ เช่น บุคคลที่มีนัยสำคัญ (Significant other) ภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่อาจจำแนกได้เป็น 7 ประเภท (Michael Ungar, 2008) ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรเชิงวัตถุ (Access to material resources) ทั้งในประเด็นของการหารายได้ การศึกษา การรักษาสุขภาพและการจ้างงาน ตลอดจนการเข้าถึงอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย

ประการที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Relationships) มองถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับบุคคลที่อยู่แวดล้อม อาทิ สมาชิกภายในครอบครัว กลุ่มเพื่อน และชุมชน

ประการที่สาม อัตลักษณ์ของบุคคล (Identity) เป็นลักษณะเฉพาะส่วนตัวของบุคคล อาทิ การคำนึงถึงเป้าหมายส่วนตัวและส่วนรวม การประเมินตนเองว่าเข้มแข็งหรืออ่อนแอ ความทะเยอทะยาน ความเชื่อ คุณค่า จิตวิญญาณ และการนับถือศาสนา

ประการที่สี่ อำนาจและการควบคุม (Power and Control) มองถึงประสบการณ์ของบุคคลที่สามารถมีอิทธิพลต่อตนเองและคนอื่น จนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสังคม ตลอดจนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อตนเองได้

ประการที่ห้า การยึดมั่นในวัฒนธรรม (Cultural adherence) มองถึงการเชื่อถือ และการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ระบบคุณค่า ความเชื่อของโลกและท้องถิ่นของบุคคล

ประการที่หก ความยุติธรรมในสังคม (Social justice) มองถึงประสบการณ์ของบุคคลที่สามารถทำให้เกิดความเสมอภาคในชุมชนและสังคม

ประการที่เจ็ด ความเชื่อมั่นแน่น (cohesion) มองถึงการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เกิดความสมดุลระหว่างความสนใจส่วนตัวกับความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นหรือส่วนรวม จนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ชุมชน และสังคม

แม้ว่า วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมแต่ละคนจะมีทรัพยากรเหล่านี้มากมาย มิได้หมายความว่าทรัพยากรเหล่านี้จะสามารถลดความเสี่ยงหรืออันตราย จนสามารถก้าวข้ามความเสี่ยงเหล่านี้ไปได้เสมอไป หากแต่ขึ้นอยู่กับการให้ความหมายทรัพยากรและบริบทท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้สามารถคัดเลือกและใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องหรือเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ทรัพยากรเหล่านี้จึงจะกลายเป็นทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ ตลอดจนนำมาใช้ในการจัดการกับความเครียดและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นได้ ยิ่งไปกว่านั้น หากวัยรุ่นสลัมคนใดเคยผ่านประสบการณ์ความแข็งแกร่งแห่งตนมาก่อน บุคคลนั้นย่อมมีความสามารถและทักษะในการหาวิถีทางนำพาตนเองให้ผ่านพ้นความตึงเครียดในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ทรัพยากรดังกล่าวในการจัดการความเสี่ยงหรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัมจึงดำรงอยู่ในกระบวนการทางสังคม อันเกิดจากวัยรุ่นเหล่านี้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในระบบนิเวศวิทยาสังคมที่สลับซับซ้อน ซึ่งพวกเขาแต่ละคนย่อมมีวิถีทางในการใช้ทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งภายในและภายนอกในบริบทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปเพื่อลดความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติด เช่น ภายในครอบครัว วัยรุ่นทำการปฏิสัมพันธ์กับ พ่อและ/หรือแม่ เครือญาติที่ตนเองใกล้ชิดที่สามารถให้คำแนะนำให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลิกยา เป็นต้น (Sompoch Ratoran, 2012) กลุ่มเพื่อน วัยรุ่นทำการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด คบเพื่อนที่ตั้งใจเรียน และเพื่อนที่ให้คำแนะนำ เป็นต้น (Masten A. S. and Reed M. G. J., 2002) ครูในโรงเรียน วัยรุ่นทำการปฏิสัมพันธ์กับครูที่สามารถช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาตนเองได้ และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับครูที่สร้างความกดดันให้ตนเอง (Johnson Bruce, 2008) และคนในชุมชน เช่น เพื่อนบ้านที่ไม่ใช้ยาเสพติด และคนในชุมชนที่สามารถให้คำแนะนำสั่งสอน ให้คำปรึกษาได้ เป็นต้น (Emmy E. Werner, 1995)

แน่นอนว่า แม้ทรัพยากรจะเป็นสิ่งที่มีความหมาย (meaning) เป็นปัจจัยปกป้องวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ซึ่งวัยรุ่นเหล่านี้และคนในชุมชนยึดถือร่วมกัน และมีส่วนกำหนดการตัดสินใจของบุคคล หากแต่ความหมายเหล่านี้ก็ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างแน่นอนตายตัว มิได้มีความเป็นสากล แต่มีความเป็นพลวัต ไม่มีระบบ ไม่มีความเป็นสากล เป็นเชิงสัมพันธ์ และเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน

และขึ้นอยู่กับทำให้ความหมายของปัจเจกบุคคลที่จะแปรเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Gunnestad Arve, 2006) จนทำให้บุคคลรับรู้ เข้าใจว่าทรัพยากรใดที่มีคุณค่าในบริบทนั้น มีวิธีการเข้าถึงทรัพยากร ทั้งภายในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมอย่างไร ตลอดจน สามารถทำการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร แล้วนำทรัพยากรเหล่านี้ไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทอย่างไร จึงจะสามารถลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดได้ ในแง่นี้ ความหมายจึงเป็นสิ่งสร้างทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตที่ดีของมนุษย์ มีความซับซ้อน และเป็นภาพสะท้อนของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนย่อมมีประสบการณ์ในสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจกล่าวเป็นกระบวนการโดยย่อใน 3 ประการ คือ ประการแรก วัยรุ่นมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ประการที่สอง วัยรุ่นจะเลือกทรัพยากรที่ตนเองคิดว่ามีผลในเชิงบวก และทำการต่อรองความหมายในสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอยู่ และท้ายที่สุด ความแข็งแกร่งแห่งตนจะสะท้อนให้เห็นทั้งระดับของความเป็นหนึ่งเดียวกัน (homogeneity) หรือประสบการณ์ร่วม และความแตกต่าง (heterogeneity) ของประสบการณ์ของบุคคล (Michael Ungar, 2008) นอกจากนี้ ยังเป็นการแสดงให้เห็นความสามารถของมนุษย์ ที่มาจากพลังภายในที่เป็นสิ่งขับเคลื่อนตัวเองในการแสวงหา self-actualization ความสบายใจ ความมีอิสระและมีจิตวิญญาณที่เข้มแข็ง จนสามารถนำพาชีวิตของตนเองให้สามารถก้าวข้ามสภาวะกรณียากล่ำบากที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

สำหรับตัวอย่างงานวิจัยที่ทำการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดนี้ เห็นได้จากงานของ Roebuck Benjamin (2014) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การกีดกันและการ resilience : การอธิบายกระบวนการตัดสินใจของวัยรุ่นไร้บ้าน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าความจริงเกี่ยวกับวัยรุ่นไร้บ้านเป็นสิ่งที่ถูกคนในสังคมให้ความหมายในเชิงลบว่าเป็นบุคคลที่ไร้คุณค่า เป็นคนติดยาเสพติด และเป็นอาชญากร เป็นต้น จนทำให้พวกเขากลายเป็นคนไร้อำนาจ เป็นชายขอบ และถูกกีดกันออกจากระบบความสัมพันธ์ทางสังคม หากแต่วัยรุ่นไร้บ้านมิได้สยบยอมกับโครงสร้างดังกล่าว ขณะเดียวกัน ได้ทำการต่อรองกับบุคคลอื่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการต่อรองกับตำรวจในบริบทข้างถนนซึ่งพวกเขาได้ทำการคัดเลือกบทบาทที่ต้องการแสดง แล้วแสดงท่าทาง สีหน้า และการกระทำออกมาให้ตำรวจเกิดความสงสัย จนตำรวจหลงเชื่อว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิด จึงสามารถรอดพ้นจากการจับกุมได้ หากแต่ในบางบริบทที่ต้องประสบกับเหตุการณ์ที่รุนแรงอย่างมาก เช่น เพื่อนในกลุ่มวัยรุ่นไร้บ้านใช้ยาเสพติดเกินขนาดจนเสียชีวิต ได้ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดความคิด เข้าใจ และตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดและการเป็นคนไร้บ้าน จึงทำให้มี

ความมุ่งมั่นและตั้งใจจะเลิกการใช้ชีวิตแบบคนไร้บ้าน พร้อมทั้งทำการแสวงหาที่อยู่อาศัยของตนเอง และสร้างอนาคตที่ดีของตนเองขึ้นมา

แม้กระทั่งในงานวิจัยเรื่อง ความแข็งแกร่งแห่งตนและการให้ความหมายเกี่ยวกับชีวิตของวัยรุ่นสลัมชาวปากีสถาน (Amna Saeed and Shehla A. Yasin, 2017) ซึ่งพบว่าเงื่อนไขที่ทำให้เด็กสลัมมีความแข็งแกร่งและปรับเปลี่ยนตัวเองในเชิงบวกมี 7 ประการ คือ หนึ่ง เด็กมีการยึดมั่นในศาสนาและเชื่อมั่นในพระเจ้าจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือตนเอง สอง เด็กได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและคนในชุมชน สาม เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถควบคุมตัวเองมองตัวเองในเชิงบวก และความคุมความรู้สึกภายในของตนเองได้ สี่ เด็กสามารถปรับตัวก้าวข้ามสภาวะการณ์ยากลำบากได้ ห้า มีทักษะในการใช้ชีวิต หก มีความตั้งใจจริง และเจ็ด มีความคิดเชิงบวก เช่น มีความหวัง และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ Shaw Audrey Linda (2006) ที่ทำการศึกษา resilience จากมุมมองของผู้ติดยาเสพติด ผลจากการศึกษาสามารถจำแนกประสบการณ์การ resilience ของผู้ติดยาได้เป็นสองประเภท กล่าวคือ ประเภทแรก ผู้ติดยามีประสบการณ์การเพิ่มขึ้นของการ resilience อันเกิดจาก 1) การก้าวเข้าสู่จุดเปลี่ยน (getting to the point of change) อันประกอบด้วยประเด็นย่อยคือ (1) เกิดการตระหนักถึงความไม่คุ้มค่าในการใช้ยาเสพติด โดยมองว่ายาเสพติดมีผลเสียและอันตรายจึงเกิดความตระหนักที่ว่าจะเลิกการใช้ยาเสพติด (2) เกิดความกลัวในการใช้ยาเสพติด อันเกิดจากมีความตระหนักถึงผลเสียของยาเสพติดทั้งจากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น (3) มีความปรารถนาจากภายในที่จะเลิกใช้ยาเสพติด อันเกิดจากผู้ติดยามีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะเลิกยาเสพติดด้วยตนเอง และ (4) การแสวงหาสิ่งสนับสนุนในการยุติการใช้ยาเสพติด โดยผู้ติดยาจึงพยายามแสวงหาสิ่งสนับสนุนทางสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือในการเลิกยาเสพติด เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของบุคคล 2) ผู้ติดยามีความตั้งใจที่จะมีอนาคตที่ดีขึ้น สำหรับประเภทที่สอง ผู้ติดยามีประสบการณ์การลดลงของการ resilience อันเนื่องมาจากผู้ติดยาไม่ต้องการอดทนต่อความเจ็บปวดที่เกิดจากการเลิกยาเสพติดเพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ติดยาบางคนเกิดความเปราะบางทางอารมณ์ ความรู้สึก และไร้ความหวังมากขึ้นกว่าเดิม

แม้ว่างานวิจัยดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งแห่งตนของผู้ใช้ยาเสพติดที่สามารถปรับเปลี่ยน ดัดแปลง และพัฒนาตนเองไปสู่การเลิกใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ หากแต่ผลการศึกษานี้เป็นเหตุการณ์ชีวิตของวัยรุ่นที่อยู่ข้างถนนและอยู่ในชุมชนที่ได้แวดล้อมไปด้วยความเสี่ยงจากปรากฏการณ์ยาเสพติดเฉกเช่นวัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่อาศัยอยู่ในบริบทสลัม

ประกอบกับงานเหล่านี้ได้ให้ความสำคัญกับการมองความแข็งแกร่งทางสังคมเชิงผลลัพธ์ ที่เน้นการค้นหาคำจัยปกป้องที่นำมาใช้ในการก้าวข้ามความเสี่ยงหรืออันตรายที่เกิดขึ้น จนทำให้มองไม่เห็นภาพของการผลิตตัวตนที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ยาเสพติดกับบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำที่เกิดขึ้นในบริบทเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สามารถมองเห็นถึงการสะท้อนย้อนคิดภายในตนเอง และการแสดงบทบาทออกมาเบื้องหน้าตามความคาดหวังของบุคคลอื่น จนทำให้บุคคลอื่นให้การยอมรับ ประทับใจ และเชื่อว่ากระทำดังกล่าวเป็นความจริง ตลอดจนทำการโต้ตอบกับบทบาทการแสดงเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จนผู้ใช้ยาเสพติดเกิดการพัฒนาตัวตนใหม่ที่เป็นไปตามความคาดหวังของคนในสังคม ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในประเด็นถัดไป

2.2 การจัดการภาพประทับแห่งตน: การผลิตตัวตนที่ยุติการใช้ยาเสพติด

เมื่อวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดในสลัมได้ใช้ชีวิต และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่แวดล้อมด้วยยาเสพติด ตลอดจนถึงเผชิญกับความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนทำให้พวกเขาทำการประเมิน และเกิดการตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับตนเอง พร้อมทั้งนำคำจัยปกป้องมาใช้ในการก้าวข้ามความเสี่ยงเหล่านี้ (ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น) ในแง่นี้ การสร้างตัวตนของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่พวกเขาเป็นผู้ผลิต (Producer) ขึ้นมาท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทเฉพาะ ที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นเหล่านี้จึงต้องทำการผลิตตัวตน ที่มีความสอดคล้องกับความคาดหวังของคนในสังคม แล้วนำเสนอตัวตนออกมาเบื้องหน้าให้บุคคลอื่นเห็น ขณะเดียวกันพวกเขาต้องปกปิด/ซ่อนเร้นตัวตนบางอย่างเอาไว้เบื้องหลังมิให้บุคคลอื่นเห็นและรับรู้ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลอื่นให้การยอมรับตนเอง

ฉะนั้น ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์เช่นนี้ หากใช้แนวคิดการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Herbert Blumer ที่เป็นลูกศิษย์ของ George Herbert Mead ซึ่งมองตัวตนในเชิงกระบวนการ (Self as Process) ผ่านการสะท้อนย้อนคิดภายใน (reflection) ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จนทำให้สามารถตีความ เกิดการรับรู้ (reflexive knowing) และให้ความหมายวัตถุต่าง ๆ จนสามารถคัดเลือก ตรวางสอบ จัดกลุ่ม หยุดการกระทำหรือเปลี่ยนแปลงความหมายใหม่ ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เผชิญ ตลอดจน สามารถต่อรอง และกำหนดการกระทำให้เป็นไปในแนวทางที่ตนเองต้องการ แล้วสื่อสารออกมาด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ ซึ่งกระบวนการเช่นนี้จะเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล (Blummer H., 1969) แม้ว่าแนวคิดของ Blumer จะสามารถสะท้อนให้เห็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างชัดเจน หากแต่เป็นการอธิบายการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคม

เท่านั้น จึงทำให้เราสามารถอธิบายการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนในบริบทเฉพาะ ที่ต้องปฏิสัมพันธ์อยู่ท่ามกลางความเสี่ยง หรือบุคคลที่ถูกให้ความหมายว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งบุคคลเหล่านี้ย่อมต้องผลิตตัวตนของตนเองขึ้นมา เพื่อให้บุคคลอื่นให้การยอมรับตนเอง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดเกี่ยวกับตัวตน (self) ของ Erving Goffman ที่มองบุคคลในฐานะผู้ผลิตตัวตนขึ้นมา (Self as Producer) มาใช้ในการอธิบายการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสลัม ซึ่งจะทำให้สามารถอธิบายการเกิดขึ้นของตัวตนใหม่ของวัยรุ่นสลัมได้ชัดเจนกว่าแนวคิดของ Herbert Blumer และนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์คนอื่น

ตัวตนในฐานะผู้ผลิต

Erving Goffman นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน เป็นนักคิดที่ได้รับสายธารทางความคิดมาจาก George Herbert Mead ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับตัวตน (self) ของบุคคล โดยมองตัวตนเป็นสิ่งที่มีความหมาย (substantive) สามารถบ่งชี้ถึงคุณสมบัติ คุณลักษณะที่สัมผัสได้ เข้าใจได้ถึงสภาวะการดำรงอยู่ของสิ่งเหล่านี้ เช่น ความสุข ความรุนแรง หรือความโกรธ เป็นต้น ล้วนมีเนื้อหาสาระที่สามารถบอกได้ว่าในบริบทและเวลานั้น ตัวตนคืออะไร และมีลักษณะอย่างไร (Andrew J. Weigert and Viktor Gecas, 1972) ซึ่งตัวตนเหล่านี้จะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผ่านการสะท้อนย้อนคิดภายใน (reflexive) จนทำให้เกิดการรับรู้ เข้าใจว่าคู่ปฏิสัมพันธ์คาดหวังสิ่งใด จึงนำไปสู่การคัดเลือกบทบาทที่เป็นเสมือนตัวละครที่ต้องแสดง (character) แล้วแสดงบทบาทเหล่านี้ออกมาให้บุคคลอื่นเกิดความประทับใจ ในแต่ละสถานการณ์ ฉาก และการแสดง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองได้ในสิ่งที่ปรารถนาและทำให้บุคคลอื่นให้การยอมรับหรือเชื่อถือในตัวเอง

นอกจากนี้ ในการแสดงบทบาท (facework) นักแสดง (actor) ต้องพยายามให้บุคคลอื่นประเมินตัวตนของตัวเองในเชิงบวก หากการจัดการดังกล่าวทำให้บุคคลมองตัวตนในเชิงลบ นักแสดงก็จะถูกบุคคลอื่นประทับตรา (stigmas) และหากตราประทับเหล่านี้ถูกซึมซับเข้าไปภายในตัวเอง อาจเกิดการหลอหลอมจนกลายเป็นตัวตน (self) ของบุคคลนั้นจริงๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ ตัวตนจึงต้องแสดงบทบาทในการต่อสู้อย่างไม่รู้จบ เพื่อให้บุคคลอื่นมองตัวเองในเชิงบวก และสร้างชีวิตของตนเองขึ้นมา หรืออาจกล่าวได้ว่า การแสดงบทบาทเหล่านี้เป็นมิติเชิงการละครของการปฏิสัมพันธ์ และเป็นรากฐานของตัวตน (self) ในฐานะความจริงเชิงการละคร ที่ในร่างกายของนักแสดงต้องมีการตกแต่ง เสื้อผ้า อุปกรณ์ ฉาก สถานที่ และภาษา การจัดการตัวตนที่ปรากฏออกมาจึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่แสดงให้รู้ ฦ ตอนนี้อยู่และบริบทนี้ “ฉัน” เป็นใคร โดยมีบุคคลอื่นทำการตีความถึงความเหมาะสมในการนำเสนอตัวตนเหล่านี้ ตลอดจนทำการโต้ตอบกับไปยังนักแสดงเหล่านั้น การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเหล่านี้จึงเป็นเสมือนละครแห่งชีวิต

มุมมองดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาความเบี่ยงเบน (Deviant) หรือตัวตนที่เบี่ยงเบน ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งในเชิงนามธรรมและรูปธรรมซึ่งถูกสร้างขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านการนิยามความหมายจนกลายเป็นความจริงทางสังคมและถูกจัดประเภท หรือประทับตรา (label) ด้วยผู้มีอำนาจในสังคมที่มีสิทธิในการกำหนดตัวตนแบบต่าง ๆ ถ้าตัวแสดง (Actor) หนึ่งเอาการจัดประเภทนี้เข้ามาในตนเอง ตัวตนที่ถูกประทับตรานั้นก็จะถูกทำให้เข้าใจได้ (self understanding) ว่าเบี่ยงเบน การโต้ตอบกับตนเองและคนในสังคมต่อตราประทับที่มีอยู่นั้น จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการผลิตและกำหนดกฎเกณฑ์ของสิ่งที่เรียกว่า ตัวตนที่เบี่ยงเบนขึ้นมา ซึ่งภาพเหล่านี้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติด ที่ถูกคนในสังคมประทับตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน จนทำให้พวกเขาเกิดการสะท้อนย้อนคิดภายในตัวเองและตอบโต้กับบุคคลภายนอกในฐานะที่ตัวเองเป็นผู้ใช้ยาเสพติด เช่น ไม่กล้าเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น แสดงท่าทางหวาดระแวงและหวาดกลัวตำรวจ และมีนิสัยโกหก เป็นต้น เมื่อผู้ชมได้รับชมการแสดงบทบาทเช่นนั้นก็จะทำให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และเชื่อว่าบุคคลนั้นมีตัวตนเป็นผู้ใช้ยาเสพติด ในแง่นี้ ตัวตนของบุคคลจึงไม่ใช่สิ่งที่แน่นอนตายตัว หากแต่ถูกผลิตขึ้นมาท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และมีการแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

การสะท้อนย้อนคิดภายใน

ในทัศนะของ Goffman เชื่อว่าในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นมนุษย์เป็นผู้มีความสามารถ มีศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา ผ่านการสะท้อนย้อนคิดภายใน (reflexive) โดยการถอยหลังออกมามองพลังทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อตัวเอง และสามารถตีความการกระทำของตนเองได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า บุคคลมีความสามารถในการจินตนาการตนเองเข้าไปอยู่ในที่หรือตำแหน่งของคนอื่น แล้วหันกลับมามองตัวเราเองผ่านสายตาของคนเหล่านั้น (Ritzer G., 1996) จนเกิดกระบวนการสะท้อนกลับการรับรู้ (reflexive knowing) ภายในบุคคลของสองสิ่ง คือ ผู้รู้ (Knower) และผู้ถูกรู้ (Known) จากนั้นจึงเกิดการสะท้อนกลับจนทำให้เกิดการรู้ (knowing) ว่าตัวเองเป็นใคร (Who am I) และต้องแสดงการกระทำอย่างไรท่ามกลางสถานการณ์นั้นๆ (Andrew J. Weigert and Viktor Gecas, 1972)

เมื่อเป็นเช่นนี้ การสะท้อนกลับภายในจึงเป็นกระบวนการสำคัญในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ โดยในช่วงวัยเด็ก ที่ได้ก็ยังไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างตัวเองกับบุคคลอื่นได้ การกระทำที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงการเล่นแบบบุคคลรอบข้าง ผ่านการเล่น (play stage) ที่พวกเขาได้เลือกสวมบทบาทคนอื่น (Take

the role of the others) ของบุคคลใกล้เคียง เช่น เล่นเป็นแม่ และจากจุดยืนของการเป็นแม่ทำให้เด็กมองเห็นแนวทางปฏิบัติของแม่ที่พึงกระทำต่อลูก เมื่อเด็กเติบโตใหญ่ขึ้นก็จะเกิดกระบวนการเหล่านี้ผ่านเกม (game stage) พวกเขาสามารถในการเลือกสวมบทบาทของบุคคลหลายคนในเวลาเดียวกัน และเรียนรู้ว่าจะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม ต่อมาเมื่อพวกเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น จึงเกิดการเรียนรู้ถึงความเป็นสถาบัน (Institutionalize) ที่ต้องเรียนรู้และอาศัยกฎ ระเบียบ และระบบคุณค่าเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน จนทำให้เด็กเหล่านี้พัฒนากระบวนการสะท้อนย้อนคิดภายใน และมีความสามารถในการมองตนเองแปรเปลี่ยนไปตามตลอดเวลา จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่งได้ (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2538)

ตัวตนของบุคคล

Goffman ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจาก Mead ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างตัวตน (self) ของบุคคลท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเกิดจาก I กับ Me ซึ่ง I เป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่สามารถทำนายได้ ส่วน Me เป็นการเริ่มพิจารณาว่าคนอื่นมองหรือยอมรับ I ที่ได้กระทำลงไปอย่างไร จนทำให้บุคคลรับรู้ว่ามีแต่ละบริบทตัวเองคือใครในบริบทนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ตัวตนจึงไม่ใช่สรรพสิ่ง (Thing) ไม่มีลักษณะตายตัว หากแต่เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวของ I กับ Me ที่มีการสะท้อนกลับไปกลับมาในระหว่างการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือสัญลักษณ์ในโลกทางสังคม ภายใต้บริบทและสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา จนเกิดการสร้างตัวตนขึ้นมาในบริบทนั้น ๆ

ในทัศนะของเขาไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะตัวเองที่แสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนดังเช่นงานของ Mead เท่านั้น หากแต่เขาได้ให้ความสนใจไปถึงความไม่ลงรอยกันระหว่าง I กับ Me ที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล จนเกิดความเหลื่อมล้ำกันระหว่างการยึดตัวเองมากเกินไป (all-too-human-selves) และตัวเองที่ถูกขัดเกลาทางสังคม (Socialized Selves) เพราะบุคคลไม่สามารถทำตามสิ่งที่ตนเองต้องการได้ทั้งหมด แต่ต้องทำในสิ่งที่สังคมคาดหวังเพื่อธำรงภาพลักษณ์เกี่ยวกับตัวเองไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลจึงต้องเลือกที่จะแสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคม แล้วแสดงการกระทำออกมาท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ทั้งนี้เพื่อให้สังคมยอมรับตัวเอง (Goffman E., 1959) ผลจากความสนใจในประเด็นดังกล่าว เขาจึงได้นำมาใช้ในการทำความเข้าใจการกระทำของมนุษย์ ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในชีวิตประจำวัน ที่มีลักษณะคล้ายกับการแสดงละคร (Theatrical performance) ในโรงละคร ภายใต้มุมมองเชิงนาฏกรรม (Dramatological View) ที่เชื่อว่า ชีวิตทางสังคมและการนำเสนอตัวตน

ในชีวิตประจำวัน เป็นการแสดงโดยผู้กระทำทางสังคมซึ่งมีบทบาทที่หลากหลาย และมีกิจวัตรประจำวันที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้ในแต่ละบริบทที่บุคคลทำการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น จึงต้องทำการคัดเลือกบทบาทที่ต้องการแสดงให้เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น จึงได้ใช้อุปกรณ์ในการแสดงในการจัดการภาพประทับใจของตนเอง (Impression management) เพื่อให้ผู้ชมหรือผู้ร่วมปฏิสัมพันธ์รับรู้ เข้าใจ และเห็นพ้องกับการกระทำต่างๆ ที่ตัวเองแสดงออกมา จนทำให้การปฏิสัมพันธ์ของบุคคลสามารถดำเนินต่อไปได้

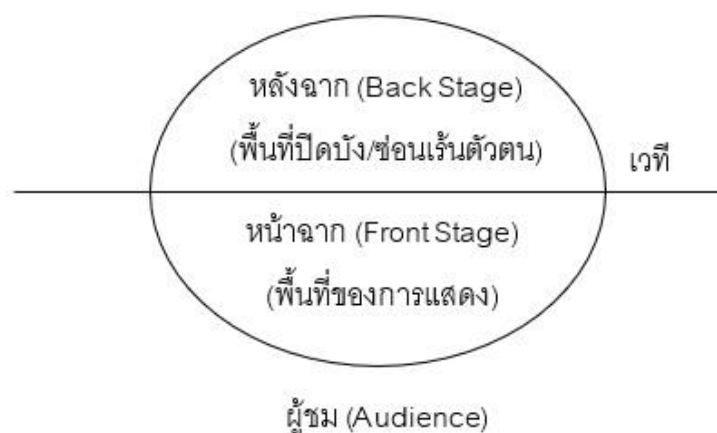
จากรากฐานทางความคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้แนวคิดการจัดการภาพประทับใจ ได้ให้ความสนใจผู้กระทำ การกระทำ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และตัวตนของบุคคลที่ถูกสร้างขึ้นมาภายในกระบวนการทางสังคมดังกล่าว โดยผ่านการสื่อสาร การรับรู้ และการตีความระหว่างผู้กระทำทางสังคม ซึ่งท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้กระทำได้มีการจัดการภาพประทับใจ (Impression Management) ของตนเอง โดยการใช้เทคนิคและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น การแต่งกาย กริยาท่าทาง เป็นต้น ในการปรุงแต่งการกระทำของตนเองก่อนแสดงการกระทำให้คนอื่นเห็นและรับรู้ ขณะเดียวกัน ได้ทำการซ่อนตัวตนที่แท้จริงของตัวเองไว้เบื้องหลังหน้าฉาก ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนอื่นในสังคม ซึ่งมุมมองเหล่านี้ได้แสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนในงานวิจัยชิ้นสำคัญของเขาเรื่อง The Presentation of self in Everyday Life ที่มองว่าในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน บุคคลแต่ละคนพยายามแสดงการกระทำให้เป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ผ่านการสวมบทบาทต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองมีอิทธิพลต่อการนิยามสถานการณ์ของคนอื่น จนทำให้คนอื่นให้ความหมายสถานการณ์ตามสิ่งที่ตัวเองต้องการ ขณะเดียวกันได้ทำการขจัดความขัดแย้ง โดยการปิดบัง/ซ่อนเร้นการกระทำหรือความต้องการบางอย่างของตนเองไว้เบื้องหลัง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ และเมื่อใดการแสดงออกเหล่านี้ได้สร้างความประทับใจให้กับบุคคลอื่นอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในการแสดงออกเช่นนั้นมากขึ้น ในทางกลับกัน หากมีการแสดงออกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันเกิดขึ้น ย่อมส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันหยุดชะงัก และส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกโกรธ ไม่สบายใจ เกิดความอับอาย และหลบหนีหน้าไปในที่สุด

การนำเสนอตัวตน

Goffman ได้ทำการวิเคราะห์ให้เห็นถึงการนำเสนอตัวเองในบริบทสาธารณะ ผ่าน “การแสดง” (performances) ของนักแสดงท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยนักแสดงแต่ละคนต้องแสดงบทบาทของตนเองบริเวณหน้าฉาก (front) ที่จะมียอดค์ประกอบใน 3 ส่วนหลักๆ คือ ส่วนแรก ที่ตั้ง (Setting) อันเป็นพื้นที่ในเชิงกายภาพที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดขึ้น เช่น บริบทครอบครัวของวัยรุ่นนักร้อง กลุ่มเพื่อน โรงเรียน และบริบทสังคม เป็นต้น ตลอดจนอุปกรณ์ (props) ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการแสดง เช่น มีภาพถ่ายสมาชิกครอบครัวอยู่

ภายในครอบครัว วัยรุ่นสวมใส่ชุดนักเรียนอยู่ในโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมสามารถมองเห็นภาพประทับใจที่นักแสดงต้องการนำเสนอ ส่วนที่สอง ภาพที่ปรากฏ (appearance) เป็นส่วนประกอบในการแสดงออกของนักแสดง เช่น เสื้อผ้าที่วัยรุ่นสลัมสวมใส่ ทรงผม เครื่องประดับ และการแต่งหน้าของวัยรุ่นสลัม เป็นต้น และส่วนที่สาม กิริยาท่าทาง (manner) เป็นวิธีการนำเสนอท่าทางของนักแสดง เช่น วัยรุ่นแสดงกิริยาสุภาพอ่อนหวาน หยาบกระด้าง และดุร้าย เป็นต้น

ในส่วนของที่ตั้ง (Setting) ภายในบริบทต่าง ๆ จะมีฉาก (Region) ซึ่งเป็นสถานที่ (Place) ใดๆ ก็ตามที่อยู่ในการรับรู้ของผู้แสดงเกิดขึ้นมากมาย โดยในแต่ละฉากจะถูกแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนหน้าฉาก (front-region) ที่เปรียบเสมือนหน้าเวทีในการแสดงละคร ซึ่งถูกใช้เป็นที่ของการแสดง (performance) ที่ผู้แสดงจะทำการแสดงให้ผู้ชม (audience) หรือผู้เข้าร่วมปฏิสัมพันธ์เห็น และเข้าใจในสิ่งที่ผู้แสดงอยากให้เห็น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นตัวตนที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อื่นเห็น (presented self) เช่น วัยรุ่นสลัมแสดงบทบาทการเป็นลูกที่ดี โดยการทำความสะอาดบ้าน และทำการบ้านอ่านหนังสือ ให้พ่อแม่เห็น รับรู้ จนพ่อแม่เกิดความภาคภูมิใจในตัวลูก ส่วนหลังฉาก (back-region) เป็นบริเวณที่ผู้แสดงใช้ในการเตรียมตัวเพื่อการแสดงของตน ในบริเวณนี้ผู้แสดงจึงสามารถถอดบทบาทของนักแสดง แล้วกลับมาเป็นตัวของตัวเองได้ เช่น เมื่อวัยรุ่นเหล่านี้อยู่บ้านคนเดียวหรืออยู่ในห้องพักส่วนตัว พวกเขาได้ทำการใช้ยาเสพติดโดยที่พ่อแม่ไม่เห็นการกระทำดังกล่าว ฉะนั้น พื้นที่นี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้แสดงใช้ในการปกปิดซ่อนเร้นในสิ่งที่ไม่ต้องการให้ใครเห็น และมีความเป็นส่วนตัว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ตัวตนที่ซ่อนเอาไว้ (hidden self) (ภาพประกอบ 3) ขณะเดียวกัน ผู้แสดงยังต้องพยายามเก็บรักษาความแตกต่างของหน้าฉากและหลังฉากไว้ให้ได้ หากบุคคลสามารถแสดงบทบาทได้อย่างแนบเนียนก็จะสามารถรักษาความลับของหลังฉากไม่ให้คนอื่นเห็นและรับรู้ได้

ภาพประกอบ 3 ที่ตั้งของการแสดงออก ในการวิเคราะห์เชิงนาฏการ ของ Goffman

ในการแสดงละครหรือการปฏิสัมพันธ์ในแต่ละครั้ง บุคคลต้องมีตัวละครที่ต้องแสดง (character) มีบทบาท (role) และมีตัวตน โดยตัวละครที่ต้องแสดง คือ ตัวตนของบุคคลที่มุ่งแสดงลักษณะของตนให้ปรากฏ ตัวตนนี้เป็นทั้งผู้แสดงและผู้ตีชมการแสดงของตัวเองด้วย ส่วนตัวตน เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงไปมาได้ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่งตายตัว และมุ่งทำให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ (Impression) ด้วยการแสดงให้เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์ (สุภางศ์ จันทวานิช, 2554) ซึ่งการกระทำดังกล่าว สามารถมองเห็นได้จากตัวอย่างงานของ Roebuck Benjamin (2014) ที่ได้สะท้อนให้เห็นภาพของตัวละครที่เป็นวัยรุ่นในบ้านที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ข้างถนน เมื่อถึงเวลาที่เด็กเหล่านี้ต้องออกไปหารายได้บริเวณข้างถนน ก็ต้องแสดงบทบาทเป็นผู้เข้มแข็ง ผ่านการใช้ท่าทางที่เข้มแข็ง มีการพูดจาเสียงดัง และมีความมั่นใจในตัวเอง ทั้งนี้เพื่อทำให้คนอื่นเห็นว่าตนเองมีความกล้าหาญ และไม่หวาดกลัวสิ่งใดบนท้องถนน เมื่อคนอื่นมองเห็นและเข้าใจเช่นนี้ ก็จะทำให้ไม่มีใครกล้าทำอันตรายเด็กเหล่านี้ ตลอดจนสามารถหารายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และสามารถใช้ชีวิตอยู่ข้างถนนได้อย่างปลอดภัย หากแต่ในส่วนลึกของความรู้สึกของเด็กเหล่านี้ล้นเต็มไปด้วยความหวาดกลัวภัยอันตราย ทั้งจากสัตว์ บุคคลแปลกหน้าที่ตัวเองต้องเผชิญในแต่ละวัน และสภาพอากาศที่แปรเปลี่ยนไปในแต่ละฤดูกาล ซึ่งเขาต้องปิดบังความรู้สึกเหล่านี้เอาไว้อย่างมิดชิดไม่ให้ใครได้รับรู้

สำหรับในส่วนบทบาท (role) เป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้นมาไว้มากมาย เช่น บทบาทของพ่อแม่ ลูก นักเรียน และครู เป็นต้น ซึ่งในแต่ละบทบาทเหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับความคาดหวังในการทำหน้าที่ตามสถานภาพของบุคคล เช่น วัยรุ่นใช้ยาเสพติดจะมีบทบาทลูกภายในครอบครัว และถูกสังคมคาดหวังว่าต้องเป็นลูกที่ดี เชื่อฟังพ่อแม่ โดยบุคคลจะรับรู้ความคาดหวังดังกล่าวผ่านการขัดเกลาทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และบุคคลที่มีนัยสำคัญต่อตนเอง (Significant other) ภายในนิเวศวิทยาสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ เช่น พ่อ แม่ และผู้ใหญ่ที่เด็กเคารพนับถือ เป็นต้น จนนำไปสู่การเก็บสะสมข้อมูลเหล่านี้ไว้ในคลังความรู้ของตนเอง แม้ว่าบทบาททางสังคมจะเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้นมา แต่ผู้กระทำการทางสังคมไม่ได้เล่นตามบทบาทเหล่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขายังได้ทำการสะท้อนย้อนคิดเพื่อใคร่ครวญถึงบทบาทที่ตัวเองต้องการแสดงในบริบทหนึ่งๆ ว่าควรที่จะแสดงบทบาทอะไร อย่างไร และกับใคร (Goffman E., 1959) จากนั้นวัยรุ่นเหล่านี้ได้ทำการคัดเลือกบทบาท แล้วแสดงบทบาทของตนเองท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จนทำให้สามารถเข้าใจความหมายตรงกันและนำไปสู่การสร้างความประทับใจให้คนอื่นได้ ขณะเดียวกัน บทบาทที่เด็กเหล่านี้ทำการแสดงมิได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่เป็นกระบวนการทางสังคม ที่พวกเขาเป็นผู้สร้างบทบาทขึ้นมาให้เหมาะสมกับบริบทและ

สถานการณ์ แล้วทำการตอบโต้กลับไปยังผู้เข้าร่วมปฏิสัมพันธ์ (Norman A. Dolch, 2003) เพื่อทำการจัดระเบียบการปฏิสัมพันธ์ของตนเองกับคนอื่นที่อยู่แวดล้อม เมื่อเป็นเช่นนี้ บทบาทหนึ่งๆ จึงปรากฏขึ้นแล้วก็สลายไปและในบางเวลาก็เป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำนายได้

ในการแสดงบทบาท (Performances) จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิสัมพันธ์ต่อหน้าบุคคลอื่นในแต่ละบริบท จนทำให้พวกเขามีความสามารถในการโต้ตอบสัญลักษณ์ เพื่อทำการควบคุมหรือชี้นำการกระทำของบุคคลอื่น (Dillon M., 2014) โดยการสร้างภาพในอุดมคติ (Idealized picture) เช่น การแสดงบทบาทของลูกที่ดี นักเรียนที่ดี ให้คนอื่นเข้าใจ รับรู้ในสิ่งที่พวกเขาอยากให้เข้าใจ เกิดความประทับใจ (Impression) ในการแสดงตลอดจนพยายามแสดงให้สมบทบาทหรือการ “ตีบทแตก” จนผู้เข้าร่วมปฏิสัมพันธ์หรือผู้ชมเชื่อว่าสิ่งที่ตนเองแสดงออกมาเป็นความจริง ดังตัวอย่างที่ Goffman ได้กล่าวถึงชาวต่างชาติครอบครัวหนึ่งที่มีรายได้น้อย จึงมีสิทธิได้รับสวัสดิการการช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมบ้าน ผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้พยายามแสดงให้เจ้าหน้าที่เห็นว่าครอบครัวตนเองน่าสงสาร สมควรได้รับการช่วยเหลือ โดยการตะโกนบอกลูกๆ ด้วยภาษาอิตาเลียนหรือลาตินอเมริกาทำให้ใส่เสื้อผ้าและรองเท้ามาทำให้เจ้าหน้าที่เห็น (เขาไม่รู้ว่าเจ้าหน้าที่ฟังภาษาที่เขาพูดเข้าใจ) พร้อมทั้งเก็บอาหารและเครื่องดื่มราคาแพง เช่น เหล้า ไวน์ แอปเปิ้ลไม่ให้มีติด (Goffman E., 1959) จากตัวอย่างดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึง วิธีการหนึ่งที่จะทำให้การแสดงบทบาทของตนเองมีความน่าเชื่อถือ นั่นคือการนิยามสถานการณ์ของบุคคลท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การนิยามสถานการณ์ (The definition of situation) เป็นสิ่งที่มากกว่าการบรรยายสิ่งที่วัยรุ่นพบเห็นหรือสิ่งที่ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ และมีใช่เพียงการตอบโต้ต่อสิ่งที่ปรากฏอยู่ “เบื้องหน้า” แต่เป็นกระบวนการที่วัยรุ่นเหล่านี้เป็นผู้สร้างประสบการณ์ของตนเอง และสร้างความเป็นจริงชุดหนึ่งขึ้นมา ทั้งนี้เนื่องจาก สถานการณ์ไม่มีเพียงแง่มุมเดียว หากแต่มีความผันแปรไปตามการมองเห็น การตีความ ความเข้าใจ และพื้นฐานของประสบการณ์ในอดีตและแผนในอนาคตของบุคคลแต่ละคน เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นเหล่านี้จึงต้องใช้ตัวแบบทางสังคมที่ผ่านการขัดเกลาจากในอดีตถึงปัจจุบัน มาใช้ในการทำความเข้าใจสถานการณ์ ฉะนั้น ความผันแปรของตัวแบบทางสังคมของบุคคลจึงมีอิทธิพลต่อการนิยามสถานการณ์เป็นอย่างมาก (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2538) เช่น หากบุคคลมีข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียน เมื่อมองเข้าไปในห้องแล้วเห็นเด็กสวมใส่เครื่องแบบ มีหนังสือวางอยู่บนโต๊ะ และมีครูอยู่หน้าชั้นเรียน จะสามารถตีความ และให้ความหมายสถานการณ์นั้นว่า บุคคลเหล่านั้นคือนักเรียนที่กำลังนั่งเรียนหนังสืออยู่ในห้องเรียน เมื่อรับรู้เช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างสรรคแนวทางการกระทำที่จะเกิดขึ้นตามมา แล้วแสดงให้คนอื่น

ได้เห็นและรับรู้ท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ และเมื่อสถานการณ์นั้นๆ เปลี่ยนแปลงไป บุคคลก็ จะมีการนิยามสถานการณ์ใหม่ พร้อมทั้งแสดงการกระทำที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

นอกจากนี้ Goffman ยังมองว่า แม้ทุกคนในสถานการณ์ย่อมมีส่วนในการกำหนด ความหมาย หากแต่ชุดของความหมายของแต่ละบุคคลมีอำนาจในการชี้นำสถานการณ์ไม่เท่า เทียมกัน เช่น เมื่อใช้บรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ยอมรับการใช้ยาเสพติดมากำหนดการนิยาม สถานการณ์ ย่อมทำให้การกระทำของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดกลายเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการยอมรับจากคน ในสังคม ฉะนั้น เพื่อให้ตัวเองได้รับการยอมรับจากคนอื่น การจัดการภาพประทับจึงเป็นสิ่งท้าทาย มากสำหรับวัยรุ่นเหล่านี้ ที่จะต้องรักษาระยะห่างระหว่างการแสดงหน้าฉาก และหลังฉากที่เป็น ผู้ใช้ยาเสพติดให้แยกออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อมิให้การแสดงบริเวณหลังฉากซึ่งเป็นตัวตนที่ แท้จริงของตนเองปรากฏออกมาให้คนอื่นเห็น (Ruth A. Wallace and Alison Wolf, 1995) ในแง่นี้ มุมมองของ Goffman จึงสามารถนำมาใช้ในการมองกลุ่มบุคคลที่ถูกคนในสังคมประทับตรา (Stigma) ผ่านการให้ความหมายว่าเป็นสิ่งไม่ปกติ (abnormal) มีความแตกต่างจากสิ่งที่สังคม กำหนดไว้ (Goffman E., 1963) ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะบุคคลที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูก คนในสังคมให้ความหมายผูกโยงไปกับภาพลักษณ์ที่เป็นอันตรายของยาเสพติด เช่น เป็นสิ่งน่า ก้าว ไม่ดี เป็นสิ่งเลวร้าย เป็นต้นตอให้เกิดอาชญากร เกิดความสูญเสีย และถึงแก่ความตาย จนทำ ให้บุคคลที่ใช้ยาเหล่านี้ ถูกคนในสังคมประทับตราว่าเป็นคนไม่ดี คนป่วย ทั้งนี้เนื่องจาก มีการ กระทำในสิ่งที่ผิดปกติไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ผิดกฎหมาย ตลอดจนต้องได้รับโทษจากตัวบท กฎหมาย ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้รับบทลงโทษทางสังคม ทั้งการตีตราว่าเป็นผู้เปี่ยงเบน ถูกแบ่งแยกกีด กัน จนกลายเป็น “อื่น” ที่แตกต่างจากคนปกติทั่วไป (จารุณี ศิริพันธุ์, 2558)

ในแง่นี้ ความเปี่ยงเบนที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดจึงมิใช่ความโน้มเอียงทาง บุคลิกภาพของพวกเขาเอง แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนกระทั่งคนในสังคมยอมรับและให้คุณค่าผู้ใช้ยาเสพติดว่าเป็นคนไม่ดี ในทางกลับกัน พวกเขา เหล่านี้ มิได้จำนนต่อความหมายที่สังคมยึดเหนี่ยวให้เหล่านี้ ขณะเดียวกัน ได้ใช้ความสามารถและ ศักยภาพแห่งตน ในการโต้ตอบการให้ความหมายทางสังคมดังกล่าวท่ามกลางบริบทการ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผ่านการจัดการภาพประทับในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับ ซึ่งใน การแสดงบทบาทของบุคคลดังกล่าว ได้ถูกถ่ายทอดออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนในงานวิจัยของ (กาญจนา โกวิทย์แสงทอง, 2548) ที่ทำการศึกษาเรื่อง นาฏกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง : การ จัดการภาพประทับ โดยศึกษาในเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้หญิงที่สูบบุหรี่ใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงฉากของการแสดงของผู้หญิงสูบบุหรี่ในสถานที่ทำงาน ที่มี

ความลึกลับไปตามสถานที่ สถานที่หนึ่ง ๆ อาจเป็นได้ทั้งหน้าฉากและหลังฉาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ หรือการตีความสิ่งต่าง ๆ ภายในบริบท เช่น ประเภทของผู้ชม อุปกรณ์ประกอบฉาก อาทิ ที่เขียน บุหรี่ ป้ายประกาศห้ามหรืออนุญาตให้สูบบุหรี่ ตลอดจนการลงโทษเมื่อสูบบุหรี่ในพื้นที่ต้องห้าม ซึ่ง ผู้หญิงเหล่านี้ได้ทำการตีความจนเกิดความเข้าใจว่าพื้นที่นั้นๆ ไม่เหมาะกับการแสดงหรือการสูบบุหรี่ เขาเหล่านั้นก็จะไม่เปิดการแสดงในขณะนั้น (ไม่สูบบุหรี่) ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ต้องเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด หากแต่พวกเขาก็ต้องระบับความต้องการสูบบุหรี่ของตนเอง

ผลพวงจากการตีความจนเข้าใจความหมายดังกล่าว ได้นำไปสู่ของการจัดการภาพ กระทบเพื่อให้คนในสังคมให้การยอมรับผู้หญิงสูบบุหรี่ ซึ่งผู้หญิงแต่ละคนมีกลยุทธ์ในการจัดการที่ แตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการเปิดเผยตัวตนที่แตกต่างกันของแต่ละคน โดย กลุ่มที่เปิดเผยตัวตนในฐานะผู้สูบบุหรี่ จะยอมรับได้ถ้าตัวเองต้องมีภาพประทับใจของผู้สูบบุหรี่ ส่วน กลุ่มที่ไม่เปิดเผยตัวตนในฐานะผู้สูบบุหรี่ จะไม่ต้องการมีภาพประทับใจของผู้สูบบุหรี่เลย หากแต่ทั้งสองกลุ่มยังมีความต้องการให้คนอื่นเห็นภาพประทับใจในเชิงบวกของตนเอง จึงพยายามสร้างภาพ ของตัวเองให้ดูดีมากขึ้น ดูน่าประทับใจมากขึ้น คุมความหมายในเชิงบวกมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เพื่อน ร่วมปฏิสัมพันธ์มีการสะท้อนกลับในเชิงบวกกับตนเอง หรืออย่างน้อยก็ไม่ใช้ทางลบ อันจะทำให้ การปฏิสัมพันธ์ของพวกเขากับคนอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น และส่งผลดีต่อความก้าวหน้าในชีวิต การทำงานของพวกเขาเอง

จากงานวิจัยดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงที่สูบบุหรี่ แม้ว่าจะอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่นักจิตวิทยา มองว่า เป็นช่วงวัยที่ถือว่าเป็นวัยแห่งความสมบูรณ์สูงสุดของ พัฒนาการในด้าน ต่างๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม (สัว์ฉนวน วัฒนวงศ์, 2547) ประกอบกับมี ความเป็นเพศหญิงที่สังคมคาดหวังว่าต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด บุคคลเหล่านี้ย่อมถูกคนใน สังคมมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี และกลายเป็นคนเบี่ยงเบนของ สังคม (มณฑา เก่งการพานิช, 2553) จนทำให้พวกเขาต้องทำการปกปิด/ซ่อนเร้นพฤติกรรม การสูบบุหรี่ไว้เบื้องหลัง แล้วพยายามจัดการภาพลักษณ์เบื้องหน้าของตนเองโดยการแสดงบทบาทอื่นๆ ตามที่สังคมคาดหวังเพื่อให้ตัวเองได้รับการยอมรับจากคนในสังคม แม้ว่าการวิจัยชิ้นนี้จะแสดงให้เห็น ถึงการจัดการภาพประทับใจของผู้หญิงสูบบุหรี่ได้อย่างชัดเจน หากแต่ตัวตนของผู้หญิงสูบบุหรี่ยังคง ดำรงอยู่ในชีวิตของพวกเขา โดยมีตัวตนแบบอื่น ที่เป็นตัวตนหลักซึ่งถูกนำเสนอออกมาเบื้องหน้าเพื่อ ปกปิดตัวตนเหล่านี้เอาไว้ ผู้หญิงเหล่านี้จึงไม่สามารถพัฒนาตัวเองเพื่อยุติการสูบบุหรี่ได้สำเร็จ

เมื่อเป็นเช่นนี้ คำถามที่น่าสนใจคือ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับ ความเสี่ยงจากบุคคลรอบข้างที่ใช้ยาเสพติด พวกเขาเหล่านี้มีการจัดการภาพประทับใจ (Impression

Management) จนยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างไร ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่า เมื่อวัยรุ่นเหล่านี้ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทต่าง ๆ ในสลัม พวกเขาได้ทำการผลิตตัวตน ผ่านการสะท้อนย้อนคิดภายใน (reflexive) จนสามารถนิยามสถานการณ์ได้ว่า ควรแสดงบทบาทอะไร อย่างไร มีใครเป็นบุคคลนัยสำคัญ (Significant other) และเหตุการณ์ใดที่อาจทำให้ตนเองเกิดความเสียดายหรืออันตราย จากนั้นวัยรุ่นเหล่านี้จะเลือกสวมบทบาทของตัวเองที่มีอยู่หลากหลาย และแตกต่างกันไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป อันเกิดจากความคาดหวังที่ผู้อื่นมีต่อตัวเอง และที่เขามีสอบบทบาทของตัวเองในปฏิสัมพันธ์นั้น จึงทำให้ต้องแบ่งพื้นที่การแสดงออกเป็นหน้าฉากและหลังฉากของการแสดง โดยในส่วนของพื้นที่หน้าฉาก วัยรุ่นทำการแสดงบทบาท ผ่านการใช้สีหน้า ท่าทาง การแต่งกาย และใช้คำพูดที่ทำให้คนอื่นเห็น รับรู้ เข้าใจ และคล้อยตามสิ่งที่ตนเองกระทำออกมาในฐานะผู้ไม่ใช้ยาเสพติด จนคนอื่นให้การยอมรับว่าตัวเองไม่ใช้ยาเสพติด ขณะเดียวกันพวกเขาต้องพยายามปกปิดซ่อนเร้นบทบาทผู้ไม่ใช้ยาเสพติดไม่ให้คนอื่นเห็น ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อและให้การยอมรับว่าตัวตนของผู้ไม่ใช้ยาเสพติดเป็นความจริง จนทำให้บุคคลอื่นได้ตอบการกระทำต่อตัวตนที่ไม่ใช้ยาเสพติดเฉกเช่นการกระทำกับบุคคลทั่วไป เช่น ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และให้ความช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ เมื่อการปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้พวกเขาเกิดการปรับเปลี่ยนตัวเอง และสามารถถดถอยคืนสู่สังคมได้เฉกเช่นคนปกติทั่วไป จนท้ายที่สุด วัยรุ่นเหล่านี้สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ดังนั้น จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการผสมผสานทั้งสามแนวคิดเข้าด้วยกัน โดยใช้แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (Resilience) เิงกระบวนการ ที่มองตามแนวทางการศึกษาเชิงระบบนิเวศ (Ecological Approach) และผนวกรวมเข้ากับแนวคิดการจัดการภาพประทับ (Impression Management) ของ Goffman เพื่อชี้ให้เห็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลภายในระบบนิเวศวิทยาสังคม (Social Ecological Approach) ในสลัม ที่ทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดเหล่านี้ต้องจัดการภาพประทับของตนเองและสร้างตัวตนใหม่ เพื่อให้บุคคลในระบบต่าง ๆ เหล่านี้ให้การยอมรับตัวเอง

ในการจัดการภาพประทับดังกล่าว จะเกิดขึ้นแตกต่างกันออกไปตามระบบนิเวศวิทยาสังคมในระดับต่างๆ ทั้งในระบบจุลภาค (Micro System) ที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องปฏิสัมพันธ์กับความเสียดาย หรือได้รับสิ่งเกื้อหนุนในการเลิกยาเสพติดจากบุคคลใกล้ชิด จนเกิดการพัฒนาตัวตนได้ ระบบกลาง (Meso System) ที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องปฏิสัมพันธ์กับความเสียดาย หรือได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างในระบบจุลภาสองกลุ่มขึ้นไป จนเกิดการปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้น ระบบภายนอก (Exo System) เป็นบริบทที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดไม่ได้ปฏิสัมพันธ์

โดยตรง แต่บุคคลในบริบทเหล่านี้ส่งผลกระทบทางอ้อมที่ทำให้เกิดความเสี่ยงและมีส่วนในการพัฒนาวิสัยทัศน์เหล่านั้น และระบบมหภาค (Macro System) ที่วิสัยทัศน์ใช้ยาเสพติดต้องปฏิสัมพันธ์กับตัวแบบทางสังคมที่ดำรงอยู่ในเชิงวัฒนธรรม เช่น ระบบคุณค่า ความเชื่อ และโครงสร้างสังคม เป็นต้น จนทำให้ในด้านหนึ่ง ชีวิตพวกเขาต้องเผชิญกับความเสี่ยง และในอีกด้านหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ได้มีส่วนในการกำกับ ควบคุม และปรับเปลี่ยนความคิด การกระทำของพวกเขาให้เป็นไปตามตัวแบบที่คนในสังคมยึดถือ ทั้งนี้ การใช้ชีวิตอยู่ในแต่ละระบบเหล่านี้ จะไม่ได้แยกอิสระจากกัน แต่มีความเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันไปมาอย่างใกล้ชิดและสลับซับซ้อน และมีส่วนหนุนเสริมซึ่งกันและกันในการปรับเปลี่ยน และพัฒนาตัวตนวิสัยทัศน์ใช้ยาเสพติดจนนำไปสู่การเลิกยาเสพติดได้

ส่วนที่สาม กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวิสัยทัศน์ มุ่งตอบคำถามวิจัยที่ว่า การใช้ชีวิตในสภาวะเสี่ยงจากยาเสพติดทำให้วิสัยทัศน์ที่ใช้ยาเสพติดพัฒนาตัวตนไปสู่การเลิกยาเสพติดได้อย่างไร มีเงื่อนไขและกระบวนการจัดการความเสี่ยงในบริบทแวดล้อมอย่างไร และชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาตัวตนให้ยุติยาเสพติดได้อย่างไร ในการตอบคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการผสานแนวคิด 3 แนวคิดเข้าด้วยกัน และนำไปประยุกต์ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการครั้งนี้ จนสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

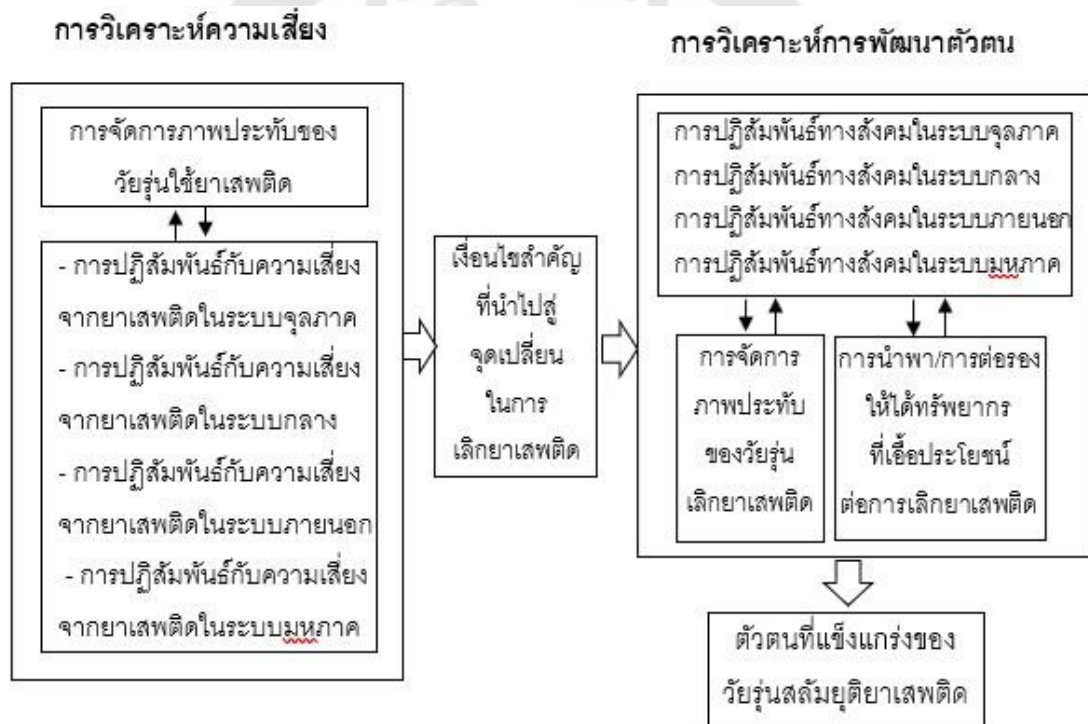
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ความเสี่ยงของวิสัยทัศน์ใช้ยาเสพติดในระบบนิเวศวิทยาสังคม เพื่อชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขของความเสี่ยงและอันตรายในระบบจุลภาค (Micro System) ระบบกลาง (Exo System) ระบบภายนอก (Meso System) และระบบมหภาค (Macro System) และกระบวนการจัดการภาพประทับแห่งตนเพื่อลดความเสี่ยงในแต่ละบริบทว่า วิสัยทัศน์เหล่านี้ต้องใช้ชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงและอันตรายอะไรบ้าง มีวิธีการจัดการภาพประทับจนสามารถลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างไร จนทำให้บุคคลรอบข้างยอมรับและสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้

เมื่อชีวิตต้องเผชิญกับความเสี่ยงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีเงื่อนไขและ/หรือบุคคลนัยสำคัญในบริบทต่าง ๆ ที่ทำให้พวกเขาเกิดความตระหนักรู้ในความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติด จนเกิดเป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตและนำไปสู่กระบวนการพัฒนาตัวตนให้มีความแข็งแกร่ง (Resilience) ในการยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างไร

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การพัฒนาตัวตนของวิสัยทัศน์ใช้ยาเสพติดในระบบนิเวศวิทยาสังคม เพื่อชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาตัวตนของวิสัยทัศน์ในการเลิกยาเสพติดว่ามีรูปแบบอย่างไรบ้าง และในแต่ละรูปแบบเหล่านี้ วิสัยทัศน์ใช้ยาเสพติดทำการปฏิสัมพันธ์กับ

บุคคลรอบข้างในระบบจุลภาค (Micro System) ระบบกลาง (Exo System) ระบบภายนอก (Meso System) และระบบมหภาค (Macro System) จนสามารถนำทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก อะไรบ้างจากบุคคลในแต่ละบริบท มาใช้การต่อรอกับตนเองและบุคคลอื่น เพื่อให้ความช่วยเหลือตนเองในการยุติยาเสพติด รวมถึงมีการจัดการภาพประทับแห่งตน และแสดงออกเชิงบวกในบริบท การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างไร เพื่อให้บุคคลรอบข้างยอมรับตนเองในฐานะผู้เลิกยาเสพติด จนท้ายที่สุด ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดการเรียนรู้ จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง และพัฒนาตัวตนไปสู่การยุติยาเสพติดได้สำเร็จ

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ตามภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษการพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นในครั้งนี ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาในการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative approach) ที่เชื่อว่าประสบการณ์ของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคลนั้น ๆ อันถูกหล่อหลอมจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม จนทำให้บุคคลแต่ละคนทำการตีความ คัดเลือก และกระทำเรื่องราวในบริบทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป เช่น วัยรุ่นฐานะยากจนที่อาศัยอยู่ในสลัม ซึ่งต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบุคคลและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ย่อมทำให้พวกเขาเหล่านี้มีแบบแผนการใช้ชีวิตและกระบวนการต่อรองเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดแตกต่างไปจากวัยรุ่นที่มีฐานะร่ำรวยและอาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น ในแง่นี้ หากต้องการทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่แตกต่างกันเหล่านี้ แน่แน่นอนว่า ย่อมต้องทำการตีความให้ลุ่มลึกไปถึงมุมมอง วิธีคิด และแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมที่โยงใย เกาะเกี่ยว ร้อยเรียงเข้าด้วยกัน จนเข้ามามีส่วนในการกำกับ (shape) เรื่องราวชีวิตของบุคคลได้ (Andrews et al., 2013)

เมื่อเป็นเช่นนี้ ในการที่จะตีความจนเกิดความเข้าใจเงื่อนไขเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ที่เข้ามาหล่อหลอม และกำกับวัยรุ่นสลัมแต่ละคน ให้สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้นั้น ผู้วิจัยจึงต้องผสานแนวคิดเชิงนิเวศวิทยาสังคม (Social-Ecological System) แนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (Resilience) และแนวคิดการจัดการภาพประทับใจ (Impression Management) เข้าด้วยกัน เพื่อใช้เป็นกรอบในการมองว่า วัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด ที่ต้องอาศัยอยู่ภายใต้แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้คนในสลัม และทำการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างในหลากหลายบริบท เช่น ครอบครัว เพื่อนในสลัมและในโรงเรียน และคนในชุมชน เป็นต้น ที่ใช้และเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ภาพของแบบแผนความสัมพันธ์เช่นนี้ล้วนเต็มไปด้วยความเสี่ยง ที่นับวันจะค่อยๆ ซึมซับเข้าไปในวิถีคิด ความรู้ จนตกผลึกอยู่ในความคิดของพวกเขา และเข้ามามีส่วนในการกำกับแนวทางการกระทำของวัยรุ่นเหล่านี้ จนทำให้วัยรุ่นสลัมบางคนต้องใช้ชีวิตร่วมกับยาเสพติดมาอย่างยาวนาน ในทางกลับกัน วัยรุ่นสลัมบางคนที่ไม่ต้องใช้ชีวิต และถูกกำกับด้วยแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าว แต่พวกเขายังสามารถสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการประเมินความเสี่ยงท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ใช้ยาเสพติด จนทำให้เกิดการตระหนักรู้ เข้าใจถึงอันตรายจากการใช้ชีวิตอยู่ภายในบริบทเหล่านี้ จึงนำไปสู่การแสวงหา คัดเลือกทรัพยากรต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการต่อรอง

กับบุคคลอื่นภายใต้แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่เต็มไปด้วยความเสี่ยง (Hier, 2005) พร้อมทั้งทำการผลิตตัวตนที่มีความแข็งแกร่งในการยุติการใช้ยาเสพติดแสดงออกมาเบื้องหน้าให้บุคคลรอบข้างได้รับรู้ เข้าใจ และยอมรับในบทบาทเหล่านี้ของตนเอง จนท้ายที่สุด พวกเขาสามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตัวตนไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดตามที่คนในสังคมคาดหวังได้สำเร็จ

ฉะนั้น ในการทำความเข้าใจเรื่องราวชีวิตเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดที่ดำรงอยู่ในประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นสแลมเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงต้องเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับพวกเขา เพื่อให้บอกเล่าประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดในประเด็นที่อยากเล่า ซึ่งในระหว่างกระบวนการสนทนานั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ร่วมสนทนาจะมีส่วนร่วมในการรับฟังการเล่าเรื่อง และทำการตีความเนื้อหาสาระ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้ามากำกับ (shape) ความคิด การมองโลก การให้ความหมาย กระบวนการต่อรองกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นภายในเรื่องราวชีวิต และการพัฒนาตนเองให้กลายเป็นคนใหม่ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น โดยอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีที่มีมุมมองต่อเรื่องราวประสบการณ์ โลกทัศน์และประสบการณ์ของผู้วิจัย เพื่อให้สามารถเข้าถึง เข้าใจเรื่องเล่าของเรื่องราวจากประสบการณ์ชีวิตที่ผู้ให้ข้อมูลบอกเล่าออกมาจากนั้นผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลจึงร่วมกันสร้างความรู้จากประสบการณ์ชีวิตในการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสแลมเหล่านี้

แนวการศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์

การศึกษาการพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสแลมในครั้งนี้ จะใช้การศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์ในการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสแลม โดยทำการศึกษาเรื่องราวชีวิตที่ผ่านมาของบุคคลเหล่านี้ ซึ่งมีข้อมูลอยู่จำนวนมาก สามารถตีความเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ไม่สิ้นสุด และมีความหมายที่ลึกซึ้ง ตลอดจนมีโครงสร้างและเนื้อหาสาระที่ดำรงอยู่ในจิตสำนึกของบุคคล (Andrews et al., 2013) ที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการตีความ เพื่อให้เข้าใจความหมายที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นสแลมที่ยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จตลอดจน ได้มีข้อตกลงเบื้องต้นในการมองเรื่องเล่าเชิงประสบการณ์ ดังนี้

ประการแรก การทำความเข้าใจความหมายและการเปลี่ยนแปลงในชีวิต

การวิจัยเรื่องเล่าเชิงประสบการณ์มองว่า เรื่องเล่าส่วนบุคคลเป็นความแตกต่างในชุดของความหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กล่าวคือ ในการบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตในแต่ละครั้ง ผู้เล่าจะคำนึงถึงบริบท เวลา ผู้ฟัง และเรื่องราวที่ต้องการบอกเล่าจากนั้นจึงทำการร้อยเรียงภาษาเพื่อถ่ายทอดความหมายของเรื่องราวออกมาสู่ผู้ฟัง ในแง่หนึ่งเรื่องเล่าเหล่านี้ย่อมถูกกำหนดและหล่อหลอมจากสังคม ซึ่งสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนใน

เหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนของชีวิต (life-turning point) เช่น ประสบการณ์ความเลวร้ายหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นที่ต้องเผชิญกับความเลวร้าย ความยุ่งยาก และความเจ็บปวดทางร่างกาย จิตใจ และการถูกกีดกันจากคนในสังคม เมื่อผู้เล่าทำการบอกเล่าเรื่องราวเหล่านี้ไปสู่ผู้ฟัง หรือผู้วิจัย ย่อมก่อให้เกิดกระบวนการสร้างความหมายร่วมกัน โดยกระบวนการเหล่านี้จะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เล่าได้บอกเล่าเรื่องราวไปยังผู้ฟัง แล้วผู้ฟังเกิดความเข้าใจว่าผู้เล่าเป็นใคร เข้าใจความหมายตรงตามที่ผู้เล่าบอกเล่า จึงนำไปสู่การสร้างความหมายร่วมกันของผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยในระหว่างการสนทนา (Andrews et al., 2013) เมื่อเป็นเช่นนี้ ในการมองเรื่องเล่าจากประสบการณ์ของวัยรุ่นสลัมที่ยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ทุกเรื่องราวที่พวกเขาบอกเล่าให้ผู้วิจัยฟังในระหว่างการสนทนา จะทำให้ผู้วิจัยสามารถรับรู้ และเข้าใจการให้ความหมายเกี่ยวกับยาเสพติด มุมมองของคนในสังคมที่มีต่อผู้ใช้ยาเสพติด ความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด และวิถีทางในการลดความเสี่ยงที่แปรเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา บริบท และคูปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง วิธีการสร้างความหมายของผู้ใช้ยาเสพติด

ในการศึกษาเรื่องเล่าเชิงประสบการณ์ เรื่องเล่าที่ผู้เล่าบอกเล่าให้ผู้วิจัยฟังไม่ได้เป็นสิ่งที่ไร้เดียงสา หากแต่สามารถสะท้อนให้เห็นวิธีการสร้างความหมายของมนุษย์ ที่เกิดจากมนุษย์ถูกกำกับ หล่อหลอมจากโครงสร้างสังคมที่พวกเขาใช้ชีวิตอยู่ จนทำให้มีมุมมอง วิธีคิด และสร้างความหมายเช่นนั้น เช่น วัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดที่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติดจะบอกเล่าเรื่องราวแตกต่างไปจากวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่ใช้ยาเสพติด ในแง่นี้ มนุษย์จึงถูกมองว่าเป็น Homo narrans ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด และมีแนวโน้มที่จะพูดและทำความเข้าใจเรื่องราวหรือประสบการณ์ชีวิตของตนเองที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกัน ในการบอกเล่าเรื่องราวแต่ละครั้งยังสามารถสร้าง รักษา และอ้างแบบแผนทางสังคมเอาไว้ (Andrews et al., 2013) ฉะนั้น เมื่อผู้วิจัยรับฟังเรื่องราวในประสบการณ์การยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม ในระหว่างการสนทนาผู้วิจัยจึงต้องทำการตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายว่าพวกเขาถูกกำกับ หล่อหลอมจากโครงสร้างสังคมแบบไหน อย่างไร จนทำให้พวกเขามีวิธีคิด การมองโลก และมีความรู้สึกเช่นนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นสลัมแต่ละคนจะมีกระบวนการสร้างความหมายในประสบการณ์ดังกล่าวที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะพวกเขาใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบริบทของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมที่แตกต่างกันจึงทำให้ถูกกำกับ หล่อหลอมจากโครงสร้างที่ต่างกันออกไปด้วย

ประการที่สาม ภาพที่ผู้ใช้ยาเสพติดสร้างขึ้นมา

เรื่องเล่าเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (reconstruction) ตามบริบทและเวลาที่แปรเปลี่ยนไปโดยเรื่องเล่าจะถูกสร้างขึ้นมาระหว่างการสนทนาระหว่างผู้เล่าและผู้วิจัย ที่ผู้เล่าได้

บอกเล่าจนผู้วิจัยมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของเรื่องเล่า จนทำให้เกิดความเข้าใจความจริงของผู้เล่า ซึ่งเป็นความจริงจากการปฏิบัติด้วยตนเอง (practical wisdom) ที่อยู่ภายใต้กรอบของประเพณี ระบบคุณค่า และศีลธรรมของสังคมนั้น ๆ ตลอดจนไม่ได้เป็นการสร้างทฤษฎีมหภาคขึ้นมา นอกจากนี้ เรื่องเล่าสามารถเป็นภาพตัวแทน (representation) ที่มีความหมายชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก และจิตใต้สำนึกของผู้เล่าที่ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับสังคมของผู้เล่า หากแต่บุคคลไม่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวซ้ำได้เหมือนเดิมทั้งหมด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะความไม่แน่นอนของภาษาที่ไม่สามารถสื่อความหมายเรื่องราวได้หมด (Andrews et al., 2013) เมื่อเป็นเช่นนั้น การศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นที่ยุติการใช้อยาเสพติด จึงเป็นภาพตัวแทนของเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต ที่วัยรุ่นที่เคยผ่านเรื่องราวเหล่านั้นได้หยิบยกมาบอกเล่าให้ผู้วิจัยฟัง จนเกิดการสร้างเรื่องราวร่วมกัน ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึกของตนเอง มุมมองต่อโลกในช่วงชีวิตของการยุติการใช้อยาเสพติด จนกระทั่งสามารถยุติการใช้อยาเสพติดได้สำเร็จ

ประการสุดท้าย การเปลี่ยนผ่านสู่การยุติการใช้อยาเสพติด (transformation)

เรื่องเล่าทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการพัฒนาของชีวิตมนุษย์ที่เกิดจากการกระทำของบุคคล โดยในการมองการเปลี่ยนแปลงของบุคคลจะให้ความสำคัญกับประเด็น (Theme) อันเป็นเรื่องราวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของผู้เล่า (Andrews et al., 2013) ดังตัวอย่างของวัยรุ่นสลัมที่กว่าจะยุติการใช้อยาเสพติดได้สำเร็จพวกเขาต้องผ่านประสบการณ์ชีวิตที่ถูกคนในสังคมให้ความหมาย และประทับตราว่าเป็นผู้เปี่ยงเบนจากบรรทัดฐานทางสังคมจนทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับประสบการณ์ชีวิตที่แฝงไปด้วยความเจ็บปวด ความสะท้อนใจ และรอยแผลเป็นที่ตกสะเก็ดอยู่ในความคิด ความรู้สึกของตัวเองมากมาย ฉะนั้น ในการบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตเหล่านี้ จะทำให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของวัยรุ่นแต่ละคน เช่น ช่วงระหว่างการใช้ยาเสพติด เหตุการณ์ที่ทำให้ตัดสินใจยุติการใช้อยาเสพติด เรื่องราวในระหว่างยุติการใช้อยาเสพติด และเมื่อยุติการใช้อยาเสพติดสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในการศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์ของวัยรุ่นสลัมที่ยุติการใช้อยาเสพติด ซึ่งเป็นความจริงที่ดำรงอยู่ภายในความคิด และจิตสำนึกของพวกเขา เมื่อผู้วิจัยเข้าไปตีความความหมายของเรื่องราว จนเกิดความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตเหล่านั้น ก็จะทำให้ผู้วิจัยสามารถรับรู้ เกิดความเข้าใจถึงโครงสร้างสังคมที่กำกับ ควบคุม หล่อหลอมให้วัยรุ่นเหล่านี้คิดมองโลกเช่นนั้น ตลอดจน เข้าใจถึงเงื่อนไขและกระบวนการในการให้ความหมาย การต่อรอง และยุทธวิธีในการลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น จนสามารถยุติการใช้อยาเสพติดได้สำเร็จ

สนามในการวิจัย

สำหรับสนามในการวิจัยครั้งนี้ ก็คือ พื้นที่สลัมที่มีบุคคลผ่านประสบการณ์ชีวิตเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ในช่วงวัยรุ่นหรือมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 11-24 ปี (วิโรจน์ อารีย์กุล, 2553) ซึ่งปัจจุบันมีอายุ 25 ปีขึ้นไป ซึ่งสามารถบอกเล่าเรื่องราวชีวิต (life) ที่ผ่านมาเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดในช่วงวัยรุ่น และสะท้อนให้เห็นภาพของการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมที่มีความเสี่ยงและอันตรายจากยาเสพติด ตลอดจนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ที่ทำให้พวกเขาได้เกิดการตระหนักรู้ เข้าใจในความเสี่ยงเหล่านี้ และกระบวนการต่อรองความหมายกับบุคคลอื่นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนสามารถปรับเปลี่ยน พัฒนา และผลิตตัวตนที่เข้มแข็งในการยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลในช่วงวัยนี้เพราะกลุ่มวัยรุ่นเป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา จึงทำให้อยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและคนในสังคม (เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์, 2550) (สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐี, 2551) อันเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การใช้ยาเสพติดได้ง่าย แต่ยุติการใช้ยาเสพติดได้ยากกว่าช่วงวัยอื่น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา การพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัมในครั้งนี้ เป็นคนในสลัมที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป ที่เคยผ่านประสบการณ์ชีวิตการยุติการใช้ยาเสพติดในช่วงวัยรุ่น และสามารถย้อนกลับไปรำลึกถึงเรื่องราวในอดีต พร้อมทั้งบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในประเด็นดังกล่าวได้

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากบุคคลเหล่านี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical samplings) ที่ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามการวิจัย และเป็นไปตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา (Thomas Schwandt, 2015) ในการได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยต้องขอรับคำแนะนำจาก gatekeeper ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่ใช้ชีวิตอยู่ในสลัม และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่คอยให้ความช่วยเหลือคนในสลัมมาเป็นเวลายาวนาน จนเป็นที่รู้จักมักคุ้น ได้รับความไว้วางใจ และคนในชุมชนนับถือ เป็นผู้นำทางเข้าไปทำความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มดังกล่าว ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตที่ตอบใจหทัยวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จนสามารถก้าวเข้าสู่โลกของพวกเขา พร้อมทั้งทำการปฏิสัมพันธ์ และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตกับบุคคลเหล่านี้ได้ต่อเนื่อง จนเกิดการสานสายใยความสัมพันธ์ไปสู่ความไว้นื้อเชื่อใจ และยินยอมให้ผู้วิจัย

เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวันของพวกเขาได้อย่างใกล้ชิดสนิทสนม ตลอดจนทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 15 ราย

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่มีการกำหนด แนวคำถามหลักเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อไม่ให้สัมภาษณ์ออกนอกประเด็น และมีความ ยืดหยุ่นในการเพิ่มเติมประเด็นคำถามให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในระหว่างสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการคิด วิเคราะห์ และสร้างชุดข้อคำถามเพิ่มเติมที่ทำให้วัยรุ่นสนับบอกเล่าเรื่องราว ชีวิตเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน ไม่ทำการแทรกแซงในระหว่างที่ ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่อง ให้อิสระในการบอกเล่าเรื่องราว และมีการวิเคราะห์ท่าทาง น้ำเสียง และ ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความเครียด ความอึดอัด และมีให้เกิด ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างการสัมภาษณ์ เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดปัญหาความไม่ราบรื่น ในการสัมภาษณ์ และทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกและครอบคลุม (Andrews et al., 2013)

นอกจากนี้ เมื่อสิ้นสุดการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความครอบคลุม ครบถ้วนและสามารถตอบคำถาม การวิจัยและแนวคิดเชิงทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษาหรือไม่ หากข้อมูลที่ได้ยังไม่สามารถตอบ คำถามได้อย่างครอบคลุม ผู้วิจัยได้กลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดิมซ้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนที่ ขาดหรือยังไม่ชัดเจน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำวิเคราะห์ และทำการต่อเติมข้อมูล ในส่วนที่ยังไม่ชัดเจนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในทางกลับกัน หากสัมภาษณ์แล้วยังไม่สามารถ ได้ข้อมูลในส่วนที่ขาดจากผู้ให้ข้อมูลรายนี้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการค้นหาผู้ให้ข้อมูลรายใหม่ ที่สามารถ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหรือยังไม่ชัดเจน พร้อมทั้งทำการวิเคราะห์ข้อมูล จนได้ข้อมูลใน ส่วนที่ต้องการ แล้วทำการผนวกข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้งสองรายเข้าด้วยกัน จนสามารถได้ข้อมูลที่ สามารถตอบคำถามการวิจัยและกรอบแนวคิดได้อย่างชัดเจน ครอบคลุม ตลอดจนสะท้อนให้เห็น เรื่องราวชีวิตในช่วงที่เป็นวัยรุ่นสนับ ที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างชัดเจน

เมื่อได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามการวิจัย และแนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษาได้อย่าง ครอบคลุม และชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์โดยอาศัยความไวเชิงทฤษฎี (Theoretical sensitivity) เพื่อค้นหาข้อมูลที่มีความแตกต่างไปจากข้อมูลที่ได้มาแล้ว (Negative case) และนำ ข้อมูลมาใช้ในการปรับข้อเสนองานเชิงทฤษฎีที่สร้างไว้ ตลอดจนช่วยให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่มีอำนาจ ในการอธิบายกว้างขวางมากยิ่งขึ้น หากข้อมูลที่ได้ไม่มีข้อมูลจากผู้เล่าคนอื่นที่แตกต่างออกไปแล้ว นั้นหมายความว่ามีความอิมพิวเตอร์ของข้อมูล ผู้วิจัยจึงสามารถยุติการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลได้

การเข้าสู่สนามวิจัย

การเข้าสู่พื้นที่สลัมในครั้งนี้ เป็นการเดินทางที่มีความหมายที่ทำให้ผู้วิจัย ได้มีโอกาส เข้าไปสัมผัสกับความเป็นสลัม พื้นที่ที่ถูกสื่อและผู้คนภายนอกทำการตีความ และให้ความหมายต่อคตรึง “สลัม” จนกลายเป็นพื้นที่ชายขอบของเมืองใหญ่ ที่ไม่คู่ควรจะเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่เมือง และแฝงไปด้วยความหวังในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจสภาพพื้นที่ ความเป็นอยู่ของผู้คน รวมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของสลัมในความทรงจำของวัยรุ่นที่ผ่านการใช้ยาเสพติดมาแล้ว ที่มุ่งเน้นสนทนาเรื่องราวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในสลัมในช่วงที่พวกเขายังเป็นวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด จนกระทั่งสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ เพื่อฉายให้เห็นภาพบริบทสลัมที่หล่อหลอมวัยรุ่นเหล่านี้ว่ามีลักษณะเช่นไร โดยมีผู้วิจัยร่วมรับฟัง ร่วมแลกเปลี่ยน พร้อมทั้งร่วมกันสร้างความรู้ในประเด็นดังกล่าว ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ที่ทั้งสองฝ่ายมีความไวเนื้อเชื้อใจกัน จนสามารถแลกเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกในหลากหลายรูปแบบ ทั้งดีใจ ประทับใจ ความสะเทือนใจ และประสบการณ์ต่าง ๆ ต่อกันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เรื่องเล่าที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมไม่ใช่เรื่องเล่าเกี่ยวกับตัวของผู้เล่นอีกต่อไป หากแต่เป็นผลผลิตของความสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้วิจัยและเจ้าของประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึง ทำการตีความ จนเกิดความเข้าใจเรื่องเล่าของเจ้าของประสบการณ์แต่ละคน และสามารถถ่ายทอดเรื่องเล่าเหล่านี้ออกมาได้อย่างลึกซึ้ง

ในส่วนของ การเข้าสู่สนามวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลา ประมาณ 10 เดือน ในการรวบรวมข้อมูลจากเรื่องเล่าของบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์ชีวิตการยุติการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น โดยให้พวกเขาคิด ทบทวน และบอกเล่าเรื่องราวในอดีตช่วงชีวิตวัยรุ่น ที่พวกเขาได้ผ่านประสบการณ์ชีวิตร่วมกับยาเสพติด จนต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ชีวิตต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตรายและความเสี่ยงนานัปการ ทว่า สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถบั่นทอนหรือทำลายชีวิตพวกเขาให้จมปลักอยู่กับความทุกข์แต่อย่างใด ในทางกลับกัน เมื่อชีวิตต้องเผชิญกับอันตรายเหล่านี้ ได้ทำให้วัยรุ่นเกิดการคิด ไคร่ครวญ จนนำไปสู่การตระหนักรู้และเข้าใจถึงสิ่งเลวร้ายที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตอย่างไม่รู้จบ แน่นนอนว่า สิ่งนี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมพลังให้พวกเขาลุกขึ้นมาต่อสู้ ต่อรองกับตนเองและบุคคลรอบข้างท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนทำให้ตนเองมีสภาพร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง จึงสามารถยุติยาเสพติดได้สำเร็จ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นภาพของประสบการณ์ชีวิตเช่นนี้ได้อย่างชัดเจน ครอบคลุม และลุ่มลึก ผู้วิจัยได้ลงสนามการวิจัยและทำการสนทนากับจากเจ้าของประสบการณ์ที่เคยผ่านเรื่องราวชีวิตการเลิกใช้ยาเสพติดมาแล้ว จำนวน 15 ท่าน ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในสลัม หากแต่ ผู้วิจัยไม่

อาจเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ได้ ทุกชื่อที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นชื่อสมมติที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นแทนทั้งสิ้น

ทองน้อย เจ้าของประสบการณ์ท่านแรกที่ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการพูดคุยด้วย จากคำแนะนำของเพื่อนผู้วิจัยที่เคยศึกษาอยู่ด้วยกันที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และได้นำพาผู้วิจัยไปแนะนำ พูดคุยและทำความรู้จักกับทองน้อยที่ร้านกาแฟแห่งหนึ่ง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันก่อน แล้วค่อยทำการสนทนาในประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจในวันเวลาต่อไป จากการพูดคุยในครั้งแรกนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นลักษณะท่าทางการพูดคุยของทองน้อย ที่มีอาการเกร็ง ไม่ค่อยสบตา และมีสีหน้านิ่งเฉยอย่างเห็นได้ชัด จนทำให้ผู้วิจัยเริ่มกังวลเล็กน้อย กับสิ่งที่ผู้วิจัยพบเห็น หากแต่เมื่อพูดคุยได้ระยะหนึ่งเขามีท่าทางผ่อนคลายมากขึ้น เห็นได้จากแววตา ท่าทาง และสีหน้าที่มีรอยยิ้มเล็ดลอดออกมาให้เห็นเป็นระยะ ๆ ซึ่งภาพเหล่านี้นับเป็นการส่งสัญญาณที่ดีว่า จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี จนนำไปสู่การสนทนาบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้วิจัยฟังได้ หลังจากสนทนากันได้ประมาณ 2 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ขอเบอร์โทรศัพท์ของทองน้อย เพื่อให้เกิดความสะดวกในการติดต่อ นัดหมายในการพูดคุยครั้งต่อไป

หลังจากนั้น ประมาณ 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ไปนัดหมายทองน้อย ณ ร้านกาแฟแห่งเดิมอีกครั้งหนึ่งที่อยู่ไม่ไกลจากบ้านของทองน้อยมากนัก เมื่อผู้วิจัยเดินทางไปถึงที่นัดพบก็เห็นเขานั่งอยู่คนเดียว และได้กล่าวทักทายและสอบถามเรื่องราวทั่ว ๆ ไปก่อน จากนั้นได้เริ่มสนทนาเข้าประเด็นหัวข้อการวิจัย โดยทองน้อยเล่าให้ฟังว่า ปัจจุบันตนเองอายุ 38 ปี เรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชีวิตในวัยเด็กอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ พ่อที่ชอบใช้ถ้อยคำวาทาที่ทำร้ายจิตใจลูก เข้มงวดกวดขัน และใช้ความรุนแรงลงโทษลูกเมื่อลูกกระทำความผิด จนทำให้ในความเข้าใจของทองน้อย พ่อเป็นผู้ชายที่ชอบใช้อำนาจ ไร้เหตุผล และไม่ดูแลลูก จากการเติบโตในป่าหลอมของครอบครัวเช่นนี้ ได้มีส่วนสำคัญในการก่อร่างสร้างนิสัยของเขาให้กลายเป็นคนที่มั่นใจในตัวเอง ไม่ง้อใคร เป็นนักสู้ชีวิต และดิ้นรนด้วยตัวเอง

เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ได้เริ่มใช้ยาเสพติดตอนอายุ 16 ปี และมีเมียที่อยู่ในช่วงวัยไล่เลี่ยกัน บ่มเพาะความรักความผูกพัน จวบจนวันเวลาผ่านไปเมียได้ตั้งครรภ์ลูกคนแรก หากแต่ทองน้อยกลับไม่มีเวลาดูแล ไม่เอาใจใส่เมียของตัวเอง โดยเอาเวลาส่วนใหญ่ไปใช้ในการเสพและขายยาเสพติด จนทำให้เมียเกิดการเบื่อหน่าย เชื่อมระอา กับพฤติกรรมของเขาเป็นอย่างมาก จนท้ายที่สุดได้เก็บเสื้อผ้าและตุ้มทองเดินออกไปใช้ชีวิตของตัวเอง โดยไม่แยแสว่าลูกจะต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าพ่อ เมื่อทองน้อยได้เผชิญกับเหตุการณ์เช่นนี้ จึงทำให้เกิดความเข้าใจว่าเมียไม่รัก ไม่มีใครเข้าใจ และจริงใจกับเขา สิ่งนี้ได้ทำให้ทองน้อยสะเทือนใจเป็นอันมาก จึงได้หัน

หน้าไปใช้ยาเสพติดในปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีที่ท่าว่าจะเลิก ซึ่งสมาชิกในครอบครัวได้ทำการปฏิสัมพันธ์กับทงน้อย เพื่อช่วยกันคิดหาหนทางช่วยเหลือ และดึงเขาออกจากโลกของยาเสพติด ซึ่งความพยายามดังกล่าว ได้บรรลุผลในช่วงอายุ 23 ปี ทงน้อยสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ภายหลังจากสนทนากับทงน้อยในวันนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อมองหาข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุม พร้อมทั้งทำการปรับเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น ก่อนกลับไปพูดคุยกับทงน้อยเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่งในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้มองหาผู้นำทาง (gatekeeper) คนอื่นที่จะสามารถนำพาผู้วิจัยเข้าไปหาผู้ให้ข้อมูลรายอื่น ๆ ซึ่งนับเป็นความโชคดีของผู้วิจัยที่หน่วยงานได้ให้ผู้วิจัยไปฝึกอบรมในสถาบันฝึกอบรมของรัฐแห่งหนึ่งย่านปทุมธานี โดยผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ที่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนเล็กคนน้อยที่ประสบปัญหาความยากลำบากในสังคม จนทำให้ผู้วิจัยได้สนทนาและรู้จักกับเจ้าหน้าที่คนหนึ่งทำงานเกี่ยวกับการดูแลคนไร้ที่พึ่ง จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องงาน การฝึกอบรม และประเด็นในการทำวิจัยของผู้วิจัย เจ้าหน้าที่คนนั้นได้รับอาสากลับไปคุยกับคกกฤต ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งใกล้กับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งสามารถให้ข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาได้ พร้อมทั้งนำทางผู้วิจัยเข้าไปทำความรู้จัก แนะนำตัว และสร้างความคุ้นเคยกับคกกฤต จนเขายินดีที่จะบอกเล่า ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตในช่วงการยุติยาเสพติดกับผู้วิจัย

การสนทนาพูดคุยถึงประสบการณ์ชีวิตของ **คกกฤต** ชายหนุ่มผู้มีอายุ 26 ปี ยังไม่มีครอบครัว ประกอบอาชีพลูกจ้างรายวันในหน่วยงานราชการแห่งหนึ่งย่านจังหวัดปทุมธานี รายได้วันละ 300 บาท ลักษณะนิสัยเป็นคนเฉย ๆ เรียบร้อย มีโลกส่วนตัวสูง เป็นเด็กเกเร ติดเพื่อน และไม่สนใจใคร ใช้ชีวิตอยู่กับแม่สองคน หลังจากพ่อประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์จนเสียชีวิต แม่จึงต้องกลายเป็นหัวหน้าครอบครัว ที่ต้องก้าวเดินออกไปเผชิญโลกภายนอกและหารายได้เลี้ยงครอบครัว แต่สำหรับแม่ของคกกฤตแล้ว ชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับงาน ผู้คน และต้องแข่งขันกับเวลาเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย ไม่คุ้นชิน และเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในชีวิต จึงทำให้งานที่ได้เป็นเพียงงานรับจ้างทั่วไป ที่ต้องใช้เวลาในการทำงานทั้งวัน แต่ได้รับค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว จนทำให้ครอบครัวต้องประสบปัญหาด้านค่าใช้จ่าย และไม่มีเวลาให้กับเขาเลย จึงทำให้ในแต่ละวันคกกฤตมีโอกาสได้พบหน้า พูดคุยกับแม่น้อยมากหรือแทบจะไม่ได้เจอกันเลย หากแต่ชีวิตก็ไม่ได้มีเพียงเรื่องเลวร้ายเช่นนี้เสมอไป ในอีกเสี้ยวหนึ่งของชีวิตของเขายังคงมีเรื่องดี ๆ หลงเหลือเข้ามาในชีวิตบ้าง เมื่ออาได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือค่าใช้จ่ายใน

การเรียนหนังสือ ทั้งอุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายในระหว่างเรียน เป็นต้น แต่ด้วยคмกฤตเป็นเด็กเกเร ไม่ชอบการเรียนหนังสือ จึงทำให้ไม่สนใจในการเรียน เบื่อหน่ายในการเรียน หนีเรียน และเริ่มใช้ยาเสพติดตอนอายุ 15 ปี จนท้ายที่สุด ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน และได้รับวุฒิการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น ในเวลาต่อมาแม่มีสามีใหม่ จึงทำให้ชีวิตส่วนใหญ่ของแม่อยู่กับสามีใหม่มากกว่าลูกของตัวเอง ผลพวงที่ตามมาคือคмกฤต รู้สึกว่าตัวเองโดดเดี่ยว ถูกทอดทิ้ง จึงพาลไม่ชอบพ่อเลี้ยง และชีวิตครอบครัวใหม่ของแม่ พร้อมทั้งได้หันหน้าเข้าหายาเสพติดอย่างเต็มตัว จนต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้คน เรื่องราว เหตุการณ์อันตรรายจากยาเสพติดมากมาย จากเรื่องราวเหล่านี้ ได้ทำให้เขาเกิดความคิด มีความเข้าใจชีวิตมากขึ้นได้ จึงนำไปสู่การตัดสินใจเลิกยาเสพติดตอนอายุ 18 ปี

เมื่อสนทนากับคмกฤตแล้วเสร็จ เขาได้นำทางให้ผู้วิจัยรู้จักกับไอชา ซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกันกับเขา พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าไปพูดคุย ทำความรู้จัก และแนะนำตัวเอง จนเกิดความสนิทสนมกันระดับหนึ่งแล้ว แต่เนื่องจากไอชาติดภารกิจกับญาติในอีกชุมชนหนึ่ง จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถสนทนาข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาได้ และได้นัดหมายที่จะเข้าไปพูดคุยกับไอชาในช่วงเย็นของอีกวันหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้เดินทางไปถึงบ้านของเขาก่อนเวลานัดหมายเล็กน้อย จากนั้นก็ได้ทักทายและพูดคุยเรื่องทั่ว ๆ ไปก่อน แล้วค่อยให้ไอชาบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตของตนเอง โดยเขาเล่าว่าปัจจุบันอายุ 44 ปี เรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่มีครอบครัว ในชีวิตวัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่ และพี่สาว ลักษณะนิสัยเป็นคนเฉยๆ ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับใคร และมีโลกส่วนตัวสูง ได้เข้าสู่อาชีพก่อสร้างกับเครือญาติที่รู้จักกัน จนทำให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดโดยไม่รู้ตัว ในช่วงอายุเพียง 15 ปี และใช้ยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดอาการทางจิต ต้องถูกล่อมโซ่ และกักขังไว้ในบริเวณบ้านคนเดียวไม่ให้อาละวาด ทำลายข้าวของ และทำร้ายใคร ก่อนถูกนำตัวส่งเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษายาเสพติดที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ตอนอายุ 24 ปี ซึ่งในปัจจุบันอาการดีขึ้นมากแล้ว แต่ยังคงทานยาเพื่อรักษาอาการทางจิต และอีกไม่นานคงมีสภาพร่างกายฟื้นคืนเหมือนคนปกติทั่วไปแล้ว

เมื่อสนทนากับคмกฤตและไอชาแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้กลับไปคุยกับเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งขอให้ช่วยแนะนำเจ้าหน้าที่ท่านอื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำวิจัย ซึ่งอาจนำทางผู้วิจัยไปหาผู้ให้ข้อมูลท่านอื่น ที่สามารถให้ข้อมูลในประเด็นดังกล่าวได้ และด้วยความเป็นกัลยามิตรของเจ้าหน้าที่ผู้นี้ จึงได้แนะนำให้ผู้วิจัยไปพบกับเจ้าหน้าที่อีกคนหนึ่งที่เขารู้จักและเคยทำโครงการเกี่ยวกับการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้โทรศัพท์ไปพูดคุย

กับบุคคลดังกล่าวในเบื้องต้น เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปพูดคุยและให้เบอร์โทรศัพท์ของเจ้าหน้าที่ท่านนี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการติดต่อ ประสานงาน และนัดหมาย ในการสนทนากัน โดยในวันต่อมาผู้วิจัยจึงได้โทรศัพท์ไปพูดคุย พร้อมนัดหมายวันเวลา สถานที่ที่จะเข้าไปหาหรือ ซึ่งอยู่แถวลาดกระบัง และในวันถัดไปผู้วิจัยได้เดินทางไปยังจุดนัดหมายก่อนเวลาเล็กน้อย เมื่อไปถึงผู้วิจัยได้พบกับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครท่านหนึ่ง ที่ทำงานอยู่ในชุมชนใกล้เคียง ซึ่งอาสาสมัครท่านนั้นได้รับอาสาจะนำทางผู้วิจัยเข้าชุมชนเพื่อทำความเข้าใจ สร้างความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์และความสัมพันธ์อันดีกับผู้ให้ข้อมูล จนทำให้ผู้วิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าของประสบการณ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย สิทธิชาติ พิณย สิทธิพร น้ำพุ และศรุต

ในวันแรกอาสาสมัครท่านนี้ ผู้ซึ่งเป็นที่รู้จัก คั่นเคยกับชุมชน และคนในชุมชนเป็นอย่างดี สังเกตได้จากในระหว่างทางที่เดินภายในชุมชน คนในชุมชนได้เรียกชื่อ กล่าวทักทายตลอดเส้นทาง จนกระทั่งได้เดินทางไปถึงบ้านของ **สิทธิชาติ** เจ้าของประสบการณ์วัยเพียง 27 ปี เมื่อไปถึงสิทธิชาติและอาสาสมัครท่านนี้ได้กล่าวทักทาย พูดคุยกันอย่างสนิสนม พร้อมทั้งแนะนำให้สิทธิชาติรู้จักกับผู้วิจัย และด้วยสิทธิชาติมีความเชื่อมั่น นับถือผู้นำทางเข้าไป จึงทำให้เขากล้าสนทนา บอกเล่าประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาให้ผู้วิจัยได้รับฟัง โดยเขาได้เริ่มต้นบอกเล่าเรื่องราวย้อนกลับไปว่า ตอนวัยเรียน เขาเรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีภรรยาแล้วเป็นแม่หม้ายอายุมากกว่าตัวเอง และมีลูก 3 คน ปัจจุบันประกอบอาชีพทำงานโรงงาน ได้รับเงินเดือน ๗ ๘ 9,000 บาท และมีค่าโง่ที่ด้วย ส่วนภรรยาเป็นแม่บ้านทำหน้าที่เลี้ยงลูก และทำงานบ้าน สิทธิชาติเป็นผู้ชายคนหนึ่งที่มีนิสัยร่าเริง เป็นคนสนุกสนาน คุยเก่ง และไม่สนใจใคร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ในวัยเด็กเขาใช้ชีวิตอยู่กับแม่ พ่อ และน้องสาว 1 คน แต่เขาจะผูกพันอยู่กับแม่ แม่ผู้หญิงที่ไม่ค่อยพูด แม่ผู้ที่ไม่ค่อยดูแล เลี้ยงดูและเอาใจใส่เขากับน้องเป็นอย่างดี ซึ่งแตกต่างจากพ่อที่ไม่ค่อยสนใจใยดีลูกเท่าไรนัก ในชีวิตประจำวันของพ่อมีแต่การดื่มเหล้า เมาแล้วอาละวาด ทำร้ายร่างกายและจิตใจสมาชิกในครอบครัว จนทำให้สิทธิชาติไม่ชอบ ต่อต้าน และเคยทำพ่อดีหลายต่อหลายครั้ง หากแต่เรื่องราวเหล่านี้ก็มิได้หมดสิ้นไป มีหน้าซ้ำยังเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า และท้ายที่สุด ได้เกิดการทะเลาะกับพ่ออย่างรุนแรง จนนำไปสู่จุดแตกหักที่เขาต้องหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับลุงในวัดแห่งหนึ่งอยู่ระยะหนึ่ง และเมื่อเวลาผ่านไปเขาได้เดินทางกลับบ้าน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวก็ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายบ้าน และไม่อยากกลับบ้าน เขาจึงเลือกที่จะหันหน้าเข้าร้านเกมส์ เล่นเกมส์ตั้งแต่เช้ายังเย็น วันแล้ววันเล่า และได้พบเจอกับเพื่อนรุ่นพี่ที่ใช่ยาเสพติด ท้ายที่สุดก็เข้าสู่เส้นทางยาเสพติดตอนอายุ 17 ปี หากแต่ด้วยการ

ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้หญิงที่มีความเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือ ประกอบกับจิตใจที่เข้มแข็งของตนเอง จึงทำให้สิทธิชาติใช้ยาเสพติดเพียง 2 เดือนเท่านั้น และสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

เมื่อคุยกับสิทธิชาติแล้วเสร็จก็เป็นเวลาประมาณเที่ยง ผู้วิจัยจึงได้เชิญชวนอาสาสมัครท่านนี้ไปทานข้าวเที่ยง และพูดคุย ปรึกษาเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลช่วงบ่าย พร้อมทั้งโทรศัพท์ติดต่อนัดหมายพินัย เจ้าของประสบการณ์อีกท่านหนึ่งที่อาศัยอยู่ในชุมชนเช่นเดียวกัน เพื่อเข้าไปสนทนาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เมื่อทานข้าวเที่ยงเสร็จก็ได้เดินทางไปหา พินัย เจ้าของประสบการณ์ที่ปัจจุบันอายุ 37 ปี ที่เรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่มีครอบครัว ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ไม่แน่นอน และเริ่มใช้ยาเสพติดตอนอายุ 17 ปี ลักษณะนิสัยมีความมั่นใจในตัวเองสูง โกรธง่าย อยู่ระหว่างรักษาอาการทางจิตจากการใช้ยาเสพติด รักเพื่อน มีเพื่อนฝูงเยอะ และชอบช่วยเหลือเพื่อน อาศัยอยู่กับแม่อายุมากกว่า 60 ปี เป็นโรคประจำตัว อาทิ ความดันโลหิตสูง โรคข้อเข่าเสื่อม และโรคตา ต้องคอยขับรถมอเตอร์ไซด์รับส่งแม่ไปหาหมอเป็นประจำ 2 เดือนครั้ง และมีพี่สาว 2 คน ส่วนพ่อป่วยเป็นโรคประจำตัวและเสียชีวิต ตอนพินัยเรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขาเสียใจมากที่พ่อผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว และเสาหลักของบ้านเสียชีวิต ประกอบกับช่วงนั้นครอบครัวต้องนำเงินมาใช้ในการรักษาพ่อ จนทำให้ไม่มีเงินไปใช้ผ่อนบ้าน บ้านจึงถูกยึด และเกิดภาวะหนี้สินอันเกิดจากการกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวอีกจำนวนหนึ่ง จึงทำให้พินัยและครอบครัวมีความจำเป็นที่จะต้องย้ายออกจากบ้าน และต้องเช่าบ้านบ้าง ไปอยู่กับญาติบ้าง ชีวิตในแต่ละวันเต็มไปด้วยความยากลำบาก แน่ใจว่าเรื่องราวเหล่านี้มิได้ส่งผลกระทบต่อเพียงแม่ พี่สาวเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ร่างกาย และความสัมพันธ์ทางสังคมของเขาเป็นอย่างมาก จนทำให้เกิดความเครียด หมดอกกับชีวิต และรู้สึกที่ชีวิตสิ้นหวัง ไร้ค่า ทำயที่สุดได้ระบายออกโดยการใช้อาสาสมัครมากกว่าเดิม จนก่อให้เกิดอาการทางจิตและต้องทำการบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำยที่สุด ด้วยการดูแลของสมาชิกในครอบครัว และความเข้มแข็งของพินัยเอง ส่งผลทำให้เขาสามารถยุติยาเสพติดได้สำเร็จในช่วง อายุ 24 ปี

หลังจากสนทนากับพินัยแล้วเสร็จ ก็เป็นเวลาเย็นแล้ว ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยติดต่อประสานผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นเพิ่มเติม ซึ่งอาสาสมัครท่านนี้ที่มีหัวใจเต็มเปี่ยมไปด้วยการเป็นจิตอาสา และพร้อมจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงได้ตอบปากรับคำที่จะให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างเต็มที่ จากนั้นผู้วิจัยได้นั่งพูดคุยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนสักพักหนึ่ง ก่อนจะแยกย้ายกันกลับบ้าน หลังจากนั้นอีก 2 วัน ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ไปพูดคุยกับอาสาสมัครท่านนี้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล และเป็นที่น่ายินดีที่ เขาสามารถนัดหมายผู้ที่จะให้ข้อมูลได้สำเร็จ โดยให้ผู้วิจัยเดินทางไปพบที่ชุมชนในวันเสาร์ เนื่องจากเป็นวันที่ผู้ให้ข้อมูลหยุดงาน ซึ่งผู้วิจัยก็ได้

เข้าไปพบในวัน เวลา สถานที่ดังกล่าว จนทำให้ได้รู้จักกับ **สิทธิพร** เจ้าของบริษัทประกันภัยที่ปัจจุบัน อายุ 29 ปี เรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีภรรยาและลูกผู้ชาย 1 คน อายุ 6 ขวบ ประกอบอาชีพค้าขายเป็นธุรกิจของครอบครัวภรรยา ลักษณะนิสัยเป็นคนรักเพื่อน ชอบลองสิ่งแปลกใหม่ ชอบเที่ยว สนุกสนาน และไม่ชอบชีวิตที่ต้องหลบซ่อน ก่อนมีครอบครัวของตัวเองได้ใช้ชีวิตอยู่กับแม่และพ่อที่ชอบดื่มเหล้า สูบบุหรี่จนกลายเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน อีกทั้งใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว โดยไม่มีเวลาให้กับครอบครัว จนทำให้สิทธิพรแทบจะไม่เห็นหน้าพ่อแม่เลย เพราะพ่อแม่ต้องตื่นออกไปทำงานตั้งแต่เช้าและกลับมาถึงบ้านดึก เมื่อเขาต้องเผชิญกับเหตุการณ์เช่นนี้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดความเหงา ไม่มีสมาชิกคนใดในครอบครัวที่คอยพูดคุย ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำ เขาจึงต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับกลุ่มเพื่อน เพื่อนที่มีทั้งคนที่คอยแนะนำในสิ่งที่ดี และเพื่อนที่ทั้งเสพและขายยาเสพติด หากแต่ด้วยนิสัยของสิทธิพรที่ชอบลองสิ่งแปลกใหม่ ชอบความสนุกสนาน เขาจึงได้เริ่มทดลองใช้ยาเสพติด ตอนอายุ 14 ปี และใช้อย่างต่อเนื่อง จนทำยที่สุดได้เข้าสู่โลกของผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเต็มตัว แต่ด้วยระยะเวลาในการใช้ยาเสพติดไม่ยาวนานมากนัก และใช้ในปริมาณน้อย จึงทำให้สิทธิพรสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ในวัยเพียง 15 ปี

จากนั้นสิทธิพรได้แนะนำให้ผู้วิจัยไปหา **น้ำพุ** ญาติของเขา ซึ่งเจ้าของบริษัทท่านนี้เป็นชายที่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ปัจจุบันอายุ 43 ปี เรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะนิสัยเป็นคนชอบช่วยเหลือคนอื่น และมีอารมณ์อ่อนไหว ในชีวิตวัยรุ่นอาศัยอยู่กับพี่สาว พ่อและแม่ ซึ่งประกอบอาชีพค้าขาย และได้เริ่มใช้ยาเสพติดตอนอายุ 16 ปี ต่อมาทั้งพ่อและแม่ได้เสียชีวิตด้วยโรคประจำตัว ในวันที่แม่เสียชีวิตเขาเสียใจมาก เนื่องจากเขาได้ไปสมัครเป็นทหารเกณฑ์ จนไม่มีโอกาสดูแลแม่ก่อนแม่เสียชีวิต เสียใจที่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจนทำให้แม่ต้องหนักใจ และเสียใจที่แม่ไม่มีโอกาสเห็นเขาใส่เครื่องแบบทหาร ในชีวิตการมีครอบครัวของน้ำพุก็ไม่ได้สมหวังเช่นครอบครัวอื่น เนื่องจากเขาได้อยู่กินกับภรรยาหม้ายที่มีลูกติด 2 คน และเขาก็ได้เลี้ยงดูภรรยาและลูกเลี้ยงเป็นอย่างดี แต่ในส่วนลึกก็ยังคงอยากมีลูกของตัวเอง จึงได้พูดคุยกับภรรยาในเรื่องนี้ หากแต่ภรรยาไม่ได้อยากมีลูกกับเขา เนื่องจากเขายังคงใช้ยาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้นภรรยาของเขาได้กินยาคุมกำเนิดมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อมิให้มีชีวิตน้อยๆ เกิดขึ้นมา ซึ่งการดำเนินชีวิตเช่นนี้ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจวบจน 5 ปี น้ำพุจึงได้เลิกกับภรรยาเพื่อไปใช้ชีวิตของตนเอง และยึดอาชีพรับจ้างทั่วไป เก็บของเก่าทุกชนิด ให้มีรายได้เลี้ยงดูตนเองในแต่ละวัน จนเมื่อเวลาผ่านไปจนเขามีอายุ 20 ปี น้ำพุได้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้างมากมาย จนทำให้เกิด

ความคิด และเข้าใจถึงอันตรายที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด จึงตัดสินใจเลิกใช้ยาเสพติด และหันหน้ามาช่วยเหลือเพื่อนร่วมสังคมต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รู้จักกับ **ศรุต** ซึ่งเป็นเพื่อนของน้ำพุ เจ้าของบริษัทประกันในวัย 48 ปี เรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ลักษณะนิสัยเป็นคนเก็บตัว นิ่งเงียบ และไม่ชอบชีวิตวุ่นวาย ในชีวิตวัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่กับแม่ตามลำพัง โดยแม่เป็นคนไม่ค่อยพูด ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านคอยดูแลลูก ดูแลทุกสิ่งทุกอย่างในครอบครัว ส่วนพ่อไปทำงานต่างประเทศและส่งเงินกลับมาให้แม่ใช้จ่ายภายในครอบครัวเป็นประจำทุกเดือน หากแต่พ่อใช้เวลาทั้งหมดในการทำงาน โดยไม่ได้เดินทางกลับมาเยี่ยมครอบครัว เมื่อเป็นเช่นนี้ ศรุตจึงไม่สนิทกับทั้งพ่อและแม่ แต่กลับสนิทสนมกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเป็นอย่างมาก จนทำให้เพื่อนกลายเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา รับฟังความเครียดทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิต และนำพาเขาเข้าสู่โลกของยาเสพติด ตอนอายุ 21 ปี ซึ่งเขาได้ใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเขามีภรรยา แต่เวลาส่วนใหญ่ของเขา ยังคงใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มเพื่อนและยาเสพติด จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี และจากหนึ่งปีเป็นสองปี จึงทำให้ภรรยาของเขาไม่สามารถอดทนใช้ชีวิตเช่นนี้ต่อไปได้ และได้เลิกอยู่กับเขาภายหลังการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเพียง 2 ปีเท่านั้น โดยสาเหตุหลักที่ทำให้ภรรยาต้องเดินจากไปก็คือ ศรุตยังคงใช้ยาเสพติดอยู่เช่นเดิม หลังจากนั้นเขายังรู้สึกโดดเดี่ยว เบื่อหน่ายกับชีวิต และรู้สึกอ้างว้างมากยิ่งขึ้น จนทำให้ยาเสพติดกลายเป็นสิ่งเดียวที่อยู่เคียงข้างเขา และไม่เคยทิ้งเขาไปไหน หากแต่เมื่อเขาใช้ยาเสพติดมาอย่างยาวนาน จนต้องเผชิญกับเรื่องราวและปัญหาต่างๆ เข้ามาในชีวิตมากมาย จึงเป็นผลให้เขาคิด ตัดสินใจหันหลังให้กับยาเสพติดอย่างถาวร และสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ตอน อายุ 22 ปี

จากการเข้าร่วมงานวันอาสาสมัครไทย ประจำปี พ.ศ. 2562 ได้ทำผู้วิจัยได้รู้จักกับชาญชัย อาสาสมัครอีกท่านหนึ่ง ซึ่งทำงานเป็นจิตอาสาอยู่ในสลัมย่านคลองเตย เมื่อชาญชัยรู้ว่าผู้วิจัยกำลังทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม เขาดีใจมากเพราะคิดว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องขจัดให้หมดไปจากสลัม พร้อมทั้งได้อาสาแนะนำผู้วิจัยให้เข้าไปพูดคุย สนทนากับคนในสลัมที่เคยผ่านประสบการณ์ชีวิตเหล่านี้มาแล้ว จำนวน 5 คน โดยเริ่มแรกชาญชัยได้นำผู้วิจัยไปพบกับ **ตั้มและตอง** เจ้าของบริษัทเฝ้าผู้เสพยาเสพติดทั้งคู่ ปัจจุบันอายุ 31 ปี เรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่มีครอบครัวทั้งคู่ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ไม่แน่นอน ลักษณะนิสัยเป็นคนชอบเที่ยว สนุกสนาน และชอบพบปะเพื่อนฝูง ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบันได้ใช้ชีวิตอยู่ในบ้านไม้สองชั้น ที่เต็มไปด้วยแผ่นไม้เล็กๆ ที่ปะทับกันไปมาบดบังรอยรั้ว รอยแตกของหลังคาและตัวบ้าน ไม่ให้แสงแดดในยามร้อน และสายฝน

หล่นลงมาทำลายข้าวของ สมาชิกในบ้าน อีกทั้งในตัวบ้านด้านล่างที่ค่อนข้างคับแคบและเล็ก จึงไม่สามารถจัดแบ่งห้องออกเป็นห้องเล็กๆ เช่น ห้องครัว ห้องนั่งเล่น และห้องนอน เป็นต้น เจกเช่น บ้านเรือนของคนรวยได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ทั้งเก่าและใหม่ มีทั้งทีวี ตู้เย็น หม้อหุงข้าว เสื้อผ้า และเครื่องนอนจึงถูกจัดวางปะปน ทั้บถมกันไว้ริมฝาบ้าน บ้างก็พาดพิงไว้บนราวเล็กๆ บ้างก็แขวนไว้ที่ราวบันได ทั้งนี้เพื่อให้มีพื้นที่ว่างบริเวณตรงกลางบ้านให้สมาชิกในครอบครัว ทั้งน้ำเซยที่ชอบใช้ความรุนแรง ยายที่ สุดแสนจะขี้บ่น จ้าจ้ำไซ จ้องมอง ตรวจตรา และดูด่าว่ากล่าวในทุกเรื่อง และหลานชายหญิงลูกของน้ำสาวที่อยู่ในวัยเรียน มานั่งพูดคุยกันเ็นยามว่าง และให้แม่ น้ำสาว เพื่อนๆ มานั่งล้อมวงกันใช้ยาเสพติด ซึ่งภาพการใช้ยาเสพติดของบุคคลเหล่านี้ ได้กลายเป็นกิจวัตรประจำวันของครอบครัว ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่ากลัว และไม่ต้องปิดบัง เมื่อเป็นเช่นนี้ ฝาแฝดจึงไม่ชอบอยู่บ้าน แต่จะชอบไปเที่ยวเล่นกับกลุ่มเพื่อนทั้งที่โรงเรียนและเพื่อนในชุมชน จนทำให้ทั้งสองคนได้รู้จักและลิ้มลองกับยาเสพติด ตอนอายุ 12 ปี พร้อมทั้งใช้ยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยตัวเองและสังคมรอบข้างที่ยังคงให้โอกาส จึงทำให้เขาทั้งสองคนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ตอนอายุ 17 ปี

จากนั้นชาญชัยได้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับ **สุชาติ** ปัจจุบันอายุ 40 ปี เเรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ลักษณะนิสัยเป็นคนเก็บตัว ไม่ค่อยพูด ชอบชีวิตอิสระ มีโลกส่วนตัวสูง และรักเพื่อน ในชีวิตวัยรุ่นอาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่ชอบบ่น ดุด่า และปล่อยให้ลูกใช้ชีวิตด้วยตัวเอง สุชาติจึงได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับแก๊งค์เพื่อน จำนวน 5 คน ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีลักษณะนิสัยคล้ายๆ กัน เป็นที่ระบายนปัญหาหระหว่างกัน และร่วมเสพยาเสพติดด้วยกัน โดยเริ่มใช้เสพติดครั้งแรกตอนอายุ 15 ปี และอยู่ในโลกของยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง จนท้ายที่สุดเพื่อนผู้ร่วมเสพยาเสพติดด้วยกันได้ล้มหายตายจากบ้าง และแยกย้ายกันไปอยู่ที่อื่นบ้าง อีกทั้ง พ่อและแม่ของเขาก็ได้เสียชีวิตลง และตัวของสุชาติเองก็ไม่ได้มีครอบครัวของตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงต้องใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวคนเดียว ไม่มีเพื่อนคู่คิด ไม่มีภรรยาอยู่เคียงข้าง อยู่ลำพังตัวคนเดียว และมีเพียงสองมือสองเท้า หนึ่งสมองของเขาที่ยึดอาชีพรับจ้างทั่วไป หากแต่เขาก็ไม่เคยย่อท้อกับชะตาชีวิตของตัวเอง ยังคงก้มหน้าทำงาน เพื่อหาเงินมาซื้ออาหาร เลี้ยงปากท้อง เพื่อประทังชีวิตของตัวเอง จนเมื่อเวลาผ่านไป เขาจึงสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จตอนอายุ 21 ปี

โตน เจ้าของประสพการณ์ที่ปัจจุบันอายุ 36 ปี เเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ลักษณะนิสัยเป็นคนเื่องเื่อง มีความมั่นใจในตัวเองสูง กล่าวได้กล้าเสีย และชื่นชอบในดนตรีไทย ในชีวิตวัยเด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่ชอบเล่นการพนัน จนทำให้เขาต้องเติบโตขึ้นมาท่ามกลางวงไฟ โดยมีผู้คนในวงไฟเป็นเพื่อนเล่นต่างวัย อีกทั้งอาศัยอยู่กับญาติที่เป็นนักดนตรี และร่วมวงกันทำ

ดนตรีไทย เพื่อไปเล่นตามงานต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ งานศพ และงานแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งญาติส่วนใหญ่เหล่านี้ล้วนใช้ยาเสพติดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และทำให้เกิดความสนุกสนานในช่วงที่มีการขับกล่อม บรรเลงดนตรีให้ผู้ชมได้รับฟัง และเมื่อโตนโตบโตเป็นวัยรุ่นเขาได้ใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่เสพยาเสพติด จนทำให้เขาได้เข้าสู่โลกของผู้เสพยาเสพติด ตอนอายุ 16 ปี จากนั้นเขาได้ใช้ยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งมีภรรยา 2 คน และมีลูกชายกับภรรยาคนแรก 1 คน แต่เขาก็มิได้เลิกใช้ยาเสพติด ขณะเดียวกันเขากลับทั้งเสพและขายหนักยิ่งขึ้น จนทำให้ภรรยาทนไม่ไหว และหอบเสื้อผ้าหนีไป พร้อมทั้งทิ้งลูกน้อยที่ยังไร้เดียงสาให้อยู่กับเขาตามลำพัง ด้วยโตนโตบโตไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก และเลี้ยงเด็กไม่เป็น เขาได้จ้างครุมาเป็นผู้เลี้ยงดู เพื่อให้ตัวเองสามารถประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและรับจ้างเล่นดนตรีในงานต่างๆ ให้ได้เงินมาเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ แม้ว่าเขาต้องเผชิญกับความยุ่งยากในชีวิต และติดยาเสพติดหนักเพียงใด หากแต่ท้ายที่สุดเขายังสามารถปรับเปลี่ยน พัฒนาตัวเองจนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ตอนอายุ 23 ปี

วัชระ เจ้าของบริษัทประกันวัย 54 ปี เรียบจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะนิสัยเป็นคนพูดตรงไปตรงมา ใจกล้า ไม่กลัวใคร และมีความมั่นใจในตัวเอง ชีวิตในวันเด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ที่ประกอบอาชีพค้าขาย และปู่ที่ใช้ยาเสพติดโดยไม่มีที่ท่าว่าจะเลิก จนกระทั่งต้องจบชีวิตลงโดยไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ เมื่อวัชระก้าวเข้าสู่วัยรุ่นเขาได้รวมกลุ่มกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดจนก้าวเข้าสู่โลกของยาเสพติดอย่างเต็มตัว ตอนอายุ 15 ปี จนได้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนสร้างประสบการณ์ชีวิตอันโชกโชน ที่มีทั้งการปล้น ฉกชิงวิ่งราว และใช้ความรุนแรงสารพัดรูปแบบ เพื่อให้ได้เงินมาใช้ซื้อยาเสพติดและล้อมวงเสพกันในกลุ่มเพื่อน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ได้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า จบจนวันหนึ่งที่ดูเหมือนโชคชะตาจะไม่เข้าข้าง วัชระกับกลุ่มเพื่อนต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่โดนเจ้าหน้าที่ของรัฐไล่ล่า จนเขาและเพื่อนต้องแยกย้ายกับหลบหนีไปอยู่ต่างจังหวัด บ้าง ไปอยู่บ้านเพื่อนบ้าง และไปอยู่ในความดูแลของผู้มีอิทธิพลบ้าง ทั้งนี้เพียงเพื่อปิดบัง ซ่อนเร้นจากการจับกุม จนได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวในการวิ่งเต้นเรื่องคดีความ จนสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติเฉกเช่นคนอื่น สำหรับชีวิตครอบครัวของวัชระ มีภรรยา 2 คน ภรรยาคนแรกมีลูกผู้หญิงด้วยกัน 2 คน แต่ด้วยเขายังคงยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จึงทำให้ต้องเลิกกับภรรยา โดยลูกอยู่บ้านยาย 1 คน และอยู่กับย่า 1 คน ต่อมาเขาได้อยู่กินกับภรรยาอีก 1 คน มีลูกด้วยกัน 3 คน จึงทำให้วัชระเริ่มคิด ตัดสินใจและเลิกใช้ยาเสพติดได้ตอนอายุ 20 ปี ทั้งนี้ เพื่อให้ครอบครัวของเขาอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเฉกเช่นครอบครัวคนอื่น

เมื่อชาญชัยนำทางผู้วิจัยไปพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ได้แนะนำให้ผู้วิจัยไปหาอาสาสมัครซึ่งเป็นเพื่อนของเขาอีกคนหนึ่ง ชื่อฟารียะ ซึ่งทำงานอาสาสมัครในเขตสะพานสูง พร้อม

ทั้งโทรศัพท์พูดคุย ฝากฝังให้ฟาริยะนำพาผู้วิจัยไปหาผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่รับผิดชอบของเขา อีกทั้งนัดหมาย วันเวลา สถานที่ให้ผู้วิจัยเข้าไปพบ และผู้วิจัยได้เดินทางไปพบฟาริยะในวันที่นัดหมาย เมื่อไปถึงผู้วิจัยได้แนะนำตัวเอง พร้อมบอกเล่าถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย อีกทั้งสร้างความคุ้นเคยกับเขา ในระหว่างรอผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 คน ซึ่งบ้านอยู่ติดกันและกำลังเดินทางมาที่บ้านของฟาริยะตามที่ได้นัดหมายกันไว้ เมื่อคุยกันได้สักพักหนึ่ง **บังเลาะห์** เจ้าของบริษัทวัย 27 ปีได้เดินทางมาถึงพอดี จากนั้นได้นั่งสนทนาร่วมกันเพื่อสร้างความคุ้นเคย และทำความรู้จักกันให้มากขึ้น ก่อนที่ฟาริยะจะเดินแยกออกไป เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยร่วมสนทนากับบังเลาะห์ได้อย่างอิสระ ซึ่งบังเลาะห์ได้เริ่มบอกเล่าเรื่องราวชีวิตว่า เขาเรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะนิสัยเป็นคนเก็บเนื้อเก็บตัว ไม่ค่อยพูด และชอบอยู่คนเดียว ชีวิตในวัยเด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป แม่เป็นคนขี้บ่น จู้จี้จั่วไซ และดุว่าลูกทุกครั้ง เมื่อกระทำความผิดหรือทำในสิ่งที่แม่ไม่ชอบ ชีวิตในวัยเรียน บังเลาะห์ไม่ชอบโรงเรียน ไม่ชอบเรียนหนังสือ และไม่ชอบครู จึงทำให้ในวัยเพียง 15 ปี เขาจึงเริ่มใช้ยาเสพติด จากนั้นเขาจึงใช้การไปโรงเรียนเป็นฉากบังหน้าเพื่อไปใช้ยาเสพติดกับเพื่อน ในแง่นี้ การเดินทางไปโรงเรียนในแต่ละวันจึงเป็นเพียงการเดินทางออกไปพบเพื่อน เมื่อไปถึงหน้าโรงเรียนเขาต้องไปหาเพื่อนในชุมชนที่อยู่ติดโรงเรียนเพื่อไปเสพยาเสพติดก่อนเข้าโรงเรียน และบางวันมาถึงโรงเรียนก็ไม่เข้าโรงเรียนไปอยู่บ้านเพื่อนแทน ตกเย็นหลังเวลาเลิกเรียนเขาก็เดินทางกลับบ้านเช่นนักเรียนคนอื่น ๆ ซึ่งเขาใช้ชีวิตเช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เขาขาดโรงเรียนบ่อย จนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน และต้องไปใช้ชีวิตอยู่บ้านเฉยๆ โดยไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร จนกระทั่งเขามีภรรยา และลูกชาย 1 คน (ปัจจุบันอายุ 8 เดือน) จึงได้ยึดอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น งานก่อสร้าง งานจัดสวน และอื่นๆ ที่มีรายได้เพียงวันละ 300 บาท มาใช้เลี้ยงดูครอบครัว หากแต่ในวันที่ภรรยาเขาตั้งท้องและคลอดลูก บังเลาะห์รับรู้ได้ทันทีว่าชีวิตการมีครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูภรรยาและลูก อีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายจากการซื้อยาเสพติดอีก เป็นภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องแบกรับอยู่คนเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงเกิดความเข้าใจถึงความยากลำบากที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัว จึงทำให้เกิดความตั้งใจในการเลิกใช้ยาเสพติด กระทั่งในช่วงอายุ 19 ปี บังเลาะห์จึงสามารถเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ

เมื่อคุยกับบังเลาะห์เสร็จ ผู้วิจัยได้สนทนากับ **ศักดิ์ชาย** ซึ่งปัจจุบันอายุ 30 ปี เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และเรียนศาสนาอิสลาม นับถือศาสนาอิสลาม ลักษณะนิสัยเป็นคนรักครอบครัว ชอบลองสิ่งแปลกใหม่ ช่วงชีวิตวัยเด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ พ่อชอบดื่มเหล้า ตอนเมาชอบโวยวาย เสียงดัง ทำลายข้าวของ และทำร้ายร่างกายแม่ เมื่อเขาก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ศักดิ์ชายได้เริ่มใช้ยาเสพติดตอนอายุ 19 ปี และใช้ยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงวันหนึ่งแม่ของเขา

ซึ่งป่วยเป็นโรคหัวใจได้เสียชีวิตลง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคิดมากที่ศักดิ์ชายใช้ยาเสพติด หลังจากจัดงานศพแม่เสร็จ พ่อก็ทิ้งลูกกลับไปอยู่ภูมิลำเนาและมีภรรยาใหม่โดยไม่กลับมาเหลียวแลครอบครัวอีกเลย จนทำให้ศักดิ์ชายโกรธพ่อเป็นอย่างมาก พร้อมทั้งบอกตัวเองและคนรอบข้างว่าจะทำหน้าที่เลี้ยงดูน้องด้วยตัวเอง จากนั้นศักดิ์ชายได้พยายามทำงานทุกอย่าง ทั้งรับจ้างทั่วไป และขายยาบ้าเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตัวเอง เลี้ยงน้อง และนำเงินบางส่วนมาใช้ซื้อยาเสพติด จนกระทั่งเขามีครอบครัว และมีลูก 2 คน เป็นผู้หญิงทั้งคู่ แต่เขาก็ยังคงเสพและขายยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนโดนเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม และเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในคุก จากเหตุการณ์นี้ได้ทำให้เขาถูกพรากจากเมียและลูก เป็นผลทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขากับเมียในวันที่มาเยี่ยมในคุก ล้วนเต็มไปด้วยคราบน้ำตา ความเสียใจ และความสงสารเมียและลูก แน่แน่นอนว่า เรื่องราวนี้ได้ทำให้ศักดิ์ชายเข้าใจถึงความเลวร้ายจากการใช้ยาเสพติด จนทำให้เกิดความคิด มีความตั้งใจ และแสดงการกระทำออกมาอย่างแน่วแน่ว่า ภายหลังจากออกจากคุกต้องเลิกยาเสพติดให้ได้เด็ดขาด จากนั้นเมื่อชีวิตย่างเข้าสู่วัย 24 ปี เขาจึงสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ความน่าเชื่อถือในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการศึกษาเรื่องเล่าจากประสบการณ์ของบุคคลในสลัมที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จในช่วงวัยรุ่น โดยให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ย้อนรำลึกถึงอดีต และบอกเล่าเรื่องราวชีวิตในช่วงวัยรุ่นที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดสำเร็จ แน่แน่นอนว่าเรื่องราวเหล่านี้ย่อมเป็นเรื่องราวที่สำคัญ มีความหมาย และยังคงดำรงอยู่ในความทรงจำหรือจิตสำนึกของพวกเขา ฉะนั้น การสร้างความรู้จากเรื่องเล่าของพวกเขาเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงต้องทำการสนทนากับผู้ให้ข้อมูล ภายใต้อุปสรรคความสัมพันธ์ที่มีความไวเนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน จนเกิดการบอกเล่าเรื่องราวตลอดจนแลกเปลี่ยนอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ร่วมกัน ในการใช้วิธีการศึกษาดังกล่าว จึงอาจถูกตั้งคำถามเช่นเดียวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพอีกจำนวนมาก ในประเด็นเรื่องความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของการรวบรวมเรื่องราว และการตีความข้อมูล ฉะนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดประเด็นคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้หลักความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ของ Lincoln and Guba (1985) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของความน่าเชื่อถือในการวิจัยไว้ 4 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) ผู้วิจัยจะใช้เวลาเก็บข้อมูลในสนามวิจัยเป็นเวลายาวนาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างลึกซึ้งถึง “แก่น” และสามารถตีความ จนเกิดความเข้าใจความคิด ความรู้สึก มุมมองต่อโลก และมองเห็นโครงข่ายความสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับบุคคลอื่นภายในช่วงชีวิตของการยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างแท้จริง จึงทำให้ข้อมูลของผู้วิจัยมีความสอดคล้องกับคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล และ

สามารถนำมาใช้เป็นภาพตัวแทนหรือสร้างความหมายใหม่ให้กับประสบการณ์ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลได้ (Lincoln and Guba, 1985) ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านแหล่งที่มาข้อมูล โดยการพิจารณาข้อมูลจากแหล่งอื่นประกอบ เช่น เอกสารทางวิชาการ ข่าวสารในหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลานั้น

ประการที่สอง การนำข้อมูลไปใช้อ้างอิงกับบุคคลอื่น (Transferability) ผู้วิจัยจะทำการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้พวกเขาเกิดความไว้วางใจและเชื่อใจผู้วิจัยจนบอกเล่าเรื่องราวชีวิตในช่วงวัยรุ่นที่สามารถยุติยาเสพติดได้สำเร็จในหลากหลายแง่มุม ทั้งในส่วนของความคิด ความรู้สึก การให้ความหมาย การต่อสู้ ต่อรองความหมายกับบุคคลอื่น ท่ามกลางความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด การผลิตตัวตนเพื่อแสดงการกระทำออกมาให้คนอื่นเห็น และการปกปิด/ซ่อนเร้นการกระทำบางเอาไว้ในแต่ละบริบท ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลอื่นให้การยอมรับจนกระทั่งสามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตัวตนไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ในแง่นี้ ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลจึงมีเนื้อหาสาระจำนวนมากและลุ่มลึก จนทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเกิดความเข้าใจในเส้นทางชีวิต ตลอดจนแบบแผนความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกลุ่มนี้ที่สามารถยุติยาเสพติดได้สำเร็จ พร้อมทั้งสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้กับวัยรุ่นสลัมคนอื่นที่มีแบบแผนชีวิตคล้ายคลึงกัน (Lincoln and Guba, 1985) ตลอดจนคำนึงถึงบริบทของผู้ใช้ยาเสพติดที่ไม่ต่างจากบริบทและเงื่อนไขของผู้ให้ข้อมูลมากนัก

ประการที่สาม การพึ่งพิงกันของข้อมูล (Dependability) ในการศึกษาปรากฏการณ์การยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับความเปราะบางเป็นผลของข้อมูล เพื่อชี้ชวนให้ผู้อ่านเห็นว่าอะไรคือเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดเรื่องราวความเสี่ยง กระบวนการต่อสู้ ต่อรอง มีการจัดการกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างไร และผลที่ตามมาจากการกระทำดังกล่าวเป็นอย่างไร มีอะไรที่เป็นรูปธรรมของการเกิดเรื่องราวหรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยได้ทำการร้อยเรียง ถักทอ และเชื่อมโยงเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับพวกเขาเหล่านี้ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพของแบบแผนความสัมพันธ์ของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ประกอบกับผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลหลากหลายรูปแบบ เช่น การสนทนา การสังเกต และการจดบันทึก ซึ่งการใช้เทคนิคที่หลากหลายเหล่านี้ ในแง่หนึ่ง สามารถช่วยในการตรวจสอบข้อมูลให้มีความสอดคล้องกัน และอีกแง่หนึ่งยังสามารถได้ข้อมูลมาใช้เติมเต็มซึ่งกันและกัน จนทำให้มองเห็นภาพปรากฏการณ์วัยรุ่นสลัมที่ยุติการใช้ยาเสพติดสำเร็จได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Lincoln and Guba, 1985)

ประการที่สี่ สามารถยืนยันได้ (Confirmability) ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์ชีวิตการยุติการใช้ยาเสพติดในช่วงวัยรุ่น ผ่านการสนทนากับวัยรุ่นเหล่านี้ เพื่อให้พวกเขาบอกเล่าเรื่องราวชีวิตในช่วงเวลาดังกล่าวให้ผู้วิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยน ตลอดจนร่วมสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวเหล่านี้ไปด้วยกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมาจากเจ้าของประสบการณ์เอง โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ตีความเรื่องราวและร่วมกันสร้างเรื่องราวไปด้วยกัน ฉะนั้น ผลการศึกษาที่ได้จึงไม่ได้เป็นสิ่งเพื่อฝันหรือจินตนาการของผู้วิจัยเอง หากแต่เป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างข้อเท็จจริง ข้อค้นพบ และการตีความ เป็นต้น จากข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลจริงๆ (Lincoln and Guba, 1985)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อผู้วิจัยยึดหลักเกณฑ์ดังกล่าว มาใช้ในการศึกษาการพัฒนาตัวตนในการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัม ก็จะทำให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มีความเป็นตรรกะ มีการตรวจสอบข้อมูลอย่างพิถีพิถัน เป็นผลทำให้งานวิจัยที่ออกมา มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการค้นหาความหมายเชิงลึกในการทำความเข้าใจโลกของบุคคล ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน (Christine Bold, 2012) ทั้งนี้เพื่อชี้ชวนให้เห็นว่ากว่าที่ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน จะสามารถยุติการใช้ยาเสพติดในช่วงวัยรุ่นได้นั้น พวกเขามีประวัติศาสตร์ชีวิตในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความเสี่ยงจากยาเสพติด มีการตระหนักรู้และเข้าใจถึงความเสี่ยง ตลอดจนทำการผลิตตัวตนขึ้นมาต่อรองกับบุคคลอื่นท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติดอย่างไร จนทำให้คู่ปฏิสัมพันธ์ให้การยอมรับ และการปฏิสัมพันธ์ในบริบทใดที่ทำให้เจ้าของประสบการณ์รับรู้ เกิดความเข้าใจถึงความเสี่ยงที่มีมากขึ้น รวมถึงเกิดกระบวนการผลิตตัวตนที่มีความแข็งแกร่งจนนำไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างไร ซึ่งในระหว่างที่วัยรุ่นได้บอกเล่าเรื่องราวเหล่านี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการตีความภายในความคิด (mind) ระหว่างการสนทนา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายว่าพวกเขามีความเข้าใจตัวเองและมองโลกอย่างไร

ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทสนทนาเหล่านี้ โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระของเรื่อง (Thematic analysis) เพื่อทำการค้นหาและจำแนกหัวข้อ (Theme) ของข้อมูลในเรื่องเล่า และความสัมพันธ์ของบุคคลกับบริบทที่พวกเขาอาศัยอยู่ (Christine Bold, 2012) พร้อมทั้ง นำกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และมุมมอง

เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาของผู้วิจัยมาใช้ในการตีความข้อมูล ตลอดจนตัดสินใจเลือกข้อมูลสำคัญที่กำกับ (shape) เรื่องเล่าในการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นในสลัม โดยเฉพาะเรื่องราวการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ที่ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนของผู้ให้ข้อมูล (Turning point) หรือเหตุการณ์วิกฤต (Critical events) ที่ดำรงอยู่ในประสบการณ์ชีวิตของการยุติการใช้ยาเสพติดและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก และโครงสร้างสังคมที่กำกับ หล่อหลอมวัยรุ่นเหล่านี้ว่าควรทำอะไร อย่างไรในปัจจุบัน และอนาคต (นภาพรณีย์ หะวานนท์, 2552) เรื่องราวเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในสลัมแทบทั้งสิ้น เช่น ความเสียใจของพ่อแม่ที่พวกเขาใช้ยาเสพติด การถูกกีดกันจากเพื่อนและ/หรือคนในชุมชน การวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเจ็บป่วยจากการใช้ยาเสพติด และเรื่องราวความประทับใจจากคนรอบข้างจนนำไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติด เป็นต้น โดยผลพวงที่ตามมาจากเหตุการณ์เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงบวกที่เป็นการเสริมพลังให้พวกเขาเกิดการจัดการตนเอง จนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ในการกำหนดแก่นสารสาระของเรื่องและข้อมูลสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวการวิเคราะห์ตามทฤษฎีฐานราก (Grounded theory approach) มาร่วมวิเคราะห์ เพื่อให้การจำแนกแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม มีความเป็นระบบและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการนำข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมาก มาย่อทวนกลับไปกลับมา ระหว่างการวิเคราะห์กับข้อมูลจากภาคสนาม จากนั้นจึงเริ่มทำการสร้างรหัส (coding) ที่เป็นการนิยามความหมาย (define) และติดป้ายชื่อ (Labels) ข้อมูลจากภาคสนามว่าเกิดอะไรหรือมีอะไรจากข้อมูลนั้น แล้วทำการกำหนดหรือให้ความหมายข้อมูลด้วยคำ (word) ที่เป็นรหัส (code) ซึ่งสามารถสะท้อนความจริงของข้อมูลได้ (Chrestine Bold, 2012) ในการดำเนินการสร้างรหัส (coding) ดังกล่าว มีขั้นตอนที่สำคัญใน 3 ขั้นตอนโดยเริ่มจาก Initial coding เป็นการพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียด การสำรวจตรวจสอบ จากนั้นผู้วิจัยใช้ความคิด ความไวเชิงทฤษฎี ทำการจำแนกแยกแยะว่าแนวคิดใดเป็นแนวคิดหลักหรือสำคัญ โดยการพิจารณาเลือกจากข้อมูลที่ซ้ำๆ กันเป็นจำนวนมาก แล้วทำการกำหนดรหัสขึ้นมา ในขั้นตอนที่สอง Focused Coding ที่เป็นการนำ Initial coding มาทำการคัดกรอง จำแนกแยกแยะ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ว่า Initial coding สามารถบ่งชี้หรือให้ความหมายอะไร แล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูล จนสามารถกำหนดรหัสที่มีความเป็นแนวคิดและมีพลังในการอธิบายได้มากกว่า Initial coding ขั้นตอนที่สาม Axial coding ที่เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ และบูรณาการแนวคิดที่ถูกจัดประเภทไว้ในแต่ละประเภท เข้าด้วยกันให้เป็นระบบระเบียบ แล้วทำการให้รหัสในเชิงทฤษฎี (Theoretical Coding) ที่สามารถนำไปสู่การสร้างข้อเสนอเชิงทฤษฎีจากข้อมูล โดยอาศัยความไวเชิงทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) ของผู้วิจัย (Charmaz, 2014) ที่จะค้นหาข้อมูล

ที่ไม่สอดคล้องกับข้อมูลดังกล่าว จนกระทั่ง แม้จะมีข้อมูลเพิ่มขึ้นแต่ก็ไม่มีการปรับข้อเสนอที่สร้างขึ้นแล้ว หรือที่เรียกว่าทฤษฎีถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์การพัฒนาร่างกายเพื่อใช้ในการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลับจากประสบการณ์ชีวิตของพวกเขาเองจึงเป็นเสมือนการเปิดประสบการณ์ชีวิตของพวกเขาเหล่านี้ เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ได้เข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก และเรื่องราวชีวิตของพวกเขา

บทที่ 4

จากเส้นทางความเสี่ยงสู่ชีวิตที่แข็งแกร่งในการยุติยาเสพติด

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นทำความเข้าใจความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดอย่างลุ่มลึก ทั้งในส่วนของเงื่อนไข กระบวนการจัดการความเสี่ยงที่แสดงออกท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ กับบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด รวมถึงบุคคล เหตุการณ์ที่ทำให้พวกเขาเกิดความตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด จึงนำไปสู่กระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน โดยการผลิตตัวตนขึ้นมาต่อรองกับบุคคลอื่นในบริบทการปฏิสัมพันธ์ จนทำให้บุคคลอื่นยอมรับ และสามารถพัฒนาตัวตนจนกลายเป็นผู้ยุติการใช้ยาเสพติดสำเร็จ ซึ่งผลจากการสนทนากับเจ้าของประสบการณ์ จนเกิดการแลกเปลี่ยนเรื่องราวชีวิต และได้ร่วมกันสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับการยุติการใช้ยาเสพติดในช่วงวัยรุ่น สามารถร้อยเรียงออกมาเป็นตัวหนังสือลงในหน้ากระดาษเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของวัยรุ่นนักสู้ชีวิตเหล่านี้ ที่ทำการต่อสู้ ต่อรองกับความเสี่ยง และความยากลำบากจากยาเสพติดในทุกรูปแบบ จนสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

ความเสี่ยงจากยาเสพติดของชีวิตวัยรุ่นในบริบทสลัม

การทำความเข้าใจความเสี่ยงของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสลัมอย่างลุ่มลึก หากผู้วิจัยมองวัยรุ่นเหล่านี้ในฐานะปัจเจกบุคคล ที่ให้ความสำคัญเฉพาะความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของวัยรุ่นคนหนึ่ง ๆ โดยแยกอิสระจากบริบทแวดล้อมและสังคม ย่อมทำให้ภาพความเสี่ยงที่ถูกถ่ายทอดออกมานั้น เป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของชีวิต ที่ยังคงหลงลืมภาพระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดกับบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับสภาวะการยากลำบากในหลากหลายรูปแบบ และแตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบท จนชีวิตเต็มไปด้วยความยุ่งยาก เกิดอันตราย และความเสี่ยงที่ซ้อนทับ เกาะเกี่ยวกับไปมาจนแทบมองไม่เห็นรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริงได้ ในแง่นี้ วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดจึงต้องใช้ศักยภาพ และความสามารถของตนเองในการตีความระบบความหมายร่วมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ยากลำบากเหล่านั้น จนนำไปสู่การรับรู้ เกิดความเข้าใจถึงความเสี่ยงจากยาเสพติด และการแสดงตัวตนของตนเองท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์หนึ่ง ๆ ว่าควรทำการแสดงออกต่อหน้าคู่ปฏิสัมพันธ์อย่างไร จากนั้นจึงคัดเลือกการกระทำ และแสดงออกให้บุคคลรอบข้างเห็น รวมถึงให้การยอมรับตนเอง ขณะเดียวกัน ได้พยายามปกปิดการกระทำบางอย่างที่บุคคลรอบข้างไม่ยอมรับ

ไว้อย่างมิดชิด ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความเสี่ยงอันเกิดจากการใช้ยาเสพติด ในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ๆ และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นในสังคม

ภาพเหตุการณ์ความยากลำบากที่เกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเรื่องราวความเสี่ยงที่ตาโถมเข้ามาในชีวิตของพวกเขาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความเข้าใจว่าเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดกับบุคคลแวดล้อม ที่ได้ถูกถ่ายทอดออกมาผ่านเรื่องเล่าของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดครั้งแล้วครั้งเล่า จนทำให้ผู้วิจัยสามารถสัมผัส รับรู้ถึงความเสี่ยงและอันตรายเหล่านั้น หากแต่ความรู้สึกที่ผู้วิจัยสัมผัสถึง อาจเทียบไม่ได้กับความยากลำบาก ความทุกข์ร้อนที่วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดแต่ละคนได้รับ ทว่า ในระหว่างร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน นับเป็นสิ่งที่คุ้มค่า เนื่องจากทำให้สามารถรับรู้ เข้าใจถึงระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดกับบุคคลแวดล้อมในสลัม ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากยาเสพติดในหลากหลายรูปแบบ รวมถึงซ้อนทับกันไปมา โดยไม่สามารถแยกพิจารณาเฉพาะบริบทใด บุคคลใด หรือสายใยความสัมพันธ์ส่วนใดส่วนหนึ่งได้ หากแต่ต้องทำการคลี่คลาย และสะท้อนภาพระบบความสัมพันธ์ของวัยรุ่นสลัมเหล่านี้กับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นองค์รวม

ภาพสลัมท่ามกลางเมืองใหญ่

เมื่อกล่าวถึง “สลัม” ตามนิยามทั่วไป ได้กล่าวว่า เป็นพื้นที่เสื่อมโทรมส่วนหนึ่งของเมืองที่มีลักษณะเฉพาะคือ บ้านเรือนที่สร้างขึ้นต่ำกว่ามาตรฐาน เป็นพื้นที่สกปรกรกรุงรัง มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบ และขาดทรวดทโกรม ประชาชนอยู่อย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย โดยให้ถือเกณฑ์ความหนาแน่นของบ้านเรือนอย่างน้อย 15 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ไร่ (สำนักผังเมือง, 2548) ซึ่งนิยามเช่นนี้ ได้ถูกนำมาสื่อสารในบริบทการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นชุดความหมายทั่วไปที่ยึดโยงไว้ในวิถีคิดของคนในสังคม และถูกนำมานิยามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสลัม พร้อมทั้งแสดงการกระทำที่มีต่อผู้คนในสลัมออกมา แนนอนว่า คำตอบจากคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ทั้งหมด ได้ฉายให้เห็นภาพของสลัมในช่วงที่พวกเขายังคงเป็นวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ที่ในทุกพื้นที่ของสลัมไม่มีพื้นที่ใดที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือผู้คนในสังคมอนุญาตให้ใช้ยาเสพติด แต่ทว่าสำหรับพวกเขาแล้ว ยาเสพติดกลับเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ทำให้ชีวิตพวกเขามีความสุขจนหลงลืมโลกภายนอกที่เลวร้ายไปได้ จากความเข้าใจเช่นนี้ ในแง่หนึ่ง ย่อมเป็นผลมาจากวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดได้ดึงศักยภาพและความสามารถแห่งตน มาใช้ในการนิยามสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยทำการใคร่ครวญทุกสรรพสิ่งที่ถูกจัดวางอยู่ภายในสลัมว่า เป็นเสมือนชิ้นส่วนต่าง ๆ ถูกนำมาเรียงร้อยเข้าด้วยกันอย่างไร้ระเบียบแบบแผนราวกับฉากหนึ่งของ

โรงละคร ที่ภายในฉากประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ผู้คนในสลัม เจ้าหน้าที่ บ้านเมือง (ผู้ชมที่เป็นอันตราย) และการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตอยู่ในสลัมกับบุคคลอื่น จนทำให้พวกเขาเกิดการตีความ และเข้าใจว่าพื้นที่ใด ควรเป็นพื้นที่หน้าฉากหรือหลังฉากในการแสดง ตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติด เพื่อให้ชีวิตรอดพ้นอันตรายจากการใช้ยาเสพติดและสามารถดำรง ตัวตนผู้ใช้ยาเสพติดในสลัมได้

ในส่วนของคุณลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ซึ่งวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดได้ให้ความหมาย ภาพที่เห็นในชีวิตประจำวัน จนเกิดความเข้าใจว่า บ้านของพวกเขาอยู่ในสลัม บ้านที่มีการปลูก สร้างบ้านเรือนติด ๆ กัน ภายในที่ดินของคนอื่น อาทิ เอกชน รัฐ และมัสยิด ที่มีการแบ่งซอยและ จัดสรรที่ดินเป็นพื้นที่เล็ก ๆ แบ่งให้ผู้ไร้ที่ดินทำกินเช่า พร้อมทั้งจ่ายค่าเช่าราคาสูงให้กับเจ้าของ ที่ดินดังกล่าว ก่อนทำการปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่าย ๆ ทั้งชั้นเดียวและสองชั้น ซึ่งสลัมบางแห่ง เป็นที่ลุ่ม มีน้ำขัง จึงเน้นการสร้างบ้านแบบยกใต้ถุนสูงเพื่อหลีกเลี่ยงน้ำเน่าเสีย ในส่วนของตัวบ้าน จะใช้ไม้แผ่นบาง ๆ หรือสังกะสีมาเรียงต่อกัน และใช้ตะปูตอกยึดไม้หรือสังกะสีแต่ละแผ่นเข้า ด้วยกัน จนสามารถมองเห็นเป็นอาณาบริเวณของบ้าน จากนั้นนำแผ่นสังกะสีมาต่อเรียงกันเป็น หลังคาในการบดบังแดดฝน ให้สามารถหลบร้อนได้ พร้อมทั้งใช้แผ่นไม้และอุปกรณ์ที่สามารถหา มาได้ เช่น แผ่นฟิวเจอร์บอร์ด ป้ายโฆษณามาทำการปิด อุดรอยรั่วของตัวบ้านที่ถูกทำร้ายจากดิน ฟ้าอากาศและกาลเวลา ถัดออกไปไม่กี่เมตรก็จะมีบ้านเรือนของบุคคลอื่น ที่ปลูกสร้างเคียงข้างกัน จนหลังคาบ้านกายเกยกันไปมาจนเต็มพื้นที่ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงหลงเหลือพื้นที่ระหว่างบ้านเรือน และพื้นที่ว่างเปล่าเพียงเล็กน้อยที่จะถูกจัดสรรให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนในสลัมใช้ร่วมกัน เช่น ทางเดินเท้าภายในชุมชน ถนนเข้าออกชุมชน และพื้นที่เก็บขยะ เป็นต้น จนทำให้ภาพของถนน จากคำให้การของเจ้าของประสบการณ์ทั้งหมด เป็นเพียงถนนสายเล็กๆ ที่ให้คนในชุมชนและผู้ที แวะเวียนผ่านเข้ามาเดินสัญจรเข้าออกเท่านั้น และระหว่างเส้นทางการเดินจะต้องหลบหลีกกับสิ่ง กีดขวางต่าง ๆ จนยากที่จะถามหาความเป็นระเบียบในเส้นทางสายนี้

ยิ่งไปกว่านั้น พื้นที่บางส่วนของสลัมได้ถูกจัดสรรนำไปใช้ประโยชน์รูปแบบอื่น อาทิ สลัมบางแห่งมีเส้นทางรถไฟตัดผ่านกลางชุมชน และมีการลำเลียงขนส่งสินค้าบนทางรถไฟ ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ในช่วงแรก ๆ ของการใช้ชีวิตในพื้นที่แห่งนี้ เสียงรถไฟจึงเป็นเสมือน เสียงกรีดร้อง ที่สร้างความรำคาญและความหงุดหงิดใจให้พวกเขาเป็นอันมาก หากแต่เมื่ออยู่ใน พื้นที่นั้นนานวันเข้าได้เกิดความคุ้นชิน จนเกิดความเข้าใจว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุการณ์ปกติในชีวิต ประจำแฉกเช่นเสียงเด็กร้องไห้ภายในชุมชนหรือไม่ต่างอะไรกันกับเสียงสามีภรรยาทะเลาะกันที่

สามารถพบเห็น ได้ยินเสียงดังเอื้ออึงไม่เว้นแต่ละวัน จึงทำให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ได้เสมือนเป็นชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่เมือง

สลัมบางแห่งปลูกสร้างใกล้เคียงกับย่านธุรกิจการค้า การขนส่งสินค้าทางเรือ และมีคดังกักเก็บสินค้าขนาดใหญ่ ในการบรรจุสินค้าหลากหลายชนิดรอลำเลียงไปวางขายในท้องตลาด ให้ผู้คนในเมืองสมัยใหม่ไปจับจ่ายใช้สอยอย่างไม่ขาดสาย ผลพวงที่ตามมาคือ ได้มีความต้องการแรงงานมาใช้เป็นพนักงานในการลำเลียงสินค้าและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคธุรกิจเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเสมือนแม่เหล็กดึงดูดผู้คนจากพื้นที่ต่าง ๆ ให้หลั่งไหลเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างรายวันในพื้นที่แห่งนี้อย่างต่อเนื่อง มีทั้งทำงานรับจ้าง ขับรถบรรทุกขนส่งสิ่งของจากท่าเรือลำเลียงไปยังจังหวัดต่าง ๆ และลำเลียงสินค้าจากเรือใส่ รถบรรทุกไปจัดเก็บในโกดัง บ้างก็ขึ้นรถบรรทุก แม้ว่าจะได้รับค่าจ้างในการทำงาน หากแต่เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน จึงทำให้ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

สลัมบางแห่งปลูกสร้างบ้านเรือนยกใต้ถุนสูงอยู่ในแอ่งน้ำหรือที่ลุ่ม ทางเดินใช้ไม้กระดานมาพาดเรียงต่อกันเพื่อให้รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยาน และผู้คนในชุมชนสามารถเดินเข้าออกชุมชนได้ ยิ่งไปกว่านั้น หากใช้สายตามองลงไปใต้น้ำ ภาพที่เห็นมีทั้งขยะ อาทิ ถุงพลาสติก เศษไม้ ขวดน้ำ และสิ่งของเหลือใช้ลอยอยู่ทั่วไปบนผิวน้ำ รวมถึงหญ้า ผักตบชวาที่เติบโตใหญ่และแผ่ขยายวงกว้างไปยึดครองพื้นที่ผิวน้ำจนเต็มพื้นที่ จนแทบมองไม่เห็นผิวน้ำและไม่หลงเหลือน้ำสะอาดให้สัตว์น้ำมีชีวิตรอดได้ ช้ำร้ายไปกว่านั้นคือ น้ำได้ส่งกลิ่นเหม็นไปตามแรงลมให้ผู้คนที่อยู่ในชุมชนและผู้คนที่เดินผ่านไปมาได้กลิ่นเหล่านี้ ทว่าเมื่อใช้ชีวิตรอดในพื้นที่นี้นานวันเข้า วิถีรุ่นเหล่านี้ได้เกิดความเข้าใจ มีความเคยชินกับสภาพความเป็นอยู่เช่นนี้ และยอมรับว่า นี่คือ บ้านของพวกเขา

เมื่อที่ดินภายในสลัมเหล่านี้ ซึ่งมีพื้นที่ขนาดเล็กได้ถูกจัดสรรไปใช้ทำกิจกรรมดังกล่าวมากมาย ย่อมทำให้หลงเหลือเพียงพื้นที่เล็ก ๆ ซึ่งเป็นชอก มุมแคบ ๆ และอับชื้น จนทำให้ผู้คนในชุมชนใช้เป็นพื้นที่เก็บสิ่งของเหลือใช้ และใช้เป็นพื้นที่ทิ้งขยะจนเกิดเป็นกองขยะขนาดใหญ่ ที่ปราศจากผู้คนหรือภาคส่วนใดหันมาเหลียวแล หรือกำจัดให้หมดไปจากชุมชนแห่งนี้ จนส่งกลิ่นเหม็นตลบอบอวนไปทุกพื้นที่ อีกทั้งได้กลายเป็นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งหนู แมงสาป และสัตว์มีพิษ สร้างความเอือมระอาให้กับผู้คนในพื้นที่แห่งนี้ และผู้คนที่เดินทางผ่านไปมาเป็นอันมาก จนทำให้พื้นที่สลัมกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่มีผู้ใดปรารถนาจะเข้าไปเยือน และอย่างกรายเข้าไป แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองบางคน ยังไม่กล้าที่จะเดินเข้าไปในพื้นที่สลัม เนื่องจากมีความเข้าใจว่า หากเข้าไปในพื้นที่เหล่านี้จะต้องเผชิญกับความสกปรก มลภาวะ ความแออัด มีความเสี่ยง

และอันตราย จากมุมมองเช่นนี้ พื้นที่สลัมจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลเอื้อมมือของกฎหมายและมีผู้คนจากภายนอกเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยียนน้อยมาก ดังคำบอกเล่าของศักดิ์ชายที่กล่าวว่า

“เมื่อก่อนเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่เข้ามา เข้าไม่ถึง รถใหญ่เข้าไม่ได้ เดินเท้าเข้ามาอย่างเดียว เจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ไม่อยากเข้ามา เสี่ยงมาก ทางเข้าออกมีทางเดียว หนีไปไหนไม่ได้ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเลยไม่กล้าเข้ามา ขนาดโทรศัพท์ไปแจ้งตำรวจนะ สามเดือนแล้วยังไม่เข้ามาเลย”

หากกล่าวถึงจุดนี้ ย่อมฉายให้เห็นภาพของบริบทสลัมที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดอยู่อาศัย ที่เต็มไปด้วยพื้นที่ซอกซอย และมุมมืดบดที่เอื้อต่อการซุกซ่อนตนเอง จนสามารถใช้เป็นเกราะกำบังร่างกายจากสายตาบุคคลอื่น มิให้เข้ามาพบเห็นโลกของผู้ใช้ยาเสพติดได้อย่างมิดชิด จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดความเข้าใจว่า พื้นที่แห่งนี้ มีความปลอดภัย ในการหลบภัยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสามารถรอดพ้นจากการจ้องมองของสมาชิกในครอบครัว มิให้เข้ามาล่วงรู้ความลับของตนเอง ที่มีตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดได้

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ล้วนเป็นบุคคลที่เคลื่อนย้ายมาจากพื้นที่อื่นเพื่อเข้ามาขายแรงงานในเมือง เช่น รับจ้างรายวัน หาบเร่แผงลอย และเก็บของเก่า เป็นต้น และเช่าบ้านราคาถูกภายในสลัมเป็นที่หลบนอนในยามกลางคืน เพื่อเติมเต็มพลังทางร่างกายให้พร้อมสำหรับใช้แรงงาน จากนั้น ในวันถัดไปได้ออกเดินทางไปทำงานตั้งแต่เช้าจรดเย็น แล้วกลับมาบ้านเช่าเพื่อพักผ่อนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อนาฬิกาชีวิตเป็นเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดมองผู้คนในสลัมราวกับ “คนแปลกหน้า” ที่ไม่ใช่คนคุ้นเคย ไม่เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง ในแง่หนึ่ง เรื่องราวชีวิตประจำวันที่ดำรงอยู่เช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมวิถีคิดของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด และผู้คนในสลัม ให้กลายเป็นบุคคลที่ไม่สนใจใคร และไม่แยแสมุมมองของคนในชุมชนว่าจะมองตนเองอย่างไร ภายใต้วิถีคิดเช่นนี้ ได้ทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดนิยามสถานการณณ์ จนเกิดความเข้าใจว่า แม้คนในชุมชนจะพบเห็นหรือเป็นผู้ชมในช่วงเวลาที่ตนเองใช้ยาเสพติด แต่จะไม่สร้างความเดือดร้อนหรือทำให้ตนเองเกิดอันตราย เหนือไปกว่านั้น วัยรุ่นเหล่านี้ยังเป็นลูกค้าที่สร้างรายได้ให้กับอาชีพขายยาเสพติดของคนในชุมชน รวมถึงเป็นเพื่อนร่วมวงใช้ยาเสพติดภายในชุมชนได้อย่างเปิดเผย ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้เป็นเรื่องราวที่พวกเขาได้เผชิญอยู่บ่อยครั้ง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เชกเช่นเดียวกับการอาบน้ำ ล้างหน้า และแปรงฟัน ดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งที่ว่า

“เคยเห็นเค้าใช้ยาบ่อย ออกมานอกบ้านก็เจอแล้ว ผมเห็นทั้งคนขายยา เสพยาตื่นขึ้นมาตอนเช้า แล้วมานั่งเล่นหน้าบ้านก็เจอคนใช้ยาบ้าง เสพยามั่ง เห็นเป็นประจำ ยิ่งตอนเข้าบ้านตอนค่ำๆ มีดแล้วยิงเยอะ เห็นทุกครั้ง เมื่อก่อนยาบ้า เยอะ ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นนั่นแหละที่ใช้”

แม้ว่าลักษณะทางกายภาพและผู้คนในสลัม ซึ่งเป็นเสมือนอุปกรณ์ประกอบฉากที่สำคัญของพื้นที่เป็นเช่นนี้ จนวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดเกิดความเข้าใจว่า พื้นที่สลัมเหมาะและเอื้อต่อการใช้ยาเสพติด รวมถึงสามารถหลบซ่อนจากเรื่องราวเลวร้ายอันเกิดจากการใช้ยาเสพติดได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดจึงใช้พื้นที่ชอกชอย มุมเปลือย และบ้านร้างในสลัมเป็นพื้นที่ใช้ยาเสพติด โดยมีสิ่งของเหลือใช้ มีขยะ และฝาผนังบ้านเป็นฉากบังการกระทำดังกล่าว มิให้บุคคลอื่นเข้ามาล่วงรู้ชีวิตในโลกของยาเสพติดของพวกเขา ก่อนออกมาโลกแล่นในโลกความเป็นจริงและสวมรับบทบาทตามที่คนในสังคมคาดหวัง แต่ทว่า ด้วยกฎระเบียบทางสังคมกำหนดให้ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมไม่ยอมรับ สิ่งนี้จึงกลายเป็นต้นตอสำคัญที่ทำให้พวกเขาต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตราย รวมถึงต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการปฏิสัมพันธ์เจ้าหน้าที่บ้านเมือง เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงไม่สามารถแสดงการกระทำในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดได้อย่างเปิดเผย ต่อหน้าผู้คนเหล่านี้ได้ จึงทำให้ตัวตนผู้ใช้ยาเสพติดต้องกลายเป็น “ความลับ” ที่พวกเขาปกปิดซ่อนเร้นมิให้บุคคลอื่นล่วงรู้ อีกทั้ง สถานที่ที่พวกเขาจะเปิดทำการแสดงการใช้ยาเสพติด จึงต้องเป็นพื้นที่ที่มืดซิด และสามารถชุกซ่อน ปิดบัง อำพรางการกระทำดังกล่าวได้ เช่น พื้นที่ชอกชอยที่ปราศจากผู้คน (ผู้ชม) ที่เป็นอันตราย (เจ้าหน้าที่บ้านเมือง) ภายในบ้านที่สมาชิกในครอบครัวออกไปทำงาน และบ้านเช่าไม่มีผู้พักอาศัย เป็นต้น โดยมีเพียง “ทีม” ซึ่งเป็นเพื่อนหรือคนในชุมชนที่ใช้ยาเสพติดเหมือนกัน มารวมตัวกันใช้ยาเสพติดและโลดแล่นไปในโลกของยาเสพติดด้วยกัน หรือในบางครั้งหากไม่มี “ทีม” มาร่วมใช้ยาเสพติด วัยรุ่นเหล่านี้จะใช้ยาเสพติดเพียงลำพัง เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดได้อย่างต่อเนื่อง จนทำให้พวกเขาต้องติดอยู่ในวังวนของยาเสพติด และต้องเผชิญกับความยากลำบาก อันเป็นผลพวงจากการใช้ยาเสพติดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมใช้ยาเสพติดในนิเวศวิทยาสังคมของสลัมแต่ละระดับ

การใช้ชีวิตของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด ย่อมเป็นชีวิตที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมเช่นบุคคลอื่นในสังคม แต่ทว่า สิ่งหนึ่งที่มีความแตกต่างออกไปคือ ผู้คนส่วนใหญ่ที่เป็นคู่ปฏิสัมพันธ์กับพวกเขาเหล่านี้ จะเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผลักดันให้เจ้าของประสบการณ์ดำรงอยู่ในโลกของยาเสพติดทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ผลพวงจากบริบทการ

ปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ ส่งผลทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับการกระทำของบุคคลรอบข้าง ที่สามารถตีความจนเกิดความเข้าใจว่า เหตุการณ์นั้นได้ส่งผลให้ชีวิตของพวกเขาเกิดความเสี่ยงและมีอันตรายจากการใช้ยาเสพติด แน่นอนว่า วัยรุ่นเหล่านี้มีได้หนึ่งเฉยหรือยอมจำนนกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันได้ดึงความสามารถของตนเองมาใช้ในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ผ่านการให้ความหมายบริบท จนเกิดความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น ก่อนคัดเลือกแนวทางการแสดงออก และทำการแสดงตัวตนออกมาต่อหน้าคู่ปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นในแต่ละบริบทเชื่อและให้การยอมรับการกระทำที่ตนเองแสดงออกมา จนสามารถลดความเสี่ยงหรืออันตรายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดได้ และอ้างตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดไว้ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาพการใช้ชีวิตและการกระทำที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดแต่ละคนแสดงออกมาต่อหน้าคู่ปฏิสัมพันธ์ในแต่ละบริบท อาทิ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และสังคม เป็นต้น ที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงจากผู้คนรอบข้างที่ใช้ยาเสพติดหรือเป็นแรงผลักดันให้วัยรุ่นเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัว ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน และแปรเปลี่ยนไปตามเวลา บริบทแวดล้อมที่พวกเขาใช้ชีวิต แต่ทว่าเป้าหมายจากการกระทำสิ่งหนึ่ง ๆ ออกมาต่อหน้าคู่ปฏิสัมพันธ์ ล้วนเป็นสิ่งที่พวกเขาเชื่อว่าสามารถปกปิดความลับในการใช้ยาเสพติดของตนได้ โดยภาพจำเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวของเจ้าของประสบการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชีวิตวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด : บรรทัดฐานร่วมที่ต้องต่อรองในครอบครัวเปราะบาง

การใช้ชีวิตภายในครอบครัว นับเป็นบริบทหนึ่งที่มีนัยสำคัญต่อการสร้างตัวตนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสังคม โดยวัยรุ่นแต่ละคนย่อมมีชีวิตอยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกมีอาชีพ มีรายได้ และมีการขัดเกลาทางสังคมแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่มีความคล้ายคลึงกันคือ พวกเขาต้องปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวทั้งแม่ พ่อ พี่น้อง และเครือญาติ เป็นต้น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือแสดงการกระทำที่ไม่เหมาะสมตามที่สังคมคาดหวัง จนทำให้พวกเขาต้องแสดงการกระทำต่อรองกับคู่ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ เพื่อจัดการกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ทว่า ผลพวงที่ตามมาจากเหตุการณ์ดังกล่าว ได้ทำให้สายใยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกิดความเปราะบาง สมาชิกในครอบครัวกลายเป็น “คนแปลกหน้า” ที่พวกเขาไม่ต้องการร่วมปฏิสัมพันธ์ ยิ่งไปกว่านั้น ได้เลือกการกระทำโดยการหลบซ่อนตัว หลีกหนี เพื่อให้รอดพ้นจากการจ้องมองของสมาชิกในครอบครัว รวมถึงใช้ยาเสพติดเป็นยารักษาความเจ็บปวด และร่องรอยบาดแผลที่ตกสะเก็ดภายในจิตใจอันเกิดจากการกระทำของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาจากคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การใช้ชีวิตในครอบครัวเปราะบาง

สำหรับชีวิตวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในครอบครัวเปราะบาง เป็นชีวิตที่พวกเขาต้องปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวที่สมาชิกใช้ยาเสพติด ครอบครัวที่พ่อแม่แยกกันอยู่ ครอบครัวที่ขาดพ่อแม่ ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง และครอบครัวพร้อมหน้าที่ขาดการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จนทำให้วัยรุ่นสลับที่ใช้ยาเสพติดต้องเผชิญกับสภาวะการณียากล้าบากจากการใช้ชีวิตในครอบครัว และต้องจัดการกับความยากลำบากที่เกิดขึ้น เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากอันตรายอันเกิดจากสมาชิกในครอบครัวเหล่านี้ ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ ได้ถูกเจ้าของประสบการณ์ถ่ายทอดผ่านเรื่องราวเกี่ยวกับความเปราะบางของครอบครัวที่มีหลากหลายรูปแบบ กล่าวคือ

ชีวิตที่เหลือเพียงแม่

ชีวิตวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดใน “ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว” ซึ่งเป็นครอบครัวที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดอาศัยอยู่กับแม่และญาติพี่น้องของแม่ โดยไม่มีพ่ออาศัยอยู่ด้วย จนทำให้ชีวิตที่เหลืออยู่ของพวกเขามีเพียงแม่ ที่เป็นผู้หญิงของบ้านและทำงานทุกอย่างเพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ ทั้งทำงานนอกบ้าน หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว รวมถึงทำงานในบ้าน โดยการดูแลสมาชิกในครอบครัว ภาพปรากฏเช่นนี้ ได้ถูกถ่ายทอดออกมาจากคำให้การของตัมและตอง ที่พวกเขาต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่ พร้อมด้วยญาติพี่น้องของแม่ อาทิ นางสาว น้ำเชย และยาย เนื่องจากพ่อกับแม่แยกทางกัน ตั้งแต่พวกเขายังเด็ก เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ชีวิตของตัมและตองจึงมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้หญิงของบ้าน ทั้งแม่ นางสาว และยายเป็นสำคัญ แต่ทว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับแม่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก เนื่องจากแม่ต้องกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนพ่อ และต้องทำงานหาเงินมาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว โดยยึดอาชีพเก็บของเก่าเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้ จึงทำให้ภาพที่ตัมและตองพบเห็นในแต่ละวัน เป็นภาพของแม่ที่ตื่นนอนตอนเช้า และนำรถเข็นบรรทุกกระสอบเปล่าตระเวนไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเก็บสิ่งของเหลือใช้หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า ขยะ ตามบ้านเรือนและพื้นที่สาธารณะ ทั้งขวดแก้ว ขวดพลาสติก เศษกระดาษ และวัสดุที่คนอื่นมองว่าไร้ค่า เพื่อนำไปขายแลกเปลี่ยนเป็นเงิน และนำมาเป็นค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ผมอยู่กับแม่ ยาย นางสาว น้ำเชย แม่ทำงานเก็บของเก่าขาย พลาสติก ขวดกระดาษ ทุกอย่างที่แลกเป็นเงินได้ ส่วนพ่อเลิกกับแม่แล้วย้ายไปไหนก็ไม่ได้เจอกัน ตอนผมยังเด็ก ก็ไม่รู้ว่าทำไมต้องเลิกกัน ส่วนน้ำสาวรับจ้างเย็บผ้าอยู่ที่บ้าน”

ในขณะที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัมและตองกับน้ำสาว จะเกิดขึ้นภายในช่วงเวลาสั้น ๆ เช่นเดียวกันกับแม่ ทั้งนี้เนื่องจาก น้ำสาวจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในบ้านกับจักรเย็บผ้า และใช้แรงงานไปกับการรับจ้างเย็บผ้า ซ่อมแซมเสื้อผ้าทุกชนิด ทั้งเสื้อ กางเกง และกระโปรง

ตามแต่ผู้คนในชุมชนจะว่าจ้าง เพื่อหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัว จึงทำให้ชีวิตส่วนใหญ่ของนำหมดไปกับการดูแล เอาใจใส่เสื้อผ้า จนแทบไม่มีเวลาหลงเหลือในการสนทนากับตั้มและตอง เมื่อชีวิตต้องเผชิญกับเรื่องราวเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ได้ทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่ามีแม่และน้ำก็เหมือนไม่มี เพราะไม่มีเวลาให้คำปรึกษา ไม่มีเวลาทานข้าวร่วมกัน และไม่มีถ้อยคำปลอบใจเมื่อชีวิตต้องเผชิญกับปัญหาหรือเรื่องราวเลวร้ายจากโลกนอกบ้าน

เมื่อเป็นเช่นนี้ ชีวิตของตั้มและตองจึงเหลือเพียงยาย ยายผู้เป็นเสมือนแม่ของบ้าน ที่คอยดูแล อบรมสั่งสอน และปฏิสัมพันธ์กับพวกเขามาตั้งแต่วัยเยาว์ ทว่า ด้วยยายมีนิสัยขี้บ่น บ่นเป็นชีวิตประจำวัน บ่นไม่เว้นแต่ละคน และบ่นในทุก ๆ เรื่อง จนทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตั้มตองกับยายอบอวนไปด้วยถ้อยคำบ่น สีหน้าท่าทางของยายที่ไม่พอใจกับการกระทำของพวกเขา โดยเฉพาะเรื่องกลับบ้านไม่ตรงเวลา กลับบ้านดึก และไม่กลับบ้าน แน่نونว่า ในวันใดที่ยายมีอาการรวมอยู่ด้วย ย่อมทำให้น้ำเสียง ภาษา ท่าทางที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับพวกเขา เต็มไปด้วยคำพูดที่หยาบคาย ท่าทางที่เกรี้ยวกราดและดุดัน จนนำไปสู่การทำร้ายจิตใจ และทำลายความสัมพันธ์ทางสังคมอันดีของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างมาก จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ได้ทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่ายายเป็นบุคคลที่น่าเบื่อ น่ารำคาญ ไม่อยากสนทนากับยาย รวมถึงพยายามหลบหน้าไม่ปฏิสัมพันธ์กับยาย โดยใช้วิธีการกลับบ้านในช่วงเวลาที่ยายและสมาชิกในครอบครัวคนอื่นเข้านอน หรือบางวันเดินทางไปค้างบ้านเพื่อนหรือญาติที่อยู่ในชุมชนเพื่อร่วมกันใช้ยาเสพติด โดยหวังให้ชีวิตตนเองหลงลืมคำบ่นของยาย หลุดพ้นจากความหวาดกลัว ความรู้สึกโดดเดี่ยวที่แม่และน้ำหยิบยื่นให้ พร้อมทั้ง ได้ก้าวเข้าสู่โลกแห่งยาเสพติด โลกที่ตนเองคิดว่าทำให้ชีวิตมีความสุข

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่นตีและพินัย แม้เขาต้องใช้ชีวิตในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว เช่นเดียวกับตั้มและตอง เนื่องจากพ่อของตีและพินัยเสียชีวิต จนทำให้พวกเขาต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่และพี่สาว ซึ่งครอบครัวของตี ประกอบด้วย แม่และพี่สาว 1 คน โดยแม่และพี่สาวของตีเป็นผู้หญิงที่ขยันทำมาหากิน เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว จนหลงลืมการสานสัมพันธ์ระหว่างกันในครอบครัว เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับตีไม่ต่างอะไรกับ “คนแปลกหน้า” ชีวิตประจำวันของแม่รุ่นวายเป็นการค้าขาย การปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าและผู้คนที่เดินเข้าออกในร้าน จนทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตีกับแม่เกิดขึ้นน้อยมาก หรือในบางวันไม่ได้สนทนากับแม่เลย ผลพวงที่ตามมาคือ ตีเกิดความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว และไร้ตัวตนภายในบ้าน ฉะนั้น เพื่อหลบหนีความรู้สึกเช่นนี้ เขาจึงเลือกที่จะก้าวเดินออกจากบ้านตั้งแต่ตอนเช้า มุ่งหน้าไปหาเพื่อนและไปใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มเพื่อนในสลัมที่ใช้ยาเสพติด จนกระทั่งพลบค่ำจึงเดินทางกลับบ้าน และบางวันพัก

ค้างคืนบ้านเพื่อน เมื่อเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้แม่หันกลับมาปฏิสัมพันธ์กับตีบ่อยขึ้น แต่ทว่า เป็นการสนทนาที่ทำร้ายจิตใจเขา ทั้งดูดำ บังคับ และทำร้ายร่างกาย สิ่งนี้ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตีกับแม่เกิดการหยุดชะงักลง อีกทั้งได้กลายเป็นเงื่อนไขผลกดันให้ตีเกิดความคิด และเลือกเส้นทางการใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น โดยไม่สนใจความคิดและความรู้สึกของแม่

ส่วนเรื่องราวชีวิตของพินัยที่ต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่ที่ป่วยเป็นโรคประจำตัว และพี่สาว 2 คน แต่แม่และพี่สาวมีความสัมพันธ์อันดีกับพินัย ให้การดูแลเอาใจใส่เข้ามาโดยตลอด ทว่าพินัยมิได้สนิทสนมกับแม่และพี่สาว แต่กลับมีความสนิทสนมกับพ่อเป็นอย่างมาก ภายหลังจากพ่อเสียชีวิตด้วยโรคปอด ทำให้พินัยเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก จนเกิดความคิดและรู้สึกว่าคุณชีวิตของตนเองขาดที่ยึดเหนี่ยว ประกอบกับครอบครัวของเขาต้องเผชิญกับปัญหาตามมามากมาย ทั้งหนี้สิน ธนาคารยัดบ้าน และขาดหัวหน้าครอบครัว จนทำให้ครอบครัวของเขาไร้ที่อยู่อาศัย ต้องไปขออาศัยอยู่กับญาติระยะหนึ่ง ซึ่งพินัย มิสามารถทนรับกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ จึงหาทางออกโดยการเข้ายาเสพติดในปริมาณมากขึ้น และบ่อยครั้งกว่าเดิม โดยไม่สนใจการเรียน และบุคคลรอบตัว ยกเว้นแม่และพี่สาวที่พินัยยังคงให้การดูแล คอยเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งพยายามปกปิดแม่ มิให้รับรู้ว่าคุณชีวิตเข้ายาเสพติด เนื่องจากเขารักแม่มาก และไม่ยอมให้แม่เสียใจกับการกระทำของเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ พินัยจึงใช้ชีวิตอยู่นอกบ้านกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด จนทำให้ต้องเผชิญกับการหลบหนีตำรวจและฤทธิ์ของยาบ้าที่เป็นผลให้สภาพร่างกายทรุดโทรมเป็นอย่างมาก ดังคำบอกเล่าของพินัยที่ว่า

“ช่วงนั้นพ่อผมไม่สบายหนัก รักษาตัวอยู่หลายปีเป็นโรคปอด ตอนพอนอนอยู่โรงพยาบาล แม่ต้องขายของในบ้าน เป็นหนี้สินเพื่อนำเงินมารักษาพ่อ แต่หมอโทรมาบอกว่าพ่อเสียแล้ว วันนั้นผมเสียใจมาก ไม่มีพ่อแล้ว ผมจะอยู่ยังไง ที่บ้านก็เป็นหนี้เยอะบ้านก็ไม่มีอยู่ ตอนนั้นตั้งหลักไม่ทันเลย ก็เลยไปอยู่กับเพื่อน ใช้ยาบ้ากัน พอใช้แล้วรู้สึกว่าคุณชีวิตดีขึ้น ไม่เรียนหนังสือจนต้องออกจากโรงเรียน”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นคมกฤต ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่ตามลำพัง อันเนื่องจากพ่อของเขาเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ จึงทำให้แม่ต้องทำงานหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว และดูแลบ้านในเวลาเดียวกัน หากแต่การใช้ชีวิตเช่นนี้มิได้เป็นสิ่งที่แม่คุ้นเคย ไม่ได้เป็นสิ่งที่แม่ต้องการ และไม่ได้ทำให้ชีวิตของแม่มีความสุข เมื่อเป็นเช่นนี้ แม่จึงต้องการที่พึ่งทางกายและใจ ต้องการผู้ดูแลและให้ความช่วยเหลือ จนกระทั่งแม่ได้พบเจอกับผู้ชายคนใหม่ เรียนรู้ คบหาดูใจกัน และตกลงใจใช้ชีวิตร่วมกัน จึงทำให้เขามีพ่อเลี้ยงและต้องใช้ชีวิตอยู่กับ “ครอบครัวใหม่” ของแม่ ซึ่งภาพ

ปรากฏเช่นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากเหตุการณ์ที่ แม่ไม่เคยปฏิเสธสัมพันธ์กับเขาเกี่ยวกับการมีครอบครัวใหม่ และไม่เคยให้เขาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ชายคนใหม่ของแม่ แต่อยู่มาวันหนึ่งแม่ได้นำพาผู้ชายคนนั้นเข้ามาอยู่ในครอบครัวในฐานะสามีใหม่หรือพ่อเลี้ยง โดยที่เขายังไม่ทันเตรียมตัวเตรียมใจ จนทำให้ความรู้สึกที่มีต่อพ่อเลี้ยงเต็มไปด้วยความเย็นชา ความห่างเหิน และคิดว่าในชีวิตนี้ตัวเองไม่เหลือใครแล้ว จากวันนั้นเป็นต้นมา เขาเริ่มรู้สึกไม่อยากอยู่บ้าน ไม่อยากเห็นหน้าแม่ และไม่อยากเห็นหน้าพ่อเลี้ยง รวมถึงได้เกิดความคิด และสร้างสรรค์แนวทางการกระทำในการหลบเลี่ยงแม่และพ่อเลี้ยง ทั้งแอบอยู่ในห้องนอนเมื่อแม่และพ่อเลี้ยงอยู่ในบ้าน ออกไปใช้ยาเสพติดกับเพื่อน และนอนพักค้างคืนบ้านเพื่อน จนทำให้เขาใช้ยาเสพติดในปริมาณมากขึ้นและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโลกของยาเสพติด

จากชีวิตในครอบครัวของวัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติดที่ต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่โดยไร้พ่อ และต้องเผชิญกับเรื่องราวชีวิตที่ยากลำบากเช่นนี้ ย่อมทำให้แม่ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงานจนแทบไม่เหลือเวลาให้ครอบครัว แม่ที่ใช้เวลาไปกับการดูแลและดำเนินชีวิต แม่ที่ใช้เวลาส่วนใหญ่กับพ่อเลี้ยง และแม่ที่ไม่เคยสนใจความรู้สึกของพวกเขา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเข้ามาบ่อนทำลายความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์กับแม่ จนทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า “แม่ไม่รัก” รวมถึงเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว และชีวิตไร้ความสุข เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้จึงหันหลังให้ครอบครัว และใช้ยาเสพติดเป็นเพื่อนคลายเหงา รวมถึงคอยเยียวยาความรู้สึกขาดความรักให้หมดไป จนเข้าใจว่าชีวิตของพวกเขาได้สัมผัสกับความสุขเช่นเดียวกับบุคคลอื่นแม้ว่าเป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายในโลกของยาเสพติด ซึ่งแฝงไปด้วยความเสี่ยงและอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ก็ตาม

ได้ร่วมเงาครอบครัวใช้ยาเสพติด

สำหรับชีวิตวัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติดที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด นับเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีนัยสำคัญซึ่งทำให้วัยรุ่นเหล่านี้มีความใกล้ชิด พบเห็น และเข้าใจถึงอันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างชัดเจน ซึ่งภาพจำเช่นนี้ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวชีวิตของโดน ทองน้อย โอชาและวัชระ ที่ต้องปฏิเสธสัมพันธ์กับเหตุการณ์การใช้ยาเสพติดของสมาชิกในครอบครัว จนทำให้เวลาส่วนใหญ่ถูกกลืนกินไปกับยาเสพติด เฉกเช่นภาพจำของโดน ชายหนุ่มที่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวนักดนตรีไทยที่เสพกัญชา เขาได้บอกเล่าเรื่องราวการปฏิเสธสัมพันธ์ของตนเองกับสมาชิกครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด โดยจะมีทั้งพ่อ และญาติที่เล่นดนตรีไทยด้วยกันใช้กัญชา จึงทำให้โดนต้องเผชิญกับภาพของการเสพกัญชาจากบุคคลดังกล่าว อย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากผลพวงจากการใช้กัญชาจะทำให้พวกเขาเกิด

จินตนาการในการเล่นดนตรี และช่วยผ่อนคลายความเครียด อีกทั้งเป็นเสมือนยาชูกำลัง ที่เมื่อใช้
 ักัญชาเข้าไปแล้วมีส่วนช่วยในการทำงาน และสร้างรายได้ในการเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัว
 และวงดนตรีได้ ดังคำบอกเล่าของโตนที่ว่า

“ในบ้านผมก็มีคนเสพยาครับ พี่สาว พี่ชายเสพ เสพก็ัญชา เองง่าย ๆ นะ คน
 ในวงดนตรีเค้าใช้กันทุกวัน ใช้กันเกือบทุกวัน มันช่วยสร้างอารมณ์ เข้าถึงดนตรีดี ผมก็เคย
 ดูก็ัญชานะ แต่ผมไม่ชอบ มันแสบคอก เสพเข้าไปแล้วมันอวก มันไอ ผมไม่ค่อยชอบ แต่
 คือเสพแบบใส่บุหรี่ ไม่เคยเสพเป็นบ้อง รู้เลยว่าไม่ชอบ ยาทุกชนิดผมเล่นเกือบหมด
 ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเค ก็ัญชา ยกเว้นผง ผมไม่เคยเล่น กาวก็ยวดมหมดลองทุกอย่าง”

ยิ่งไปกว่านั้น โตนยังต้องเผชิญกับการปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ ที่ตอบโต้กลับมา
 เสมือนเขาไม่ใช่ลูก ไม่เคยดูแลเอาใจใส่ ไม่เคยนั่งคุยให้คำปรึกษา และไม่ให้ความใกล้ชิดสนิทสนม
 กับเขา แต่กลับใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ทั้งเล่นไพ่ และเล่นไฮโลว์ที่
 บ้าน ตลอดจนเล่นการพนันรูปแบบต่าง ๆ ในบ่อนการพนันที่อยู่ใกล้บ้าน จนทำให้โตนเห็นภาพ ได้
 ยิน ได้สัมผัสกับการพนัน วิถีชีวิตของนักพนัน และการเสพ/ซื้อขายยาบ้า ยาไอซ์ ในบ่อนการพนัน
 สิ่งเหล่านี้ ได้ทำให้โตนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจถึงวิธีการเล่นการพนันแต่ละชนิดว่ามีกฎ กติกาอย่างไร
 การใช้และการซื้อขายยาเสพติดที่ถูกปกปิด ซ่อนเร้นอยู่ในบ่อนการพนันเป็นอย่างดี จนภาพเหล่านี้
 กลายเป็นเหตุการณ์ปกติในชีวิตประจำวันที่พ่อแม่ เครือญาติ และคนในชุมชนแสดงการกระทำ
 ออกมาราวกับเหตุการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมาย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ชีวิตของโตนจึงติดอยู่ในวังวนของการใช้ยาเสพติด ทั้งยาบ้า ยา
 ไอซ์ และการเล่นการพนันมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเขาเติบโตและมีครอบครัวของตนเองและมี
 ลูกชายหนึ่งคน โตนยังคงไม่ยุติการใช้ยาเสพติด จึงทำให้ภรรยาไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเขาได้
 และเลิกรากันไป พร้อมทั้งทิ้งลูกชายวัยแบเบาะให้อยู่กับโตน และโตนได้จ้างครูที่อาศัยอยู่ในชุมชน
 เลี้ยงดูลูกชายของตนเอง จนครูเกิดความรักความผูกพันกับเด็กและอยากได้เป็นลูกของตนเอง
 ประกอบกับครูรู้ว่าโตนใช้ยาเสพติด จึงพยายามกีดกัน และบ้ายเบี่ยงมิให้โตนพบเจอ สนทนา
 กับลูก ทั้งนี้เพื่อมิให้เด็กเห็น มีภาพจำเกี่ยวกับพ่อที่ใช้ยาเสพติด จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้โตน
 รู้สึกสะเทือนใจเป็นอย่างมากและหันไปใช้ยาบ้าหนักขึ้นกว่าเดิม ซ้ำร้ายไปกว่านั้น โตนได้พบเจอ
 กับผู้หญิงในแวดวงยาเสพติด จนเกิดการชอบพอกันและตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันฉันท์สามีภรรยา
 เป็นผลทำให้โตนได้ภรรยาคนที่สองมาเป็นคู่ชีวิต หากแต่ภรรยาคนนี้มีได้ช่วยเลี้ยงดู เอาใจใส่ลูก
 ของเขา และมีได้ช่วยเหลือในการทำมาหากิน สิ่งหนึ่งที่ภรรยาของเขาให้ความสำคัญ คือ การเป็น
 เพื่อนใช้ยาเสพติด ที่หลังจากตื่นนอนตอนเช้า โตนและภรรยาได้เริ่มใช้ยาเสพติดเสมือนเป็นอาหาร

เข้าเพื่อเพิ่มพลังให้กับร่างกาย ก่อนที่โดนจะออกจากบ้านเพื่อไปทำมาหากิน ทั้งทำงานรับจ้าง และขายยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้ยาเสพติดของเขาและภรรยา ส่วน ภรรยาพักนอนอยู่บ้านเพียงเพื่อรอคอยการกลับมาของสามีและใช้ยาเสพติดร่วมกัน ซึ่งเหตุการณ์ เช่นนี้เกิดขึ้นทุกวัน จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี จนทำให้โดนและภรรยาใช้ยาเสพติดใน ปริมาณเพิ่มขึ้น หลากหลายชนิดมากขึ้น ทั้งยาบ้า และยาไอซ์ จนทำให้เขาติดยาเสพติดหนักขึ้น หนักขึ้น และหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นผู้ใช้และขายยาเสพติดมืออาชีพ ที่ตกอยู่ท่ามกลาง อันตรายจากฤทธิ์ของยาเสพติด การถูกกีดกันออกจากสังคมและลูกของตนเอง ทำยที่สุด โดนได้ ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม และภรรยาของเขาได้ก้าวเดินจากไปในวันที่โดนมีความทุกข์มากที่สุด ดังคำบอกเล่าของโดนที่ว่า

“ผมมีภรรยา 2 คน ตอนอยู่กับเมียคนแรก คำก็รู้ว่าผมใช้ยา คำก็เคยขอให้ ผมเลิกนะ แต่ผมก็ไม่ฟัง เพราะผมคิดว่าผมเป็นคนหาตังค์ หาตังค์ดูแลเค้า ไม่เคยคิดเรื่อง เลิกเลย ก็เลยเลิกกัน เลิกไปกับเฟสบุ๊ค เหลือผมกับลูก แฟนคนที่สองไปใหญ่เลย ได้แฟน เสพเหมือนกัน คนนี้แหละทำให้ผมติดคุก แต่ก็ไม่ได้โทษเค้า หาให้เค้าแล้วเราก็ตีเสพด้วย แต่ที่โดนจับเพราะไปหาเอายามาเสพก็โดนจับเค้าไม่ต้องทำอะไร อยู่บ้านเฉยๆ ผมมี หน้าี่ทำงาน หาามาให้เสพ แต่กับแฟนคนนี้ไม่มีลูกด้วยกัน”

ส่วนโอชาผู้ที่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่เช่นเดียวกับโดนและทองน้อย โดยพ่อของ เขาดื่มเหล้าเป็นประจำทุกวัน ทำให้โอชาและพ่อก็มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันน้อยมาก ซึ่งภาพของ พ่อในความทรงจำของโอชาเป็นเพียงภาพผู้ชายคนหนึ่งทีกลับบ้านมาพร้อมกับกลิ่นเหล้า และ สภาพร่างกายอันเหนื่อยล้าจากการทำงาน อีกทั้งพ่อของเขาเป็นคนดู โมโหร้ายและใช้ความรุนแรง กับสมาชิกในครอบครัว แน่แน่นอนว่า เหตุการณ์เหล่านี้ย่อมทำให้โอชาถอยห่างออกจากพ่อ เพื่อมิให้ เกิดการกระทบกระทั่งกัน ขณะเดียวกัน เขาก็จะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและปฏิสัมพันธ์กับแม่ มากกว่าพ่อ เนื่องจากแม่จะคอยยื่นเคียงข้าง ให้ความช่วยเหลือ และดูแลเขาเมื่อมีปัญหาทะเลาะ กับพ่อ แต่ทว่าด้วยสภาพครอบครัวที่มีรายได้น้อย ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ อีกทั้ง รายได้จากการ ทำงานของพ่อเพียงคนเดียวไม่เพียงพอใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากพ่อนำเงินรายได้ในแต่ละวันไปใช้ซื้อเหล้า เพื่อสร้างความสุขให้กับตนเองและคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน เมื่อ เกิดเรื่องราวเช่นนี้ จึงทำให้แม่และโอชาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โดยแม่ออกไปทำงานรับจ้าง ทั่วไป ส่วนโอชาได้ทำงานก่อสร้างที่พ่อนำไปฝากไว้กับญาติที่รู้จักกัน และญาติคนนี้ต้องการให้งาน ก่อสร้างเสร็จอย่างรวดเร็ว จึงได้นำยาบ้าละลายลงในน้ำดื่มให้คนงานก่อสร้างดื่มแก้กระหายน้ำ จนทำให้คนงานทุกคนรวมถึงโอชาสามารถทำงานได้เป็นเวลายาวนานโดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย แต่

ทว่าภายหลังเลิกงานกลับทำให้เขารู้สึกว่าอ่อนเพลีย หงุดหงิด และโมโหง่าย โดยที่เขาไม่เข้าใจว่าเกิดจากสาเหตุอะไร จนเมื่อเขาทำงานก่อสร้างอย่างต่อเนื่องและใช้ยาบ้าโดยไม่รู้ตัว เป็นผลทำให้สภาพร่างกายทรุดโทรม เกิดอาการหลอนยาบ้า และคลุ้มคลั่งทำร้ายร่างกายคนรอบข้างและทรัพย์สินภายในครอบครัวเสียหาย เมื่อเขาเกิดอาการคลุ้มคลั่งบ่อยขึ้น และหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนทำลายทรัพย์สินภายในครอบครัว พ่อแม่ของโอซาจึงจำเป็นต้องจับตัวเขาส่งโรงพยาบาลเพื่อรักษาอาการที่เกิดขึ้น และผลการวินิจฉัยทำให้โอซาและสมาชิกในครอบครัวรับรู้ เข้าใจว่าตนเองใช้ยาเสพติด

ขณะที่ชีวิตช่วงวัยรุ่นของวัชระได้อาศัยอยู่กับปู่ พ่อแม่ และพี่น้องจำนวน 5 คน ตั้งแต่เด็กจนโตเขาต้องปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์ปู่และพ่อของเขาใช้กัญชาภายในบ้าน หลังจากใช้เสร็จทั้งสองท่านจะลองลองไปกับฤทธิ์ของกัญชาจนหลับไป โดยมีได้สร้างความสะดวกผ่อนรำคาญใจให้กับสมาชิกในครอบครัว ส่วนแม่ของเขามีนิสัยขี้บ่น ดุด่า และใช้วาจาทำร้ายจิตใจวัชระตลอดเวลา ซึ่งภาพเช่นนี้กลายเป็นเหตุการณ์ “ปกติวิสัย” ที่สมาชิกในครอบครัวต้องเผชิญเป็นประจำทุกวัน จนไม่เคยมีใครตั้งคำถามกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ในความคิดของวัชระ การใช้กัญชาจึงเป็นสิ่งที่ “ถูกผู้ชาย” สามารถกระทำได้ และหากผู้ชายคนนั้นเป็นหัวหน้าครอบครัว ยิ่งมีความชอบธรรมในการใช้ยาเสพติดได้อย่างเปิดเผยภายในครอบครัว ทว่า สำหรับวัชระที่ยังเป็นวัยรุ่นการใช้กัญชาภายในบ้านจึงเป็นสิ่งต้องห้าม และไม่ควรถ้าทำให้สมาชิกในครอบครัวเห็น เพราะการกระทำเช่นนี้จะทำให้เขาต้องได้รับการลงโทษ เมื่อเป็นเช่นนี้เขาจึงต้องปกปิดตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดไว้อย่างมิดชิด และใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดโดยไม่มีผู้ใดล่วงรู้

จนกระทั่งเขามีภรรยาคนแรก แต่ยังคงใช้กัญชาเช่นเดิม ยิ่งไปกว่านั้นในบางครั้งได้ใช้กัญชาภายในครอบครัวอย่างเปิดเผย โดยไม่สนใจความคิด ความรู้สึกของภรรยาตนเอง ไม่มีเวลาดูแล เอาใจใส่ และหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เวลาส่วนใหญ่ของพวกเขาใช้ไปกับโลกของการใช้กัญชา จนภรรยาของเขาคลอดลูกคนแรก เขายังคงไม่สนใจ ไม่ดูแล จึงทำให้ภรรยาไม่สามารถฝืนทน และไม่สามารถทำใจกับการกระทำดังกล่าวของพวกเขา จนนำไปสู่ “การล่มสลายของสายใยความสัมพันธ์ภายในครอบครัว” และทำให้ลูกต้องถูกตอตรึงไว้กับคำว่า “ลูกไม่มีแม่” ในขณะที่ตนเองได้ถูกคนในสังคมติดชื่อกับเป็น “พ่อหม้ายติดยาเสพติด” ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทำให้เขาเกิดความทุกข์ เครียด และเสียใจอย่างหนัก จนทำให้ใช้กัญชาในปริมาณมากขึ้นเป็นเท่าตัว จึงไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก ไม่มีเวลาให้ครอบครัว เป็นผลทำให้เขาไม่สามารถเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูกได้ เมื่อแม่ของเมียเห็นภาพเช่นนี้ ได้เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับวัชระ เพื่อขอรับหลานทั้งสองคนไปเลี้ยงดูที่เชียงใหม่ แน่แน่นอนว่า ในเวลานั้น สิ่งเดียวที่เขาคิดคือ อยากให้ลูกมีชีวิตใหม่ ชีวิตที่ดีขึ้น ชีวิตที่ไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับพ่อที่ติดกัญชา จึงทำให้เขาตัดสินใจให้ลูกไปอยู่กับยาย โดยที่เขายังคง

ใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดต่อไป จนกระทั่งในเวลาต่อมา วัชระได้มีภรรยาคนที่สอง หากแต่เขายังคงติดอยู่ในวังวนของยาเสพติดเช่นเดิม ซึ่งภรรยาคนใหม่ของเขาก็คือ วิชา เข้าใจเรื่องราวเหล่านี้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกับภรรยาคนแรก และมีความพยายามพูดคุย ปลุกจิตสำนึก และพูดจาหว่าดล้อมให้เขาเลิกใช้ยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยลักษณะนิสัยของวัชระที่เป็นคนมีความมั่นใจในตัวเอง พูดจาโผงผาง และเป็นคนดื้อ จึงทำให้ภรรยาของเขาไม่กล้าเข้ามาก้าวร้าวชีวิตในโลกแห่งยาเสพติดของเขามากนัก

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นตั้มและตอง ที่พวกเขาทั้งสองท่านต้องปฏิสัมพันธ์กับภาพของแม่และน้ำสาว ที่นั่งล้อมวงใช้ยาเสพติดภายในครอบครัวอย่างเปิดเผย ทั้งตั้มเหล่า สุปบุหรี ยาบ้า และยาไอซ์ เป็นต้น จนเกิดความบันเทิงและสนุกสนานเป็นอันมาก โดยมิได้สนใจตั้มและตองที่ต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์เหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“แม่กับน้ำใช้ยาบ้าเหมือนกัน ตอนนี้ยังไม่เลิกเลย เสพมานานแล้ว ตั้งแต่ผมยังเล็กทั้งแม่ น้ำ แต่พ่อไม่ได้เล่น ผมเห็นตั้งแต่เด็ก ก่อนไป-กลับมาจากโรงเรียน ก็เห็นนั่งสูบยาอยู่ บางครั้งก็สูบกับเพื่อนหลายคน เห็นเกือบทุกวันจนชิน”

จากสิ่งนี้ได้ทำให้พวกเขาเกิดความคิด ความรู้สึกเบื่อหน่ายการกระทำของแม่และน้ำ รวมถึงเกิดความเข้าใจว่าการใช้ยาเสพติดเป็นความสุขของสมาชิกในครอบครัว จึงไม่แปลกอะไรที่เรื่องราวเหล่านี้จะกลายเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งในครอบครัว ที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน และพวกเขาในฐานะสมาชิกคนหนึ่งจำเป็นต้องยอมรับกับการกระทำที่เกิดขึ้นเหล่านี้ให้ได้

เมื่อชีวิตของเจ้าของประสบการณ์แต่ละคน ต้องเผชิญกับภาพเหตุการณ์การใช้ยาเสพติดของสมาชิกในครอบครัวหลากหลายรูปแบบ ทั้งพ่อและญาติใช้กัญชาเพื่อสร้างอารมณ์ในการเล่นดนตรีไทย พ่อตั้มเหล่าเพื่อคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ญาติผสมยาบ้าให้ตั้มเพื่อให้ขยันทำงาน ปู่และพ่อใช้กัญชา รวมถึงแม่และน้ำใช้ยาบ้าภายในครอบครัว ทว่าสิ่งหนึ่งที่เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้สัมผัสได้เหมือนกัน คือ พวกเขาต้องคลุกคลีอยู่กับเรื่องราวของยาเสพติด ทั้งวิธีใช้ยาเสพติด และบรรยากาศการร่วมวงใช้ยาเสพติด จนภาพเหล่านี้ได้ซึมซับเข้าสู่ความคิด ความรู้สึก จนเกิดความเข้าใจว่ายาเสพติดเป็นเสมือนอาหารของสมาชิกในครอบครัว เมื่อเกิดอาการหิวยาเสพติดก็สามารถนำมาสูดดมเข้าสู่ร่างกายเพื่อคลายอาการดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น ยาเสพติดได้กลายเป็นสิ่งของที่ใช้รับแขกผู้มาเยือนสำหรับเพื่อนของแม่และสมาชิกของครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด จนสามารถสร้างความสุขและความบันเทิงให้กับบุคคลเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง โดยมีได้สนใจกับความเสี่ยงหรืออันตรายจากการใช้ยาเสพติดเหล่านี้เลย แน่แน่นอนว่าเมื่อพวกเขาได้ซึมซับเรื่องราวเหล่านี้ตั้งแต่วัยเด็กจนวัยรุ่น สิ่งนี้จึงกลายเป็นภาพกระทำที่

สามารถพบเห็นได้อย่างชินตาจากบุคคลนัยสำคัญในครอบครัว และเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลพวงจากการเรียนรู้เช่นนี้ ได้ทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่าการใช้ยาเสพติดเป็นการกระทำที่สมาชิกในครอบครัวยอมรับ สามารถกระทำได้จากความคิดเช่นนี้ได้ นำพาชีวิตพวกเขาให้ดำรงอยู่ในโลกของยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

ชีวิตการทำงานพ่อก้อออกจากครอบครัว

สำหรับชีวิตครอบครัวของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่ต้องเผชิญกับ “ความเจ็บปวดจากพ่อแม่แยกกันอยู่” อันเกิดจากพ่อต้องออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน สร้างรายได้เลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ต้องแยกกันอยู่กับพ่อ ซึ่งภาพเช่นนี้เกิดขึ้นในชีวิตของน้ำพุและศรุตที่แม่ชีวิตครอบครัวของพวกเขา ประกอบด้วย พ่อแม่และพี่น้อง หากแต่ “พ่อแม่แยกกันอยู่” โดยครอบครัวของศรุต พ่อของเขาได้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ และส่งเงินกลับมาให้แม่เป็นประจำทุกเดือน จึงทำให้ศรุตต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่และพี่สาว โดยแม่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ดูแลให้ความช่วยเหลือเขาและพี่สาวเป็นอย่างดี หากแต่ด้วยศรุตเป็นลูกผู้ชายที่เคยใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับพ่อ จึงทำให้ไม่สนิทกับแม่และพี่สาว เป็นผลทำให้เมื่อพ่อไปทำงานเป็นช่างปูน ที่ซาอุดีอาระเบียและกลับมาเยี่ยมครอบครัวในเมืองไทยน้อยมาก ประมาณปีละหนึ่งครั้งหรือบางปีไม่กลับบ้านเลย ดังคำบอกเล่าของศรุตที่ว่า

“ช่วงผมเป็นวัยรุ่น พ่อต้องไปเป็นช่างปูนอยู่เมืองนอก แล้วส่งเงินให้ ส่งมาเป็นดราฟให้แม่ทุกเดือน พ่อไปทำงานอยู่หลายปี 6 ปีกว่าได้ แก้วซาอุดีอาระเบีย วันที่พ่อไปผมไปแอบร้องไห้ ไม่อยากให้ไปเลย รู้สึกว่าพ่อไปแล้วจะอยู่กับใคร แต่สุดท้ายเขาก็ไป”

หลังจากวันนั้น เขาเกิดความรู้สึกและเข้าใจว่าตนเองได้ “สูญเสียพ่อ” ผู้ที่เคยเป็นเพื่อนเล่นในวัยเด็ก ผู้ที่คอยให้คำปรึกษา และรับฟังปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเป็นเช่นนี้ชีวิตในบ้านจึงเป็นชีวิตที่ไร้คนเข้าใจ ไม่มีผู้ใดปฏิบัติสัมพันธ์ด้วยหรือมีการปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก จึงทำให้ศรุตไม่ชอบใช้ชีวิตอยู่ในบ้าน โลกในบ้านสร้างความรู้สึกอึดอัด และแปลกแยก จากความคิดเช่นนี้ ทำให้เขาใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่นอกบ้านกับเพื่อน โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่ใช้กัญชา เป็นผลทำให้เขาใช้กัญชากับเพื่อนมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเขาเติบโตและสร้างครอบครัว แต่ศรุตมิได้คิดมิได้ตระหนักที่จะเลิกใช้กัญชา ยิ่งไปกว่านั้น เขายังคงคิดว่ากัญชาคือเพื่อนของเขาและเป็นทุกอย่างในชีวิต โดยมีได้ใส่ใจภรรยา ไม่ต้องการมีลูก และไม่ให้เวลากับครอบครัว ท้ายที่สุด ภรรยาก็สามารถทนกับเหตุการณ์เหล่านี้ได้ จึงได้แยกกันอยู่กับเขา เพื่อให้เขาได้ทบทวน และปรับเปลี่ยนการกระทำของตนเองให้ดีขึ้น ทว่า สิ่งนี้กลับทำให้ศรุตรู้สึกแย่ ท้อแท้ และมีชีวิตอย่างโดดเดี่ยว

อีกครั้ง เจกเช่นในวันที่พ่อทอดทิ้งเขาไปทำงานที่ต่างประเทศ จนนำไปสู่การใช้กัญชาในปริมาณมากขึ้น และใช้บ่อยขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจในยามที่เขาไม่มีใคร

ในขณะที่ภาพจำที่ฝังตรึงในชีวิตของน้ำพุ มีลักษณะคล้ายคลึงกับศัตรูที่ต้องอาศัยอยู่ในครอบครัว “พ่อแม่แยกกันอยู่” เนื่องจากพ่อต้องออกจากบ้านไปทำงานรับจ้างตามแต่จะมีคนมาว่าจ้าง หากแต่จะต่างกันว่า น้ำพุมีการปฏิสัมพันธ์กับแม่น้อยมาก เนื่องจากแม่เป็นบุคคลที่ไม่ค่อยพูด นิ่งเฉย ไม่แสดงความรักกับสมาชิกในครอบครัว แต่เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรัก ความหวังดีให้กับน้ำพุอย่างเต็มเปี่ยม แม้ในวันที่แม่รู้ว่าเขาหลงเดินทางผิดเข้าไปอยู่ในโลกของยาเสพติด แม่ยังคงแสดงอาการนิ่งเฉย ไม่สนทนาหรือใช้วาพูดคุยกับเขา รวมถึงได้ใช้ความห่างเหิน หมางเมินเพื่อลงโทษเขาให้สำนึกผิดด้วยตนเอง จนทำให้เกิดความรู้สึกกดดัน เก็บกด และเจ็บปวด ทุกครั้งที่เห็นสายตาเย็นชาของแม่ ครั้นจะหันหน้าไปหาพ่อผู้ที่เคยโอบอุ้มในวัยเด็ก แต่ไรเงาของผู้เป็นพ่อที่จะคอยสนทนาให้คำปรึกษาและปลอบโยนในวันารู้สึกแย่ สิ่งนี้จึงกลายเป็นแรงผลักดันให้น้ำพุเดินออกจากแม่ไปใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด และร่วมกันใช้กัญชาในการปลดปล่อยความรู้สึกเหนื่อยล้าของชีวิต รวมถึงสร้างโลกแห่งจินตนาการอันเกิดจากฤทธิ์ของกัญชาจนทำให้ชีวิตของเขามีความสุขและหลงใหลอยู่กับชีวิตเช่นนี้อย่างต่อเนื่องจนไม่กลับบ้าน

จนกระทั่งเมื่อน้ำพุเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นและมีภรรยาที่เป็นแม่หม้ายมีลูกอยู่แล้วจำนวน 2 คน คนโตเป็นผู้หญิงและคนสุดท้องเป็นผู้ชาย เขามีความคิดที่จะสร้างครอบครัวให้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ดูแลเอาใจใส่ภรรยา และลูกของภรรยาเป็นอย่างดีไม่ให้เหมือนชีวิตของเขาในวัยเด็กที่ได้สัมผัสความรัก การดูแลเอาใจใส่จากพ่อน้อยมาก แต่ทว่า ความปรารถนาดีของเขากลับถูกลูกสาวคนโตที่มีนิสัยชอบเที่ยวตอนกลางคืน ดีความและให้ความหมายว่าเป็นสิ่งน่ารำคาญ ก้าวก่ายชีวิตส่วนตัวของพวกเขา ให้อาจารย์รุนแรง และเกลียดชังเขา อีกทั้งไม่ยอมรับเขาเป็นพ่อ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ได้ทำร้ายจิตใจของเขาเป็นอันมาก จนทำให้เขาต้องใช้กัญชาในการเยียวยาจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างน้ำพุกับภรรยา เกี่ยวกับการมีลูกของตนเอง กลับโดนภรรยาปฏิเสธอย่างไร้เยื่อใย ทั้งโดยวาจาและการกระทำ ยิ่งไปกว่านั้น ได้ไปหาหมอในการคุมกำเนิดเพื่อ มิให้มีลูก เมื่อน้ำพุรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ ได้สร้างความสะเทือนใจให้เขาเป็นอย่างมาก ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“เมื่อก่อนผมก็มีเมียนะพี่ ทำงานจนมีเงินเก็บ แต่ก็เลิกกัน แฟนผมเป็นแม่หม้าย ลูกติด 2 คน ผู้หญิงเป็นคนโต และอีกคนเป็นผู้ชาย ผู้หญิงดีชอบเที่ยว แต่แม่เค้าไม่ว่าอะไร ผมนี่แหละคอยว่า คอยตาม ลูกเค้าก็เกลียดผม ว่าผม ด่าผมนะ ว่าผมเป็นพ่อเลี้ยง จะมายุ่งอะไรกับเค้าแม่แท้ๆ เค้ายังไม่ว่าอะไรเลย อยู่กินกันมา 4-5 ปี แต่ก็ไม่มีลูกของ

ตัวเองนะ สงสัยเค้ากลัวไม่รักลูกเค้ามั้งก็เลยไม่มีลูกกัน แต่ผมก็ไม่ว่าอะไร ลึกลับ ผมก็อยากมีนะ เมียผมไม่ยอมมี ผมก็เคยบอกเมียผมนะ แต่เมียไม่ว่าอะไร บอกแค่ว่าไม่มีอารมณ์ ผมก็ไม่รู้จะทำไง มา รู้อีกทีว่า เมียผมไปฉีดยาคุมเพราะไม่ยอมมีลูกกับผม มันรู้สึกเสียใจมาก ไม่คิดว่าเค้าจะทำแบบนี้”

เมื่อผ่านเหตุการณ์ในวันนั้น ได้ทำให้เขาเข้าใจว่า ภรรยาไม่ได้มีความรักที่จริงใจ ไม่ต้องการสร้างครอบครัวใหม่กับเขา สิ่งนี้จึงทำให้น้ำพุเริ่มถอยห่างออกจากภรรยาและแยกกันอยู่ แม้ว่าส่วนลึกในจิตใจของเขาเกิดความรู้สึกเจ็บปวด มีความทุกข์ทรมานใจ แต่จำเป็นต้องเดินจากมา และกลับไปใช้ชีวิตอยู่กับแม่ พี่สาวของตนเอง รวมถึงหันไปพึ่งกัญชาและใช้ในปริมาณเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้หลงลืมเรื่องราวเลวร้ายที่ผ่านมาเหล่านี้

จากเรื่องราวตามคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ข้างต้น ชีวิตครอบครัวที่ต้องแยกกันอยู่กับพ่อ ไม่ว่าจะเกิดจากพ่อต้องออกจากบ้านไปทำงานต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ เพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เหตุการณ์เช่นนี้ได้ทำให้เจ้าของประสบการณ์เกิดความเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่าในสายตาของพ่อ จึงทำให้พ่อทอดทิ้งและให้ความสำคัญกับการหาเงินมากกว่าตนเอง สิ่งนี้จึงทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า ชีวิตเขาโดดเดี่ยว อ้างว้าง จึงทำให้ชื่นชอบชีวิตในโลกของยาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพวกเขามีครอบครัวของตนเอง ชีวิตครอบครัวที่ต้องแยกกันอยู่กับภรรยา ยิ่งตอกย้ำให้ตนเองรู้สึกโดดเดี่ยวและไร้คุณค่าสำหรับสมาชิกในครอบครัวมากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ยาเสพติดจึงกลายเป็นคำตอบในการนำพาชีวิตของพวกเขาให้มีความสุขเช่นบุคคลอื่นในสังคม

การถูกทำให้กลายเป็นลูกกำพร้า

ชีวิตเจ้าของประสบการณ์ในครอบครัวที่ขาดพ่อแม่ เป็นครอบครัวที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดอาศัยอยู่กับน้องสาวและญาติ โดยปราศจากพ่อและแม่ อันเนื่องจากแม่เสียชีวิตและพ่อไปมีครอบครัวใหม่ทิ้งให้เจ้าของประสบการณ์ใช้ชีวิตกับน้องสาวและญาติที่รู้จักกันภายในชุมชน ซึ่งภาพเช่นนี้ถูกถ่ายทอดออกมาจากคำให้การของศักดิ์ชาย ผู้ที่ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับครอบครัวเป็นเพียงความทรงจำอันเลวร้าย อันมีต้นตอมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่เต็มไปด้วยความรุนแรง ที่เกิดจากพ่อที่ดื่มเหล้า จนเขามีอคติกับพ่อ ไม่รักพ่อ และไม่ยอมให้พ่ออยู่ในครอบครัว ขณะเดียวกันเขายังมีความรัก เอาใจใส่ดูแลแม่ซึ่งเป็นโรคหัวใจเป็นอย่างดี ทั้งช่วยเหลืองานบ้าน ทั้งเลี้ยงน้อง ทำอาหาร และทำงานทุกอย่างเพื่อแบ่งเบาภาระแม่ แต่แล้วได้มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น ในคืนหนึ่งที่ศักดิ์ชายไปนอนบ้านญาติที่อยู่ติดกัน พ่อไปดื่มเหล้ากับเพื่อนจนไม่กลับบ้าน มีเพียงแม่และน้องนอนอยู่บ้าน ตกตึกเสียงของน้องสาวร้องไห้ดังขึ้น จนทำให้เพื่อนบ้าน

ที่อยู่ใกล้ชีวิตรวมทั้งญาติต่างตื่นขึ้นมา แล้ววิ่งไปตามเสียงนั้น เมื่อไปถึง ภาพที่เห็นได้สร้างความ สะเทือนใจให้กับทุกคนยิ่งนัก นั่นคือ ภาพของน้องสาวนอนร้องไห้ใกล้ศพแม่ จนทำให้ญาติที่พบ เห็นต้องนำตัวน้องของศักดิ์ชายออกมาอดอย่างปლობโยน และกล่อมให้หลับเพื่อให้ลบเลือนภาพ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งบอกศักดิ์ชายว่าแม่เสียชีวิตแล้ว ในวินาทีนั้นเขาเสียใจมาก คำถามที่เกิดขึ้นคือ แล้วเขาจะอยู่อย่างไร แล้วพ่อจะดูแลเค้าเหมือนที่แม่ดูแลเค้าไหม คำตอบที่ได้คือ หลังจากเสร็จสิ้น งานศพของแม่ พ่อผู้ศักดิ์ชายให้ความหมายว่าเป็นหัวหน้าครอบครัวได้ทอดทิ้งเขาและน้อง กลับไปภูมิภาคต่างๆของตนเอง ที่ยิ่งไปกว่านั้น พ่อได้มีภรรยาใหม่และตั้งรกรากอยู่ที่ต่างจังหวัดโดย ไม่หันกลับมาเหลียวแลเขาและน้องเลย ดังคำบอกเล่าของศักดิ์ชายที่ว่า

“...ผมเถียงป๊ะ (พ่อ) มาตั้งแต่เด็ก ๆ ป๊ะชอบกินเหล้า กินเสร็จก็โวยวาย ทะเลาะกับมะ (แม่) จนมะมาเสีย หัวใจล้มเหลว ตอนมะเสียชีวิตรู้สึกเสียใจ ส่วนใหญ่มันก็เป็นเพราะเราทำให้มะเสียใจ เค้าคิดมาก มันทำให้เรารู้สึกผิด ไม่ได้คุยอะไรกับมะก่อน ตายเลยวันนั้นผมนอนคนละบ้านกับมะ ผมไปนอนบ้านโต๊ะ (ยาย) ติดกัน น้องคนเล็กยัง คลานอยู่ เค้าปลุกมะจะกินนม ได้ยินเสียงน้องร้อง ก็เลยวิ่งขึ้นไปดู โต๊ะก็บอกว่ามะมีงเสีย แล้วนะ ผมเสียใจมาก พอเสร็จงานศพมะ ป๊ะผมก็ทิ้งลูกหมดเลย ไปอยู่บ้านนอกที่บุรีรัมย์ ไม่ได้กลับมาเยี่ยมผมกับน้องเลย ไปได้เมียใหม่ที่นั่น ตอนไปไม่ได้บอกอะไรเลย ผมก็รู้ว่า เพราะอะไรที่ป๊ะทิ้งพวกผมไป”

จากเรื่องราวนี้ ทำให้ศักดิ์ชายเข้าใจว่าตนเอง “สูญเสียทั้งพ่อและแม่” ไปแล้ว สิ่งเดียวที่เขาเหลืออยู่ ณ เวลานั้น คือน้องสาว น้องอันเป็นที่รักของแม่และตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ ศักดิ์ชายจึงบอกตัวเองและตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่า จะต้องเลี้ยงดูน้อง ๆ ของเขาให้มีชีวิตรอด และไม่ยอมจำนนกับโชคชะตา จากนั้น เขาได้ผันตัวเองมาเป็น “หัวหน้าครอบครัว” ที่ต้องทำงานทั้ง ภายในบ้านและนอกบ้านเพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว โดยในแต่ละวันศักดิ์ชายต้องตื่นแต่เช้าตรู่ และจูงน้องคนรองที่มีอายุไล่เลี่ยกันออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้านตามแต่จะมีใครจ้าง บ้างก็ ทำงานแจกใบปลิว บ้างก็เดินเร่ขายสิ่งของต่าง ๆ และบ้างก็รับจ้างทั่วไป เพื่อให้มีรายได้มาซื้อ อาหารในแต่ละวันและมีเงินเหลือเพื่อซื้อยาเสพติด หากแต่การทำงานเหล่านี้ ล้วนเป็นงานที่มี รายได้น้อย จนทำให้รายได้ที่ได้รับในแต่ละวันไม่เพียงพอกับการซื้อนมให้น้อง ซื้ออาหารมาประทัง ชีวิต และซื้อยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงต้องยอมเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานรับจ้าง ให้มากขึ้น และเพิ่มปริมาณการใช้ยาเสพติด เพื่อเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นร่างกายให้เกิดความขยัน สามารถทำงานได้อย่างยาวนาน และได้มีเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวและซื้อยาเสพติด ทว่า ด้วยรายได้ที่มีอยู่น้อยนิดและมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก จึงทำให้บางวันไม่เหลือเงินมาซื้อข้าวให้

น้องกินและต้องเดินไปขอข้าวของญาติที่อยู่ในชุมชน เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้บ่อยขึ้น จึงสร้างความรู้สึกสะเทือนใจให้กับศักดิ์ชายเป็นอย่างมาก จนเกิดความเข้าใจว่าตนเองเป็น “พี่ชายขี้ยาที่ไร้ความสามารถ” ไม่สามารถหาเงินมาเลี้ยงน้องให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ ประกอบกับ ด้วยชีวิตครอบครัวที่ขาดทั้งพ่อและแม่ จะหันหน้าไปทางไหนก็ไม่มีผู้ใดให้คำปรึกษา ไม่มีคำแนะนำ และไม่มีผู้ใดคอยเตือนสติ เมื่อเป็นเช่นนี้ ศักดิ์ชายจึงเลือกที่จะก้าวเข้าสู่อาชีพขายยาเสพติดเต็มตัว เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว และสามารถเจียดจ่ายเงินบางส่วนไปซื้อยาบ้ามาใช้ โดยไม่มีพ่อแม่มาห้ามปรามหรือขัดขวางการกระทำดังกล่าว ส่งผลทำให้ศักดิ์ชายสามารถใช้จ่ายยาเสพติดได้อย่างอิสระ และใช้ในปริมาณมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่แยแสสายตาของสมาชิกในครอบครัวและคนในสังคม

ครอบครัว : พื้นที่ความรุนแรงไม่รู้จบ

สำหรับเจ้าของประสบการณ์ที่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่ใช้รุนแรง อันเกิดจากพ่อกระทำความรุนแรงทางด้านร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้มีชีวิตที่ไร้ความสุข และทุกข์ทรมานใจกับการถูกกระทำ ความรุนแรงหรือเห็นภาพบุคคลที่ตนเองรักถูกพ่อทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่อง โดยภาพจำเช่นนี้ได้เกิดขึ้นในชีวิตของทองน้อย ที่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และพี่น้อง 3 คน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขาที่เป็นลูกชายคนเดียวของบ้านกับพ่อ ล้วนเต็มไปด้วยการใช้ “ความรุนแรง” อันเกิดจากพ่อที่มีนิสัยผู้นำสูง จึงได้ใช้วาจาและกำลังในการบังคับ ควบคุมสมาชิกในครอบครัว จนทำให้เกิดเรื่องราวกระทบกระทั่งกับพ่อกันมาโดยตลอด เนื่องจากทองน้อยไม่ชอบเรียนหนังสือ ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อ และใช้ยาเสพติด จนกระทั่งในวันที่พ่อเริ่มสงสัยว่าทองน้อยดมกาว และได้ปฏิสัมพันธ์กับทองน้อยเพื่อสอบถามในประเด็นดังกล่าว ซึ่งเขาได้ปฏิเสธด้วยน้ำเสียงอันหนักแน่นว่าเขาไม่ได้กระทำ จนเกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง จึงทำให้พ่อเกิดการโมโห และทำร้ายร่างกายเขา ในวินาทีนั้นทองน้อยได้พยายามดิ้นรนต่อสู้เพื่อปกป้องตนเอง โดยการผลักพ่อกับทำให้ทำร้ายร่างกาย แต่การกระทำเช่นนั้นกลับทำให้พ่อเกิดการโมโหหนักขึ้นกว่าเดิม จนกระทั่งใช้ขาเตะทองน้อยจนสลบแน่นิ่งไปกับพื้น จากเหตุการณ์ในวันนั้นได้ทำให้ทองน้อยเกิดความคิด ความรู้สึกเสียใจ และเกิดตราบาบติดตัวอันเกิดจากการทำร้ายพ่อของตนเอง จนทำให้เขาไม่กล้ามองหน้าพ่อ ไม่อยากจดจำเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นผลทำให้เขาได้หันไปใช้ยาบ้าเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและคลายความรู้สึกเหล่านั้นให้หมดไป

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่นตองได้ถูกกระทำความรุนแรงจากผู้ชายในครอบครัวเช่นเดียวกับทองน้อย ทว่า ผู้กระทำความรุนแรงกลับเป็นน้ำเชยที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันภายในครอบครัว ซึ่งเรื่องราวนี้เกิดขึ้นในวันที่น้ำเชยนอนหลับอยู่ในบ้าน แต่ตองไม่ทันสังเกต มอง

ไม่เห็น จึงทำให้เดินสะดุดน้ำเขยจนตื่นขึ้นมา ทันทีก่อนน้ำเขยล้มตาได้ปฏิสัมพันธ์กับตอง ด้วยแสดงอาการโมโห ชุนเฉียว จากนั้นได้ลุกขึ้นมาและเตะไปที่ลำตัวของตองอย่างรุนแรง พร้อมทั้งดุด่าด้วยวาจาอันหยาบคายสารพัด แน่แน่นอนว่า ตองเด็กน้อยผู้น่าสงสาร เด็กน้อยที่ต้องติดอยู่ในกับดักของความรุนแรงในครอบครัว ย่อมไม่สามารถต่อสู้ ตอบโต้และต่อรองกับผู้ใหญ่ได้ สิ่งหนึ่งที่เค้าทำได้ ณ ตอนนี่คือ การแสดงการขัดขืนผ่านการปล่อยน้ำตาให้รินไหลพร่างพรูออกมา เพื่อระบายความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความไม่พอใจในการกระทำดังกล่าว พร้อมทั้งรีบเดินหนีออกจากบ้านเพื่อให้ออกห่างจากอันตรายที่เกิดขึ้น ทว่า ความรุนแรงที่เกิดเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วจางหายไป แต่ยังคงดำรงอยู่ในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้สายใยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกิดความอ่อนแอ ไม่เหนียวแน่น และพร้อมที่จะถูกตัดขาดได้ตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ตองหนีไปใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดอย่างเต็มตัว โดยการออกจากบ้านไปหาสถานที่ใช้ยาเสพติด ที่บ้านเพื่อนบ้าง ริมทางด่วนลับตาคนบ้าง และในชุมชนบ้าง ทั้งนี้เพื่อปกปิดการกระทำดังกล่าวมิให้สมาชิกในครอบครัวรับรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น

สำหรับเจ้าของประสบการณ์อย่างสิทธิชาติ ได้เผชิญกับความรุนแรงจากพ่อ เช่นเดียวกันกับเจ้าของประสบการณ์ท่านอื่น จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับพ่อ เต็มไปด้วยความเย็นชา ห่างเหิน เปราะบาง และพร้อมจะสิ้นสุดได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์สะเทือนอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละฝ่าย ซึ่งเรื่องราวเช่นนี้มีได้เกิดขึ้นจากสุญญากาศ หากแต่มีต้นตอมาจากการกระทำของพ่อเอง ที่ภายหลังจากเลิกงานรับจ้างในแต่ละวัน พ่อและเพื่อนของพ่อได้ชวนกันไปร่วมวงนั่งดื่มเหล้าตามสถานที่ต่างๆ อาทิ ร้านอาหาร บ้านเพื่อน และใกล้ที่ทำงาน เป็นต้น จนทำให้เวลาที่เหลือจากการทำงานสิ้นเปลืองไปกับการดื่มเหล้า อีกทั้ง รายได้ในแต่ละวันของพ่อหมดไปกับการซื้อเหล้า และในส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายเหล่านี้ที่มีอยู่น้อยนิดจึงจะนำไปใช้จ่ายภายในครอบครัว ที่ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพ่อเมาเหล้าเต็มที่แล้ว จะนำพาร่างกายเดินโซเซกลับบ้าน พร้อมส่งเสียงดังโวยวาย ดุด่าทูล้อประพาสสิ่งทีมองเห็น และร้องเพลงตลอดเส้นทางจนถึงบ้าน ก่อนเปิดประตูเข้าสู่บ้าน ที่มีแม่ น้อง และสิทธิชาตินั่งดูโทรทัศน์อยู่ในบ้าน การกระทำหนึ่งที่พ่อแสดงออกมา ทักทายทุกคนในบ้านเกือบทุกครั้งคือ การพูดจาด้วยน้ำเสียง สีหน้า และท่าทางที่แสดงถึงความไม่พอใจ ไม่สบอารมณ์ และไม่อยากจะเห็นหน้าทุกคน หากสมาชิกคนใดในบ้านสนทนากลับไปจนทำให้พ่อไม่พอใจ พ่อก็จะเริ่มโวยวายหนักขึ้นกว่าเดิม จนท้ายที่สุด จะจบลงด้วยการทำลายสิ่งของที่วางอยู่ตรงหน้า ขว้างปาสิ่งของไปยังสมาชิกในครอบครัว และทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะแม่ ผู้หญิงที่คอยดูแลสมาชิกในครอบครัว ทั้งทำงานบ้านและออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้านเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวอีกทางหนึ่ง ต้องเผชิญกับความรุนแรงเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

ทั้งการลงมือทำร้ายร่างกาย โดยการตบตีจนทำให้เกิดรอยฟกช้ำ แขนหัก และเลือดไหล ตลอดจนการทำร้ายจิตใจ จากการดูค่า เกรี้ยวกราด และอาละวาด จนทำให้สิทธิชาติไม่สามารถอดทน นั่งเฉย หรือมองดูการกระทำดังกล่าวของพ่อได้ พร้อมทั้งได้ลุกขึ้นมาแสดงการขัดขืนในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ หยิบสิ่งของขว้างไปทางอื่นเพื่อแสดงความไม่พอใจ พุดจาห้ามปรามพ่อ เดินไปจับมือพ่อไม่ให้ทำร้ายแม่ และทำพ่อต่อยเพียงเพื่อยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้น หากแต่การกระทำดังกล่าวไม่สามารถทำให้พ่อหยุดได้ ขณะเดียวกันได้ทำให้เรื่องราวเลวร้ายมากขึ้น จนพ่อได้หันไปจับไม้แขวนเสื้อที่วางอยู่บนพื้นมาตีโดยไม่ยั้ง ตีเพื่อให้หลับจ้ำ และตีเพื่อแสดงอำนาจในการกำกับควบคุมสมาชิกทุกคนในครอบครัว หากแต่เขาก็ไม่ยอมจำนนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันได้ยกมือขึ้นมารับไม้แขวนผ้าจากมือพ่อและขว้างทิ้ง จนทำให้พ่อยิ่งโกรธมากขึ้นและเกิดปากเสียงกันอย่างรุนแรง อันนำไปสู่จุดแตกหักที่เขาต้องหนีออกจากบ้าน โดยไม่มีสิ่งของ ไม่มีแม่เงินติดตัว มีเพียงคราบน้ำตา และอารมณ์เสียใจ จนต้องระบายอารมณ์โดยการต่อยกำแพงบ้านจนเลือดซึมออกมา แต่ก็มีได้ทำให้เขาารู้เจ็บปวดกับบาดแผลที่เกิดขึ้น หากแต่มีเพียงความเย็นชาที่เกิดขึ้นตามร่างกาย และจิตใจจนยากที่เขาจะเดินกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับพ่อได้ ณ เวลานี้ เมื่อเป็นเช่นนี้สิทธิชาติจึงคิด ไคร่ครวญ และตัดสินใจที่จะหันหลังเดินออกจากบ้านไปเพื่อไปเผชิญชีวิตในโลกภายนอก ดังคำบอกเล่าของสิทธิชาติที่ว่า

“ผมกับพ่อนี้จะไม่ค่อยถูกกัน เอาพูดตรง ๆ นะพี่ ผมเป็นคนทีถามว่ารักพ่อรักแม่ไหม ผมรักลำเอียง ผมรักแม่มากกว่ามาก เพราะว่าผมกับพ่อนะก็คืออย่างไรละ พ่อเป็นคนกินเหล้า แล้วตีลูก คล้าย ๆ พี่งใจนะพี่ ผมโดนตีบ่อยนะพี่ หนักสุดนะ โดยไม่กวดกวดบ้าน พ่อหยิบมาตีไม่นับเลย ตีจนไม่กวดแตกนะพี่คิดดู หลังจากพ่อตีจนเหนื่อยแล้วหยุดตี ผมก็เดินออกจากบ้านไปเลย หนีไปอยู่วัดเลยพี่ ตีหนักมาก ถ้าแม่ห้ามก็ตีแม่ด้วย”

หลังจากวันนั้น สิทธิชาติจึงเข้าใจว่าความรุนแรงเป็นสิ่งเลวร้าย เป็นสิ่งที่จะต้องลบออกจากความทรงจำของเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ยาเสพติดจึงเป็นทางออกหนึ่งที่ทำให้เขาหลงลืมเรื่องราวเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับชีวิต จากวันนั้นเป็นต้นมาเขาได้ใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งได้เลือกที่จะก้าวเดินออกจากการเป็นเพียงผู้ใช้ยาเสพติดอย่างเดียว มาเป็นทั้งเสพและยึดอาชีพขายยาเสพติดให้กับลูกค้าทั้งที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน และภายนอกชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้ในการเลี้ยงดูตัวเอง

จากเรื่องราวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตของเจ้าของประสบการณ์ดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นความรุนแรงที่พวกเขาต้องเผชิญด้วยตนเอง และการพบเห็นภาพความรุนแรงที่พ่อกระทำต่อแม่ สิ่งนี้ล้วนเป็นเสมือนครูที่สั่งสอนให้พวกเขาเข้าใจว่า ตนเองไม่เป็นที่ต้องการของสมาชิกใน

ครอบครัวตนเองเป็นเพียงวัตถุชิ้นหนึ่งที่ใช้สำหรับระบายความเครียด ความไม่พอใจของสมาชิกในครอบครัว โดยไม่คำนึงถึงความคิด ความรู้สึก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา การใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวจึงไม่ต่างอะไรกับการมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสนามรบ ที่พร้อมจะถูกรายร้ายร้ายกายได้ตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นเหล่านี้จึงออกไปแสวงหาความสุขจากนอกบ้าน และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับยาเสพติดเพื่อให้ชีวิตหลงลืมความรุนแรงที่ถูกกระทำจากสมาชิกในครอบครัว รวมถึง สร้างความสุขเล็กๆ ใให้กับชีวิต แม้ว่าความสุขที่เกิดขึ้นนี้ จะต้องแลกมากับความเสี่ยงและอันตรายที่จะตามมาจากการใช้ยาเสพติดก็ตาม

ชีวิตพ่อแม่ลูกที่ขาดการเอาใจใส่กัน

วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดบางท่าน ได้ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวสมบูรณ์ตามความหมายของคนในสังคม ที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก ทว่า ด้วยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในครอบครัวมีน้อย ขาดการดูแล เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จึงทำให้วัยรุ่นเหล่านี้มองไม่เห็นความรัก ความผูกพันระหว่างกันภายในครอบครัว ซึ่งภาพเช่นนี้เป็นภาพจำที่เกิดขึ้นกับสิทธิพร ที่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่มีทั้งพ่อ แม่ พี่น้อง ภรรยาและลูก หากแต่ด้วยครอบครัวมีฐานะยากจน แม้ว่าพ่อแม่ลูกอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน หากแต่ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับสมาชิกในครอบครัว เป็นเสมือน “คนแปลกหน้า” จากพ่อที่พวกเขา มองว่าเป็นเพื่อนเล่นในวัยเด็ก แม่ที่เคยเป็นผู้อบรมสั่งสอน ให้คำปรึกษาและดูแลทุกเรื่องราวภายในบ้าน กลับกลายเป็นมนุษย์เงินเดือนหรือเงินรายวัน ที่ต้องตื่นแต่เช้า อาบน้ำแต่งตัวไปทำงาน โดยไม่ได้สนใจว่าลูกจะตื่นหรือยัง ลูกจะทานข้าวก่อนไปโรงเรียนไหม และลูกจะไปโรงเรียนอย่างไร สิ่งหนึ่งที่พ่อแม่ให้ความสำคัญก็คือ การทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว ดังคำกล่าวของสิทธิพรที่ว่า

“ช่วงที่ผมอยู่โรงเรียน ผมอยู่กับพ่อแม่ แต่ที่บ้านไม่ค่อยมีเงิน พ่อกับแม่ก็ต้องออกจากบ้านตอนเช้า พ่อไปทำงานวิ่งเอกสาร ขับรถมอเตอร์ไซด์ส่งเอกสาร ส่งของทุกที่ แม่ออกไปทำงานเป็นแม่บ้าน กว่าจะกลับถึงบ้านก็ดึก ไม่ค่อยได้เจอหน้ากัน ไม่ได้คุยกัน ถ้าพ่อแม่ไม่ทำงานก็ไม่มีเงิน มันก็จำเป็นต้องทำไซ้ไหมพี”

ภายหลังจากเลิกงาน พ่อได้นั่งดื่มเหล้าเพื่อผ่อนคลายความเมื่อยล้าจากการทำงาน ซึ่งภายใต้วิถีคิดเช่นนี้ ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับพวกเขาเกิดความห่างเหิน ความผูกพันระหว่างกันน้อยลง จนทำให้บ้านในความหมายของพวกเขา กลับกลายเป็นเพียงห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ที่เต็มไปด้วยความอึดอัด ไร้ที่พึ่งทางจิตใจ และมีเพียงความว่างเปล่า เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงต้องมองหาพื้นที่แห่งอื่นที่สามารถเติมเต็มความสุขให้กับพวกเขาและพร้อมที่จะ

เยียวยารักษาโรคทางจิตใจของพวกเขาได้ ซึ่งพื้นที่แห่งนั้นมีทั้งเพื่อนและยาบ้า จนทำให้ชีวิตของพวกเขามีความสุข และหลงลืมเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญภายในบ้าน

ต่อมาเมื่อสิทธิพรมีภรรยา จึงได้แยกออกมาสร้างครอบครัวของตนเองและใช้ชีวิตร่วมกับภรรยา อีกทั้งยังคงใช้ยาบ้าเช่นเดิม ประกอบกับด้วยลักษณะนิสัยส่วนตัวของเขาที่อยากมีบ้าน มีรถ และโทรศัพท์มือถือราคาแพงเฉกเช่นเพื่อนคนอื่น ๆ จึงทำให้เขาใช้เวลาไปกับการทำงานเป็นตัวแทนจำหน่ายยาบ้า เพื่อให้ได้เงินจำนวนมากมาใช้จ่ายซื้อสิ่งของเหล่านี้ ซึ่งผลพวงจากการใช้ชีวิตดังกล่าว ในด้านหนึ่ง ได้ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขากับภรรยาหยุดชะงัก มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกัน และในอีกด้านหนึ่งได้ทำให้ชีวิตของสิทธิพรต้องเผชิญกับความยากลำบากในหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ทั้งการหลบหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจ การถูกกีดกันจากคนในสังคม และความรู้สึกผิดที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนทำให้ชีวิตของสิทธิพรในช่วงนี้ไม่เคยประสบความสำเร็จ ความสุขที่แท้จริง

จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับสิทธิพรเช่นนี้ ได้บ่งชี้ให้เห็นว่า การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวพร้อมหน้าก็มิได้หมายความว่าสมาชิกในครอบครัวจะรอดพ้นจากการใช้ยาเสพติดได้ ถ้าสมาชิกในครอบครัวขาดการดูแล ไม่เอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับวัตถุเงินทองมากกว่าสายสัมพันธ์ภายในครอบครัว สิ่งนี้จะกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติด เห็นคุณค่าของการสานสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในวงยาเสพติดมากกว่าสมาชิกในครอบครัว จนทำให้ชีวิตในโลกของยาเสพติดกลายเป็นบ้านหลังใหม่ที่วัยรุ่นเหล่านี้ปรารถนา

ฉะนั้น จากภาพเรื่องราวชีวิตภายในครอบครัวของเจ้าของประสบการณ์ดังกล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นภาพการปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับสมาชิกในครอบครัว ที่ดำรงอยู่อย่างแตกต่างหลากหลายและเต็มไปด้วยความเปราะบางของสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว จนสิ่งนี้เป็นเสมือนแรงผลักดันทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ต้องเผชิญกับสภาวะการณ์ยากลำบากจากการใช้ยาเสพติด อันเกิดจากการกระทำของบุคคลในครอบครัวและจากการกระทำของพวกเขาเอง ยิ่งไปกว่านั้น ภาพเรื่องราวเหล่านี้ ได้ถูกแปรเปลี่ยนเป็นความทรงจำที่คอยตอกตรึงเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ให้โอดแค้นอยู่ในโลกของยาเสพติด เพื่อให้พวกเขาสามารถหลุดออกจากโลกความเป็นจริงที่แสนทุกข์ทรมาน แล้วเข้าไปอยู่ในโลกใบใหม่ที่ฤทธิ์ของยาเสพติดสร้างขึ้นมา และเป็นโลกที่พวกเขานิยามว่าเป็นพื้นที่แห่งความสุข จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและใช้ในปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่า พวกเขาจะมีความสุขและมีความสุขจากการใช้ยาเสพติดมากเพียงใด แต่ทว่า ด้วยคนในสังคมและสมาชิกในครอบครัวต่างให้ความหมายว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย สิ่งนี้ได้ทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับความ

เสี่ยงและอันตรายในรูปแบบอื่นตามมา นั่นคือ ความเสี่ยงจากการโดนสมาชิกในครอบครัวลงโทษ เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงจำเป็นต้องคิดหาวิถี และแสดงการกระทำในการจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละบริบทของชีวิตให้เหลือน้อยที่สุด

วิถีจัดการความเสี่ยงในครอบครัวของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด

เมื่อเจ้าของประสบการณ์เดินออกจากโลกของยาเสพติดเข้าสู่โลกของครอบครัว พวกเขาต้องถอดตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดออก พร้อมทั้งทำการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว และแสดงการกระทำในสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวให้การยอมรับ เพื่อปกป้องตัวตนผู้ใช้ยาเสพติดให้คลุมเครือและพว้าเลือนมากที่สุด ในแง่นี้ วัยรุ่นแต่ละย่อมมีการแสดงออกต่อหน้าสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันออกไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

การอำพรางตนปกปิดการใช้ยาเสพติด

ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดกับสมาชิกในครอบครัว ได้ทำให้พวกเขาต้องแสดงบทบาทของ “ผู้ชมการใช้ยาเสพติด” และ “ผู้ใช้ยาเสพติด” สลับกันไปมาอย่างต่อเนื่อง ล้วนทำให้ชีวิตของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดเหล่านี้ต้องเผชิญกับความยากลำบากจากการใช้ยาเสพติด จนนำไปสู่ความเข้าใจว่า ทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในครอบครัว ล้วนเป็นนิทานที่แห่งชีวิต ที่ในด้านหนึ่ง ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจุดกระชากพวกเขาให้ตกลงไปในหุบเหวแห่งความยากลำบากและความทุกข์ทรมานในชีวิตเพิ่มมากขึ้น ส่วนในอีกด้านหนึ่ง ได้กลายเป็นเสมือนบททดสอบศักยภาพและความสามารถของวัยรุ่นเหล่านี้ ในการนิยามสถานการณ์ และสร้างการแสดงออกหน้าฉากในบริบทต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปตามวัน เวลา และบุคคลที่ปฏิสัมพันธ์ด้วย เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวให้การยอมรับ และรอดพ้นจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้

ในแง่หนึ่ง เจ้าของประสบการณ์ส่วนใหญ่จึงได้ให้ความสำคัญกับการปรับแต่งตนเองให้เป็นตามที่คนอื่นคาดหวัง โดยใช้การอำพรางตนไม่ให้คนอื่นรู้ว่าเป็นผู้ใช้ยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อลดความสัมพันธ์ที่เลวร้ายและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในครอบครัวให้น้อยลง ถึงแม้ว่าความคิดความรู้สึกในส่วนลึกของพวกเขาจะอ่อนแอ ท้อแท้ และเหนื่อยล้ากับเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาเพียงใด แต่พวกเขาจะต้องปกปิด ซ่อนเร้นความรู้สึกเหล่านี้ไว้ให้ลึกที่สุด เพื่อมิให้ตนเองต้องติดอยู่ในวงจรของความทุกข์ยากที่เข้ามาในชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ได้นำความผูกพันที่มีต่อแม่ มาเป็นสิ่งนำทางในการสร้างสรรค์การกระทำ และทำการแสดงบทบาทของ “การเป็นลูกที่ดี” ที่คอยปกป้องแม่ ผู้เป็นบุคคลสำคัญในชีวิต เป็นบุคคลที่พวกเขารัก และเป็นบุคคลที่พวกเขาต้องทะนุถนอมให้รอดพ้นจากความรุนแรงที่เกิดจากพ่อที่ใช้ยาเสพติด อีกทั้ง ยังเป็นลูกที่ช่วยเหลือ

งานบ้าน และแบ่งเบาภาระอันหนักอึ้งของแม่ ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนในเรื่องราวชีวิตของ สิทธิชาติ น้ำพุ พินัย และศักดิ์ชาย ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ได้บอกเล่าเรื่องราวว่า

“...ตอนอยู่บ้านก็ซักผ้าของตัวเอง จานผมก็ล้าง บางวันนึกก็ ออยากทำก็ไปหุงข้าวเอง บางวันเห็นแม่กลับมาบ้านแล้วเหนื่อยก็บอกแม่ว่าเดี๋ยวผมหุงข้าวเอง แม่ไปพักเถอะ บางวันก็ช่วยแม่ทำกับข้าวบ้าง ก็ช่วยทุกอย่างครับ และช่วยดูแลแม่ วันนั้นผม น้องแม่ผมนั่งกินข้าวอยู่ พ่อก็เดินเข้ามา แล้วก็บ่น ผมก็ชินนะพี่ ก็ไม่สนใจ เสรีจ๊อบ แค่ว่าแม่ผมว่าทำไมบ้านไม่เก็บ ผมก็เลยเถียงแทนไปว่า เก็บไปแล้ว ผมนะหรือหาของ แล้วแค่ว่าบอกว่าพวก..อยู่แคบ้าน ไม่ทำ..อะไรเลย สักพักก็ร้อนอะไรมาไม่รู้ใส่แม่ผม ผมก็เลยร้อน จานกลับไปทางอื่นเลยพี่ ผมไม่ไหวครับพี่ แล้วผมก็เดินออกจากบ้าน ผมไม่ชอบที่ทำกับแม่แบบนี้...

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การแสดงออกในบทบาทของการเป็นลูกที่ดีดังที่กล่าวมาข้างต้น มีความชัดเจน และตอตรงอยู่ในความคิด ความทรงจำของสมาชิกในครอบครัวมากยิ่งขึ้น ประกอบกับด้วยฐานะของครอบครัวที่ยากจน จึงทำให้พวกเขาทำการนิยามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่า จะต้องช่วยแม่ทำงานหาเงิน เพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น จากวิถีคิดเช่นนี้ ได้นำไปสู่การเลือกที่จะแสดงบทบาทเป็น “ผู้หารายได้เสริมเลี้ยงดูครอบครัว” ควบคู่ไปด้วย ซึ่งการแสดงออกเช่นนี้ ในด้านหนึ่ง ทำให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวมากขึ้นและลดความขัดแย้งอันเกิดจากการขาดสภาพคล่องทางการเงิน และในอีกด้านหนึ่ง เป็นการเปิดช่องทางให้ตนเองสามารถก้าวเดินออกจากบ้านเพื่อไปหารายได้มาใช้จ่ายในการซื้อยาเสพติด และสามารถใช้จ่ายยาเสพติดได้อย่างเสรี โดยที่สมาชิกในครอบครัวไม่ระแวงหรือสงสัยในการกระทำดังกล่าวของตนเอง ดังคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ที่ว่า

“ผมได้ออกไปทำงานหาเงิน บางครั้งก็ขายถุง รวมถึงกับเพื่อนแล้วเอาไปซื้อถุงที่ร้านขายถุงพลาสติก บางครั้งก็ไปขายในตลาด เห็นใครเดินหิ้วของเยอะๆ เราก็เข้าไปถามว่าหนักป่าว เอาถุงใส่ใหม่จะได้หิ้วง่าย ใส่ถุงใหม่คะ ใบละ 2-3 บาท มึงเอาไปปิ้ง กูเอาไปปิ้งหนึ่ง เวลาใครหิ้วหลายๆ ถุงก็จะได้รวมเป็นถุงเดียวไปเลย ขายดี ขายไม่แพง เราลงทุนไม่กี่บาท 20-30 บาทเอง บางวันก็แบ่งกันไปขายที่ในคอนเสิร์ต ได้ตั้งค์มาส่วนหนึ่งก็เอามาซื้อยา กาวมานั่งดมกัน เงินที่เหลือก็เอาไปให้แม่ซื้อของกินของใช้ในบ้าน”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นศักดิ์ชาย เมื่อเขาต้องเผชิญเคราะห์กรรมซ้ำซ้อนที่ต้องสูญเสียทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน เขาไม่เพียงต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัวเฉกเช่นพินัยและสุชาติเท่านั้น แต่ด้วยความเป็นพี่ชายคนโต ที่มีอายุมากที่สุด ในครอบครัว เขาจึงต้องกลายเป็นที่พึ่งให้กับน้องสาว และต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองมาเป็น

“หัวหน้าครอบครัว” ในยามที่ครอบครัวไร้ซึ่งพ่อแม่ จนทำให้เขาต้องแสดงบทบาทเป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน โดยการเป็นผู้นำน้องสาวคนรองออกไปทำงานรับจ้างทั่วไป อาทิ แจกใบปลิวรับจ้างทำงานบ้าน และลักลอบขายยาเสพติดให้กับคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว นอกจากนี้ ศักดิ์ชายยังต้องเป็นผู้ดูแลน้องสาวคนเล็ก และทำงานบ้านทุกอย่างอีกด้วย

แน่นอนว่า เมื่อเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ได้ทำการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเอง และแสดงการกระทำออกมาท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่คนในสังคมคาดหวัง และให้คุณค่าว่าเป็นสิ่งที่วัยรุ่นที่ดีพึงกระทำ ย่อมทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับ และไว้วางใจจากสมาชิกในครอบครัว

การประดิษฐ์อัตลักษณ์กลับกลืนความผิด

เมื่อต้องใช้ชีวิตท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เจ้าของประสบการณ์ทุกคนยังต้องทำการปกปิด/ซ่อนเร้นลักษณะนิสัยของตัวเองที่เป็นคนไม่ยอมใคร ใจร้อน และไว้วางใจไว้เบื้องหลังให้มืดมิด พร้อมทั้ง ใช้วาจาที่เรียบเฉย พูดจาด้วยน้ำเสียงปกติ แสดงท่าทางนิ่งเฉย และใจเย็น เป็นต้น แสดงออกมาให้คู่ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวเห็น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ตนเองต้องตกอยู่ท่ามกลางสภาวะอารมณ์อันเลวร้ายอันเกิดจากอาการหลอนยาเสพติดของสมาชิกในครอบครัว การโดนตำหนิ ดุด่าอันเนื่องจากการแสดงการกระทำที่ไม่เหมาะสม และเกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของตนเอง ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาจากคำบอกเล่าของศรุต และโตน ในตอนหนึ่งที่ว่า

“ปกติผมเป็นคนไม่ยอมใครนะ แต่พอพ่อด่าผม ผมก็ไม่เถียงอะไร อยู่เฉยๆ นิ่งนิ่งเค้าจะว่าอะไรก็ว่าไป ก็รู้ว่ามันไม่ดี มันผิด ไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อีกรอยง่าเค้าก็เป็นพ่อแม่เราหวังดีกับเราอยู่แล้ว”

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่นพินัย ทองน้อย และศักดิ์ชาย นอกจากพวกเขาจะใช้วาจา และกิริยาท่าทางนิ่งเฉยดังกล่าวแล้ว ยังรอคอยช่วงเวลาที่คู่ปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเผลอ ก่อนก้าวเท้าเดินหนีไปอย่างเงียบ ๆ เพื่อให้การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลดังกล่าวหยุดชะงัก พร้อมทั้ง พยายามหลบเลี่ยง ไม่เผชิญหน้ากับสมาชิกในครอบครัวหากไม่มีเหตุจำเป็น ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวคลายข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของตนเอง

แต่ทว่าในบางเรื่องราวที่เกิดขึ้นในครอบครัว หากเจ้าของประสบการณ์ได้แสดงบทบาทนิ่งเฉย สงบนิ่ง การแสดงออกดังกล่าว อาจทำให้คู่สนทนาทำการตีความ และให้ความหมายว่าเป็นการต่อต้าน ชัดขึ้น จนอาจทำให้สถานการณ์ตึงเครียดและตกอยู่ในสภาวะอารมณ์

ยากลำบากเพิ่มมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าของประสภารณ์ทุกคนจึงเลือกจะแสดงบทบาทของ “นักพูดตัวฉกาจ” ในการสร้างสรรค์คำโกหกตอบโต้กลับไปยังพ่อ แม่ และภรรยาในทุกวิถีทาง ทั้งนี้ เพื่อให้คู่ปฏิสัมพันธ์ของตนเองหลงเชื่อคำพูด และยอมรับการกระทำของตนเอง ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากคำบอกเล่าของศักดิ์ชายที่ว่า

“แฟนผมถามว่าขึ้นไปทำไม ผมก็บอกว่าขึ้นไปเล่นไฟกันเฉยๆ แฟนก็บอกว่าอย่าให้จับได้นะว่ามาใช้ยา แฟนมาตามบ่อยมาก เราก็จะใช้วิธีนี้เกือบทุกครั้ง แต่ผมจะสลับไปบ้านโน้นบ้างบ้านนี้บ้างเค้าจะหาไม่เจอ วันไหนไปหาแล้วไม่เจอ เค้าจะถามว่าไปไหนมา ผมก็บอกว่าไปนั่งฟังบอลมา หลอกเค้า จับไม่ได้คาหนังคาเขาผมจะไม่ยอมรับ แต่เค้าก็จับได้หลายหนเหมือนกัน”

นอกจากนี้ เจ้าของประสภารณ์เช่นตั้ม ตอง และโตนได้แสดงออกมาในลักษณะของ “การปฏิเสธเสียงแข็ง” และใช้วาจา กิริยาท่าทางประชดประชันเมื่อสมาชิกภายในครอบครัวเกิดข้อสงสัย และสอบถามถึงการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อปกปิดความลับของการเป็นผู้ใช้ยาเสพติดไม่ให้สมาชิกในครอบครัวได้รับรู้

ในช่วงแรก ๆ การใช้วาจา กิริยาท่าทางดังกล่าว ได้ทำให้เจ้าของประสภารณ์สามารถรอดพ้นจากการจ้องมอง ตรวจตราของสมาชิกในครอบครัว และรอดพ้นจากการก้าวเข้ามาในพื้นที่หลังจากที่ตนเองปกปิด ซุกซ่อนโลกของผู้ใช้ยาเสพติดไว้ได้ แต่เมื่อการกระทำดังกล่าวถูกนำเสนอออกมาอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้บุคคลรอบข้างอาจเกิดข้อสงสัยในพฤติกรรมเหล่านี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดจึงมีการสร้างสรรค์วิธีการกระทำรูปแบบอื่นควบคู่ไปด้วย เพื่อให้สามารถปกปิดตัวตนผู้ใช้ยาเสพติดให้แนบเนียนมากยิ่งขึ้น

กลวิธีในการปกปิดหลักฐาน

นอกจากใช้การสื่อสารท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวแล้ว เจ้าของประสภารณ์เหล่านี้ได้พยายาม “ทำลายหลักฐาน” ซึ่งเป็นสิ่งของหรือวัตถุทุกอย่าง ที่พวกเขาคิดว่า หากสมาชิกในครอบครัวพบเห็นสิ่งของเหล่านี้ จะเป็นผลทำให้บุคคลเหล่านี้ก้าวเข้ามาล่วงรู้ความลับของตนเองที่เป็นผู้ใช้ยาเสพติด เรื่องราวเช่นนี้ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนในเรื่องของน้ำพุ สิทธิชาติ และบังเลาะห์ พวกเขาทั้งสามคนได้ให้การเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ภายหลังจากใช้ยาบ้า ัญชาเสร็จ พวกเขาจะรอให้สภาพร่างกายสว่างจากอาการมึนเมายาเสพติด จากนั้นจะเดินทางกลับบ้าน และเมื่อเดินทางมาถึงบ้าน จะรีบเดินไปหลังบ้าน หรือในห้องน้ำ เพื่อทำการถอดเสื้อผ้าที่อบอวนไปด้วยกลิ่นยาเสพติด จากนั้นอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายให้สะอาด ก่อนเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ดังคำบอกเล่าของสิทธิชาติที่กล่าวว่า

“วันไหนที่ไปสูบบุหรี่ ยาบ้ามา กลับบ้านไปผมก็รีบเปลี่ยนชุดเลย ถอดเสื้อถอดกางเกงแล้วเอาไปแช่น้ำในกะละมัง แช่น้ำไปเลย ให้แม่ผมซัก แรกๆ แม่ก็ถามนะว่าทำไมเอาผ้าไปแช่ไว้ละ ผมบอกไปเลยว่ามันเลอะ ก็เลยเอาไปแช่น้ำไว้ ผมไปเล่นบอลมา เคื่อก็เลยไม่สนใจอะไร หลังจากนั้นก็ทำแบบนี้มาตลอด”

ยิ่งไปกว่านั้น หลักฐานสำคัญที่เจ้าของประสบการณ์ทุกคนล้วนต้องทำลาย กำจัด และซ่อนเร้นให้มิดชิด นั่นก็คือ ยาเสพติด และอุปกรณ์การใช้อาเสพติด ซึ่งเจ้าของประสบการณ์แต่ละคนมีกลวิธีในการจัดการกับสิ่งเหล่านี้ที่แตกต่างกัน บ้างนำไปทิ้งในชักโครกและกดน้ำทิ้งลงไป บ้างทำการแอบซ่อนไว้ในและนอกบ้าน โดยไม่พกพาเสพติดไว้กับตัวเอง ทั้งนี้เพื่อมิให้สมาชิกในครอบครัวเข้ามาพบเห็นสิ่งของดังกล่าว

สำหรับเจ้าของประสบการณ์อย่างพินัย และโตน เขามีความกล้าหาญมากพอที่จะใช้ยาบ้าภายในบ้านของเขาเอง แต่สิ่งหนึ่งที่เขาตระหนักและมีคำถามกับตัวเองตลอดเวลา ก็คือ จะใช้กลยุทธ์อะไรในการปกปิดไม่ให้สมาชิกในครอบครัวเกิดข้อสงสัย พบเห็น และรับรู้ว่าเขาใช้ยาบ้าภายในบ้าน ซึ่งกลยุทธ์หนึ่งที่เจ้าของประสบการณ์ทั้งสองท่านนำมาใช้จะเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ในบ้านที่มีมิดชิดและมีความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะในห้องนอนของตัวเอง ที่แยกออกจากพื้นที่สาธารณะที่สมาชิกในครอบครัวใช้ร่วมกัน จากนั้นทำกิจกรรมอื่นร่วมด้วยเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ จนทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความคิด และเข้าใจว่าตนเองทำกิจกรรมนั้น ๆ อยู่ จึงไม่เดินเข้ามารบกวนในพื้นที่ส่วนตัวของเขา ดังคำให้การตอนหนึ่งของพินัยที่บอกเล่าว่า

“ตอนผมดูดยา จะเปิดวิทยุให้เสียงดัง ดังลั่นบ้านเลย เหมือนกำลังฟังบอลอยู่ ฟังกีฬาอะไรอย่างนั้น ให้คนข้างล่างรู้ว่าเราอยู่ในห้องเราทำอะไร เคื่จะได้ไม่ต้องมากรวนเรา ถ้าเค้าไม่สงสัยเค้าก็จะไม่เปิดเข้ามา”

ในทางกลับกัน บางช่วงเวลาเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ มิสามารถในพื้นที่บ้านในการโลดแล่นอยู่ในโลกของยาเสพติดได้ พวกเขาจึงต้องแยกโลกของยาเสพติดกับโลกของครอบครัวออกจากการอย่างเด็ดขาด และแสวงหาวิถีแห่งการแสดงออกที่สามารถตอบใจภัยดังกล่าว ซึ่งเส้นทางหนึ่งที่พวกเขานิยมนำมาใช้คือ การก้าวออกไปใช้ยาเสพติดนอกบ้าน บ้างก็ไปใช้ยาเสพติดบ้านเพื่อน บ้างไปใช้ยาเสพติดในพื้นที่รกร้างที่อยู่ห่างไกลจากบ้านของตนเอง ห่างไกลจากการรับรู้ การจ้องมองของพ่อแม่ และห่างไกลจากการตรวจตราของคนในชุมชนที่ตนเองรู้จัก ในแง่นี้ จึงทำให้พวกเขาสามารถกลับมาเป็นตัวของตัวเอง ที่สามารถใช้อาเสพติดได้อย่างเสรี และแสดงการกระทำต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของตนเอง ดังคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ เช่น วัชระ สุชาติ ต้ม ตอง ที่ว่า

“ก็แอบสูบกัญชาไป ไปสูบบ้านเพื่อน อย่าสูบในบ้านให้เค้าเห็นดิ วันไหนไปสูบนะ ต้องรอให้สว่างก่อนค่อยกลับบ้าน เพราะเวลาสูบอาการของผมออกชัดมาก มันหลอน รู้ว่าตัวเองไม่มีค่า มันจะเป็นแบบนี้ประมาณ 3-4 ชั่วโมง แล้วจะค่อยๆ ดีขึ้น บางทีก็เลยหลับยาวอยู่บ้านเพื่อนเลย เข้าก็ไปทำงานต่อ”

อย่างไรก็ตาม เพื่อตอกย้ำให้พวกเขาเกิดความมั่นใจว่าการใช้กัญชาวิธีเช่นนี้ จะทำให้สามารถปกปิด ซ่อนเร้นสมาชิกในครอบครัวมิให้ล่วงรู้ ค้นพบร่องรอย และสืบค้นจนรู้ว่าตนเองใช้ยาเสพติดได้อย่างมิดชิดมากขึ้น พวกเขาจึงใช้วิธีการสับเปลี่ยน หมุนเวียนพื้นที่สำหรับใช้ยาเสพติดไปเรื่อย ๆ เพื่อมิให้ผู้คนที่พบเห็นเกิดข้อสงสัย หรือตั้งคำถามกับการรวมกลุ่มดังกล่าว จนทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้สามารถปกปิด ซ่อนเร้นความลับของพวกเขาที่อยู่ในโลกของยาเสพติดได้สำเร็จ และสามารถใช้ชีวิตเฉกเช่นคนปกติทั่วไป

การแสดงความอ่อนแอเพื่อปกปิดตัวตนผู้ใช้ยาเสพติด

แม้ว่า ในระยะแรกการใช้กลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้นจะทำให้เจ้าของประสบการณ์สามารถปกปิด ซ่อนเร้นการใช้ยาเสพติดไว้เบื้องหลังได้สำเร็จ แต่มิได้หมายความว่า พวกเขาจะรักษาความลับนี้ได้ตลอดไป เนื่องจากในการใช้ยาเสพติดไม่ได้ใช้ครั้งเดียวแล้วสิ้นสุดลงหรือเลิกใช้ได้โดยง่าย ที่ยิ่งไปกว่านั้น สารเสพติดเหล่านี้ได้ทำให้พวกเขาเกิดการเสพติด จนขาดไม่ได้และต้องใช้ทุกวิถีทางในการแสวงหา นำมาเสพเข้าสู่ร่างกายอย่างต่อเนื่อง เมื่อเป็นเช่นนี้ กลยุทธ์ที่ใช้ในการปกปิดดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถปกปิดความลับในการใช้ยาเสพติดได้เฉพาะในหัวเวลาแรกเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปได้ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดข้อสงสัย จนนำไปสู่การค้นหาร่องรอยเพื่อตอบข้อสงสัยดังกล่าว บางครอบครัวใช้การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนของพวกเขา บางครอบครัวใช้การรื้อค้นสิ่งของเครื่องใช้ของพวกเขา และบางครอบครัวใช้การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชน จนทำให้ทรัพยากรเดิมที่เจ้าของประสบการณ์หยิบฉวยมาใช้ในการปกปิดความลับไม่สามารถทำให้สมาชิกในครอบครัวยอมรับและหลงเชื่อได้แล้ว ขณะเดียวกัน บุคคลเหล่านี้ได้ก้าวเข้ามาล่วงรู้ความจริงว่าพวกเขา

แน่นอนว่า เจ้าของประสบการณ์ส่วนใหญ่ ล้วนไม่ยอมจำนน และไม่ยอมรับความจริงข้อนี้กับสมาชิกในครอบครัวโดยง่าย ขณะเดียวกัน พวกเขาได้นำทรัพยากรความรักความผูกพันภายในครอบครัวมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับสมาชิกในครอบครัว โดยการก้มกราบสมาชิกในครอบครัว และหลั่งน้ำตาออกมา เพื่อให้บุคคลเหล่านี้เกิดความสงสาร และให้อภัยในสิ่งผิดพลาดที่พวกเขากระทำลงไป ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งของพินัย ที่บอกเล่าไว้ว่า

“พอแม่รู้ว่าผมใช้ยา เค้ามาพูดว่าขออนะ น้ำตาเค้าไหล ผมทำให้เค้าเสียใจมาหลายรอบ ได้สติก็กราบคืนแม่ผม ผมกราบคืนแม่ตั้ง 20 กว่าหนนะ ขอโทษเค้า เป็นแบบนี้มาตลอด ถ้ามองว่าชดใช้กันได้ไหม มันก็ชดใช้กันไม่ได้หรอก จนแม่ผมมาพูดว่ามึงไม่ต้องมากกราบแล้ว ตอนนั้นผมก็อึ้ง รู้สึกเลยว่า เค้ารู้ว่าเราทำเพราะเสแสร้ง แต่จริงๆ ผมก็รู้สึกผิดนะ ก็เลยกราบคืนเพื่อให้เค้ายกโทษให้ แต่แล้วก็กลับมาทำอีก ทำตัวเหมือนเดิมอีก”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์อย่างน้ำพุ เมื่อสมาชิกในครอบครัวก้าวเข้ามาล่วงรู้ความลับแล้ว นอกจากเขาได้แสดงการขอโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยวาจาแล้ว เขายังปรับแต่งการแสดงออกของเขาให้น่าเชื่อถือมากขึ้น โดยการถอยห่างออกจากโลกของยาเสพติด และใช้ชีวิตประจำวันอยู่กับสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น ดังคำบอกเล่าเรื่องราวของน้ำพุและคมกฤตตอนหนึ่งที่ทำให้การคล้อยคลึงกันว่า

“ตอนแม่ผมรู้ว่าติดกัญชา แม่เค้าก็พูดว่า ไปเสพทำไมมันไม่ดี แม่บอกว่าคิดเอาเอง ผมก็เลยยอมรับว่า ไปติดกับเพื่อนมา รับสารภาพเลย แล้วก็ขอโทษเค้า พูดไปร้องไห้ไป รับปากเค้าว่าจะไม่ติดอีก แม่เค้าก็เสียบไปเลย ไม่คุยด้วย เพราะทำตัวไม่ดี เค้าไม่ชอบ แม่ไม่คุยด้วยอยู่หลายวัน ตอนนั้นผมก็รู้สึกว่าเหมือนตัวเองอยู่คนเดียว ก็หันไปทำงานบ้านให้หนักขึ้น จะได้ไม่คิดอะไรมาก ช่วยแม่อยู่แบบนี้ตั้งนาน เป็นอาทิตย์เลยนะ กว่าแม่จะยอมคุยด้วย แม่ทำอะไรเราไม่ได้อยู่แล้ว ผมก็ผิด ก็ขอโทษเค้าแค่นั้น”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่น วัชระ ต้ม และตอง แม้ว่าทั้งสามท่านจะรู้สึกเสียใจที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวผิดหวังที่พวกเขาหลงผิดก้าวเดินอยู่ในโลกของยาเสพติด และสำนึกผิดต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น หากแต่ ด้วยสมาชิกในครอบครัวของพวกเขาบางคน ทั้งปู่ พ่อ แม่ และน้ำ ล้วนใช้กัญชาและยาบ้าเช่นเดียวกัน จึงทำให้เรื่องราวเหล่านี้ถูกให้ความหมายว่าเป็นการกระทำของลูกผู้ชายที่สามารถกระทำได้ อีกทั้งเป็นเสมือนบรรทัดฐานร่วมที่สมาชิกในครอบครัวเคยปฏิบัติ สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นปู่ ไปยังรุ่นพ่อ จนมาถึงรุ่นลูก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ได้ถูกเปิดเผยตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดออกมาหน้าฉากจนสมาชิกในครอบครัวรับรู้ และเข้าใจว่าพวกเขาใช้ยาเสพติด หากแต่เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ พยายามทำการปกปิดตัวตนและวิธีการใช้ยาเสพติดให้มีความคลุมเครือมากขึ้น โดยการแอบไปใช้ยาเสพติดนอกบ้าน ทุกครั้งที่ใช้ยาเสพติดจะแอบใช้ในห้องน้ำหรือในช่วงเวลาที่สมาชิกในครอบครัวไม่อยู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อมิให้ตนเองต้องถูกสมาชิกในครอบครัวทำร้าย อันเป็นผลจากการใช้ยาเสพติด และยังคงอ้างการใช้ยาเสพติดไว้ได้เหมือนเดิม

โลกของเพื่อน : พื้นที่เปิดเผยตัวตนผู้ใช้ยาเสพติด

สำหรับวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติด แม้ว่าในด้านหนึ่ง โลกของเพื่อนได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำพาพวกเขาเผชิญกับอันตรายหรือความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติด และดำรงชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด จนถูกคนในสังคมมองว่ามีชีวิตเต็มไปด้วยความยากลำบาก แต่ในอีกด้านหนึ่ง ชีวิตภายในกลุ่มเพื่อนเหล่านี้ เป็นเสมือนพื้นที่หลบซ่อนสายตาและการจ้องมองจากผู้คนรอบข้างที่รังเกียจผู้ใช้ยาเสพติด จนทำให้ชีวิตพวกเขามีความสุข มีพื้นที่ปลดปล่อยความรู้สึกแย่ในชีวิต เป็นพื้นที่แห่งอิสรภาพ และเป็นพื้นที่ของ “ความเป็นพวกเดียวกัน” ที่ทุกคนในกลุ่มสามารถร่วมกันสร้างเรื่องราวที่ยึดโยงระบบคิด ร่วมแลกเปลี่ยนทัศนคติการมองโลกที่มีต่อเรื่องราวที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อนเหล่านี้ยังสามารถร่วมแสดงการกระทำออกมาตอบโต้มุมมองของคนในสังคมที่ตอกตรึงพวกเขาว่าเป็น “คนไร้ค่า” “คนไม่ดี” เพื่อเปิดพื้นที่ให้พวกเขาเหล่านี้มีที่ยืนในสังคม ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ยากหรือไม่สามารถกระทำได้เลย หากพวกเขาเลือกคบเพื่อนที่มีมุมมองในการมองโลกที่สวนทางกัน ในแง่นี้ เพื่อนที่ใช้ยาเสพติดและเพื่อนที่คนในสังคมให้ความหมายว่ามีอาการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือเบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่คนในสังคมยึดถือ จึงกลายเป็นคำตอบที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความสุขตามความเข้าใจของพวกเขา ซึ่งภาพเช่นนี้ได้ถูกตอกย้ำให้ชัดเจนมากขึ้นจากคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์แต่ละคน ที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่มีความคิด การกระทำที่แตกต่างกันออกไปในหลากหลายรูปแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชีวิตวัยรุ่นในกลุ่มเพื่อนผู้ใช้ยาเสพติด

เพื่อนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสลัม จะเป็นเพื่อนที่อาศัยอยู่ในสลัมและนอกสลัม ที่ใช้ยาเสพติดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้ช่วยเหลือกันในการแสวงหายาเสพติด ร่วมกันใช้ยาเสพติด และทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการใช้ยาเสพติด ซึ่งภาพเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากเรื่องเล่าในประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดทุกคน ที่ล้วนทำการแสดงตัวตนในฐานะการใช้ยาเสพติดกับกลุ่มเพื่อนผู้ใช้ยาเสพติดด้วยกัน ในแง่นี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับกลุ่มเพื่อนจึงเป็นการแสดงออกภายในพื้นที่มืดซิด ที่ปราศจากผู้คนที่ป็นอันตรายเข้ามาพบเห็นการกระทำของพวกเขา จึงทำให้การใช้ยาเสพติดในแต่ละครั้งต้องอยู่ในพื้นที่ลับตาคน ปกปิดมืดซิด แต่ทว่า กลับเป็นโลกแห่งเสรีภาพที่พวกเขาปรารถนา ที่สามารถสร้างความเพลิดเพลินความสุขในชีวิต จนทำให้เกิดความหลงใหลกับบรรยากาศเช่นนี้ และต้องใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เฉกเช่นเจ้าของประสบการณ์เช่นพินัย ที่ชีวิตของเขาอยู่กับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดได้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เขาใช้ยาเสพติดในปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากเดิมใช้ยาเสพติดเพียงวันละ 1 เม็ด ส่งผลทำให้ชีวิตของเขามีความสุขและหลงลืมเหตุการณ์เลวร้ายที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ แต่เมื่อ

ใช้ยาบำบัดยั้งขึ้นได้เกิดอาการ “ต้อยา” จนทำให้การใช้ยาบำบัดในปริมาณเท่าเดิมกลับไม่สามารถทำให้เขามีความสุขได้ จึงทำให้เขาต้องเพิ่มปริมาณการใช้ยาเสพติดมากขึ้นเป็น 2 - 3 เม็ด หรือตามความต้องการของร่างกายที่มีมากขึ้น เพื่อให้โลกของพวกเขาเต็มไปด้วยความสุข และสามารถหลงลืมความทุกข์ที่ผ่านมาในชีวิตได้

นอกจากใช้ยาเสพติดในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ยังได้ร่วมกันสร้างแนวทางการใช้ยาเสพติดที่แปลกใหม่ และให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น จากจุดเริ่มแรกที่มีเพียงการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เมื่อเวลาผ่านไปได้แสวงหายาเสพติดหลากหลายชนิดมากขึ้น ทั้งยาบ้า ยาไอซ์ และกัญชา เป็นต้น ซึ่งในการใช้ยาเสพติดในแต่ละครั้งพวกเขามีได้ใช้ยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น หากแต่จะใช้ยาเสพติดหลากหลายชนิดในเวลาเดียวกัน อาทิ นำยาบ้ามาผสมกับยาไอซ์ และใช้ยาบ้าในระหว่างการตีหม้อ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดรสชาติที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำซากจำเจ จนทำให้พวกเขาเกิดความสนุกสนาน และมีความสุขในโลกของยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์บางท่านที่ไม่เพียงใช้ยาเสพติดเท่านั้น หากแต่เมื่อพวกเขามีนเมาจากการใช้ยาเสพติดแล้ว พวกเขาได้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนทำการข่มขืนวัยรุ่นผู้หญิงที่ร่วมดื่มกาวด้วยกัน เจกเช่นเรื่องราวชีวิตของตั้มและตองที่ได้ถ่ายทอดภาพจำเหล่านี้ออกมา พวกเขาได้ใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มเพื่อนใช้ยาเสพติด ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ในตอนเย็นของทุกวัน เขาและเพื่อนจะรวมกลุ่มพบปะสังสรรค์ สนทนาเรื่องราวที่ผ่านเข้ามาในชีวิตประจำวัน และใช้ยาเสพติดร่วมกันอย่างสนุกสนาน จวบจนวันหนึ่งที่ต้องและเพื่อนได้ใช้ยาเสพติดเหมือนปกติเช่นทุกวัน หากแต่สิ่งหนึ่งที่ต่างไปจากเดิมคือ มีเพื่อนผู้หญิงคนหนึ่งที่หลงใหลในรสชาติของการดื่มกาวได้ขอเข้าร่วมวงดื่มกาวกับตองและเพื่อนด้วย และทุกคนในกลุ่มได้สูดดมกลิ่นกาว จนเกิดอารมณ์เคลิบเคลิ้ม มีจินตนาการ และตั้มด่าอยู่ในภวังค์ของฤทธิ์ยาเสพติดชนิดนี้ แล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น เมื่อเพื่อนของตองได้เกิดอารมณ์ทางเพศจนเดินมุ่งหน้าเข้าไปหาผู้หญิงที่นั่งอยู่ในกลุ่ม พร้อมทั้งทำการลวนลาม ปลุกปล้ำ และถอดเสื้อผ้าผู้หญิงคนนั้น โดยที่เพื่อนผู้ชายคนอื่นที่นั่งอยู่ด้วยกัน และเห็นเหตุการณ์มิได้ห้ามปราม ที่ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้เข้ามาช่วยกันกระทำชำเราผู้หญิงคนนั้น โดยที่เธอผู้นั้นมิสามารถขยับขึ้นหรือต่อต้านกับการกระทำดังกล่าวได้ เนื่องจากเธอเองยังคงติดอยู่ในวังวนแห่งความสุขอันเกิดจากฤทธิ์ยาเสพติดจนถอนตัวไม่ขึ้น หากแต่ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวสิ้นสุดลง ผู้หญิงที่โชคร้ายคนนั้นต้องเข้าไปรับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล อันเนื่องจากอวัยวะเพศอักเสบอย่างรุนแรง จนทำให้ผู้ปกครองของผู้หญิงคนนั้นรับรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเดินทางไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผลทำให้ชีวิตของตั้มและตองต้องเผชิญ

กับการถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐไล่ล่า จนนำไปสู่การจับกุมตองและเพื่อนในกลุ่ม ทำยที่สุดพวกเขาต้องหมดอิสรภาพ ต้องถูกพรากออกจากครอบครัวและคนที่พวกเขารัก เข้าไปอยู่ในสถานที่กักขัง

ในขณะที่โตน เจ้าของประสบการณ์อีกคนหนึ่งซึ่งเพื่อนที่ร่วมใช้ยาเสพติดด้วยกัน ได้นำพาเขาไปสู่เหตุการณ์ในการกระทำซ้ำเร้าผู้หญิงเช่นเดียวกับตอง แต่จะต่างกันเพียงการกระทำของโตนและเพื่อนได้กำหนด “เป้าหมายของการดมกาว” ไว้ล่วงหน้าแล้วว่า ใช้การดมกาวเป็นเครื่องมือให้ได้มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง จากนั้นเพื่อนของโตนจึงเข้าไปพูดคุยกับผู้หญิงนักดมกาว จนเกิดการสนิทสนมคุ้นเคยกัน พร้อมทั้งยื่นข้อเสนอที่จะซื้อกาวมาให้ผู้หญิง และนั่งดมกาวร่วมกัน แล้วผู้หญิงคนนั้นได้เริ่มดมกาว โดยการหายใจเข้าออกสูดดมกาวเข้าไปจนเต็มปอด แล้วสูดดมเข้าไปอย่างต่อเนื่อง จนถึงจุด ๆ หนึ่งได้ทำให้ผู้หญิงคนนั้นเกิดความรู้สึกเปล็ดเพลิน มีจินตนาการ และสามารถเสกสรรปั้นแต่งภาพที่ปรากฏในจินตนาการแห่งความฝันให้กลายเป็นภาพเสมือนจริง จนตัวเองรู้สึกที่สามารถเข้าไปโบยบิน และสัมผัสกับภาพเหล่านั้นได้ ในขณะที่โตนและเพื่อนได้ดมกาวกับผู้หญิงเช่นนั้น หากแต่ดมกาวในปริมาณน้อย เหนือไปกว่านั้น ได้แสดงท่าทางเปล็ดเพลินกับรสชาติของกาวที่ตนเองสูดดมเข้าไป (แต่ความจริงที่ซ่อนไว้คือ พวกเขาไม่ได้มอมเมากับสารเสพติดชนิดนี้แต่อย่างใด) ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้หญิงเกิดความสงสัยถึงเป้าหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ขณะเดียวกันต้องสังเกต และระอจ้งหะที่ผู้หญิงติดอยู่ในวังวนแห่งจินตนาการจนไร้สติ จากนั้นทำการเปิดเผยความต้องการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงคนนั้นออกมา ซึ่งในช่วงเวลานั้นผู้หญิงจะร่วมโบยบินร่วมเข้าไปในจินตนาการด้วยกันโดยมิได้ชัดเจนแต่อย่างใด ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า

“ตอนนั้นใช้กาวก็เพราะว่าเราอยากได้ผู้หญิงคนนี้เว้ย จะเข้าไปหาเฉยๆ มันก็ไม่ได้ ก็ต้องเข้าไปดมกาวกับเค้า ซื้อกาวให้ผู้หญิงคนนั้น ก็เหมือนใช้ดมกาวเพื่อให้ได้สิ่งที่เราต้องการแค่นั้นเอง เมื่อก่อนแถวนี้เด็กวัยรุ่นดมกาวเยอะทั้งหญิงทั้งชาย ทุกวันนี้ก็ยังมีอยู่ พอมีอะไรกันเสรีจก็แยกย้ายกันไปไม่ได้มาเป็นแฟนกัน ผู้หญิงเค้าก็ไม่ได้อะไร มันมีอะไรกันก็เพราะเมานี้แหละ แต่เราก็จะไม่เมามากกว่าผู้หญิงหรอก เพราะเราไม่ได้ดมจริงๆ แต่ดมเพราะต้องการผู้หญิงคนนั้น เรารู้ว่าดมกาวแล้วยังไงผู้หญิงก็ต้องยอมเราอยู่แล้ว”

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์อย่างพินัย เมื่อเขาและเพื่อนได้ชักชวนกันไปเที่ยวกลางคืนเพื่อตีหมเหล้าและใช้ยาไอซ์ จนทำให้เขาได้พบเจอกับผู้หญิงในร้านคาราโอเกะที่อยู่ในโลกของยาเสพติดเช่นเดียวกัน เขามีได้ปกปิดความปรารถนาแห่งตนที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่ใช้ยาเสพติดเฉกเช่นโตน ขณะเดียวกันได้เปิดเผยความต้องการของตนเองออกมาอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากปฏิสัมพันธ์กับผู้หญิงคนนั้นที่ร้านคาราโอเกะซึ่งเป็นที่ทำงานของเธอ จนเกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกัน รับรู้ความต้องการของแต่ละฝ่าย รวมถึงได้ยื่นข้อเสนอในการแลกเปลี่ยนยาบ้ากับ

การมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย โดยพินัยได้มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และผู้หญิงได้เสพยาบ้าโดยไม่ต้องออกไปแสวงหาจากภายนอก ซึ่งหลังจากวันนั้นได้ทำให้ผู้หญิงเกิดความคิด และเข้าใจว่าพินัยเป็นบุคคลหนึ่งที่มีเงิน และมียาบ้าในการตอบสนองความต้องการของเธอได้ จึงทำให้ ผู้หญิงคนนี้ไปหาพินัยที่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อไปใช้ยาบ้าและมีเพศสัมพันธ์กับพินัย ทว่านับเป็นความโชคร้ายของพินัยที่ผู้หญิงมีสามีแล้ว และเมื่อสามีของเธอรับรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น จึงได้เดินทางไปหาพินัย จนเกิดการทำร้ายร่างกายกันเกิดขึ้น เป็นผลทำให้ต้องพักรักษาตัวอยู่บ้านเป็นเวลาหลายวัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้ชีวิตของวัยรุ่นเล่นใช้ยาเสพติดในกลุ่มเพื่อนใช้ยาเสพติด จึงมีส่วนสำคัญที่เข้ามาหล่อหลอมมุมมองต่อยาเสพติดของวัยรุ่นเหล่านี้ จนเกิดความเข้าใจว่าการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนใช้ยาเสพติดจะทำให้พวกเขาเป็นคนเย็นเฉียบขี้ขาง มีคนรู้ใจ และมีคนช่วยแสวงหา ยาเสพติด มาใช้เป็นยารักษาโรคทางสังคม อาทิ ขาดความรักจากคนใกล้ชิด และการถูกทำร้าย จากผู้คนในครอบครัว เป็นต้น เมื่อทานยาเสพติดเข้าไปแล้ว ฤทธิ์ของยาเสพติดจะสามารถเข้าไปรักษาโรคดังกล่าว จนทำให้ชีวิตของพวกเขามีความสุข และหลงลืมความทุกข์เหล่านั้น แม้ว่าความสุขเหล่านี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาอันสั้น และต้องแลกเปลี่ยนด้วยการละเมิดสิ่งที่คนในสังคมยึดถือ แต่สำหรับวัยรุ่นใช้ยาเสพติดแล้ว การใช้ยาเสพติดกลับเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีส่วนช่วยเติมเต็มชีวิตของพวกเขาได้ สิ่งนี้ จึงทำให้พวกเขาเต็มใจที่จะใช้ชีวิตอยู่กับอันตรายและความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดอย่างไม่รู้จบ

ชีวิตวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับเพื่อนเสพยาเสพติด

สำหรับสิทธิชาติและสิทธิพร ที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่ “เสพยาเสพติด” จนทำให้ภายหลังจากเลิกเรียนของทุกวัน เพื่อนจะชวนสิทธิชาติรีบเดินทางออกจากโรงเรียนเพื่อแอบไปใช้ยาเสพติดที่บ้านเพื่อน จนร่างกายเกิดความกระปรี้กระเปร่า เกิดความสุขสนุกสนานแล้ว จะรีบเดินทางมุ่งหน้าไปยังร้านเกมที่อยู่ไม่ไกลจากบ้านมากนัก จากนั้นได้ใช้เวลาทั้งหมดในการเล่น เกม ทั้งเกมการต่อสู้ การแข่งรถ และการผจญภัย จนทำให้ชีวิตของเขาอึมครึมไปด้วยความสุข อันเป็นความสุขที่ได้เป็นผู้ชนะเกมการแข่งขันในโลกเสมือนจริง ที่มาจากการต่อสู้ แข่งขันในแต่ละเกม แต่ละด้านจนสามารถฝ่าฟันคู่ต่อสู้และมีชัยชนะจากเกมหนึ่งไปสู่อีกเกมหนึ่งได้ และเกิดความ ต้องการที่จะเอาชนะในด้านถัด ๆ ไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ตนเองกลายเป็นแชมป์ของเกมนั้น ๆ แน่แน่นอนว่า เมื่อเขาคิดเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดการหมกมุ่น ต้องกินนอนอยู่ในร้านเกม ไม่ต้องการพักผ่อน ไม่ยอมหลับไม่ยอมนอน ยามใดที่เกิดอาการง่วง สิทธิชาติและเพื่อนจะชวนกันไปใช้ยาบ้าเพื่อให้ตนเองสามารถเล่นเกมได้ยาวนาน โดยไม่รู้สึกง่วงนอน ดังคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ที่ว่า

“ผมพูดตรงๆ นะ ตอนวัยรุ่นผมชอบเล่นเกมมาก ออกจากโรงเรียนแล้วต้องไปร้านเกมทุกวัน บางวันไม่ไปโรงเรียนแอบอยู่ร้านเกมก็มี ยิ่งเล่นยิ่งมัน สนุก ไม่อยากนอน ไม่อยากพัก อยากเล่นเกมส์ต่อนานๆ ก็เลยดูดยาบ้า พอดูดยาเสร็จไปเล่นต่อได้ยาวเลย ไปนั่งตั้งแต่วันนั้นจนถึงตี 3 ของอีกวันหนึ่ง”

ในการใช้ยาบ้าแต่ละครั้ง สิทธิชาติจะเข้าห้องน้ำในร้านเกม จากนั้นนำยาบ้าที่เก็บซ่อนไว้ในกระเป๋าออกมาเสพ ครั้งละครึ่งเม็ดบ้าง หนึ่งเม็ดบ้าง โดยใช้ประตูห้องน้ำเป็นฉากกันไม่ให้บุคคลอื่นเข้าไปเห็นภาพขณะใช้ยาเสพติด และหากวันใดไม่มียาเสพติด เขาจะสามารถหาซื้อได้จากเจ้าของร้านเกมหรือคนรู้จักที่มาเล่นเกมได้ ทั้งนี้เพียงเพื่อให้ตัวเองสามารถเล่นเกมได้ตลอดทั้งวันทั้งคืน โดยไม่ต้องนอน

จากการใช้ชีวิตเช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้สิทธิชาติเสพติดเกมหนักขึ้น ต้องการใช้เวลาในการเล่นเกมมากขึ้น จนทำให้เขาใช้ยาเสพติดในปริมาณเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถเล่นเกมได้ครั้งละสองสามวันโดยไม่ต้องหลับไม่ต้องนอน สิ่งนี้เองจึงทำให้ชีวิตของเขาย่ำแย่ลงไปเรื่อย ๆ และไม่มีเงินเหลือในการจับจ่ายใช้สอยอย่างอื่น จนทำให้เขาต้องหาช่องทางในการหาเงิน เพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หากแต่ด้วยความอ่อนเยาว์และไร้ประสบการณ์ในการทำงาน จึงทำให้ไม่สามารถหางานทำได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อนผู้ที่เคยให้คำปรึกษาในทุกเรื่องราวในชีวิต จึงให้คำแนะนำให้เขาประกอบอาชีพผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ซึ่งเป็นงานที่ไม่ใช้ความรู้ทางวิชาการ และทักษะในการทำงานมากนัก ประกอบกับเพื่อนมีเครือข่ายผู้ซื้อยาเสพติดอยู่แล้ว สิทธิชาติจึงเกิดความเข้าใจว่า อาชีพนี้เป็นอาชีพที่ดีที่สุด ณ เวลานั้น และท้ายที่สุดเขาได้ตัดสินใจก้าวเข้าสู่เส้นทางของผู้ค้ายาเสพติดต่อไป

ฉะนั้น วัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่ใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่เสพติดเกม และใช้ชีวิตเช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง จึงได้ใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับ ควบคุมตนเอง ให้สามารถยืนยันต่อสู้กับโลกในเกมได้ยาวนาน เพื่อให้ตนเองสามารถเดินไปสู่ความเป็นแชมป์ของเกมนั้น ๆ ในแง่นี้ ยาเสพติดจึงกลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการเล่นเกมนของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดและกลุ่มเพื่อนเสพติดเกมเหล่านี้ จนทำให้ชีวิตต้องตกอยู่ในวังวนของการใช้ยาเสพติดและการเล่นเกม รวมถึง เกิดการเรียนรู้ ซึมซับความรุนแรงภายในเกม จึงส่งผลให้นอกจากวัยรุ่นสลัมจะติดยาเสพติด และเสพติดเกมแล้ว พวกเขายังกลายเป็นผู้เสพติดความรุนแรงอีกด้วย

ชีวิตผาดโผนในกลุ่มเพื่อนเด็กแว้น

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์อย่างสิทธิพร นอกจากเสพติดเกมเช่นเดียวกับสิทธิชาติแล้ว เขายังมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดและชื่นชอบในการขับรถมอเตอร์ไซค์ซึ่ง

จนเกิดการ “เสพติดการแว่น” จึงทำให้เกือบทุกครั้งที่ใช้ยาบ้า จนร่างกายเกิดความคึกคะนอง และมีความกล้า เขาและเพื่อนจะชักชวนกันไปขับรถแข่งกันตามท้องถนน เพื่อสร้างสีสันให้กับชีวิตและกระชับความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเพื่อน โดยจากคำบอกเล่าของเขาได้ฉายให้เห็นภาพของกลุ่มเพื่อนที่ได้มีการนัดหมายพบเจอกันที่บ้านเพื่อนที่อาศัยอยู่บ้านคนเดียว เพื่อทำการรวมกลุ่มสนทนา บอกเล่าเรื่องราวชีวิตในแต่ละวัน และใช้ยาเสพติดร่วมกัน จนทำให้ร่างกายเกิดความสนุกสนาน และปลดปล่อยความทุกข์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากใช้ยาเสพติดแล้วพวกเขาจะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อหาความสนุกสนานให้กับชีวิต เผชิญกับโลกที่มีความท้าทาย และชีวิตที่ไม่ซ้ำซากจำเจ ซึ่งกิจกรรมหลักที่พวกเขาทำกันเป็นประจำคือ รวมกลุ่มกันขับมอเตอร์ไซด์ผาดโผนนอกบ้าน โดยขับแข่งกันไปเป็นขบวนกลุ่มใหญ่เต็มท้องถนน บ้างก็ขับแข่งกันไปมา บ้างก็ขับอย่างรวดเร็ว บ้างแสดงลีลาท่าทางการขับที่น่าหวาดเสียว พร้อมทั้งเร่งเครื่องรถมอเตอร์ไซด์อย่างรวดเร็ว จนทำให้เสียงจากท่อรถที่ถูกตัดแต่งให้มีเสียงดัง ส่งเสียงร้องดัง สนั่นไปทั่วบริเวณ สร้างความสนุกสนาน ตื่นเต้น และทำให้ชีวิตของพวกเขามีชีวิตที่สนุกสนานมากยิ่งขึ้น

ทว่า ความสนุกสนานเหล่านั้นก็ต้องหมดไป เมื่อพวกเขาเผชิญกับด่านตรวจของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่วางอยู่บนถนน ซึ่งอยู่ห่างออกไปไม่ถึงร้อยเมตร สิ่งหนึ่งที่บังเกิดขึ้นมาในความคิด ณ ตอนนั้นคือจะต้องไม่เข้าไปในพื้นที่อำนาจของเจ้าหน้าที่เหล่านั้น จะต้องหาทางหลบเลี่ยง จากนั้นเขาและเพื่อนได้ขับรถมอเตอร์ไซด์แยกย้ายกันหลบหนี บ้างก็เลี้ยวรถกลับ บ้างก็ขับฝ่าด่านออกไป บ้างก็ขับรถหนีไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้ขับรถไล่ล่าตามไปเช่นเดียวกัน หากแต่ก็ไม่สามารถติดตามรถของพวกเขาได้ทัน เนื่องจากเมื่อขับรถไปถึงบริเวณถนนที่มีตรอกซอกซอย รถมอเตอร์ไซด์ที่มีความคล่องตัวสามารถหลบหนีได้ไม่ยากนัก แม้ว่าสิทธิพรจะรอดพ้นจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าว หากแต่เขาต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เมื่อรถที่เขาขับมาเสียหลัก และล้มครูดไปกับพื้นถนนเป็นระยะทางเกือบสิบบเมตร เป็นผลให้แขนขวาหัก มีบาดแผลถลอกตามตัว จนต้องเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล ก่อนกลับมารักษาบาดแผลที่บ้านหลายวันกว่าจะหายเป็นปกติ

จากเหตุการณ์ในวันนั้น ได้ทำให้สิทธิพรเกิดความเข้าใจว่า แม้การใช้ยาเสพติดก่อนออกไปขับรถซึ่งตามท้องถนน และการขับขี่มอเตอร์ไซด์หลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองกลายเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน ที่เขามองว่าทำให้ชีวิตมีความสุข และสร้างสีสันความท้าทายภายในกลุ่มเพื่อน แต่ทว่า การกระทำดังกล่าวเหล่านี้ได้นำพาความเสี่ยงและอันตรายรูปแบบอื่นตามมา นั่นคือ การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน จนทำให้นอกจากสิทธิพรจะต้องบาดเจ็บ

ตามร่างกายแล้ว ครอบครัวของเขาต้องสูญเสียเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาลจำนวนมาก จนเกิดความขัดสนและมีความเดือนร้อนทางการเงินตามมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า วัลย์รุ่นใช้ยาเสพติดในสัปดาห์ที่ใช้ชีวิตกับเพื่อนเด็กแว้น จึงเป็นการกระทำที่วัลย์รุ่นกับเพื่อนร่วมกันแสดงออกมาหลังจากการใช้ยาเสพติด เพื่อให้ชีวิตของตนเองมีความสุข สามารถทำทนายฎระเบียบของสังคม และได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดด้วยกัน โดยไม่สนใจกับมุมมองของสังคม ซึ่งผลพวงจากการกระทำเช่นนี้ได้นำพาอันตรายมาสู่ชีวิตของพวกเขาเพิ่มมากขึ้น

ชีวิตวัลย์รุ่นในกลุ่มเพื่อนค้ายาเสพติด

สำหรับเจ้าของประสบการณ์อย่างทองน้อย สิทธิชาติ พินัย ต้ม ตอง โตน และศักดิ์ชาย นอกจากคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดด้วยกันแล้ว พวกเขาทั้งเจ็ดคนได้คบเพื่อนในสลัมและนอกสลัมที่ “ขายยาเสพติด” ด้วย โดยความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับเพื่อนเหล่านี้จะเป็นผลพวงจากการใช้ยาเสพติด ที่ในแต่ละวันพวกเขาจะให้เพื่อนที่รู้จักแหล่งขายยาเสพติดไปซื้อหายาเสพติดจากพ่อค้า และหาพื้นที่มืดชิดมาร่วมกันใช้ยาเสพติด ทำเช่นนี้ทุกวันและเมื่อใช้ยาเสพติดนานวันเข้า ได้ทำให้มีความต้องการยาเสพติดในปริมาณเพิ่มขึ้น จนต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการซื้อยาเสพติดเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้เพื่อนของพวกเขาที่รู้จักเครือข่ายและยึดอาชีพขายยาเสพติดอยู่แล้ว จึงชี้ชวนให้พวกเขาเดินทางเข้าสู่การเป็นเครือข่ายยาเสพติด ในแง่หนึ่งเพื่อให้ตนเองมีรายได้ในการเลี้ยงชีพของตนเอง และในอีกแง่หนึ่ง สามารถนำยาเสพติดที่เหลือจากการขายมาใช้เอง อีกทั้งยังสามารถใช้ยาเสพติดในราคาถูกกว่าคนอื่น จนทำให้พวกเขาติดอยู่ในวังวนของผู้ใช้และผู้ขายยาเสพติดจนยากที่จะถอนตัวออกมา

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเขาก้าวเข้าสู่อาชีพนักขายยาเสพติด ย่อมทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับอันตรายจากยาเสพติดเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ภาพเช่นนี้สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนในคำบอกเล่าของพินัยในช่วงชีวิตที่เปลี่ยนจากผู้เข้าไปเป็นผู้ขายยาเสพติด จนทำให้เขาต้องเผชิญกับเหตุการณ์ “บิดยา” จากเพื่อนรักที่เคยใช้ยาเสพติดด้วยกัน พร้อมทั้งชักนำและสร้างเครือข่ายซื้อขายยาเสพติดให้เขา แต่แล้วเพื่อนคนนี้ก็กลับมาหักหลังพินัยโดยการส่งมอบยาบ้าไม่ครบตามจำนวนที่สั่งซื้อไว้ จนทำให้เมื่อเขานำไปส่งต่อให้ผู้ซื้อ เขาต้องโดนทำร้ายร่างกายและเข้าไปรักษาตัวในโรงพยาบาลหลายวัน ดังคำบอกเล่าของพินัยที่ว่า

“ผมไปซื้อยาบ้ากับคนขายยาที่เป็นเพื่อนกัน ซื้อขายกันประจำ แต่วันนั้นไปซื้อแล้วได้ยาไม่ครบ โดยบิดไปหลายเม็ด ต้องเสียเงินไปหลายหมื่น จากเพื่อนที่ไม่เคยโกหกกัน ไม่เคยมีปัญหากัน เพื่อนแหม่ๆ กันเลย ไม่น่าทำกันแบบนี้ มันทำให้ผมเสียความรู้สึก

มันเป็นปม แล้วคนที่ผมเอามาไปให้เป็นคนแถวบ้าน กลายเป็นว่าเค้าคิดว่าเราไปหลอก มันอะไรแบบนี้ แต่จริงๆ แล้วผมไม่ได้โกหก แต่ผมไว้ใจเพื่อนที่ขายยาบ้าให้ผม ผมซื้อกับมันมานานก็เลยเชื่อใจ เห็นงานแล้วก็ไม่นับยาว่าครบไหม วันนั้นก็เลยมีปากเสียงกัน ต่อยกัน แล้วผมก็โดนตีหัวจนหัวแตก ต้องไปโรงพยาบาล เย็บหลายเข็ม นอนชมไปหลายวัน”

หลังจากเหตุการณ์ในวันนั้นได้ทำให้พินัยโมโห เคียดแค้นเพื่อนเป็นอย่างมาก เพราะในเวลานั้นเขารู้สึกว่าโดนหักหลังจากเพื่อนรัก จึงได้ระบายอารมณ์ไปกับสิ่งของที่ถูกรอบตัว ทั้งใช้มีดกรีดเบาะรถมอเตอร์ไซด์ที่จอดในพื้นที่สาธารณะ ทำร้ายร่างกายตัวเองโดยต่อยกำแพง และทำลายข้าวของในบ้านที่ขวางหน้า ในขณะเดียวกัน เขายังต้องหลบซ่อนตัวมิให้เครือข่ายยาเสพติดพบเห็น เพื่อไม่ให้ตัวเองเผชิญกับอันตรายที่อาจถึงแก่ชีวิตได้

เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนชายยาเสพติด ในด้านหนึ่ง ย่อมเป็นผลทำให้พวกเขาสามารถเข้าถึงยาเสพติดได้สะดวกและต่อเนื่อง จึงทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ใช้ยาเสพติดในปริมาณมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนทำให้สภาพร่างกายทรุดโทรมอย่างต่อเนื่อง ในอีกด้านหนึ่ง ได้ทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องเผชิญกับอันตรายที่มีสาเหตุมาจากเพื่อนที่ขายยาเสพติด จนทำให้ชีวิตตนเองต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตรายอันเกิดจากยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น

ชีวิตวัยรุ่นในกลุ่มเพื่อนใช้ความรุนแรง

การคบเพื่อนที่ใช้ความรุนแรง เป็นการใช้ชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่มีความใกล้ชิดกับเพื่อนที่ใช้กำลังในการเอาชนะบุคคลอื่นเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ซึ่งภาพเช่นนี้เกิดขึ้นในชีวิตของเจ้าของประสบการณ์เช่นสุชาติ ที่ภายหลังจากร่วมใช้ยาเสพติดกับเพื่อนในกลุ่มเรียบร้อยแล้ว ได้รวมกลุ่มกันก่อความรุนแรงกับบุคคลอื่น โดยการ “ยกพวกตีกัน” กับวัยรุ่นคู่อริ โดยเขาได้บอกเล่าเหตุการณ์ในวันหนึ่งที่ได้มีการรวมตัวในแก๊งเพื่อนที่มีอยู่ 5 คน และได้สนทนาถึงเหตุการณ์ที่เพื่อนไปมีปัญหากับวัยรุ่นกลุ่มอื่น พร้อมทั้งได้ร่วมวงใช้ยาบ้าด้วยกัน จากนั้นเมื่อใช้ยาบ้าจนเกิดอาการกระปรี้กระเปร่า คึกคะนอง เพื่อนก็ได้ชักชวนกันไปจัดการกับคู่อริที่อยู่อีกกลุ่มหนึ่ง สุชาติและเพื่อนได้ออกเดินทางไปตามหาจนเจอคู่อริที่ห้างดังแห่งหนึ่ง จากนั้นพวกเขาได้จุดลากวัยรุ่นกลุ่มนั้นให้เข้าไปในพื้นที่มุมอับของห้างที่มีผู้คนเดินผ่านไปมาน้อย และลับสายตาผู้คนแล้วร่วมกันลงมือทำร้ายร่างกายวัยรุ่นกลุ่มนั้น บ้างก็ต่อย บ้างก็เตะ บ้างก็ศอก จนหน้าตาเนื้อตัวชำเลืองไปทั่วทั้งร่างกาย อีกทั้งได้ถอดเสื้อผ้าของคู่อริเหล่านั้นให้เหลือเพียงกางเกงชั้นใน เพื่อทำการประจานให้เกิดความละอายและไม่กล้าวิ่งไล่ติดตามไปเอาคืนพวกเขา ก่อนหยิบฉวยทรัพย์สินของมีค่า ทั้งกระเป๋าตังค์ ทั้งนาฬิกาของคู่อริไปด้วย และวิ่งหลบหนีออกไปจากห้างเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมตัวได้ ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงเหล่านี้

มิได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวแล้วจางหายไป หากแต่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าราวกับเป็นเรื่องราวปกติที่ผ่านเข้ามาในชีวิต แล้วผ่านออกไป โดยไม่ได้แยแสว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่คนในสังคมให้ความหมายว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม

ขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่นวัชรระ ได้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนสร้างสถานการณ์ความรุนแรงเช่นเดียวกันกับสุชาติ แต่จะมีความแตกต่างกันในรูปแบบของการกระทำ โดยพวกเขาจะทำการวางแผนการกระทำเหตุการณ์ความรุนแรงบนรถโดยสารประจำทาง ที่มีการแบ่งงานให้กลุ่มเพื่อนที่ร่วมขบวนการอย่างชัดเจน จากนั้นลงมือกระทำการสร้างสถานการณ์ให้เกิดจากการยกพวกตีกันของวัยรุ่น ซึ่งพวกเขาจะเริ่มจากการยื่นสอดส่อง ตรวจตราเพื่อนนักเรียนคู่อริทั้งที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกันและต่างโรงเรียน เมื่อพบเจอว่ามีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายอยู่บนรถ วัชรระและกลุ่มเพื่อนจะขอให้รถโดยสารประจำทางสายนั้นจอดรับส่งผู้โดยสาร แล้วแยกย้ายกันขึ้นรถทั้งฝั่งประตูด้านหน้าและด้านหลัง ทั้งป้ายเดียวกันและป้ายถัดไป จากนั้นใช้สายตาสอดส่อง ตรวจตราทรัพย์สินของมีค่าทั้งสร้อยคอทองคำ นาฬิกาข้อมือ และกระเป๋าตังค์ของผู้โดยสารทุกคนบนรถ จนเกิดการสะดุดตาทรัพย์สินที่ต้องการแล้ว จึงส่งสัญญาณให้เพื่อนทุกคนเริ่มกระทำการตะลุมบอนนักเรียนเป้าหมาย บ้างใช้ไม้ตี บ้างใช้หมัดต่อย และบ้างใช้เท้าเตะ จนเกิดการชุลมุน วุ่นวาย เพื่อให้ผู้โดยสารที่อยู่ในเหตุการณ์เกิดอาการตื่นตระหนกตกใจ หวาดกลัวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ก่อนทำการฉกฉวย ขโมยทรัพย์สินของมีค่าของบุคคลเหล่านั้นมาเป็นของตัวเอง ดังคำกล่าวของวัยรุ่นที่ว่า

“ผมจะใช้การยกพวกตีกันบนรถเมล์ แบ่งพวกกันตีกัน ผมเป็นคนวางแผน พอนักเรียนมันตีกันคนในรถจะกลัว กลุ่มหนึ่งขึ้นป้ายหนึ่ง อีกกลุ่มขึ้นอีกป้ายหนึ่ง ตอนวิ่งๆ ไปเจอผู้หญิงคนหนึ่ง เลยเอาสร้อยติดมือมาด้วย”

จากนั้นวัชรระและเพื่อนได้รับวิ่งลงจากรถโดยสารประจำทางเมื่อรถจอดสนิทและแยกย้ายกันหลบหนีไปคนละทิศคนละทางตามที่วางแผนกันไว้ แล้วไปเจอกันที่ปลายทางที่นัดหมายเอาไว้ เพื่อนำทรัพย์สินมีค่าที่ได้ไปขาย แล้วนำไปซื้อยาเสพติดมาใช้กันในกลุ่มเพื่อน แน่หนอนว่าเหตุการณ์เช่นนี้สร้างความตื่นเต้น เร้าใจ และทำทลายกับพวกเขาทุกคน จนทำให้พวกเขาเกิดความคิดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่พึงกระทำ เป็นสิ่งปกติธรรมดา เป็นการหารายได้รูปแบบหนึ่ง ที่ทำให้พวกเขามีเงินนำมาจับจ่ายใช้สอยซื้อยาเสพติด จากความคิดเช่นนี้ ได้ทำให้พวกเขารวมตัวกันสร้างเหตุการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเรื่องราวรายวัน ที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองต้องยื่นมือเข้ามากำกับ ควบคุม และปราบปรามอย่างจริงจัง จนทำให้วัชรระและเพื่อนต้องเผชิญกับโลกที่เต็มไปด้วยอันตรายเพิ่มมากขึ้น ทั้งการถูกออกหมายจับ และการวิ่งหนีเจ้าหน้าที่ของรัฐจนพวกเขาแทบจะไม่มีที่ยืนในสังคม

เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดใช้ชีวิตในกลุ่มเพื่อนที่ใช้ความรุนแรง พร้อมทั้งใช้ความรุนแรงเหล่านี้มาเป็นเครื่องมือในการหาเงินมาใช้ซื้อยาเสพติด จนมีเงินมาใช้ซื้อยาเสพติดมาใช้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนจนเต็มเต็มความสุขให้กับชีวิตตนเองได้ ทว่า การกระทำเช่นนี้ย่อมนำพาอันตรายในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การถูกทำร้ายร่างกาย การถูกข่มขู่ และการต้องใช้ชีวิตที่ต้องหลบซ่อน เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ได้ถูกติดป้ายชื่อว่า “โจร” เพื่อสร้างความชอบธรรมให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองไล่ล่าและจัดการให้หมดไปจากสังคม

ดังนั้น จากเรื่องราวชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดที่กล่าวมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับกลุ่มเพื่อนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด เพื่อนติดเกม เพื่อนเด็กแว้น เพื่อนค้ายาเสพติด และเพื่อนที่ใช้ความรุนแรง ล้วนมีนัยสำคัญในการนำพาชีวิตของเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ติดอยู่ในวังวนของความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้ยาเสพติด รวมถึงอันตรายในรูปแบบอื่นอันเป็นผลสืบเนื่องจากการใช้ยาเสพติดของพวกเขาหรือบุคคลรอบข้าง จนทำให้ชีวิตไม่เคยเผชิญกับความสุขที่แท้จริงของชีวิต

ความล้มเหลวของชีวิตวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในโรงเรียน

ในบริบทแวดล้อมของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ที่ประกอบด้วย ครู ห้องเรียน การเรียนการสอน เพื่อนนักเรียน และระเบียบวินัย ผู้คนในสังคมย่อมสามารถนิยามสถานการณ์ จนเกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นบริบทของโรงเรียน อันเป็นพื้นที่บ่มเพาะความรู้ พื้นที่แห่งการก่อร่างสร้างต้นทุนทางการศึกษา เพื่อให้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว แต่ทว่า สำหรับวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ที่ต้องใช้ชีวิตในครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ เงินที่ได้ในแต่ละวันจะถูกนำมาใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก จึงมีเงินเหลือเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเล่าเรียนของบุตรหลานน้อยมาก เป็นผลทำให้วัยรุ่นสลัมบางคนไม่ได้เรียนหนังสือ สำหรับวัยรุ่นบางคนที่ได้เรียนหนังสือจะได้เรียนในโรงเรียนภายในชุมชนหรือนอกชุมชนที่มีระยะห่างจากบ้านไม่มากนัก ทั้งนี้เพื่อลดรายจ่ายในการเดินทาง และไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาในการรับส่งลูกไปโรงเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้ โรงเรียนที่เจ้าของประสบการณ์ได้เข้าศึกษาเล่าเรียน จึงเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีอาคารเรียนหลังเล็ก ๆ สภาพทรุดโทรม มีกำแพงแสดงอาณาบริเวณของโรงเรียน แต่ในบางบริเวณเกิดการชำรุดจนเป็นช่องขนาดใหญ่ สามารถเล็ดลอดออกจากโรงเรียนได้ไม่ยากนัก และมีเพื่อนนักเรียนส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในสลัมที่ล้วนมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนเกิดความเข้าใจว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งปกติ และได้ร่วมกันใช้ยาเสพติดภายในโรงเรียน อาทิ สูบบุหรี่ และยาบ้า เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่พวกเขาเข้าใจเป็นอย่างดีว่า ผลพวงจากการกระทำดังกล่าวจะทำให้ต้องเผชิญกับ

ความเสี่ยงและอันตรายต่าง ๆ แต่ด้วยวัยรุ่นเหล่านี้มีความเชื่อว่าตนเองสามารถจัดการกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นจนสามารถปกปิดตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดได้

ความรู้สึกไร้ตัวตนของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดในโรงเรียน

สำหรับชีวิตที่ไร้ตัวตนของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติด เป็นชีวิตที่เจ้าของประสบการณ์มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกับครู ชีวิตที่ถูกควบคุมจากกฎระเบียบที่เข้มงวด และได้ใช้ชีวิตในกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด สิ่งเหล่านี้ล้วนมีนัยสำคัญที่ผลักดันให้ชีวิตในวัยเรียนของวัยรุ่นเหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้น จนทำให้เกิดความล้มเหลวทางการเรียน ซึ่งภาพเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวของเจ้าของประสบการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกับครู

ชีวิตในวัยเรียนของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดเหล่านี้ จะต้องเผชิญกับเหตุการณ์ขาดโรงเรียนบ่อย วันใดพ่อแม่มีเงินพวกเขาจะเดินเท้าไปโรงเรียนกับเพื่อนในชุมชนที่บ้านอยู่ใกล้กัน หากวันใดไม่มีเงินพวกเขาจะต้องหยุดเรียนอยู่บ้าน และบางวันต้องออกไปทำงานหาเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว จนทำให้พวกเขาขาดโรงเรียนบ่อย จึงไม่เกิดความผูกพันกับโรงเรียนและครู และไม่ขึ้นขอขบการไปโรงเรียน ผลพวงที่ตามมาคือ การไปโรงเรียนในแต่ละวันจึงถูกให้ความหมายว่า ไม่ต่างอะไรกับการเดินทางไปยัง “ห้องกักขัง” ที่ต้องใช้ชีวิตภายใต้กฎระเบียบและต้องถูกพรากออกจากโลกของยาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาได้ให้ความหมายว่าครูเป็นบุคคลอันตรายต่อการผู้ใช้ยาเสพติดของตนเอง และอาจทำให้ตนเองต้องโดนลงโทษจากกฎระเบียบของโรงเรียน

แน่นอนว่า เมื่อเจ้าของประสบการณ์มองชีวิตภายใต้รั้วโรงเรียนเช่นนี้ ย่อมทำให้การกระทำที่พวกเขาแสดงออก ล้วนทำลายความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับครู ทั้งไม่เข้าห้องเรียน เข้าห้องเรียนหนังสือแต่ไม่ตั้งใจเรียน ใช้ความรุนแรงในโรงเรียน ใช้ยาเสพติดในห้องน้ำของโรงเรียน และหนีเรียนเพื่อไปใช้ยาเสพติดภายในโรงเรียน ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในประสบการณ์ชีวิตของสิทธิชาติ บังเลาะห์ สิทธิพร พินัย ศรุต และน้ำพุ ที่ทั้งหกคนได้บอกเล่าเรื่องราวการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับครูภายในห้องเรียน พื้นที่ที่พวกเขาให้ความหมายว่าเป็นเพียง “พื้นที่กักขังร่างกาย” แต่ทว่ามิสามารถกักขังแรงปรารถนาส่วนลึกในใจของพวกเขาได้ จึงทำให้แม้ร่างกายยังอยู่ในห้องเรียน แต่ความคิด ความรู้สึก และแรงปรารถนาของเขาได้ไหลล้นไปอยู่ในพื้นที่อื่น ทั้งการคิดหาวิธีการไปห้องน้ำเพื่อไปใช้ยาเสพติดโดยที่ครูไม่ผิดสังเกต การคิดคำนวณเงินและยุทธวิธีในการซื้อยาเสพติดไม่ให้เจ้าของร้านค้าจับได้ว่าซื้อไปใช้เอง และการคิดหาวิธีการเอาชนะในการเล่นเกมให้ทำลายด่านเกมได้มากที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับครูในห้องเรียนเกิดขึ้นน้อยมาก เท่านั้นยังไม่พอ เขายังได้แสดงการ

กระทำออกมาสร้างความยุ่งยาก รำคาญใจ และยั่วยุให้ครูเกิดอารมณ์โมโห ทั้งการชวนเพื่อนคุย การแกล้งเพื่อน และการนอนหลับในห้องเรียน จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนหยุดชะงักลง จนพื้นที่ห้องเรียนกลายเป็น “พื้นที่แห่งความรุนแรง” ที่พวกเขาต้องเผชิญกับการลงโทษจากครูและเพื่อนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการใช้ความรุนแรงทางด้านร่างกาย เช่น ใช้ไม้ตี ตีด้วยมือ และการใช้สิ่งของขว้างใส่ เป็นต้น ตลอดจนความรุนแรงทางจิตใจ ทั้งการตำหนิ การดูต่ำว่ากล่าวจากครู สายตาของเพื่อนในห้องเรียนที่จ้องมองในเชิงตำหนิติเตียน และการกีดกันไม่ให้เขาเข้าร่วมกลุ่ม จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนตอกย้ำให้เขาเกิดการคิด ทำการตีความ เกิดความเข้าใจ และรับรู้ว่าเป็นพื้นที่ห้องเรียนเป็นพื้นที่อันตราย เป็นพื้นที่เสี่ยงภัย และเป็นพื้นที่ไร้ความสุขสำหรับวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติด

เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าของประสบการณ์เช่นสิทธิพร จึงเลือกที่จะไม่เข้าโรงเรียน ไม่เข้าห้องเรียน ไม่รับรู้เนื้อหาสาระในแต่ละวิชา และไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับครู เมื่อถึงเวลาสอบ แม้ครูจะอนุญาตให้เขาสอบเฉกเช่นเพื่อนคนอื่น หากแต่ในความทรงจำของเขาไม่มีเนื้อหาสาระจากการเรียน ไร้ทักษะในการทำข้อสอบ และไร้ซึ่งความรู้รอบตัวที่จะนำมาตอบข้อสอบได้เลย ผลพวงที่ตามมาคือ สิทธิพรไม่สามารถตอบข้อสอบได้ จึงทำให้ผลสอบที่ออกมาได้คะแนนน้อยมากจนถูกจัดลำดับให้มีการเรียนซ้ำท้าย และนำไปสู่การเผชิญกับปัญหาการไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนตามมา ซึ่งปัญหานี้ไม่ได้เกิดเฉพาะกับสิทธิพรเท่านั้น เจ้าของประสบการณ์ทุกคนล้วนเผชิญกับเหตุการณ์เหล่านี้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ตอนเรียนหนังสือ ผมไม่ชอบเรียน ไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่ชอบครู ไม่เคยใส่ใจครูเลย ก็ผมยังงออะพี่ ผมใส่ใจเรื่องภายนอกมากกว่า คือถ้าครูนั่งอยู่ แล้วผมนั่งอยู่กับเพื่อนเค้าเรียนกัน ผมก็นั่งคุยกัน เป็นเด็กหลังห้อง ครูสอนอะไรก็สอนไป ผมไม่สนใจ คุยอย่างเดียว จนบางครั้งครูบอกให้ผมนอนเลยพี่ จริง ก็ดีนะ ครูเค้าปล่อยเรา เค้าให้ผมนอนได้ ผมก็นอนเลย แล้วผมไม่ได้นอนบนโต๊ะเรียนนะพี่ หลังห้องมันโล่งไม่มีอะไรวาง ผมก็ไปนอนหลังห้องเลยพี่ นอนกับพื้น ครูเค้าก็สอนไป ตอนผลสอบออกมาทั้งห้องมี 45 คน ผมก็ได้ที่สุดท้าย”

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเจ้าของประสบการณ์มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกับครู จึงทำให้ครูกลายเป็น “คนนอก” ที่พวกเขาไม่คุ้นเคย เป็นบุคคลที่กระทำ ความรุนแรงต่อร่างกาย และจิตใจพวกเขา และไม่สามารถเป็นที่พึ่งในยามมีปัญหาได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ไม่มีครูอันเป็นตัวแบบในการปฏิบัติตน ยิ่งไปกว่านั้น ได้เกิดการหนีเรียน และขาดโรงเรียน เพื่อใช้

เวลาเหล่านี้ไปกับการใช้ยาเสพติดในพื้นที่ลับตาผู้คน เพื่อให้ชีวิตเกิดความสุขสนานและมีชีวิตชีวา มากกว่าการเรียนหนังสือกับครู

ชีวิตที่ถูกควบคุมจากกฎระเบียบที่เข้มงวด

ชีวิตในโรงเรียนได้ทำให้เจ้าของประสบการณ์ต้องปฏิสัมพันธ์กับกฎระเบียบของโรงเรียนที่เข้มงวด ทั้งการกำหนดเวลาเข้า-ออกโรงเรียน การแต่งกาย ตารางเรียน และแนวทางการปฏิบัติในโรงเรียน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้พวกเขาต้องปกปิดตัวตนผู้ใช้ยาเสพติดให้มิดชิด จนทำให้เกิดความอึดอัด รู้สึกว่าถูกบังคับ ถูกกำกับ และควบคุมในทุกตารางนิ้ว จึงนำไปสู่การแสดงออกในเชิงการต่อต้านและทำลายบรรทัดฐานของโรงเรียน ซึ่งภาพปรากฏเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นจากเรื่องเล่าของ พินัย ศรุต และน้ำพุ ที่แม้พวกเขาพยายามแสดงให้ครูเห็นว่า ได้สวมใส่ชุดนักเรียน และเข้าโรงเรียนตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด แต่ทว่ากระเป๋านักเรียนที่พวกเขาหอบหิ้วเข้าไปในโรงเรียน ภายในกระเป๋ากลับไม่มีหนังสือเรียน มีเพียงสมุดเล่มเล็ก ๆ ปากกาและดินสอ อีกทั้งเมื่อถึงเวลาเรียน พวกเขากลับไม่เข้าเรียน แต่จะไปหาพื้นที่ที่มีมิดชิดในการซ่อนเร้นครู และใช้ยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อปลดปล่อยความทุกข์จากเรื่องราวในโลกทางสังคมที่ทำให้พวกเขาเจ็บช้ำน้ำใจ โดยไม่สนใจว่าการกระทำดังกล่าวของพวกเขาเป็นสิ่งที่บิดเบี้ยว เบี่ยงเบนไปจากกฎ ระเบียบของโรงเรียน

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นศักดิ์ชายและน้ำพุ พวกเขาได้แอบนำยาเสพติด เช่น บุหรี่ และยาบ้า ใส่ในกระเป๋าทางงอไปใช้ในห้องน้ำของโรงเรียน โดยมีประตูห้องน้ำเป็นฉากกั้น ปิดบังไม่ให้เพื่อนและครูเข้าไปพบเห็นการกระทำของพวกเขา แต่ทว่าในการใช้ยาเสพติดแต่ละครั้ง ย่อมมีควันอันเกิดจากการเผาไหม้ยาเสพติดลอยขึ้นมา เป็นผลทำให้ครูสังเกตเห็นสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น จนทำการคาดเดาได้ว่าพวกเขากำลังใช้ยาเสพติด และสามารถเข้าไปพบเห็นการใช้ยาเสพติดที่ถูกปิดบังเอาไว้ ผลพวงที่ตามมาคือ เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ต้องถูกลงโทษตามกฎระเบียบของโรงเรียน ทั้งการใช้ความรุนแรงทำร้ายจิตใจ อาทิ การตักเตือน การดูดำ และการใช้ความรุนแรงกับร่างกาย อาทิ การตี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการหลาบจำ หากแต่การลงโทษเหล่านี้มิสามารถกำกับ ควบคุม และขวางกั้นแรงปรารถนาจากภายในของวัยรุ่นเหล่านี้ได้ ยิ่งไปกว่านั้น ภาพความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้กลายเป็นภาพจำ เป็นบทเรียนที่สอนให้พวกเขาสร้างสรรค์ความคิด แนวทางการกระทำในการต่อต้านครู กฎระเบียบของโรงเรียนที่ซับซ้อน ลุ่มลึก และลึกซึ้งมากขึ้น จนท้ายที่สุดพวกเขาเหล่านี้ได้รับบทลงโทษที่รุนแรงจนนำไปสู่การกระทบความสัมพันธ์ระหว่างเขากับครอบครัว นั่นคือ การเชิญผู้ปกครองมาโรงเรียนเพื่อรับทราบการกระทำผิดของพวกเขา ซึ่งภาพเหตุการณ์ชุดนี้ได้ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของเจ้าของประสบการณ์อย่างศักดิ์ชายและน้ำพุเป็นอย่างดี โดยพวกเขาทั้งสองคน ล้วนต้องเผชิญกับเหตุการณ์ดังกล่าว เจกเช่น

ประสบการณ์ของศักดิ์ชายที่เขาได้บอกเล่าเรื่องราวในช่วงเวลานั้นให้ฟังว่า ในช่วงวัยเรียนศักดิ์ชายเป็นเด็กเช่นวัยรุ่นผู้ชายเสพติดส่วนใหญ่ที่ไม่ตั้งใจเรียน ไม่สนใจในสิ่งที่ครูอบรมสั่งสอน หนีเรียนและใช้ชีวิตในช่วงเวลาว่างสูบบุหรี่ในห้องน้ำบ้าง พื้นที่มุมลิ้นชักภายในโรงเรียนบ้าง จนทำให้ครูผู้คอยตรวจตรา และจ้องมองการกระทำของเขามาอย่างต่อเนื่อง พบเห็นเหตุการณ์ที่เขากำลังสูบบุหรี่ในห้องน้ำของโรงเรียน ซึ่งการกระทำดังกล่าวผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ที่ต้องรับโทษสถานหนัก ดังคำบอกเล่าของศักดิ์ชายที่ว่า

“เคย มีอยู่ครั้งหนึ่งผมสูบบุหรี่พอดี แล้วครูกลับมาห้องพักครู ห้องน้ำมันอยู่ข้างล่าง ห้องพักครูอยู่ข้างบน พอครูเดินมาก็เห็นควัน แล้วก็เดินเข้ามาถามผมว่า ควันอะไรนะศักดิ์ชาย ผมก็บอกว่าอ้อไม่มีอะไรหรอกครู แล้วครูก็เปิดประตูเข้ามาเห็นพวกผมกำลังสูบบุหรี่อยู่ เคื่ก็ให้พาผู้ปกครองมาโรงเรียนในวันรุ่งขึ้น เชิญผู้ปกครองมาด้วยนะ แล้วครูบอกมีว่าลูกชายดูดบุหรี่แล้วนะ ไม่ค่อยเข้าเรียน มั่วสูมในห้องน้ำอะไรอย่างเงี แต่มีบอกครูว่าลูกบอกว่าเข้าเรียนทุกวัน ไม่เคยหนีเรียน ไม่เคยสูบบุหรี่ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มีะกับป้ารู้ว่าผมสูบบุหรี่”

ผลพวงจากการครูเชิญผู้ปกครองในวันนั้น ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างศักดิ์ชายกับแม่มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น ถึงขั้นระหว่างทางเดินกลับบ้านเขาโดยแม่ทำโทษด้วยการดุด่าด้วยถ้อยคำที่ทำร้ายจิตใจอย่างรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำอีก จนเหตุการณ์ในวันนั้นได้บาดลึกในความรู้สึก และฝังตรึงเป็นบาดแผลในจิตใจของเขา ที่ซ้ำร้ายไปกว่านั้น ในระหว่างทางแม่ได้เหลือบไปเห็นกิ่งไม้ข้างทาง และได้เดินไปหักกิ่งไม้ขนาดพอดีกำมือมาฟาดไปที่ขา แขน และตามลำตัวเขาอย่างไม่ยั้ง จนยากที่จะรวบรวมสมาธิกลับมานับจำนวนครั้งที่แม่กระหน่ำไม้ไปตามร่างกายของเขาได้ สิ่งเดียวที่ทำได้ในตอนนั้นคืออดทนกับความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น และปล่อยให้ น้ำตาพรูรินออกมาเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น จนกระทั่งไม้ในมือหักงอ หลุดกระเด็นไปคนละทิศคนละทาง จึงจะทำให้บทลงโทษนั้นสิ้นสุดลง เมื่อเหตุการณ์ในวันนั้นสิ้นสุดลง ได้ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างศักดิ์ชายกับแม่ยิ่งมีความห่างเหิน เย็นชา และมีความเปราะบางยิ่งขึ้นไปอีก

สำหรับน้ำพุเจ้าของประสบการณ์อีกท่านหนึ่งที่ต้องเผชิญเหตุการณ์ครูจับได้ในระหว่างการสูบบุหรี่ในห้องน้ำของโรงเรียน และถูกเชิญผู้ปกครองมาโรงเรียนเช่นเดียวกันกับศักดิ์ชาย หากแต่สิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันออกไปคือ พ่อผู้ซึ่งสูบบุหรี่เช่นเดียวกันเป็นผู้เดินทางมาโรงเรียน เพื่อมารับทราบการกระทำที่ผิดกฎระเบียบโรงเรียนของเขา ซึ่งนับเป็นการโชคดีที่พ่อผู้มุ่มมองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งปกติ เป็นเรื่องธรรมดาของวัยรุ่นผู้ชาย จึงทำให้น้ำพุไม่โดนพ่อทำโทษ และหลังจากเหตุการณ์ในวันนั้น ได้ทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจว่าการสูบบุหรี่

เป็นการกระทำปกติ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้าย และครอบครัวให้การยอมรับการกระทำดังกล่าว จึงทำให้เขายังคงสูบบุหรี่ต่อไปเรื่อยๆ และจากจุดตรงนี้เอง นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เขาพุดก้าวเดินในเส้นทางของผู้ใช้ยาเสพติด ที่พร้อมจะเดินทางไปสู่การใช้ยาเสพติดประเภทอื่นที่รุนแรง และมีอันตรายต่อการใช้ชีวิตทางสังคมเพิ่มมากขึ้นทุกที จนท้ายที่สุด เขาต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเช่นเดียวกับเจ้าของประสบการณ์คนอื่น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องมีชีวิตภายใต้กฎระเบียบที่เข้มงวด ย่อมทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า ชีวิตในโรงเรียนทำให้ขาดอิสรภาพ ถูกกำกับควบคุม และถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการ เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งหนึ่งที่จะทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองมีอิสรภาพ มีความสุข และมีตัวตนในพื้นที่โรงเรียน รวมถึงสามารถท้าทายกฎระเบียบของโรงเรียนได้ นั่นคือ การใช้ยาเสพติดในโรงเรียน

ชีวิตในกลุ่มเพื่อนนักเรียนใช้ยาเสพติด

เมื่อเจ้าของประสบการณ์ทุกคนได้หันหลังให้กับครู และกฎระเบียบของโรงเรียนดังกล่าวแล้ว ขณะเดียวกันพวกเขาได้เดินหน้าไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเช่นเดียวกัน ทั้งเพื่อนที่อยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยเฉพาะการรวมกลุ่มกับเพื่อนในโรงเรียนที่ใช้ยาเสพติด เพื่อเป็นหุ้นส่วนกันในการซื้อบุหรี่ ยาบ้า แต่ทว่า ด้วยความเป็นวัยรุ่นจึงทำให้ต้องเผชิญกับความยุ่งยากในการซื้อบุหรี่ ยาบ้า เป็นผลทำให้พวกเขาต้องแสดงบทบาทการเป็น “นักเจรจา” ในระหว่างการปฏิสัมพันธ์กับแม่ค้าร้านโชห่วยใกล้โรงเรียน โดยการพูดโกหก และโน้มน้ำหนักความคิดแม่ค้าให้หลงเชื่อตนเองว่า การซื้อบุหรี่ในแต่ละครั้ง มิได้ซื้อเพื่อนำมาสูบเอง แต่ซื้อให้ผู้ใหญ่ที่กำลังทำงานและไม่สะดวกที่จะเดินทางมาซื้อด้วยตนเอง จึงให้พวกเขาเป็นผู้มาซื้อบุหรี่แทน จนแม่ค้าเกิดการหลงเชื่อในการกล่าวอ้างนั้น ๆ และยินยอมขายบุหรี่ให้ เมื่อได้บุหรี่แล้ว พวกเขาเหล่านี้ต้องแสวงหาพื้นที่มืดซิดในโรงเรียนในการสูบบุหรี่ พร้อมทั้งร่วมกันทำการแสดงบทบาทของ “ผู้รักษาความปลอดภัย” ในระหว่างการสูบบุหรี่ ที่จะต้องช่วยเหลือกันรักษาความปลอดภัยให้แก่กัน โดยการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันใช้ยาเสพติด และผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้รักษาความปลอดภัย เพื่อทำการตรวจตรา สังเกตการณ์ คอยส่งสัญญาณเมื่อมีครู เจ้าหน้าที่ และสารวัตรนักเรียนเดินเข้ามาใกล้เคียง โดยหวังเพียงเพื่อให้ตนเองและเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดรอดพ้นจากการถูกลงโทษอันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่นสิทธิพร เขาไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในโรงเรียนที่ใช้ยาเสพติดเท่านั้น แต่ทว่าเขาได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนอกโรงเรียนที่ใช้ยาเสพติด จึงทำให้สิทธิพรใช้โรงเรียนเป็น “พื้นที่บังหน้าเพื่อไปพื้นที่ใช้ยาเสพติด” โดยเขาได้บอกเล่าเรื่องราวให้

ฟังว่า เมื่อเข้าสู่โลกของผู้ใช้ยาเสพติดได้ระยะหนึ่งแล้ว ทำให้เขารู้สึกว่าอยากใช้เวลาอยู่ในโลกของยาเสพติดมากขึ้น การสิ้นเปลืองเวลาไปกับการเล่าเรียนภายในห้องเรียน การต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน จึงเป็นสิ่งที่พวกรเขาออกจากแรงปรารถนาในการใช้ยาเสพติดของตัวเอง หากแต่การเรียนหนังสือยังเป็นสิ่งหนึ่งที่สังคมคาดหวังให้วัยรุ่นพึงกระทำ เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งหนึ่งที่สิทธิพรทำได้คือ การแสดงออกว่าเป็นนักเรียน โดยการแต่งกายด้วยชุดนักเรียน และเดินทางไปโรงเรียนทุกเช้าแต่ไม่เข้าโรงเรียน หากแต่รีบชวยเท้าเดินผ่านหน้าโรงเรียนไปอย่างรวดเร็ว เพื่อไปหาเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองข้างโรงเรียน ในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เขาและเพื่อนสามารถมองเห็นสายน้ำ ต้นไม้ และปลอดภัยจากผู้คนเดินผ่านไปผ่านมา อีกทั้ง ต้นไม้ในบริเวณโดยรอบได้กลายเป็นเสมือนฉาก ในการปิดบังซ่อนเร้นจากสายตาของบุคคลอื่น มิให้เข้ามาพบเห็นการกระทำเหล่านี้ได้ ในแง่นี้ จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการเสพความสุขอยู่ในโลกของผู้ใช้ยาเสพติด จากนั้นเขานำอุปกรณ์จากเพื่อนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น มาทำการสูบกัญชา จนร่างกายได้สูดดมควันของกัญชา จึงเกิดความสุข เคลิบเคลิ้ม และทำให้เขามีจินตนาการโฉบไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ตามแรงปรารถนาของตนเองได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเจ้าของประสบการณ์ใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเช่นเดียวกัน ได้ทำให้พวกเขาเข้าใจว่า มีบุคคลที่มีโลกทัศน์ในการใช้ชีวิตเหมือนกัน พร้อมจะเป็นที่ปรึกษา ร่วมทุกข์ ร่วมสุขและร่วมวงใช้ยาเสพติดด้วยกัน จากสิ่งนี้จึงทำให้เจ้าของประสบการณ์ได้ใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มให้มีความเหนียวแน่นกันมากขึ้น จนทำให้เกิดการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและใช้ในปริมาณเพิ่มมากขึ้นแน่นอนว่า เมื่อชีวิตเดินมาถึงจุดนี้ สิ่งหนึ่งที่พวกเขารับรู้และเข้าใจเป็นอย่างดีคือ ชีวิตในโรงเรียนของพวกเขาอย่าอมเต็มไปด้วยความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติด ฉะนั้น เพื่อลดความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นเหล่านี้ให้น้อยที่สุด จึงจำเป็นต้องคิด หาวิธีการ และแสดงการกระทำเพื่อจัดการความเสี่ยงให้หมดไปหรือน้อยที่สุด

กลวิธีในการจัดการความเสี่ยงในโรงเรียน

สำหรับกลวิธีที่วัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดนำมาใช้ในโรงเรียน จะเป็นการใช้วิธีการกลบเกลื่อนการใช้ยาเสพติดด้วยบทบาท “นักเรียนที่ดี” และการทำลายร่องรอยยาเสพติดตามร่างกาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การกลบเกลื่อนการใช้ยาเสพติดด้วยบทบาท “นักเรียนที่ดี”

นอกจากเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ต้องแสดงการกระทำเพื่อปกปิด ซ่อนเร้นการใช้ยาเสพติดในการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวดังกล่าวแล้ว เมื่อพวกเขาก้าวเข้าสู่พื้นที่

โรงเรียน โลกของนักเรียนจึงเป็นพื้นที่ทางสังคมอีกบริบทหนึ่ง ที่คนในสังคมให้ความหมายร่วมกันว่า ไม่ควรซอซนทับกับโลกของผู้ใช้ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ การแสดงออกโดยการผู้ใช้ยาเสพติดจึงเป็นสิ่งต้องห้าม และต้องปกปิด ซ่อนเร้นเรื่องราวเหล่านี้ไว้ให้มิดชิด เพื่อมิให้ครูในโรงเรียน และเพื่อนนักเรียนเข้ามาล่วงรู้ความลับดังกล่าวของตนเอง เพราะสิ่งนี้จะทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับอันตรายที่เกิดจากการโดนลงโทษจากกฎระเบียบของโรงเรียน

ในแง่นี้ เจ้าของประสบการณ์ส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะแสดงบทบาทของ “นักเรียนที่ดี” ที่เดินทางไปโรงเรียน เข้าเรียน และปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เพื่อหลบเกลื่อน ปกปิดตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติด โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อก้าวเข้าสู่โรงเรียน พวกเขาจะแต่งกายด้วยชุดนักเรียน แต่ซุกซ่อนบุหรี่ และยาบ้าไว้ในร่างกายให้มิดชิด พร้อมทั้งแสดงท่าทาง การใช้วาจาให้เป็นปกติมากที่สุด ไม่แสดงท่าทางมีพิรุณ ทั้งนี้เพื่อมิให้ครูที่อยู่หน้าโรงเรียนเกิดความสงสัย จนนำไปสู่การตรวจค้นตามร่างกายและกระเป๋านักเรียนของตนเอง ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนในเรื่องเล่าของสิทธิชาติและศรุตที่ถ่ายทอดออกมาว่า

“ผมไปขอพี่ผมคนที่ดูดยา คำก็ให้ผมมา 3-4 ตัว ให้มาถึงก็พาไปโรงเรียน ใส่กระเป๋าเสื้อไปเลย แล้วก็เอาปากกาหนีบไว้ กระเป๋าเสื้อมันก็จะหนุนๆ ออกมา ไม่มีใครสังเกตหรอกพี่ ผมก็ทำอย่างนี้ตลอด เกือบทุกวัน แต่ครูคำก็จับไม่ได้นะ อีกอย่างตอนผมเข้าโรงเรียนก็ถือกระเป๋านักเรียนเข้าไปเหมือนๆ เด็กคนอื่น คำก็เลยไม่ว่าอะไร แต่ในกระเป๋าไม่มีหนังสือเรียนเลยพี่ มีแค่ปากกา สมุดเล่มหนึ่งก็ถมไปแล้ว ครูก็ไม่เคยถามเลยพี่”

เมื่อเข้าไปในโรงเรียนแล้ว เจ้าของประสบการณ์เช่นสิทธิชาติ สิทธิพร และศักดิ์ชาย จะใช้ชีวิตเฉกเช่นนักเรียนคนอื่น ที่จะเข้าห้องเรียนและนั่งเรียนหนังสือ หากแต่ในระหว่างเรียน พวกเขาจะขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำ หรือในช่วงเวลาเปลี่ยนคาบเรียน พวกเขาเหล่านี้จะรีบออกจากห้องเรียน เพื่อมุ่งหน้าไปยังพื้นที่ที่นัดหมายกับเพื่อน ซึ่งเป็นพื้นที่มิดชิดและสามารถใช้เป็นฉากในการปกปิดซ่อนเร้นการแสดงตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติด ให้รอดพ้นสายตาของครูในโรงเรียน บ้างเลือกห้องน้ำของโรงเรียน บ้างก็เลือกห้องทดลองวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีการเรียนการสอน และบ้างก็เลือกพื้นที่ระหว่างตึกของโรงเรียน จากนั้นได้ร่วมกันสูบบุหรี่บ้าง ยาบ้าบ้าง ตามแต่จะสามารถซุกซ่อนเข้ามาในโรงเรียนได้ ดังคำบอกเล่าของศักดิ์ชาย เจ้าของประสบการณ์ท่านหนึ่งที่เล่าให้ฟังว่า

“ในโรงเรียนก็สูบนะ ซ้อบุหรี่มาไว้ในห้องน้ำ แอบไว้ แล้วขอครูลงมาปัสสาวะกับเพื่อน ลงมาทีก็ 3 คน ก็เข้าไปสูบห้องน้ำ ผมลงมาก่อน แล้วอีกสองคนก็ทิ้งระยะอีกห้า นาทีค่อยลงมาตามมา ทอยกันลงไป คนที่ลงไปก่อนก็สูบในห้องน้ำคนที่ตามลงมา ก็สูบต่อ คนที่สูบเสร็จก็ขึ้นไปเรียนต่อ ทำอย่างนี้อยู่หลายครั้ง ครูจะได้ไม่จับได้”

ในการใช้ยาเสพติดแต่ละครั้ง เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ จะไม่ใช้เวลาในการใช้ยาเสพติดนานเกินไป เมื่อลิ้มรสชาติของยาเสพติดจนหายอยากยาเสพติดได้แล้ว จะรีบออกจากห้องน้ำหรือพื้นที่ใช้ยาเสพติด แล้วกลับไปในห้องเรียนเช่นเดิม เพื่อเข้าไปนั่งเรียนหนังสือตามปกติ และไม่ทำให้ครูและเพื่อนนักเรียนเกิดความสงสัย

การทำลายร่องรอยยาเสพติดตามร่างกายในโลกของโรงเรียน

เมื่อเจ้าของประสบการณ์ทั้งหมดใช้ยาเสพติดในโรงเรียนแล้วเสร็จ สิ่งหนึ่งที่พวกเขาตระหนักและรับรู้เป็นอย่างดีก็คือ การใช้ยาเสพติดประเภทสูบบุหรี่จะทำให้มีกลิ่นของควันบุหรี่ และยาบ้าติดตามร่างกายของพวกเขาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนอาจทำให้บุคคลรอบข้าง (ผู้ชม) หรือผู้ใกล้ชิด เช่น เพื่อน ครู สังเกตเห็นความผิดปกติเหล่านี้ได้ ในแง่นี้ พวกเขาจึงต้องหากลวิธีในการกำจัด และปกปิดกลิ่นเหล่านี้ให้หมดไป หรือหลงเหลืออยู่ตามร่างกายน้อยที่สุด ซึ่งวิธีหนึ่งที่พวกเขาส่วนใหญ่นำมาใช้ ก็คือ การอมลูกอมดับกลิ่นปาก ทั้งนี้เพื่อให้ ในช่วงเวลาที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับครู และเพื่อนนักเรียน จะทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่ได้กลิ่นยาเสพติด แต่จะสัมผัสกับกลิ่นหอมจากลูกอมเข้ามาแทนที่ ดังคำบอกเล่าของตองและสิทธิชาติที่กล่าวว่า

“ผมต้องซื้อลูกอมเก็บไว้ในกระเป๋าด้วย เวลาสูบบุหรี่จะมีกลิ่นบุหรี่ติดปาก มีกลิ่นปาก ถ้าคนอื่นได้กลิ่นจะรู้ว่าเป็นกลิ่นบุหรี่ สูบเสร็จก็อบลูกอมไม่ให้ปากเหม็นบุหรี่ เพื่อนผมทุกคนก็ทำแบบนี้ ถ้าไม่ทำเดี๋ยวครูจับได้ ก็ต้องถูกทำโทษเจ็บตัวอีก”

เมื่อใช้ยาเสพติดในโรงเรียนเป็นเวลานาน และใช้ในปริมาณมากขึ้น การใช้กลวิธีดังกล่าวเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอในการกำจัดกลิ่นจากการใช้ยาเสพติดให้หมดไปได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เจ้าของประสบการณ์เช่นสิทธิชาติจึงใช้กลวิธีอื่นควบคู่ไปด้วย นั่นคือ การฉีดน้ำหอมตามร่างกาย ทั้งนี้เพื่อกลบกลิ่นควันบุหรี่ที่ติดตามร่างกายให้หลงเหลืออยู่น้อยที่สุด

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นพินัย จะใช้กลวิธีที่แตกต่างไปจากเจ้าของประสบการณ์ท่านอื่น โดยเขาจะเน้นการเลือกพื้นที่ในการใช้ยาเสพติดที่ไม่อยู่ในห้องปิดมิดชิดเกินไป แต่จะต้องมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กลิ่นหรือบอวนอยู่ในห้องจนติดตามเสื้อผ้า และตามร่างกายของตนเอง อีกทั้ง จะไม่สูบบุหรี่ในปริมาณมาก และอยู่ในพื้นที่ใช้ยาเสพติดนานเกินไป ทั้งนี้เพื่อป้องกันและลดกลิ่นควันที่จะติดตามเสื้อผ้าและร่างกายของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การใช้กลวิธีดังกล่าวในการปกปิด ซ่อนเร้นการใช้ยาเสพติดในพื้นที่โรงเรียน ในบางบริบทเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ อาจใช้กลวิธีใดกลวิธีหนึ่งก็สามารถทำให้เขารอดพ้นจากบทลงโทษจากกฎระเบียบของโรงเรียนได้แล้ว หากแต่บางบริบทพวกเขาจะต้องใช้

หลากหลายกลวิธีผสมผสานกัน เพื่อตอกย้ำให้คู่ปฏิสัมพันธ์ให้การยอมรับ จนพวกเขาสามารถปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนจนเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ

ชีวิตวัยรุ่นในชุมชนแหล่งรวมยาเสพติด

เจ้าของประสบการณ์ได้บอกเล่าเรื่องราวชีวิตในสลัมว่า เป็นพื้นที่แหล่งรวมของยาเสพติด ทั้งเป็นพื้นที่นัดพบของผู้ใช้ยาเสพติดและตลาดนัดขายยาเสพติด ทั้งรายใหญ่และรายย่อย รวมถึงมียาเสพติดหลากหลายชนิดภายในพื้นที่ จนทำให้ชีวิตพวกเขาต้องคลุกคลีอยู่กับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งที่เกิดจากการใช้ยาเสพติดของตนเองและบุคคลในชุมชน ซึ่งภาพเหล่านี้ได้กลายเป็นภาพจำ ที่ถูกนำมาบอกเล่าผ่านภาษาเพื่อให้เห็นถึงช่วงชีวิตที่พวกเขาเป็นวัยรุ่นใช้ยาเสพติดไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

สลัม : พื้นที่นัดหมายของผู้ใช้ยาเสพติด

ชีวิตวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ที่แวดล้อมไปด้วยผู้คนมากหน้าหลายตาทั้งที่อาศัยอยู่ภายใต้ดินแดนน้ำค้ำ ดินแดนที่แออัดไปด้วยบ้านเรือน และผู้คนจากภายนอกที่เดินทางเข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากสลัม จึงทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์กับผู้คนในแต่ละบริบท อาจเกิดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดที่แฝงมากับผู้คนที่อยู่รอบตัวเหล่านี้ในแง่หนึ่ง จึงไม่แปลกที่พวกเขาจะพยายามสวมใส่หน้ากาก และแสดงการกระทำบางอย่างออกไปยังคู่ปฏิสัมพันธ์ราวกันเป็นการแสดงในโรงละครแห่งชีวิต เพื่อลดความเสี่ยงและจัดการกับอันตรายที่กำลังคืบคลานเข้ามาในชีวิตของพวกเขา จนสามารถดำรงตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดไว้ได้ ยิ่งไปกว่านั้น พื้นที่สลัมได้กลายเป็นหมุดหมายในการรวมตัวกันใช้ยาเสพติด ที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดภายในและภายนอกสลัมได้นัดหมายและแวะเวียนเข้ามารวมตัวกันในการพบปะสังสรรค์ และร่วมวงกันใช้ยาเสพติดด้วยความสนุกสนาน โดยมียาเสพติดชนิดต่าง ๆ ที่หาได้ในพื้นที่ อาทิ กัญชา ยาบ้า เหล้า และยาไอซ์ เป็นต้น เป็นสิ่งเชื่อมร้อยบุคคลเหล่านี้เข้าด้วยกัน ภายในพื้นที่ และช่วงเวลาที่เขาเข้าใจว่า มีเพียงเพื่อนที่เป็นพวกเดียวกัน และเป็นบุคคลที่ผู้คนในกลุ่มมีความไว้วางใจว่าจะไม่นำพาอันตรายอันเป็นผลพวงจากการใช้ยาเสพติดมาสู่ตนเอง

เรื่องราวเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนจากเรื่องราวชีวิตของ ศักดิ์ชายและบังเลาะห์ ที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับชุมชนของพวกเขาให้ฟังว่า ชุมชนของเขาเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่ภายในชุมชนมีการปลูกสร้างบ้านเรือนเรียงรายอยู่กันอย่างแออัดบริเวณริมบ่อน้ำขนาดใหญ่ที่อยู่กลางชุมชน และมีถนนแคบ ๆ สำหรับเดินทางเข้าออกชุมชนเพียงเส้นเดียว ทำให้รถใหญ่ไม่สามารถสัญจรเข้าไปในชุมชนได้ มีเพียงรถขนาดเล็ก อาทิ จักรยาน และมอเตอร์ไซด์เท่านั้น ที่สามารถขับขึ้นเข้าออกชุมชนได้ เมื่อสภาพชุมชนเป็น

เช่นนี้ จึงทำให้พื้นที่แห่งนี้เอื้อต่อการกระทำผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ อาชญากรรม การลักขโมย และการใช้ยาเสพติด เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดที่คนในชุมชนสามารถนำมาใช้เสพภายในชุมชนโดยทั่วไป จนทำให้ตั้งแต่เด็กจนโต ศักดิ์ชายมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ที่เริ่มจากตื่นนอนในยามเช้า หากก้าวเท้าเดินออกไปนอกบ้าน ระหว่างทางจะสามารถพบเจอภาพผู้คนในชุมชนแอบใช้ยาเสพติดในหลากหลายบทบาท บ้างนั่งดูทีวีอยู่บริเวณพื้นที่ที่รกร้างริมบ่อน้ำ บ้างกำลังนอนมึนเมายาบ้าอยู่ใต้ถุนบ้าน และบ้างกำลังนั่งดมกาวอยู่ในซอกซอยแคบๆ ภายในชุมชน ซึ่งภาพเช่นนี้จะเป็นที่รับรู้ เข้าใจกันเป็นอย่างดีในกลุ่มวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดในสลัมว่า มีพื้นที่และช่วงเวลาไหนบ้างมีการรวมตัวกันใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นสลัมแต่ละกลุ่ม ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“พอดีเคยเห็น เพื่อนๆ ก็จะมีกันมาต้องมาแถวบ้านเพื่อนที่เคยมาดูทีวีด้วยกันเป็นประจำ แถวนั้นมันรก หญ้าขึ้นเยอะ มีกองขยะกองใหญ่ อยู่ในซอยลึกๆ ก็ไม่ค่อยมีคนเข้าไปหรอกที่ ชอบไปสูบที่นั่นมันเจี๊ยบดี พวกคนดูทีวีเขาจะไม่ค่อยชอบที่ที่คนเยอะๆ คนดูทีวีด้วยกันจะรู้ว่า ต้องมาแถวนี้ มานั่งดูทีวีด้วยกัน”

แม้ว่า ในด้านหนึ่งพื้นที่สลัมได้กลายเป็นพื้นที่สร้างความสุข สนุกสนานให้กับวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ทว่า ในอีกด้านหนึ่ง วัยรุ่นบางคนกลับต้องปฏิสัมพันธ์กับภาพความเลวร้ายอันเกิดจากการใช้ยาเสพติดของผู้คนในชุมชนที่ตนเองรู้จัก ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาจากเรื่องราวของวัชระพินิจ และโตน ที่เขาสามคนต้องตกอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์อันเป็นวิกฤตแห่งชีวิตของคนในชุมชนที่ใช้ยาเสพติด ที่เกิดจากการใช้ยาเสพติดเกินขนาดจนเสียชีวิต โดยเจ้าของประสบการณ์อย่างพินิจได้บอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับรุ่นพี่ในชุมชนที่เป็นลูกค้ายาเสพติด ซึ่งได้โทรศัพท์มาติดต่อซื้อขายยาเสพติดจากเขา และให้เขาไปส่งยาเสพติดที่บ้าน เมื่อเขาไปถึงได้โทรศัพท์ไปแจ้ง พร้อมทั้งเดินไปเคาะประตูห้องเพื่อให้บุคคลข้างในออกมารับยาเสพติด จากนั้นประตูได้เปิดออกพร้อมกับภาพของผู้ชายคนหนึ่งเดินออกมาด้วยท่าทางอิดโรย ไม่มีแรง ท่าทางสิ้นเครื่อง มีหน้าตาทรุดโทรม ผอมบาง และเปล่งเสียงออกมาอย่างเร่งรีบในการชี้ชวนให้พินิจเข้าไปในห้อง เพื่อเข้าไปปฏิสัมพันธ์กันและซื้อขายยาเสพติด หากแต่ เมื่อได้รับยาเสพติดแล้ว รุ่นพี่รายนั้นรีบไปหยิบเข็มฉีดยาและทำการฉีดยาเข้าเส้นอย่างรวดเร็ว และแล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้เกิดขึ้น เมื่อยาเสพติดเข้าสู่ร่างกายมากเกินไป จนทำให้เกิดอาการช็อค และเสียชีวิตต่อหน้าต่อตาพินิจ ดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งที่ว่า

“มีอยู่ครั้งหนึ่งผมก็ยิงเสพยาอยู่เหมือนกัน แล้วไปส่งผงให้รุ่นพี่ที่บ้านอยู่ห่างออกไปเสฟ ผมก็เอาผงไปให้มัน มันก็เสฟเลย ฉีดเข้าเส้นแล้วก็ตายต่อหน้า ตอนนั้นรู้สึก

ว่าตัวเองบาปมากเลย เมื่อก่อนแกวนี้ก็ผงเยอะ เห็นเค้าอยากเล่นมาก ก็เลยรีบไปส่งให้เค้า พอเค้าฉีดปั๊บบ ตายต่อหน้าเลย เค้าตายเพราะเรานี้แหละ”

จากการตกอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์อันตรายของบุคคลแวดล้อมที่เกิดจากยาเสพติด เช่นนี้ ย่อมเป็นเสมือนกระจกสะท้อนกลับให้เกิดความเข้าใจว่า การใช้ยาเสพติดฉีดเข้าเส้นเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ซึ่งเขาไม่ยอมให้เกิดเหตุการณ์นี้กับตนเองแต่ยังไม่ต้องการเลิกใช้ยาเสพติด จึงได้ใช้กลวิธีในการป้องกันมิให้เกิดความเสี่ยงเช่นนั้น โดยการให้คำมั่นกับตนเองว่าจะไม่ใช้ยาเสพติดประเภทฉีดเข้าเส้นโดยเด็ดขาด และจะใช้วิธีการเสพยาเสพติดในรูปแบบอื่น อาทิ การกิน การสูดดม และการสูบควัน เป็นต้น เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงยังคงใช้ชีวิตในโลกของยาเสพติดต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น จากเรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นว่า การใช้พื้นที่สลัมในการรวมกลุ่มใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นกลายเป็นการกระทำที่เป็นปกติวิสัย และดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน ภายในพื้นที่ที่มีมิดชิด ลับตาผู้คน ซึ่งวัยรุ่นรับรู้และเข้าใจกันเป็นอย่างดี รวมถึงอยู่ใกล้ผู้ขายยาเสพติดจึงสามารถหาซื้อได้ทั่วไป จึงทำให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตในโลกของยาเสพติดได้ตามต้องการ แม้ว่าจะพบเห็นผู้คนในโลกของยาเสพติดต้องเผชิญกับเรื่องราวแห่งความตายจากการใช้ยาเสพติด แต่เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้กลับเชื่อว่า สามารถจัดการกับอันตรายเหล่านั้นได้จึงยังคงดำรงตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติดเช่นเดิม

ตลาดนัดขายยาเสพติดในสลัม

สำหรับภาพจำของชุมชนในสายตาของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม เป็นพื้นที่ที่เจ้าของประสบการณ์เข้าใจว่าเป็นเสมือนกับ “ตลาดนัดยาเสพติด” อันเป็นจุดรวมระหว่างผู้ใช้และขายยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนี้ ตัวตนของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด จึงสามารถเปิดเผยออกมาเบื้องหน้าให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเช่นเดียวกันรับรู้ และให้การยอมรับ พร้อมทั้งมีความไว้วางใจกันในเรื่องการซื้อขายยาเสพติดภายในชุมชนอย่างเสรี โดยมีต้องลักลอบหรือหลบซ่อนแต่อย่างใด ภาพที่เห็นเช่นนี้ จึงไม่ต่างอะไรกับการกระทำที่เกิดขึ้นในตลาดนัด ที่มีผู้คนในชุมชนวางขายสินค้าและมีลูกค้าที่เป็นทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน มาเดินซื้อขายของกินของใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อได้สินค้าตามที่ต้องการแล้ว บ้างก็นั่งบริโภคอาหารในบริเวณนี้ บ้างก็ซื้อกลับไปบริโภคที่บ้าน บ้างก็ซื้อไปฝากบุคคลอื่น ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ศักดิ์ชายเล่าให้ฟังว่า

“ปัญหาเสพยาเสพติดเยอะมาก เป็นตลาดนัดยาเสพติดเลย ตลาดนัดยาบ้า ขายเป็นขนม เด็กตัวเล็กๆ ก็ขาย ยืนเรียงกันเลย เข้าคิวกันเลย บางคนก็แข่งคิวเพื่อมาซื้อ

ยาบ้า ซื้อเสร็จใช้แถมนั้นได้เลย ตำรวจไม่เข้ามา เข้าไม่ถึง รถใหญ่เข้าไม่ได้ เดินเท้าเข้ามา
อย่างเดียว”

แน่นอนว่า สำหรับผู้คนที่ไม่ใช่ยาเสพติด ย่อมให้ความหมายว่าพื้นที่แห่งนี้ย่อมเต็มไปด้วย
ด้วยอันตราย เต็มไปด้วยความเสี่ยงนานัปการ และเป็นต้นตอของปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย แต่
ทว่า ในมุมมองของศักดิ์ชายแล้ว สภาพชีวิตเช่นนี้ได้ถูกตีความ และให้ความหมายที่บิดเบี้ยวไป
จากความคิดของผู้คนส่วนใหญ่ จนทำให้เขาเกิดความเข้าใจว่า พื้นที่แห่งนี้เป็นดินแดนที่ปลอดภัย
จากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จึงสามารถใช้และจำหน่ายยาเสพติดได้อย่างเสรีในทุกพื้นที่ โดยไม่ต้อง
หลบซ่อน หรือปกปิดการกระทำดังกล่าว รวมถึงสามารถหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย ตลอดจนซื้อได้ใน
ราคาถูก เมื่อเขาติดอยู่กับดักทางความคิดเช่นนี้ จึงทำให้ชีวิตของศักดิ์ชายยิ่งแวดล้อมไปด้วย
อันตรายจากยาเสพติดมากขึ้น มากขึ้น และมากขึ้นเรื่อย ๆ สะท้อนให้เห็นได้จากในแต่ละวันเขา
ใช้ยาเสพติดในปริมาณมาก ใช้ยาเสพติดหลากหลายชนิด เช่น ยาบ้า ยาไอซ์ และผงขาว เป็นต้น
และใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนทำให้สภาพร่างกายของเขาเสื่อมโทรม ชูบผอม ผมห่นร่วง และ
ไม่สูงสิ่งกับคนอื่น ยิ่งไปกว่านั้น เขายังต้องสิ้นเปลืองรายได้ไปกับการซื้อยาเสพติด จนทำให้ไม่มี
เงินแม้จะให้ลูกไปซื้อขนม ไม่มีเงินแม้จะซื้ออาหารเลี้ยงดูครอบครัว และไม่มีเงินที่จะซื้อยาเสพติด
แม้ว่า ทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะมีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น ลดปริมาณการใช้ยาเสพติด
ให้น้อยลง ยุติการใช้ยาเสพติด และขายยาเสพติดเพื่อสร้างรายได้ เป็นต้น หากแต่สำหรับศักดิ์
ชายแล้ว ทางเลือกที่ดีที่สุด ณ เวลานั้นสำหรับเขาก็คือ การเดินเข้าสู่เส้นทางอาชีพผู้ขายยาเสพติด
ซึ่งเป็นอาชีพที่สังคมให้คุณค่าว่าผิดกฎหมาย อาชีพที่เต็มไปด้วยอันตรายต่อตนเองและครอบครัว
แต่เป็นอาชีพที่เขาเชื่อว่าสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และทำให้มีรายได้มากพอ
สำหรับซื้อยาเสพติดได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ โลกของศักดิ์ชายจึงเป็นโลกที่ซ้อนทับกันสองใบ โลกใบหนึ่งเป็นโลก
ของผู้ใช้ยาเสพติดและอีกใบหนึ่งเป็นโลกของผู้ขายยาเสพติด เจกเช่นเดียวกันกับเจ้าของ
ประสบการณ์อย่างสิทธิชาติ ทองน้อย พินัย สิทธิพร ต้ม ตอง โตน และศักดิ์ชาย ที่ชีวิตของพวกเขา
ต้องอาศัยอยู่ในชุมชนที่เต็มไปด้วยยาเสพติด จนทำให้นอกจากพวกเขาใช้ยาเสพติดแล้ว พวกเขา
ยังได้รู้จัก คู่คนเคย และปฏิสัมพันธ์กับผู้ขายยาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับให้
เป็น “เครือข่ายซื้อขายยาเสพติด” ที่สามารถติดต่อ เดินทางไปพบปะสังสรรค์ผู้ขาย และซื้อยาเสพติด
ในราคาถูกได้โดยง่าย ซึ่งสิทธิชาติได้บอกเล่าเรื่องราวในการซื้อขายยาเสพติดให้ฟังว่า ในช่วงที่
เขาใช้ยาเสพติดกับเพื่อนรุ่นพี่ เพื่อนคนนี้ได้ใช้ยาเสพติดมาอย่างยาวนานจนรู้จักกับผู้ขายยาเสพติดรายใหญ่และรายย่อยจำนวนมาก พร้อมทั้งนำพาเขาเข้าสู่อาชีพขายยาเสพติด ซึ่งในการติดต่อ

ซื้อยาเสพติดแต่ละครั้ง สิทธิชาติและเพื่อนจะเริ่มจากการโทรศัพท์ไปสั่งซื้อสินค้า อีกทั้งระบุปริมาณยาเสพติดที่ต้องการซื้อ วันเวลาและสถานที่นัดหมายส่งมอบยาเสพติด เมื่อสามารถตกลงนัดหมายกันเรียบร้อยแล้ว พวกเขาจะร่วมเดินทางกันไปยังจุดนัดหมาย เพื่อไป “เอางาน” (รับยาเสพติด) ตามที่ได้สั่งซื้อแล้ว เพื่อนำไปจำหน่ายแก่ลูกค้ายาเสพติดทั้งในและนอกพื้นที่ ดังคำกล่าวตอนหนึ่งของสิทธิชาติที่ว่า

“หลังจากใช้ยาม้ามาเรื่อยๆ ผมก็นั่งซ้อนท้ายรถพั่นท์เพื่อนรุ่นพี่ ไปเอางานไปเอาตัวเล็กอะพี่ ไปเอาม้านี้แหละ เค้ายายอยู่แถวบ้าน ก็ประมาณ 50 เมตร ตอนนั้นซื้อมาเม็ดละ 200 บาท ตอนนั้นยังแพงอยู่ ถ้าเราเอาเยอะก็คุยกันได้ ถูกลง”

แน่นอนว่า เมื่อสิทธิชาติเดินทางไปรับยาเสพติดกับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้เขาได้รู้จักกับผู้ขายยาเสพติดรายใหญ่/รายย่อยเพิ่มมากขึ้น ทั้งผู้ค้าที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดด้วยกันและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ที่ยึดอาชีพขายยาเสพติด ทั้งนี้ใหม่ที่เพิ่งเริ่มต้นก้าวเดินในสายงานการขายยาเสพติด และผู้ค้ายาเสพติดรายเก่าที่คร่ำหวอดอยู่ในวงการยาเสพติด จนทำให้เขามีเครือข่ายที่สามารถสั่งซื้อยาเสพติดได้อย่างกว้างขวาง และมีกลุ่มลูกค้าของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผลพวงที่ตามมาคือ การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และสามารถใช้จ่ายยาเสพติดในปริมาณที่ตนเองต้องการได้ เมื่อการใช้ชีวิตเช่นนี้ตอบใจกับความปรารถนาส่วนลึกในจิตใจ และเป็นสิ่งที่เขาคิด ตีความ และเข้าใจว่าเป็นชีวิตที่ดี เขาจึงเลือกที่จะใช้ชีวิตร่วมกับยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่สนใจว่าคนในสังคมจะคิด ตีความ และมองตนเองแบบไหน

จากเรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดในสลัมอยู่ในพื้นที่จำหน่ายยาเสพติดและคลุกคลีกับผู้จำหน่ายยาเสพติด ย่อมทำให้สามารถหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย และซื้อยาเสพติดได้ในราคาถูก เป็นผลทำให้พวกเขาใช้จ่ายยาเสพติดได้อย่างต่อเนื่อง จนร่างกายมีความต้องการใช้ในปริมาณมากขึ้น จึงได้ก้าวเข้าสู่อาชีพค้ายาเสพติดเต็มตัว จากการกระทำเหล่านี้ ทำให้ชีวิตของเจ้าของประสบการณ์ต้องเผชิญกับอันตราย และความเดือดร้อนจากการใช้และการค้ายาเสพติดโดยไม่รู้จบ

ตราประทับที่ถูกตอกตรึงจากคนในชุมชน

แม้ลักษณะทางกายภาพของสลัมเอื้อต่อการใช้จ่ายยาเสพติด และสามารถใช้อำพราง หลบซ่อนสายตาของผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี แต่ทว่า ด้วยสลัมมีผู้คนใช้ชีวิตอยู่รวมกันจำนวนมากและบุคคลส่วนใหญ่ล้วนให้ความหมายว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ดี และสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชน ในแง่นี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้จ่ายยาเสพติดกับผู้คนในสังคม จึงเต็มไปด้วยการประทับตราวัยรุ่นใช้ยาเสพติดว่าเป็นคนไม่ดี ผลักไสออกจากชุมชน พร้อมทั้งใช้วาจา

เหยียดหยาม ดูถูก ตำหนิ และแสดงท่าทางรังเกียจ ซึ่งการกระทำเหล่านี้จึงเป็นเสมือนการลงโทษ และกระทำความรุนแรงต่อจิตใจเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้เป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น ผู้คนในชุมชนบางกลุ่มได้มีความพยายามจัดการเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ให้หมดไปจากชุมชน โดยการสอดส่องเข้ามาในพื้นที่ส่วนตัวของพวกเขา เพื่อเข้ามาล่วงรู้ “ความลับ” เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดที่พยายามปกปิดไว้ พร้อมทั้ง โทรศัพท์ไปแจ้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้เข้ามาจัดการพวกเขาให้หมดไปจากชุมชน ซึ่งภาพเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาจากคำบอกเล่าของคมกฤตที่ว่า

“... คนในชุมชนไปแจ้งเจ้าหน้าที่บ้านเมือง แต่ก็ไม่รู้ว่ามีใครไปแจ้ง เคื่อกี้มาที่บ้านแล้วก็เข้าไปในบ้าน ค้นทุกซอกของบ้าน ห้องนอนของมม แล้วก็พาไปตรวจฉี่ที่รัฎษลักษณ์ ผมคิดว่าน่าจะเป็นคนแถวนั้นไปแจ้ง เพราะเคื่อกี้เคยเห็นผมไปนั่งอยู่กับคนเสพกัญชา นั่งเล่นกับเคื่อกี้ประจำ แถวนบ้านผมมีคนสูบกัญชากันเยอะ”

เมื่อคมกฤตได้เผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เขาเข้าใจได้ทันทีที่กำลังจะมีภัยเข้ามาประชิดตัว ในแ่งนี้ จึงได้ทำการแสดงบทบาท “ผู้ร้ายปากแข็ง” โดยใช้วาจาต่อรอง และปฏิเสธเสียงแข็งว่าไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่การแสดงบทบาทเหล่านั้นอาจไม่แนบเนียน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่หลงเชื่อ และไม่ยอมรับในคำกล่าวอ้างดังกล่าว เป็นผลทำให้ต้องถูกจับกุมไปควบคุมในสถานที่ของรัฐ จนทำให้ชีวิตต้องหมดอิสระภาพ

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นทองน้อย คนในสังคมมิได้หยิบนัยตราประทับให้เขาเท่านั้น ทว่าพ่อและแม่ได้ถูกคนในชุมชนทำการตักเตือน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดเขา จนทำให้พ่อเกิดความรู้สึกอาย รู้สึกว่าโดยคนในชุมชนตำหนิถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น เป็นผลทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทองน้อยกับพ่อยิ่งเต็มไปด้วยการใช้ความรุนแรงทั้งทางวาจาและการกระทำ จนทองน้อยเข้าใจว่า พ่อให้ความสำคัญกับสายตาของคนในชุมชนมากกว่าความรู้สึกของเขาที่เป็นลูก สิ่งนี้ได้ทำให้ทองน้อยรู้สึกสะเทือนใจเป็นอย่างมาก จึงเลือกที่จะแสดงออกเป็นผู้สันโดษ ซึ่งแยกตัวออกจากครอบครัว หลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อมิให้ตนเองต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์ยากแ่งจากการกระทำของบุคคลรอบตัวที่ตนเองรัก รวมถึงหันหลังให้กับคนในชุมชน ไม่เข้าร่วมสนทนาและไม่เผชิญหน้า เพื่อหลบเลี่ยงบทลงโทษจากการกระทำของคนในชุมชนที่รับรู้ว่าคุณเองใช้ยาเสพติด พร้อมทั้งเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดโดยไม่สนใจสายตาของคนในสังคมแต่อย่างใด

ในขณะที่ เจ้าของประสบการณ์เช่นศักดิ์ชาย ต้องเผชิญกับความเจ็บช้ำน้ำใจจากการถูกตีตราจากคนในชุมชนแ่งเช่นเดียวกับเจ้าของประสบการณ์ทุกคน ซึ่งในด้านหนึ่ง ได้แสดงการกระทำออกมาทำร้ายความรู้สึกทางจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ บ้างก็มองเขาด้วยสายตาตำหนิ บ้างก็

ตัดขาดการปฏิสัมพันธ์ และบ้างก็นำเรื่องราวของพวกเขาไปบอกเล่าสู่กันฟังท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น จนทำให้คนในชุมชนรับรู้เรื่องราวการใช้ยาเสพติดของพวกเขาในวงกว้าง ในอีกด้านหนึ่งได้แสดงการกระทำออกมาอย่างชัดเจนท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บ้างก็ดูต่ำว่ากล่าว บ้างก็ใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกาย และบ้างก็ประทุษร้ายและตีขี้ปายชื่อ พร้อมเรียกขานพวกเขาว่า “คนขี้ยา” “คนไม่ดี” และคำเรียกอื่น ๆ ตามแต่ที่คนในชุมชนสร้างสรรค์มาเรียกได้ จนท้ายที่สุด พวกเขาจึงถูกกีดกันออกจากคนปกติในชุมชน และต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันกับผู้คนในโลกของยาเสพติดเท่านั้น

เมื่อคนในชุมชนมีมุมมองต่อพวกเขาเช่นนี้ ผลพวงที่ตามมาคือ คนในชุมชนไม่ให้โอกาสพวกเขาในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เช่น การจ้างงานและการหารายได้ จนทำให้ชีวิตของพวกเขาต้องอับจน ไม่มีแม้กระทั่งเงินที่จะนำมาใช้จ่ายในครอบครัว ไม่มีเงินให้ลูกไปซื้อขนม และไม่มีเงินเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกบอกเล่าออกมาอย่างชัดเจนจากเรื่องราวของ สิทธิชาติ ศักดิ์ชาย และโดน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“เมื่อก่อนตอนเราเสพยาเค้าไม่เอาเราไป กลัวเจตตงเจตต่าน เดี่ยวโดนตำรวจจับ ตอนที่ติดยามก็ทำงานรับจ้างตอกเสาเข็มแล้วก็เดินยาด้วย แต่ไม่ได้ทำบ่อย เค้าไม่ค่อยเอาไปหรือคนดูดยา ตอนนั้นรายได้จากการรับจ้างจะน้อยมากพอถูกมาขอตั้งค์เราเงี้ยะ เราเอาตั้งค์ไปซื้อยาหมดแล้ว ไม่มีตั้งค์ให้ลูก ก็ต้องบอกลูกว่ารอขออะ ตอนนั้นแทบจะไม่มีตั้งค์ติดกระเป๋าเลย”

จากเรื่องราวเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า การประทุษร้ายผู้เสพยาเสพติดได้กลายเป็นเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญที่เบียดขับเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ให้ออกจากโลกของคนปกติทั่วไป และเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด เพื่อหลบซ่อนตัวจากสายตาของสังคม รวมถึงใช้ยาเสพติดในการรักษาตนเองให้หายจากความรู้สึกเลวร้ายจากบทลงโทษทางสังคม จนทำให้ยาเสพติดกลายเป็นที่พึ่งในยามทุกข์ของพวกเขาเหล่านี้

ชีวิตวัยรุ่นนั้เสพยาเสพติดที่บิดเบี้ยวไปจากตัวแบบทางสังคม

การใช้ชีวิตของผู้คนในสังคม ย่อมถูกกำกับ ควบคุม และหล่อหลอมให้มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปตามตัวแบบทางสังคม (social blueprint) ทั้งในวิถีเชิงวัฒนธรรม (culture) ระเบียบคุณค่าที่คนในสังคมยึดถือร่วมกัน ความเชื่อ ประเพณี สภาพเศรษฐกิจและสังคม และโครงสร้างโอกาสในสังคม เป็นต้น (Bronfenbrenner U., 1979) ซึ่งวัยรุ่นนั้เสพยาเสพติดได้ถูกกำกับจากสิ่งเหล่านี้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคม จนทำให้พวกเขารู้และเข้าใจเป็นอย่างดีว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งที่คนในสังคมไม่ยอมรับ เป็นสิ่งที่ไม่ดี และเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับตัวแบบทางสังคมของคนส่วนใหญ่

เมื่อเป็นเช่นนี้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์กับบุคคลรอบข้างจึงเต็มไปด้วยการจ้องมอง ตรวจสอบ และการจับผิด เพื่อจัดการให้พวกเขา กลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในลู่ที่คนในสังคมสังคมยอมรับ แต่ทว่า ด้วยชีวิตที่ถูกบงการจากยาเสพติด ย่อมทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนต่อสู้ และต่อกรกับระบบคุณค่าเหล่านี้ จนชีวิตต้องเผชิญอยู่ท่ามกลางสภาวะการณ์ที่อันตรายและเลวร้าย แต่ทว่า ด้วยความสามารถและศักยภาพแห่งตนที่สามารถคิด ไคร่ครวญ และตีความเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้อย่างถี่ถ้วน จึงทำให้พวกเขาสามารถทำการแสดงบทบาทออกมาจัดการกับเรื่องราวนั้น ๆ ได้ ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้เป็นภาพจำที่ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนจากคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ทุกคน

สำหรับตั้ม ตอง ทองน้อยและสิทธิพร เจ้าของประสบการณ์ทั้งสี่คน ได้เผชิญกับสภาวะการณ์อันตรายอันเกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้ทำการตรวจตรา จัดการ และกวาดล้างผู้ขายยาเสพติด โดยการตั้งด่านตรวจผู้ใช้รถใช้ถนนเส้นทางหลัก เพื่อตรวจตรา สืบค้น ค้นหาสารเสพติด ภายในยานพาหนะ และที่ซ่อนเร้นไว้ในร่างกายของผู้คนที่ใช้เส้นทางดังกล่าว หากภาพปรากฏของผู้ใช้ถนนเป็นไปตามตัวของผู้ติดยาเสพติด ย่อมต้องถูกเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบ ค้นตัว และตรวจปัสสาวะเพื่อค้นหาหลักฐานในเชิงประจักษ์ว่าเป็นผู้ใช้ยาเสพติด ดังคำบอกเล่าของตั้มและตอง คู่ฝาแฝดที่ต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตรายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้กล่าวว่า

“มีอยู่ครั้งหนึ่งผมเดินกลับบ้านตอนสี่ทุ่ม แล้วมีตำรวจมาตั้งด่าน จับไปตรวจเยี่ยว ตอนขับรถเค้าตรวจกับบ่อย ตั้งด่านตรวจตลอดทาง ไปกับเพื่อนแต่มีอยู่ครั้งหนึ่งดูไปครึ่งตัว มันงง จะได้นั่งคุยกับคนขับ เจอด่าน ตำรวจมันเรียก แล้วก็ตรวจในรถ ที่ตัวผมด้วยพาผมไปตรวจฉี่ เป็นสีม่วง ยิ่งเราเคยมีประวัติตำรวจมันยิ่งตรวจ เห็นเรานะมันเรียกตรวจเยี่ยวก่อนเลย”

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่น สิทธิชาติ ที่ต้องเผชิญกับอันตรายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ หากแต่วิธีการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้จับกุมพวกเขา มีความแตกต่างออกไป โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ให้สายสืบซึ่งเป็นผู้ขายยาเสพติด ส่งซื้อยาเสพติด แล้วนัดหมายสถานที่ส่งยาเสพติด ก่อนทำการปลอมตัวเข้ามาจับกุมพวกเขาในระหว่างการซื้อขายยาเสพติดให้กับลูกค้า เฉากเช่นเรื่องราวของสิทธิภาพที่บอกเล่าให้ฟังว่า

“มีลูกค้าโทรมาหาผม ถามว่าผมพอมีงานสัก 10 อันไหม ตอนนั้นงานผมนะไม่มี แต่ผมนะจะมีงานของเพื่อนประมาณ 2 โหล ผมก็เลยบอกว่ามี เค้าก็ถามว่าให้ไปปรับที่ไหน ผมก็บอกที่ตึก ตึกซอย 4 บ้านเรา พอผมไปที่ตึก ถามว่าเอ๊ะใจไหม ก็เอ๊ะใจนะพี่ มีพวกพ่ำนั่งกันอยู่ ผมก็ไม่สนใจ เดินขึ้นไปบนตึก ประมาณชั้น 2 ก็มีคนคล้ายตำรวจนี่แหละ

เปิดประตูออกมา ยืนไขว่อกันอยู่ ไม่ออกสักที ผมก็สงสัยนะพี่ แต่ก็ไม่ได้คิดอะไร ผมก็เดินขึ้นไปบนตึกอีก ส่งยาให้ แล้วมาเฝ้าใจอีกทีตรงตึกที่ยืนให้ผมนี่แหละ คือปกติเค้าจะให้ตึกที่ยับๆ พับมา แต่ครั้งนี้มันมาเป็นปล้องเสร็จ ผมก็ดู ใจก็เย็นมันแปลกๆ นะ แต่ก็บอกตัวเองว่าไม่มีอะไรหรอก รู้จักกันมานานแล้ว คนที่ซื้อก็คนรู้จักกันนะพี่ แล้วผมก็เดินลงพี่ ก็ได้ยินเสียงรองเท้านะพี่ หนึ่ง สอง ผมก็ชะงักดูนะพี่ ไม่มีอะไร ผมก็เดินต่อเท่านั้นแหละวิ่งสวนขึ้นมาเลยพี่ แล้วก็ถามว่ามึงมาทำอะไร ผมรู้เลยว่าตำรวจ แต่ก็บอกว่ามาหาเพื่อน แล้วก็กำลังจะเดินลงข้างล่าง ตำรวจก็เลยจับผมเลยพี่”

สำหรับคมกฤต เจ้าของบริษัทที่ต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตรายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นกัน หากแต่เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเดินทางเข้ามาในครอบครัวซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัวของเขา ก่อนเข้าไปแสดงตัว และทำการรื้อค้นหายาเสพติดในทุกพื้นที่ของบ้าน ทั้งในห้องนอนของเขา ห้องกลางบ้านซึ่งเป็นพื้นที่ที่สมาชิกทุกคนนั่งดูโทรทัศน์ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จนทำให้สิ่งของภายในบ้านกระจัดกระจาย และไร้ระเบียบ จนที่สุดแล้ว ก็สามารถค้นพบเจอยาเสพติดที่คมกฤตซุกซ่อนไว้ในห้องนอน หลังจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำการค้นหายาเสพติด และปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนว่าใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด แน่แน่นอนว่า พวกเขาจะต้องถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตัดสินตามที่กฎหมายกำหนด จนนำไปสู่การหมดอิสรภาพ และต้องหันหลังจากชีวิตท่ามกลางโลกทางสังคมภายนอก และเดินเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในสถานที่กักขังอิสรภาพ ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้มิได้เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วผ่านพ้นไป หากแต่เป็นเหตุการณ์ที่พวกเขาเหล่านี้ต้องเผชิญอย่างต่อเนื่อง จนเจ้าของบริษัทอย่างทองน้อย ต้องตกอยู่ในวังวนของสภาวะการอันตรายจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองครั้งแล้วครั้งเล่า จนเรื่องราวเหล่านี้กลายเป็นสิ่งปกติของผู้ใช้ยาเสพติด ดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งของทองน้อยที่กล่าวว่า

“ผมติดคุกมา 5 รอบเลยนะ รอบแรกที่เข้าคุกกลัวนะ เกรงใจพ่อแม่ด้วย กลัวเค้าเสียใจ แล้วก็ขอโทษ พอครั้งที่สองถึงห้าก็เริ่มไม่กลัวแล้ว บางครั้งก็โดน 45 วันมั้ง สามเดือนหกเดือนมั้ง แล้วแต่ว่าโดนจับอะไร ของผมส่วนใหญ่โดนเสพ ก็ไม่นาน เข้าไปในนั้นเค้าก็ให้เข้าชุมชนบำบัด ทำกลุ่ม บำบัดยาอะไรพวกนี้ ให้มันเลิกยาได้ แต่หลังจากออกมา ก็กลับมาเสพอีก เหมือนเดิม มีอยู่ครั้งพ่อก็เรียกเข้าไปถามว่า มึงจะไม่ให้กูทำอะไรบ้าง หรือ เข้าๆ ออกๆ คุณเป็นว่าเล่นเลยนะมึง”

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าของบริษัทเหล่านี้จะเกิดอันตรายจากการจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากแต่ในบางครั้งเจ้าของบริษัทเช่นศักดิ์ชาย ก็สามารถรอดพ้นอันตรายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ โดยการแสดงบทบาท “นักเดินทางในป่าคอนกรีต” ที่มีความชำนาญพื้นที่ และเส้นทางในการหลบหนี จึงสามารถวิ่งหนีไปในบริเวณที่

มิดชิด มีกองขยะ และวัชพืชรกร้างที่ช่วยปิดบังอำพรางตัว จนสามารถรอดพ้นจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปได้ แต่ศักดิ์ชายกลับต้องเผชิญกับอันตรายที่เกิดขึ้นในระหว่างการหนีตายจากการไล่ล่าของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการกระโดดข้ามคลองจนทำให้เท้าโดนของมีคมบาดลึกจนเลือดไหลรินออกมาไม่ขาดสาย และสร้างความเจ็บปวดให้กับศักดิ์ชายเป็นอย่างมาก ดังคำบอกเล่าของศักดิ์ชายที่ว่า

“วันนั้นผมรู้สึกกลัวมาก มีลูกค้าสั่งของ ผมก็ไปส่งกับลูกพี่ลูกน้องที่เป็นเพื่อนกัน ไปถึงเพื่อนมันทักว่าทำไมแปลกๆ ประตูหน้าเปิด ทุกวันไม่เคยเปิด ผมก็บอกว่ามันเรียกให้มันมาเอาแล้วกัน มันก็เดินมาเป็นผู้หญิงสามคน มาถึงมันก็ขอดูยา พอดูยาปุ๊บมันก็บอกว่ายาตัวนี้ไม่เคยเจอที่ไหนเลย แล้วตำรวจมันก็วิ่งออกมาจับเลย ผมกับเพื่อนก็วิ่งแต่เพื่อนผมมันสะดุดอะไรก็ไม่รู้ ก็เลยล้ม โดนตำรวจกระแทบ แล้วตำรวจก็ไล่ผมไป ผมก็รีบวิ่งข้ามคลองไป ตอนกระโดดข้ามคลองขาไปเกี่ยวกับเศษกระเบื้อง หรือเศษแก้วนี่แหละ เสียบเข้าไปที่เท้า เลือดเต็มเลย ตอนนั้นเย็บตุงหลายเข็ม แต่ยังโชคดีที่หนีรอดมาได้ ครั้งนั้นรู้สึกตื่นเต้น บอกตัวเองว่ารอดเหตุการณ์นี้แล้วถูกต้องเลิกให้ได้ กลัว บอกตัวเองว่าเลิกแล้ว”

นอกจากศักดิ์ชายต้องตกอยู่ท่ามกลางอันตรายจากตัวบทกฎหมายของทางโลก ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เขาซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และได้เรียนศาสนาในมัธยมที่อยู่ที่ใกล้โรงเรียนทุกวันหลังจากเลิกเรียนสามัญตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา วันละหนึ่งชั่วโมง จึงทำให้เขาเกิดการรับรู้ จนเกิดการตีความ และเข้าใจกฎหมายของพระเจ้า ที่บัญญัติไว้ในกุรอาน และเป็นวาระของศาสนาที่มีข้อกำหนดไม่ให้ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดื่มเหล้า และสิ่งมีเมาทั้งหลาย ยิ่งไปกว่านั้น เขายังต้องถูกกำกับด้วยกฎของเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นคนมุสลิมด้วยกัน ที่ห้ามมิให้คนในชุมชนซึ่งเช่าที่ดินและปลูกสร้างบ้านเรือนในที่ดินแห่งนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท หากใครฝ่าฝืนกฎดังกล่าว ย่อมต้องโดนลงโทษ ที่เริ่มจากการว่ากล่าวตักเตือน จนกระทั่งการบอกเลิกสัญญาเช่าที่ดินและให้ย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าของประสบการณ์อย่างศักดิ์ชายจึงต้องตกอยู่ภายใต้สภาวะการณ์อันเลวร้ายจากการใช้ยาเสพติดอย่างเข้มข้น ทั้งที่เกิดจากระเบียบที่ใช้ในการกำกับควบคุมคนในสังคม อาทิ กฎหมาย หลักศาสนา และกฎของเจ้าของที่ดิน

จากการใช้ชีวิตของเจ้าของประสบการณ์ทั้งหมด ที่ต้องถูกกำกับด้วยกฎระเบียบ และการให้คุณค่าของคนในสังคมเช่นนี้ ย่อมทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับความยากลำบากและมีอันตรายในการใช้ชีวิตร่วมกับยาเสพติดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนแทบไร้ที่เย็นในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทต่าง ๆ ที่ซ้อนทับกันอยู่ภายในสังคม

การจัดการความเสี่ยงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยบทบาท“วัยรุ่นไร้เดียงสา”

เมื่อกล่าวถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐกับวัยรุ่นผู้ช้ำยาเสพติด ผู้คนสองกลุ่มนี้นับได้ว่าแทบจะมีวิถีคิดแบบขั้วตรงข้าม ซึ่งฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการกำกับ ควบคุม และกวาดล้างบุคคลที่เบี่ยงเบนออกนอกกลุ่มจากบรรทัดฐานดังกล่าว พร้อมทั้งทำการลงโทษให้หลายจำ เพื่อมิให้กระทำความผิดอีก ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แสดงออกในการขัดขืน ทำทนายบรรทัดฐานเหล่านี้ ในแง่นี้ เจ้าของประสบการณ์ทุกคนซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มหลัง ที่ยืนอยู่คนละขั้วกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ล้วนรับรู้และเข้าใจระบบคุณค่าดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงทำให้พวกเขามีมุมมองในแง่ลบ ไม่ชื่นชอบ และไม่อยากเผชิญหน้ากับบุคคลเหล่านี้ หากแต่ในบางบริบทและบางช่วงเวลา เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้มีอาจหลบเลี่ยง เรื่องราวเหล่านี้ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จุดยืนหลักที่พวกเขาเหล่านี้ยึดถืออย่างหนักแน่นคือ การไม่ยอมจำนนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฉะนั้น เพื่อให้สามารถรอดพ้นอันตรายในบริบทดังกล่าว พวกเขาจึงเลือกที่จะแสดงบทบาทของ “วัยรุ่นผู้ไร้เดียงสา” ที่มีชีวิตอยู่ระหว่างรอยต่อของเด็กและผู้ใหญ่มาใช้ในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ต้องตกอยู่ในเหตุการณ์อันตรายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พวกเขาได้ดึงอัตลักษณ์ของความเป็นเด็ก ที่สังคมให้ความหมายว่าเป็นบุคคลที่อ่อนต่อโลก ผู้นำสงสาร และต้องได้รับการคุ้มครอง ดูแลจากผู้ใหญ่มาใช้ พร้อมทั้งทำการแสดงสีหน้า ท่าทาง และการกระทำออกมาให้น่าสงสาร เพื่อให้คู่สนทนาเข้าใจว่าพวกเขาเกิดการสำนึกผิดกับการกระทำดังกล่าวของตนเอง ซึ่งภาพปรากฏเหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนจากเรื่องราวของเจ้าของประสบการณ์เช่น ตอง สิทธิพร และคมกฤต ที่บอกเล่าวินาทีชีวิตที่พวกเขาต้องเผชิญกับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ฟังว่า

“ผมก็เคยเกมส์ตำรวจด้วยนะ ไปขโมยของคนที่มาเที่ยวงานวัดเอาเงินไปซื้อยา ที่งานวัดนั้นแหละ ตอนนั้นใน 70 ไร่ มีงานรถบั้ง จับผมได้ตอนกำลังขโมยพอดี ก็เลยพาผมไป ออกไปนอกงาน แต่ก็ไม่ถึงโรงพักนะ ที่เค้าปล่อยเพราะว่าเค้าสงสาร เห็นเรายังเป็นเด็กอยู่ไงก็เลยไม่จับไป ตอนนั้นอายุประมาณ 14 ขวบ ตอนขโมยก็โดยตำรวจจับครั้งนี้ครั้งเดียว”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นโตน เมื่อเขาต้องตกอยู่ท่ามกลางเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีข้อสงสัยว่าตนเองพกพาเสพติด โตนจะเลือกใช้วิธีการแสดงท่าทางเสมือนเด็กทั่วไป โดยการแสดงอาการอ่อนน้อม และยกมือไหว้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติที่คนในสังคมให้คุณค่าว่าเด็กต้องมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ พร้อมทั้ง ทำการปฏิสัมพันธ์เจ้าหน้าที่เหล่านี้ตามปกติ ไม่แสดงท่าทีตื่นตกใจ นิ่งเฉย และทำการสอบถามเรื่องราวอื่น ๆ เช่น เส้นทาง และผู้คน ทั้งนี้เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ และมีให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับพิรุณในตัวเขาได้ ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า

“เคยโดนตำรวจตรวจ เรามียาอยู่ในกระเป๋าเม็ดหนึ่ง ตำรวจเรียกก็พยายามทำท่าทางให้ปกติ ไม่ให้ตำรวจสงสัย แล้วตำรวจก็ถามเรื่องยา ผมก็บอกไม่มี คุณไปเรื่อยๆให้ตำรวจหายสงสัย แต่เค้าก็แค่ให้เปิดเบาะรถมอไซค์ ไม่คันตัวผม วันนั้นโชคดีมากเลย”

จากการนำมุมมองต่อความเป็นเด็ก มาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวข้างต้น ได้ทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ สามารถรอดพ้นจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปได้

การต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยบทบาท “วัยรุ่นผู้ไม่ไร้เดียงสา”

แม้ว่าในบางบริบทเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้จะใช้ความเป็นเด็ก ในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจนสามารถรอดพ้นจากการถูกจับกุมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากแต่เมื่อเวลาผ่านไป และต้องเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตมากขึ้น การแสดงบทบาทดังกล่าวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เขาสามารถรอดพ้นจากวินาทีชีวิตไปได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขาจึงต้องทำการคิดค้นคัดเลือก และสร้างสรรค์กลวิธีที่มีความซับซ้อน แยกแยะมากขึ้น เพื่อนำมาใช้ควบคู่ไปด้วย ซึ่งกลวิธีหนึ่งที่บังเอิญ คักดีชาย ต้ม และตองนำมาใช้คือ การซุกซ่อนยาบ้า บ้างได้ซ่อนไว้ในพื้นที่มืดซิด บ้างแอบไว้ในพื้นที่ที่ผู้คนคาดไม่ถึง อีกทั้ง จะไม่พกพาติดตัว หรือเก็บรักษาไว้ในบ้านหรือสิ่งของเครื่องใช้ของตนเอง ดังคำบอกเล่าของคักดีชายที่กล่าวว่า

“เวลาไปซื้อยามาเสพ ผมจะไม่เก็บไว้ในที่ตัว จะเอาใส่ถุงขนมแล้ววางไว้ริมทาง ให้มืดซิด พอจะเอามาเสพก็ค่อยไปเอามา หรือว่าใครจะเอาให้บอก โทรมมา แล้วผมก็เอาตั้งคักมาก่อน ค่อยไปเอายาให้ แล้วผมก็จะไม่ใส่ถุงขนมแบบเดิม จะเปลี่ยนถุงไปเรื่อยๆ จะได้ลดความเสี่ยงให้น้อยลง จากเดิมผมมียาติดตัวไว้เลยมันก็เลยทำให้ผมเกิดอันตรายได้ง่าย ตั้งคักก็ไม่เคยพกไว้ ใส่ถุงหิ้วแล้วเอาไว้ตามใต้สะพานปูน ไม่เอาตั้งคักติดตัว แต่เงินไม่เคยหายนะ”

จากการใช้กลวิธีดังกล่าว ทำให้คักดีชายสามารถรอดพ้นจากสายตา และอันตรายจากเจ้าหน้าที่รัฐมาได้หลายต่อหลายครั้ง หากแต่สำหรับเจ้าของประสบการณ์บางคนเช่น ต้ม ตอง และทองน้อย ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้บันทึกประวัติว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งเคยถูกจับกุมคดีเสพยาเสพติด อยู่ในกลุ่มผู้ใช้หรือขายยาเสพติด และอยู่ในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด บุคคลเหล่านี้ย่อมถูกตำรวจจับตา จ้องมองเป็นพิเศษ ทำให้ทุกครั้งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งด่านตรวจและเผชิญหน้ากับพวกเขา จึงทำการหรือค้น ตรวจจรรยา และค้นหาสารเสพติดที่ปนเปื้อนอยู่ในร่างกาย ฉะนั้น เพื่อลดทอนอันตรายจากเหตุการณ์เช่นนี้ให้เหลือน้อยที่สุด เจ้าของประสบการณ์ทั้งสามคนจึงต้องเว้นระยะห่างจากพื้นที่ดังกล่าว ขณะเดียวกัน เจ้าของประสบการณ์เช่น ต้ม และตอง

ได้ใช้กลวิธี “การควบคุมการใช้ยาบ้า” ทั้งการลดปริมาณและความถี่ในการใช้ยาบ้า ควบคุมไปกับการดื่มน้ำในปริมาณมาก ทั้งนี้ เพื่อขับสารเสพติดให้ออกทางเหงื่อและปัสสาวะ จนทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจไม่พบการเสพติดปนเปื้อนอยู่ในร่างกาย และทำให้พวกเขาสามารถรอดพ้นอันตรายจากการจับกุมได้

นอกจากนี้ สำหรับเจ้าของประสบการณ์เฉกเช่นทองน้อย พินัย และโดน ทั้งสามท่าน ได้ใช้ยาเสพติดมาอย่างยาวนาน จนต้องเผชิญกับอันตรายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพวกเขาไม่เพียงแต่ใช้กลวิธีเหล่านี้แสดงออกเพื่อหลบเลี่ยงการกระทำผิดของพวกเขา หากแต่ในบางบริบทที่พวกเขาต้องเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐแบบซึ่งหน้า โดยมีสามารถหลีกเลี่ยงและซ่อนเร้นได้ กลวิธีหนึ่งที่จะถูกคัดเลือกออกมาใช้ นั่นคือ การกดทับความกลัว ความตื่นตระหนกไว้ให้ลึกที่สุด และทำการแสดงความเข้มแข็งออกมา โดยการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อต่อรองราคาซื้อขายความผิด และค้นหาจุดสมดุลของราคาที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับร่วมกัน จากนั้นนำทรัพยากรทางวัตถุที่มีค่า เช่น เงิน และสิ่งของ มาใช้ในการแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้สามารถรอดพ้นจากการจับกุมได้ ดังคำกล่าวตอนหนึ่งของตั้มที่ถ่ายทอดเรื่องราวออกมาว่า

“มีอยู่ครั้งหนึ่งดูดีไปครั้งตัว มันง่วง จะได้นั่งคุยกับคนขับ เจอด่าน เค้าก็เรียกแล้วก็ตรวจในรถ ที่ตัวผมด้วย ถามว่าใช้ยาม้าหรือป่าว ผมก็ปฏิเสธว่าไม่ได้ใช้ ทำตัวปกติ แต่เจ้าหน้าที่ไม่เชื่อให้ไปตรวจฉี่ เป็นสีม่วง แต่ก็ไม่ใช่ สน. เคลียร์ตรงนั้นเลยก็ต้องจ่ายหลายพัน โดนจับตรงไหนก็เคลียร์ตรงนั้นเลย จะได้ไม่ต้องไป สน. ไม่ไปทำเรื่องว่าใช้ยา ต้องอยู่กับสองคนกับเจ้าหน้าที่อย่าให้ใครรู้ ทำได้ บอกเค้ว่า พี่ครับช่วยผมหน่อย ผมไม่อยากจะเข้าคุก ไม่อยากไป สน. เดี่ยวผมให้พี่ 2,000 บาท บางคนเค้ก็ช่วยเรา เค้ไม่จับแล้วก็ปล่อยเราไป เจ้าหน้าที่ก็ไม่อยากให้เราเข้าคุกหรอก ถ้าหากเค้อีก เราก็คงดีตรงไม่มีประวัติ แต่ถ้าโดนจับ แล้วไม่เคลียร์ให้จับตรงนั้นนะ แล้วถูกเอาไป สน. ต้องจ่ายเยอะนะครับพี่ บางคนต้องจ่ายเป็นห้าหมื่นเลย สองหมื่น มันแพงมาก”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นวัชระ แม้การแสดงออกของเขาต่อหน้าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่แยบยล จนทำให้เขาต่อรองกับบุคคลดังกล่าวไม่สำเร็จ และต้องถูกจับกุมเข้าไปอยู่ในดินแดนห้องขัง หากแต่เขามีได้ยอมจำนนกับเหตุการณ์ดังกล่าว ขณะเดียวกันได้เลือกใช้กลวิธี การนำพาทรัพยากรบุคคลที่มีอำนาจบารมี และมีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้การยอมรับนับถือ เข้ามาเจรจาต่อรองให้ทำการปลดปล่อยวัชระออกจากการจองจำ ให้สามารถก้าวเดินออกมาโลดแล่น และโบยบินอยู่ในโลกทางสังคมได้อย่างเสรีเฉกเช่นคนอื่นในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลวิธีที่เจ้าของประสบการณ์แต่ละคนแสดงออกมาท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้รอดพ้นจากอันตรายจากการจับกุม มีอยู่หลากหลายวิธี ซึ่งเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นผู้ทำการคัดเลือก หยิบฉวยมาใช้ในบริบท และช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป ฉะนั้น จึงไม่มีกลวิธีใดที่เป็นแบบแผนตายตัว ไม่มีผู้ใดในโลกทางสังคมสามารถให้การอบรมสั่งสอนได้ หากแต่พวกเขาเหล่านี้ต้องทำการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตด้วยตนเอง และพวกเขาจะสามารถตอบใจพยานได้ว่า กลวิธีใดที่เหมาะสมและเอื้อที่จะทำการแสดงในบริบทหนึ่ง ๆ จนทำให้สามารถรอดพ้นจากอันตรายได้ หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประสบการณ์ชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์วิกฤตจากยาเสพติด จะเป็นเสมือน “ครูแห่งชีวิต” ที่คอยสั่งสอนให้พวกเขาเกิดความแข็งแกร่ง และทำให้สามารถปรับเปลี่ยนตัวเอง จนสามารถจัดการสถานการณ์ยากลำบากที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้สำเร็จ

การจัดการความเสี่ยงจากการถูกตรวจตราด้วยการดูแลเรือนร่างให้ปกติ

เมื่อกล่าวถึงชิ้นส่วนต่างๆ ที่มีเลือดเนื้อและถูกล้อมรวมเข้าด้วยกันจนถูกติดป้ายชื่อว่า “ร่างกาย” นับได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งที่โลดแล่นอยู่ในโลกทางสังคม ซึ่งผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกใบนี้ ได้ถูกคนในสังคมกำหนดและให้คุณค่าไว้หลากหลายเฉดสี อาทิ เป็นผู้ชายหรือผู้หญิง เป็นคนสวนหรือคนหล่อ และเป็นคนดีหรือคนเลว เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น สังคมยังได้กำหนดคุณลักษณะอันเป็นชุดความหมายร่วมที่ยึดโยงอยู่กับร่างกายของผู้คนในแต่ละเฉดสี จนกลายเป็นตัวแบบมาตรฐานที่คนในสังคมนำมาใช้ให้ความหมายผู้คนในสังคม อาทิ บุคคลที่มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานเป็นบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ส่วนบุคคลที่มีร่างกายผอมแห้ง ขอบตาดำค้ำ ร่างกายทรุดโทรม และท่าทางก้าวร้าว มักจะถูกยึดเยียดให้เข้าไปอยู่ในตัวแบบของผู้ป่วยบ้าง โจรบ้าง และคนขี้ยาบ้าง ซึ่งผลพวงที่ตามมาคือ พวกเขาเหล่านี้จะถูกจับจ้อง จ้องมอง และตรวจตราจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเข้มข้น เพื่อทำการจับผิด ค้นหาการกระทำที่ผิดปกติไปจากลู่วางของกฎระเบียบทางสังคม

แน่นอนว่า เจ้าของประสบการณ์ทุกคนล้วนรับรู้ เข้าใจ และเชื่อในชุดความคิดดังกล่าว จนทำให้พวกเขาต้องใช้กลวิธี “การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนเอง” ทั้งนี้เพื่อ มิให้ร่างกายของตนเองติดอยู่ในตัวแบบของคนติดยาเสพติดเช่นที่คนในสังคมยึดถือ ภายใต้วิถีคิดเช่นนี้ ทำให้พวกเขาได้หันกลับมาแสดงออกโดยการปรุงแต่งร่างกายจากภายใน ทั้งการรับประทานอาหารก่อนการใช้จ่ายยาเสพติด การดื่มน้ำในปริมาณมาก และการนอนหลับพักผ่อน จนทำให้ร่างกายของพวกเขากลับมาอวบอ้วน สดใส และมีหน้าตาสดชื่นเหมือนคนปกติทั่วไป ดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งของโดนที่กล่าวไว้ว่า

“ที่ผ่านมา ผมเสพยาแล้วกินข้าวไม่ได้ ผิดผสม แล้วพอน็อคยานะ แล้วหลับไป ตอนนั้นผมมึน น้ำหนักลดกว่าเดิมเยอะ ผมเลยเปลี่ยนใหม่ กินข้าวก่อนแล้วค่อยเสพยา มันก็เลยดีขึ้น อ้วนขึ้น ถ้าใครไม่รู้ก็จะมองไม่ออกว่าผมเสพยา ตำรวจก็ไม่รู้ มันดูไม่ออก เพราะชอบตาก็ไม่คล้ำ แกรมยิ่งเสพยาอ้วนแต่ตัวดี ไม่เหมือนคนติดยาเลย ตำรวจเค้าจะไม่ค่อยยุ่ง”

นอกจากการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพดังกล่าวแล้ว เจ้าของประสบการณ์เช่นสิทธิชาติ และทองน้อย ได้ทำการปรุงแต่งร่างกายภายนอก ทั้งทรงผม การแต่งตัว และการใช้เครื่องสำอาง บำรุงผิว เป็นต้น ให้แลดูสะอาดเรียบร้อยและไม่รุงรัง เพื่อให้บุคคลที่อยู่แวดล้อม พบเห็น สัมผัส รับรู้ และให้ความหมายว่าพวกเขาเป็นคนปกติเฉกเช่นบุคคลอื่นในสังคม อีกทั้งไม่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับจ้อง ตรวจตรา ดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งของสิทธิชาติที่ว่า

“อย่างคนอื่นนะที่ติดยาแล้ว นั่งปล่อยตัวเองโทรม แต่ผมนะที่ดูเสร็จ ผมก็อาบน้ำอาบน้ำ ทาแป้งเสร็จก็นอนเล่นของผม พยายามไม่ให้ตัวเองดูโทรม แล้วผมก็เล่นบอลด้วย ออกกำลังกาย ผมก็ผอมลงนะแต่ก็ไม่มีใครสงสัย”

ผลพวงจากการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพร่างกายทั้งภายในและภายนอกของเจ้าของประสบการณ์ดังกล่าวข้างต้น เป็นผลทำให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ รอดพ้นจากการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และดำรงชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าชีวิตการเป็นวัยรุ่นในวัยยาเสพติดในสลัมเป็นสิ่งที่ไม่ง่าย เพราะต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยสภาวะการยากลำบาก หลากหลายรูปแบบ จนทำให้ชีวิตเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้แวดล้อมไปด้วยความเครียด ความทุกข์และความผิดหวัง อีกทั้งการจัดการชีวิตให้ก้าวข้ามเรื่องราวเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่ยากยิ่งกว่า แม้ว่าในด้านหนึ่ง พวกเขาจะสามารถจัดการกับเรื่องเหล่านี้ให้ผ่านพ้นไปจากชีวิตได้ แต่ทว่ากลับทำให้พวกเขาต้องสูญเสียบุคคล สรรพสิ่งที่ตนเองรัก ยิ่งไปกว่านั้น สภาวะการยากลำบากที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดมิได้จางหายไป แต่กลับหลอมรวมกันเป็นอุปสรรคและปัญหาอันยิ่งใหญ่ ที่คอยทำร้าย บีบคั้นชีวิต จนกลายเป็นเงาติดตัวและติดตามไปในทุกพื้นที่ของชีวิต แม้ว่า พวกเขาจะผลิตตัวตน และแสดงบทบาทออกมามาจัดการกับความเสี่ยงและอันตรายเหล่านี้ได้อย่างยอดเยี่ยม จนทำให้สามารถรอดพ้นเหตุการณ์นั้น ๆ ไปได้ หากแต่สภาวะการยากลำบากเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่และตามคุกคามชีวิตพวกเขาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ชีวิตไร้ซึ่งความสุขเฉกเช่นคนปกติทั่วไป

จากความเสี่ยงสู่จุดเปลี่ยนในการเลิกยาเสพติด

เมื่อชีวิตวัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติดต้องเผชิญกับความเสี่ยงในบริบทแวดล้อม ทั้งที่เกิดจากอันตรายของยาเสพติดที่มีต่อตัวเอง และที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง อาทิ สมาชิกในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ชีวิตในโรงเรียน คนในชุมชน และสังคมอย่างต่อเนื่อง จนทำให้พวกเขาเกิดการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตว่า การใช้ยาเสพติดของตัวเองเป็นการกระทำที่มีความขัดแย้งกับสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ และมีแนวโน้มว่าจะก่อเกิดอันตรายจนกลายเป็นภาวะวิกฤตของชีวิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลนี้ทำให้วัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติดเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจ และสามารถคาดการณ์ถึงเหตุการณ์อันตรายที่จะเข้ามาในชีวิต รวมถึงความสูญเสียรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมา ซึ่งจากคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญที่เข้ามาทำลายชีวิต และทำให้เกิดจุดเปลี่ยนไปสู่การเลิกยาเสพติดของวัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติดที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

การกลัวการสูญเสียความเป็นพ่อ ซึ่งเป็นการรับรู้ของวัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติด ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับลูก จนสัมผัสได้ถึงความห่างเหิน ความไม่ยุติ และความสัมพันธ์ที่เปราะบางระหว่างเขากับลูก รวมถึงภาพการปฏิสัมพันธ์กับแม่ ที่ใช้วาจา และการกระทำในเชิงไม่ต้องการให้เขาอยู่ใกล้ชิด ติดต่อกับหลาน ในทางกลับกัน ได้แสดงให้เห็นว่าต้องการให้ครูที่เป็นพี่เลี้ยง ที่มีความรักห่วงใยหลาน และไม่ยุ่งข้องกับยาเสพติด มาเป็นผู้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนหลานแทนลูกของตนเอง จากเหตุการณ์นี้ ยิ่งสร้างความเสียใจ ความสะเทือน และทำให้รู้สึกที่ตนเองไม่มีคุณค่า ไร้ความสามารถในการเลี้ยงดูลูกของตนเอง จนก่อเกิดเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผลักดันให้วัยรุ่นนี้ใช้ยาเสพติดตัดสินใจเลิกยาเสพติด และก้าวเข้าสู่กระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตนไปสู่การเลิกยาเสพติด

ความรักจากครอบครัว อันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัม ตอง บังเลาะห์ ศักดิ์ ชาย วัชระ คมกฤต ทองน้อยกับสมาชิกในครอบครัวตลอดช่วงชีวิตที่ผ่านมา ที่แม้วัยรุ่นเหล่านี้จะใช้ยาเสพติด แต่สมาชิกในครอบครัว อาทิ แม่ ยาย เมีย และลูก ไม่เคยทอดทิ้ง ไม่ทำให้เขารู้สึกโดดเดี่ยว ยิ่งไปกว่านั้น สมาชิกในครอบครัวได้แสดงออกให้พวกเขาเห็นถึงความรักที่อยู่เหนือเงินทอง โดยการขายทรัพย์สินที่มีอยู่ในครอบครัวมาใช้เปิดช่องทางเข้าสู่สถาบันบำบัดรักษาเสพติด ความรักที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้ใช้ยาเสพติดที่ในบางครั้งมีอาการคลุ้มคลั่งจนเกิดการทำลายทรัพย์สินและทำร้ายร่างกายของสมาชิกในครอบครัว ความรักที่ยอมแลกได้ด้วยชีวิต โดยการไปหาเครือข่ายยาเสพติดในพื้นที่เพื่อซื้อเสพติดให้ลูกเพียงเพื่อไม่อยากจะเห็นภาพลูกต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการ “อยากยา” จนไม่ได้คิดถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ของตัวเอง จากภาพเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้พวกเขาสัมผัสได้ถึงความรัก ความผูกพัน และความหวังดีของสมาชิกในครอบครัว ที่พวกเขาไม่เคยสัมผัสได้จากบุคคลอื่น จนก่อเกิดเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจเลิกยาเสพติด พร้อมทั้ง ได้ใช้ความรัก ความผูกพันของครอบครัวมาเป็นสิ่งเกื้อหนุน และนำทางตัวเองไปสู่การเลิกยาเสพติด เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น จนสามารถกลับมาเป็นที่พึ่งให้กับสมาชิกในครอบครัว และทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุขอีกครั้ง

กล่าวการสูญเสียแฟนที่หวังดีกับตนเอง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิทธิชีวิตกับแฟนสาวที่อยู่ในวัยเรียน ที่แม่แฟนสาวจะรับรู้ว่าเขาใช้ยาเสพติด จนเกิดความโกรธ เสียใจและผิดหวังกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทว่าการกระทำของแฟนสาวที่แสดงออกมาให้สิทธิชีวิตเห็น กลับเต็มไปด้วยการให้อภัย การให้โอกาสปรับเปลี่ยนตัวเองใหม่ มีความหวังใยและปรารถนาดีกับเขา อยากหลุดพ้นจากวังวนของยาเสพติด เพื่อร่วมสร้างอนาคตครอบครัวที่ดีไปด้วยกัน และด้วยความรักที่มีต่อแฟนสาว รวมถึงไม่อยากเสียใจเพราะต้องแยกทางกับบุคคลที่ตนเองรัก ผู้ซึ่งหวังดีและหวังใยเขาเสมอมา สิ่งนี้ได้กลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นนำไปสู่การตัดสินใจเลิกยาเสพติด เพื่อกลับมาเป็นแฟนที่ดีที่ไม่ใช่ยาเสพติดตามแบบอย่างที่คุณแฟนสาวต้องการ

การถูกลงโทษจากกฎระเบียบของสังคม เป็นการรับรู้ของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับกฎ ระเบียบ และระบบคุณค่าของสังคมที่ได้กำหนดว่ายาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และบุคคลที่ใช้ยาเสพติดย่อมต้องได้รับบทโทษทางกฎหมายและการลงโทษจากคนในสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การถูกรังเกียจ การถูกกีดกันไม่ให้เข้าสังคม การถูกนิรโทษ และการโดนจับกุมเข้าสู่อำนาจ จากการเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ ได้ทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดเกิดความเข้าใจว่า เมื่อตัวเองเลือกที่จะใช้ยาเสพติด สิ่งหนึ่งที่ต้องตามมาคือ พวกเขาต้องกลายเป็นผู้ที่เบี่ยงเบนไปจากกฎ ระเบียบและกติกาสังคม รวมถึงจะต้องหลบซ่อนตัวไม่ให้โดนเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือคนในสังคมลงโทษ แต่ทว่า เมื่อเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการจับกุม การตรวจตรา และโดนจับกุมเข้าสู่อำนาจ จำต้องถูกกักขังภายใต้ระเบียบวินัยทุกตารางนิ้ว และทุกวินาที สิ่งหนึ่งที่พวกเขาทำได้ คือ การพยายามกำกับ ควบคุมตนเองให้มีความอดทนในการปฏิบัติตามระเบียบวินัยเหล่านี้ เพื่อมิให้ตนเองโดนทำโทษซ้ำ เพราะนั่นหมายถึง การไม่ได้รับการลดหย่อนโทษและต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำอย่างยาวนาน จากเหตุการณ์เหล่านี้จึงได้กลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดที่อยู่ในเรือนจำตัดสินใจเลิกใช้ยาเสพติด ขณะเดียวกัน วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดที่สมัครไปเป็นทหาร ย่อมต้องโดนกำกับ ควบคุมด้วยระเบียบวินัยไม่ต่างจากการมีชีวิตอยู่ในเรือนจำเช่นกัน พวกเขาจึงต้องพยายามกำกับ ควบคุมตัวเองให้ปฏิบัติตามวิถีปฏิบัติ และวินัยของทหารอย่างเคร่งครัด จนไม่มีเวลาและไม่สามารถหลบซ่อนสายตาของเพื่อนทหารและครูฝึกไปใช้ยาเสพติดได้ สิ่งนี้จึงเป็น

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้นำต้องอยู่ห่างไกลจากยาเสพติด จนทำให้สามารถปรับเปลี่ยน พัฒนาตนเอง จนเลิกยาเสพติดได้

เมื่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติดเหล่านี้ ได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ จนนำไปสู่การตัดสินใจเลิกยาเสพติดดังกล่าวแล้ว เจ้าของประสบการณ์แต่ละคนจึงได้ก้าวเข้าสู่กระบวนการ สร้างความแข็งแกร่งแห่งตนเพื่อต่อสู้ ต่อบอกกับตนเองและบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งวัยรุ่นแต่ละคนย่อมมีการสร้างกลยุทธ์ในการต่อสู้กับเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน ออกไปตามบริบท ช่วงเวลา และคู่ปฏิสัมพันธ์ที่แปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้ เพื่อเดินไปสู่เป้าหมายที่มีร่วมกันคือ การปรับเปลี่ยนตัวเองไปสู่การยุติยาเสพติด

กระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนเพื่อยุติยาเสพติด

กระบวนการสร้างตัวตนให้มีความแข็งแกร่งของบุคคลผู้เคยใช้ยาเสพติดในบริบทการปฏิสัมพันธ์ ที่แสดงตนว่ามีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตัวตนจนกลายเป็นผู้ยุติการใช้ยาเสพติดสำเร็จ ซึ่งได้ถ่ายทอดออกมาผ่านเรื่องเล่าในช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติดและยุติยาเสพติด ได้ชี้ชวนให้เห็นว่าในการสร้างตัวตนไปสู่การยุติยาเสพติด ที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนั้น มิได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด แต่ทว่า ด้วยเรื่องราวชีวิตที่ต้องเผชิญกับอันตรายและความยุ่งยากจากการใช้ยาเสพติด อาทิ ความรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด การถูกทำร้ายจากกลุ่มเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการจับกุมของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ได้กลายเป็นบทเรียนชีวิตอันล้ำค่า จนเกิดการซึมซับเข้าไปในความคิด ความรู้สึกของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดนำไปสู่การเรียนรู้ว่า การแสดงออกไม่ให้เห็นตัวตนในฐานะผู้ใช้ยาเสพติด เพื่อให้คู่ปฏิสัมพันธ์ยอมรับนั้น ล้วนเป็นการกระทำที่นำไปสู่การเกิดวิกฤตแห่งชีวิตมากยิ่งขึ้น ทั้งการบ่อนทำลายสภาพร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ยังถูกผู้คนแวดล้อมใช้อำนาจกำกับ บังคับ และเบียดเบียนชีวิต รวบรวมว่าเป็นวัตถุชิ้นหนึ่งท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จนแทบไม่หลงเหลือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แน่นอนว่า เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดกับบุคคลและบริบทสังคมรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้ทำให้เกิดความเข้าใจถึงชีวิตที่เต็มไปด้วยเรื่องราวความยากลำบากจากยาเสพติดที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยผลักดันให้พวกเขาเกิดความเข้าใจ ตระหนักรู้ และคาดเดาได้ถึงอันตรายที่จะตามมาจากการใช้ยาเสพติด จนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีการกระทำ รวมถึงทำการแสวงหาทรัพยากรที่ดำรงอยู่ภายในตนเองและที่มีอยู่รอบตัว มาใช้สร้างตัวตนท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในแต่ละบริบทที่

แตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิดตัวตนจากการกระทำบางอย่าง จนคู่ปฏิสัมพันธ์ยอมรับในตัวตนผู้
 ยุติการใช้ยาเสพติดของตนเอง อันเป็นกระบวนการพัฒนาตัวตนให้กลายเป็นคนแข็งแกร่งที่ยุติ
 การใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพแห่งตนในการสร้างสรรค์
 กระบวนการไปสู่การเลิกยาเสพติดท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ที่ถูกแสดงออกมา
 ในหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

กระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตนสู่การยุติยาเสพติด

สำหรับกระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตนสู่การยุติยาเสพติดของเจ้าของประสบการณ์
 เหล่านี้ ได้มีจุดเริ่มต้นสำคัญจากการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวและบุคคลรอบข้าง จนเกิด
 ความเข้าใจถึงความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองและครอบครัว หากตนเองไม่เลิกใช้ยาเสพติด
 สิ่งนี้ทำให้เจ้าของประสบการณ์กลับมาพูดคุยกับตนเองเพื่อฟื้นคืนความศรัทธาต่อตนเอง
 เพื่อให้มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งในการยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ ได้ถูกบอกเล่าผ่าน
 เสียงของเจ้าของประสบการณ์ จนสามารถตีความให้เห็นได้ว่า คุณลักษณะทางจิตของวัยรุ่นใช้ยา
 เสพติด โดยเฉพาะการมีศรัทธาแห่งตน ซึ่งเป็นความเชื่อมั่นในตนเอง และการควบคุมตนเองจาก
 ผลลัพธ์เชิงลบอันเกิดจากยาเสพติด จนสามารถปรับเปลี่ยนตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้
 ล้วนเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และได้นำมาใช้เป็น
 เครื่องมือในการต่อรองกับตนเองและบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเชื่อมั่นในตนเอง

สำหรับวัยรุ่นที่เคยผ่านการใช้ยาเสพติดมาแล้ว สามารถเกิดการเชื่อมั่นใน
 ตนเอง ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า เป็นบุคคลที่มีคุณค่าและสามารถปรับเปลี่ยนตนเอง
 ไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติด รวมทั้งเป็นที่พึ่งให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ โดยบุคคลสำคัญที่ทำให้
 ผู้ผ่านการใช้ยาเสพติดเกิดความคิดเช่นนี้ได้แก่ “ลูก” ซึ่งได้กลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น ที่ทำให้พวกเขา
 หันมาคิดถึงความเป็น “พ่อที่ดี” ที่ได้ถูกหลงลืมไปในช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติด และการที่
 วัยรุ่นเหล่านี้มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นพ่อที่ดีของลูกได้นั้น ก่อ
 เกิดขึ้นจากกระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นสำคัญจาก “การสูญเสียความเป็นพ่อ” ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้
 ให้หันกลับมาตั้งคำถามกับการกระทำที่ผ่านมาของตนเอง อันนำไปสู่ความเข้าใจว่าการกระทำที่
 ผ่านมานั้น ไม่ใช่สิ่งที่พ่อที่ดีพึงกระทำต่อลูก จึงได้เริ่มคิดทำการปรับเปลี่ยนตนเอง โดยการสร้าง
 ความเชื่อมั่นและยอมรับว่าตนเองสามารถดูแล เลี้ยงดู เป็นที่พึ่งและเป็นตัวอย่างที่ดีของลูกได้เฉก
 เช่นพ่อคนอื่นในสังคม ซึ่งภาพเรื่องราวชีวิตเช่นนี้ เป็นภาพของพ่อผู้ใช้ยาเสพติดที่ต้องขจัดออกไป
 โดยเบื้องต้น เนื่องจากเห็นว่าการใช้ยาเสพติดของตนเองอยู่ในระดับอันตรายจนอาจทำให้ลูกได้รับ

อันตรายที่เกิดขึ้นตามไปด้วย ฉะนั้น หากไม่หาหนทางเลิกยาเสพติดให้เด็ดขาด โอกาสในการเป็นพ่อของลูกที่อยู่ด้วยกันแบบครอบครัวย่อมเป็นไปได้ยากหรือไม่มีภาพเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นเลย ในแง่นี้ จึงพิจารณาหาหนทางเลิกยาเสพติดให้ได้ การเลิกยาเสพติดมีหลากหลายแบบ บางรายมีการพยายามอดหรืองดเสพยาเสพติด และทรมานร่างกาย จนทำให้เมื่อมีอาการอยากเสพยาเสพติดก็ต้องอดทน หรือบางคนก็ใช้วิธีการเลิกยาเสพติดแบบหยุดกระทันหันหรือหักดิบ

การคิดถึงวิธีการเลิกยาเสพติดเพื่อลูกได้ เริ่มต้นจากการหาวิธีการซึ่งแต่ละรายจะเลือกวิธีการที่ตนเชื่อมั่นว่าทำให้ โดยมองที่ความมุ่งมั่นของจิตใจและร่างกายของตนเองว่ามีความพร้อมที่จะจัดการกับตัวเองได้ ซึ่งมีลูกอยู่ในความคิดของความเป็นพ่อ จึงพร้อมลงมือเลิกยาเสพติด แม้ทรมานร่างกายก็ทนได้ ซึ่งในการเลิกยาเสพติดนี้ นอกจากตนเองรู้แล้ว ยังต้องสื่อสารให้ลูกและผู้คนรอบข้างรู้ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เลิกยาเสพติดได้สำเร็จตามความตั้งใจและเชื่อมั่นในตนเอง จนสามารถสร้างคุณค่าของความเป็นพ่อของลูกได้ ในกรณีของโตนที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับลูกและบุคคลรอบข้างของลูก คือ พี่เลี้ยงของลูก และแม่ (ยายของลูก)

การพูดคุยระหว่างโตนกับพี่เลี้ยงของลูก เป็นภาพปรากฏที่อยู่ในความทรงจำ โดยเฉพาะภาพการแสดงออกระหว่างพี่เลี้ยงของลูกกับลูกที่คอยพุ่มพัก พร่ำสอน เลี้ยงดูลูกของตนเองอย่างทะนุถนอม จนก่อเกิดเป็นความความรัก ความผูกพันที่แนบแน่นราวกับเป็นลูกของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นพี่เลี้ยงของลูกได้แสดงออกในเชิงกีดกัน ชัดขวาง และพยายามพรางลูกให้เว้นระยะห่างจากการใช้ชีวิตร่วมกับโตน เพราะคิดว่าเขาเป็นคนไม่ดี ติดยาเสพติด จึงไม่อยากให้ลูกเข้าใกล้หรือพบเห็นการใช้ยาเสพติดของตน ภาพเหล่านี้มีผลต่อความคิด ความรู้สึกของโตนเป็นอย่างมาก อันนำไปสู่การตีความ และเข้าใจว่า พี่เลี้ยงที่มีได้เป็นสมาชิกในครอบครัว มิได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับลูก ยังสามารถทุ่มเทร่างกาย แรงใจในการเลี้ยงดูและให้ความรักกับลูกได้อย่างไร้ขีดจำกัด แล้วตนเองผู้เป็นพ่อผู้ให้กำเนิด พ่อที่คนในสังคมคาดหวังว่าจะต้องเป็นบุคคลที่รักและดูแลลูกได้ดีที่สุด ต้องสามารถกระทำทุกสรรพสิ่งเพื่อลูกได้มากกว่าพี่เลี้ยงคนนี้ สิ่งนี้จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้โตนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะต้องเลิกยาเสพติดเพื่อลูก พร้อมทั้งแสดงการกระทำออกมาให้ลูกและบุคคลรอบข้างเห็นถึงความรัก การเอาใจใส่ ให้เวลากับลูกมากขึ้น และการพยายามปรับเปลี่ยนตนเองในการเลิกใช้ยาเสพติด เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ให้การยอมรับและไม่กีดกันโตนออกจากลูก

จากการปฏิสัมพันธ์กับพี่เลี้ยงลูก ทำให้โตนเห็นภาพความเปราะบางของสายใยความสัมพันธ์ของพ่อลูกอย่างชัดเจน และภาพเช่นนี้ยิ่งมีความชัดเจนมากขึ้น ในช่วงเวลาที่โตนเผชิญหน้าและสื่อสารกับลูก ในวันที่กลับมากอยู่พร้อมหน้ากันในครอบครัว ล้วนเต็มไปด้วยการใช้

วาทะ กิริยาท่าทางที่ห่างเหิน ไม่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเฉกเช่นพ่อลูกครอบครัวอื่น ยิ่งไปกว่านั้น ในบางช่วงเวลาลูกร้องไห้เพราะอยากกลับไปใช้ชีวิตกับพี่เลี้ยง จากเรื่องราวเหล่านี้ แม้เขาจะพยายามเลิกยาเสพติดแล้ว แต่ทำให้เขาเกิดความเข้าใจว่า “ลูกไม่รัก ลูกไม่เห็นความสำคัญของตนเอง” เป็นเช่นนี้ต่อไป อาจทำให้เขาต้องสูญเสียลูกให้กับพี่เลี้ยงที่เป็นบุคคลอื่นเป็นแน่แท้ ฉะนั้นหนทางหนึ่งที่เขาสามารถกระทำได้คือ จะต้องมีความมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนตนเองให้กลายเป็นพ่อที่ดีของลูก พ่อผู้เปลี่ยนเวลาที่สิ้นเปลืองไปกับการใช้ยาเสพติด มาเป็นการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูกและใกล้ชิดลูก เพื่อแสดงออกให้ลูกและบุคคลรอบข้างเห็น จนเกิดความเชื่อมั่นในการเข้าสู่กระบวนการเลิกยาเสพติดจนสำเร็จ และได้อยู่ในฐานะพ่อที่ดี พ่อผู้ยอมเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองเพื่อช่วงชิงลูกกลับมาอยู่ในอ้อมกอด และพ่อที่สามารถให้การดูแลลูกของตนเองได้ดีทัดเทียมกับพ่อคนอื่นในสังคม

ยิ่งไปกว่านั้น การพูดคุยกับแม่ ที่ใช้วาจาคุดูคำ ต่าหนิติเตียน และแสดงท่าทางกีดกัน ขัดขวางมิให้โดนใช้ชีวิตใกล้ชิดกับลูกของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากไม่ยอมให้หลานเผชิญกับภาพเหตุการณ์การใช้ยาเสพติดของโดนหรือเพื่อนของโดน ไม่ยอมให้หลานมีภาพจำของพ่อที่ใช้ยาเสพติด จนเรื่องราวเหล่านี้ถูกซึมซับเข้าไปในความคิด ความรู้สึก และมองว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งปกติของครอบครัว เมื่อเกิดเรื่องราวเหล่านี้ โดนได้ทำการตีความกับสิ่งที่เกิดขึ้น จนเกิดความเข้าใจว่า ภาพของผู้ใช้ยาเสพติดที่ฝังอยู่ในตัวของเขาเป็นภัยต่อลูก อีกทั้งทำให้แม่และบุคคลรอบข้างเกิดความคิดและเข้าใจว่า เขาไม่สามารถดูแล พ่่าสอน และให้ความอบอุ่นกับลูกได้ เมื่อแม่มองโดนอย่างนั้น ยิ่งทำให้โดนนำเรื่องราวเหล่านี้มาเป็นพลังบวกในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองว่า แม้ว่าคนรอบข้างจะมองว่าตนเองเป็นพ่อที่ไม่ดี เป็นพ่อชี่ยา และเป็นคนเลวร้ายเพียงใด แต่สำหรับโดนแล้ว นั่นเป็นเพียงสิ่งที่บุคคลรอบข้างยึดเยียดให้เท่านั้น สิ่งหนึ่งที่ดำรงอยู่ในความคิด ณ ตอนนั้นคือ จะต้องทำให้คนรอบข้างเห็นว่าตนเองสามารถเป็นพ่อที่ดีของลูกได้ พร้อมทั้ง ได้แสดงออกให้แม่และบุคคลรอบข้างเกิดความเชื่อมั่น และยอมรับว่าตนเองสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้จริง ๆ ซึ่งผลพวงจากการกระทำเช่นนี้ ทำให้โดนรู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่า และมีความสำคัญกับบุคคลรอบข้างมากขึ้น โดยภาพเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านดังคำบอกเล่าของโดนที่ให้การว่า

“ผมเลิกกับเมียก็จ้างครูเลี้ยงลูก จ้างไปจ้างมาเค้าก็ถูกโหลกกับลูกเรา อาทิตย์แรก จ้างเค้าเลี้ยง หลังๆ เค้าก็เอาลูกมาคืน ถ้าจ้างเค้าเลี้ยง เค้าจะไม่เลี้ยงให้ ผมก็ถามว่าจะให้ผมทำไง เค้าบอกว่าเอาลูกผมเป็นลูกบุญธรรม เพราะเค้าไปดูดวงดวงของเค้ามา คนที่เลี้ยงลูกผมนะเค้าชอบทรงเจ้า ไปดูหมอมามาว่าลูกเค้าที่ตายไปจะมีคนเอามาให้เลี้ยง เค้าก็เลยรักลูกผมมาก อยู่กับครูตลอด บางครั้งผมก็อยากเอาลูกมาอยู่ด้วยนะ แต่แม่ด่า

ผมว่าจะเอาลูกมาทำไม ครูเค้าเลี้ยงดีอยู่แล้ว แต่ใจผมอยากให้ลูกหัดดนตรี ถึงวันพ่อก็อยากให้ลูกอยู่ด้วย ก็ไปรับลูกมา พอมาอยู่กับผมไม่เท่าไรเลย โทรมตามแล้วว่าจะพาลูกไปเที่ยว คือเค้าไม่ให้ผมอยู่กับลูกผมเลย เค้าคงมองว่าผมเป็นคนเสพยาทำนองนี้ เค้าก็มองว่าคนเสพายังไงก็ไม่เลิกหรอก เหมือนหมามันเคยกินซี่ มันก็กินซี่วันยังค่ำ ทำนองนี้แหละ ผมเคยน้อยใจครูมากเลยนะเรื่องลูกผมนะ พูดถึงก็จะร้องไห้ เหมือนเค้าจะกีดกันไม่ให้ผมเจอกับลูกผม มันก็รู้สึกนะ แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เค้าคงไม่อยากให้เหมือนผม เจอแบบนี้มาหลายครั้ง ผมก็เลยบอกตัวเองว่าต้องเลิกยาให้ได้ มันจะยากแค่ไหนกัน ก็เลยหักดิบจากข้างใน แล้วผมก็พยายามเลิก ตอนเลิกมันทรมาณนะ แต่ก็บอกตัวเองว่าต้องสู้ออดทน เดี่ยวมันก็ผ่านไปพอเลิกยาได้ ก็รู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้น คนรอบข้างก็เริ่มมองผมดีขึ้น "

ยิ่งไปกว่านั้น ภายหลังจากเลิกใช้ยาเสพติดแล้ว โตนได้นำบทเรียนชีวิตที่ผ่านมาของตนเอง ไปใช้สอนเด็กรุ่นหลังที่เขารู้จัก อาทิ ญาติ และวัยรุ่นสลัมที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน เป็นต้น ให้เกิดการรับรู้ และเห็นภาพชีวิต "วัยรุ่นติดยา" ที่ต้องโอดแค้นอยู่ในโลกแห่งความทุกข์จากการใช้ยาเสพติด จนแทบไม่หลงเหลือศักดิ์ศรีความเป็นคน ทั้งนี้เพื่อมิให้เด็กเหล่านี้ก้าวพลาดจนหลงเดินเส้นทางเดียวกันเขา เพราะหากเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติดแล้ว ย่อมทำให้ชีวิตต้องเผชิญกับสิ่งเลวร้ายมากมาย ซ้ำร้ายไปกว่านั้น อาจต้องจบชีวิตลงในโลกใบนี้ก็เป็นได้ ซึ่งผลพวงจากการกระทำเช่นนี้ ได้ทำให้โตนเกิดความคิด ความเข้าใจว่าตนเองเป็นบุคคลหนึ่งที่มีคุณค่ามากขึ้น ที่สามารถนำเรื่องราวชีวิตอันเลวร้ายของตนเองมาใช้เตือนสติ และให้ข้อคิดกับบุคคลอื่นในสังคมได้เช่นกัน จากภาพเช่นนี้ เมื่อเจ้าของประสบการณ์เชื่อว่าบทเรียนชีวิตของตนเองเป็นสิ่งที่มีความค่า ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในตำราเรียน และพร้อมที่จะถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ผู้คนรุ่นหลังได้รับรู้ เข้าใจ และเห็นภาพความเสี่ยง อันตรายจากการใช้ยาเสพติด ในแง่นี้ สังคมจึงควรเปิดพื้นที่ให้วัยรุ่นเหล่านี้ได้มีเวทีในการแสดงออก ถ่ายทอดบทเรียนชีวิต พร้อมทั้ง ให้คำชื่นชมแก่พวกเขา เพื่อให้วัยรุ่นที่เลิกยาเสพติดเกิดแรงจูงใจในการช่วยเหลือส่วนรวม และเกิดความเข้าใจว่า ตัวเองมีที่ยืนทางสังคม เป็นคนที่มีคุณค่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทัดเทียมกับคนอื่นในสังคม

การเกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถเลิกยาเสพติดได้ จึงเป็นกระบวนการทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง จนกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่สำคัญ ที่ทำให้ผู้ผ่านการใช้ยาเสพติดเกิดความเชื่อและมีแรงผลักดันจากภายในจนสามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้

การควบคุมตนเอง

แม้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีความสำคัญ แต่เงื่อนไขดังกล่าวเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เจ้าของประสบการณ์สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ อีกเงื่อนไขหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน และได้ถูกนำมาใช้ในช่วงชีวิตของการเดินทางไปสู่การเลิกยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ การควบคุมตนเองให้เลิกใช้ยาเสพติด เป็นความตั้งใจอย่างแรงกล้าของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด ในการควบคุมตนเอง จากสิ่งเร้าภายในความคิด ความรู้สึกให้ต่อสู้กับความต้องการของตนเอง และควบคุมตนเองจากสิ่งเร้าภายนอก ที่เกิดจากการชักชวนของบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมถึงการตีตราผู้ใช้ยาเสพติดของคนในสังคม เพื่อให้มีจิตใจที่เข้มแข็งจนสามารถปรับเปลี่ยนการกระทำของตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งสิ่งนี้เป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้ที่ใช้ยาเสพติดทุกคน โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด มาอย่างยาวนาน จนยาเสพติดกลายเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายและชีวิตประจำวันอย่างแนบแน่นแน่นอนว่า ในการปลดปล่อยสิ่งเลวร้ายเหล่านี้ ออกจากร่างกายจึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะจะต้องต่อสู้กับความต้องการของร่างกายที่เรียกกันว่า “อยากยา” หรือ “เสียนยา” ซึ่งโตนและศักดิ์ชายได้เล่าถึงอาการดังกล่าวว่า ทำให้เกิดการหงุดหงิด โกรธง่าย กระวนกระวาย และมีความรู้สึกร้อนในร่างกาย จนทำให้คนที่มีจิตใจไม่หนักแน่น ไม่สามารถควบคุมตนเองจากอาการเหล่านี้ มิสามารถก้าวข้ามความรู้สึกที่เกิดขึ้นไปได้ จึงต้องล้มเลิกความตั้งใจในการเลิกยาเสพติดและกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับยาเสพติดซ้ำ ซึ่งภาพจำนี้ได้ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนจากการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่ผ่านประสบการณ์การยุติการใช้ยาเสพติด แต่ไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ เพราะไม่สามารถควบคุมความต้องการของตนเองจากการ “อยากยา” จนต้องจบชีวิตลงเพราะใช้ยาเสพติดในปริมาณมากและใช้มาอย่างยาวนาน จากเรื่องราวนี้ได้ทำให้เขาเกิดความเข้าใจว่า หากต้องการเลิกยาเสพติดให้เด็ดขาด ต้องเริ่มจากวิถีคิดของตนเอง ที่ต้องมีความตั้งใจและมุ่งมั่นอย่างจริงจังในการควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง เพื่อให้สามารถเอาชนะอาการความทุกข์ทรมานเหล่านี้ให้ได้

โตนเกิดความคิดและมีความมุ่งมั่นเช่นนั้น เขาจึงทำการควบคุมความคิด ความรู้สึกของตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อลบภาพ “พ่อชี่ยา” ให้หมดไปจากความคิดของลูกและบุคคลรอบข้าง พร้อมทั้งแสดงตัวตนในฐานะ “พ่อผู้เข้มแข็ง” ที่พยายามต่อสู้กับอาการ “อยากยา” โดยเริ่มต้นจากการควบคุมความคิดของตนเอง ให้ “หยุดคิดถึง” ยาเสพติด แล้วพยายามดึงความคิดให้ไปยึดโยงอยู่กับภาพ และเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองมีความสุข อาทิ ภาพของการเป็น “พ่อที่ดี” ที่ไม่ใช้ยาเสพติด ภาพของพ่อและลูกที่ร่วมเล่นดนตรีไทยด้วยกัน

ขณะเดียวกัน ได้ทำการควบคุมความรู้สึกหงุดหงิด และกระวนกระวายใจไว้ให้มิดชิดที่สุด เพื่อมิให้บุคคลรอบข้างเห็นและรับรู้ถึงอาการเหล่านี้ แต่ทว่า ยิ่งบังคับควบคุมตนเองมากเท่าไร ยิ่งทำให้เขาต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานต่อร่างกายและจิตใจมากขึ้นทุกที จนเกิดความคิดและความรู้สึกราวกับว่า “ตกนรกทั้งเป็น” ยิ่งไปกว่านั้น ยังทำให้เขาเกิดความต้องกรำใช้ยาเสพติดมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

แม้ว่าโดนจะต้องเผชิญกับอาการเหล่านี้ แต่ทว่าเขามีได้ย้อท้อกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมทั้ง บอกตนเองซ้ำ ๆ ว่า ต้องควบคุมตนเองให้ได้ เพื่อกลับมาเป็นพ่อที่ดีเพื่อลูกให้ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้พยายามคิดหาวิธีการเลิกยาเสพติดแบบอื่นเพิ่มเติม ที่ทำให้ตนเองเกิดความเจ็บปวดน้อยกว่าเดิม ในแง่นี้ จึงได้ใช้วิธีการลดปริมาณและความถี่ในการใช้ยาเสพติด ซึ่งจากเดิมที่เคยใช้ยาเสพติดวันละ 5 เม็ด ค่อยๆ ลดลงเป็น 4 เม็ด จนกระทั่งเหลือ 1 เม็ดและไม่ใช้ยาเสพติดเลย ทั้งนี้เพื่อให้ร่างกายเกิดการปรับตัวที่ละเอียดละน้อย ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมอาการอยากยาเสพติดที่เกิดขึ้นได้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ตอนผมเลิกยาบ้า ไม่ใช่หักเลยนะพี่ มันยาก ทรมาน ผมจะใช้การลดยาบ้าง จากที่ผมเคยดูดทุกวันก็ค่อยๆ แบบสองวันที่ สี่วันที่ อาทิตย์ครึ่งหนึ่ง สองอาทิตย์ครึ่ง แล้วก็เดือนละครั้ง แล้วก็บังคับตัวเองให้ลดยาบ้าให้น้อยลงด้วย จาก 5 เม็ด ก็ลดลงเรื่อยๆ ช่วงนั้นก็จะรู้สึกอยากยานะ แต่ก็ต้องควบคุมมันให้ได้”

แน่นอนว่า แม้โดนจะพยายามเลิกใช้ยาเสพติดดังกล่าว แต่ทว่า ด้วยวิธีการที่นำมาใช้ ไม่ใช่การหักดิบเลิกยาเสพติดแบบเด็ดขาด แต่ยังคงใช้ยาเสพติดและใช้ในปริมาณน้อยลงเรื่อย ๆ สิ่งนี้ย่อมทำให้ชีวิตของตนเองยังคงเผชิญกับความเสี่ยงหรืออันตรายจากยาเสพติดเช่นเดิม ซึ่งโดนได้ทำการลดความเสี่ยงดังกล่าว โดยการเก็บตัวอยู่ภายในบ้านและร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ภายในครอบครัว อาทิ ฝึกซ้อมดนตรีไทย และทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น เพื่อจะได้ไม่ต้องเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และไม่ต้องเผชิญหน้ากับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด จนเมื่อเวลาผ่านไป ร่างกายเริ่มเกิดการปรับตัวกับการไม่ใช้ยาเสพติด จึงทำให้เขาสามารถถอยห่างและเลิกใช้ยาเสพติดได้ นอกจากนี้ เพื่อให้ตนเองและบุคคลรอบข้างเกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นว่า สามารถควบคุมตนเองได้และไม่กลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ พวกเขาได้แสดงการกระทำให้เห็นว่า แม้ชีวิตจะมีเวลาว่าง และมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่พร้อมจะกลายเป็นเงื่อนไขนำไปสู่การใช้ยาเสพติด แต่เขาจะไม่ยอมสูญเสียเวลาสักวินาทีเดียวให้กับฝันร้ายเหล่านี้อีก พร้อมทั้ง ได้ใช้เวลาที่เหลือของชีวิตไปกับการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ทำงานหนักเพื่อนำ

รายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวและออมเงินที่ได้จากการทำงานเก็บไว้ให้ลูก รวมถึงเดินทางท่องเที่ยวให้ชีวิตได้สัมผัสกับสิ่งสวยงามต่าง ๆ บนโลกใบนี้ ดังคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ที่ว่า

“พอไม่ใช่มัน แรกๆ กังวนนอน หงุดหงิดบ้าง โมโหง่าย กินข้าวไม่ค่อยได้ เหมือนๆ กับเบื่อ อาหาร ต้องทำการบังคับตัวเองให้เสพยาบ้าให้น้อยลง ถ้าวันไหนอยากยามาก ๆ ก็ต้องทำงาน หาอะไรทำไม่ให้ว่าง ให้มันลึ้มๆ ไป ไม่ต้องคิดถึงมัน”

อย่างไรก็ตาม การมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการต่อสู้กับตนเอง เพื่อควบคุมความคิด ความรู้สึกจากการ “อยากยา” ดังที่กล่าวข้างต้นยังไม่เพียงพอ เนื่องจากโดนต้องใช้ชีวิตอยู่ในโลกทางสังคม ที่ต้องสื่อสารกับผู้คนรอบข้างที่มีภาพจำเกี่ยวกับผู้ใช้ยาเสพติดว่าเป็นคนไม่ดี จึงทำให้เขาต้องต่อสู้กับตราประทับของคนในสังคม เพื่อแสดงให้เห็นบุคคลเหล่านี้ยอมรับและให้โอกาสกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ซึ่งภาพจำเช่นนี้เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างโดนกับพ่อ ที่การสื่อสารของพ่อที่แสดงออกมา บ่งชี้ให้เห็นว่าไม่เคยเชื่อมั่นและไม่คาดคิดว่าเขาจะสามารถควบคุมตนเอง จนยุติการใช้ยาเสพติดได้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ในช่วงที่ผ่านมา โดนมีความพยายามเลิกยาเสพติดมาแล้วหลายครั้ง แต่กลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก จนมาถึงวันนี้ วันที่ชีวิตของเขาเต็มไปด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจในการเลิกยาเสพติด ทว่า เมื่อพ่อรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ พ่อกลับใช้วาจาตอบโต้กลับในเชิงถากถาง ดูถูกว่า “มันจะเลิกยาได้หรือ เห็นเลิกมาหลายครั้งแล้วแต่ก็กลับมาใช้ยาทุกที” จากคำพูดประโยคนี้ ทำให้โดนเกิดความเข้าใจว่าพ่อไม่เคยเข้าใจ ไม่ให้กำลังใจ และไม่เชื่อมั่นในตัวเอง จึงเกิดความรู้สึกโกรธ น้อยใจ และเสียใจกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น แต่ทว่า ความรู้สึกเหล่านี้ได้กลายเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เขาทำการควบคุมตนเองให้ได้ พร้อมทั้ง ได้แสดงบทบาทของ “ผู้สำนึกผิด” โดยการใช้กิริยาท่าทางอ่อนโยน ใช้วาจาสุภาพในการกล่าวขอโทษกับสิ่งผิดพลาดทั้งหมดที่เกิดขึ้น และขอโอกาสในการปรับเปลี่ยนตัวเองไปสู่การเลิกยาเสพติดอีกครั้ง แม้ว่าในแวบตา การแสดงออกของพ่อ ณ เวลานั้น จะไม่เชื่อมั่นว่าโดนจะสามารถเลิกยาเสพติดได้ แต่ในความคิด ความเข้าใจของโดน กลับมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่สามารถควบคุมความคิด ความรู้สึกของตนเองได้ ยิ่งไปกว่านั้น เขาจะแสดงการกระทำออกมาลบล้างความเชื่อที่ฝังใจพ่อและบุคคลรอบข้างที่มีต่อเขา ซึ่งสิ่งนี้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่นำไปสู่การพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนเองสามารถเอาชนะคำดูถูกของบุคคลรอบข้างได้

แม้ว่าความสัมพันธ์กับพ่อดังกล่าว ได้สร้างความรู้สึกเจ็บปวดให้กับโดน แต่ทว่า ในชีวิตของโดนยังมีแม่ แม่ที่แม่จะดูค่า พร่ำบ่นถึงการเลิกยาเสพติดของเขาไม่เว้นแต่ละวัน แต่การแสดงออกเหล่านี้ล้วนทำให้โดนเห็นถึงความรัก ความหวังดีของแม่ที่มีต่อลูก แม่ที่ยอมละทิ้งความสุขในชีวิตของตนเอง เพื่อยืนเคียงข้าง เดินไปพร้อมกับลูก และขอร้องให้ลูกปรับเปลี่ยน

ตนเองไปสู่การเลิกใช้ยาเสพติด ภาพชีวิตเช่นนี้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า จนบางครั้งแม่ “บ่นไปร้องให้ไป” เพื่อให้โดนเลิกยาเสพติดให้ได้ ยิ่งไปกว่านั้น แม่บทบาทของแม่ได้ถูกคนในชุมชนให้ความหมายว่าเป็นแม่ที่ไม่ดี รวมถึงแสดงออกในเชิงตำหนิติเตียนว่าไม่มีความสามารถในการเลี้ยงดู อบรมลูก จึงทำให้ลูกใช้ยาเสพติด และส่งผลให้คนในชุมชนต้องอยู่ร่วมกันอย่างหวาดระแวง และไม่ปลอดภัย แต่แม่ไม่เคยนำเรื่องราวเหล่านี้มาพูด ทำร้ายจิตใจลูก จากเรื่องราวเหล่านี้ทำให้เขาเกิดการตีความว่า ตนเองเป็นลูกที่ไม่ดี ทำให้แม่เสียใจ และถูกคนในชุมชนตำหนิอันเกิดจากการกระทำของเขา นี่คือการโจมตีที่ทำให้โดนเกิดความตั้งใจอย่างแรงกล้าว่าจะต้องควบคุมตนเองให้ออกจากโลกของยาเสพติด และทำการปรับเปลี่ยนไปเป็น “ลูกที่ดี” ของแม่ ลูกที่ไม่ทำให้แม่ต้องเสียใจ ลูกที่ไม่ทำให้แม่ถูกคนในสังคมตำหนิว่าเลี้ยงลูกไม่ดี และลูกที่แบ่งเบาภาระของแม่ พร้อมทั้งแสดงออกโดยการใช้เวลาส่วนใหญ่ในการฝึกฝนดนตรีไทยกับสมาชิกกับครอบครัว และร่วมกับสมาชิกในวงดนตรีไทยออกไปทำงานรับจ้างเล่นดนตรีในงานต่าง ๆ อาทิ งานขึ้นบ้านใหม่ งานมงคล และงานแต่งงาน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว รวมทั้งทำให้แม่รับรู้และยอมรับว่าตนสามารถควบคุมตนเองให้ออกห่างจากโลกของยาเสพติดได้จริง ๆ ซึ่งนับแต่วันนั้นเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับโตนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น จนทำให้โตนมีความสุขกับการใช้ชีวิตในครอบครัว จึงหลงลืมโลกของยาเสพติด และสามารถปรับเปลี่ยนตนเองออกจากการใช้ยาเสพติดได้

นอกจากเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ต้องควบคุมตนเองจากการจ้องมอง ตรวจรตาของคนในสังคมแล้ว พวกเขายังมีเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดอันเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่เข้ามาลดทอนความมุ่งมั่น ตั้งใจในการเลิกยาเสพติดของพวกเขา ผ่านการชักชวนเจ้าของประสบการณ์ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเดินทางมารับถึงบ้าน และโทรศัพท์มาชักชวน พร้อมทั้งพูดจาล้อมให้เข้าสู่โลกของยาเสพติดด้วยกัน จากเรื่องราวเหล่านี้ ทำให้เจ้าของประสบการณ์เริ่มเกิดความเข้าใจว่า การใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดจะนำพาพวกเขาเข้าไปอยู่ในวังวนของยาเสพติดและกลับไปใช้ชีวิตที่เลวร้ายลงไปอีก เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเกิดความคิด และตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่า ต้องควบคุมตนเองให้ยุติความสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มนี้ พร้อมทั้งทำการแสดงออกโดยการหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ และไม่เผชิญหน้า แต่ทว่า ในช่วงเวลาใดที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ได้ เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้จะเลือกใช้หนทางที่แยบยลที่สุดในการหลบเลี่ยง ซึ่งกลวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้คือ “การโกหก” เพื่อนที่เข้ามาชักชวนไปใช้ยาเสพติด การไม่รับโทรศัพท์ หากรับจะตอบกลับไปว่าไม่สบายบ้าง เมียให้อยู่บ้านเลี้ยงดูลูกบ้าง เช่นในกรณีของศักดิ์ชายที่เล่าว่า

“ผมจะห่างจากเพื่อนที่เสพยา แล้วไปคบกับน้องๆ ที่ไม่เสพ ถ้ายังคบอยู่เวลากินเหล้ากันเหมือนกันจะไป มันมาชวนตลอด เราก็ไม่อยากใช้แล้ว ก็เลยห่างออกมาดีกว่า จะได้ไม่กลับไปอีก มันไม่ค่อยดี วันไหนเพื่อนโทรมาชวน ผมจะบอกว่าไม่เอา บางครั้งก็โกหกเพื่อนว่าออกไปไม่ได้เมียไม่ให้ออกไป แรกๆ ก็ทำทุกอย่างจะได้ไม่ต้องออกไป”

สำหรับต้มและตอง ในช่วงแรกของการเลิกยาเสพติด ไม่เพียงจะใช้กลวิธีเช่นเดียวกับ ศักดิ์ชาย หากแต่เขาได้ใช้กลวิธีควบคุมตนเองให้ทำการเก็บตัวอยู่ภายในบ้าน ไม่เดินออกไปในชุมชน และไม่เดินทางออกไปบ้านเพื่อนที่ใช้จ่ายเสพติดควบคู่ไปด้วย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก หากพวกเขาก้าวเดินออกจากบ้าน ย่อมทำให้ต้องเผชิญกับภาพการใช้ยาเสพติดของคนในชุมชน ซึ่งภาพเหล่านี้จากกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เขาไม่สามารถควบคุมความคิดของตนเองได้ จนอาจทำให้หันกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่ใช้จ่ายเสพติด จนทำให้เข้าสู่โลกของยาเสพติดซ้ำอีกครั้ง

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้พยายามถอยห่างจากเพื่อนที่ใช้จ่ายเสพติด ขณะเดียวกัน พวกเขาได้ทำการปรับเปลี่ยนตนเอง ให้ไปใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนกลุ่มใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งเพื่อนในสลัมและนอกสลัม จนทำให้เพื่อนกลุ่มนี้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือด้านทรัพย์สินเงินทอง และเยียวยาด้านจิตใจ ผ่านการให้คำปรึกษา ให้กำลังใจในการต่อสู้กับเรื่องราวเลวร้ายจากยาเสพติด จนทำให้เจ้าของประสบการณ์เริ่มเข้าใจความเป็นเพื่อนที่ดี เพื่อนที่พร้อมให้อภัย และหยิบบั้นไม้ตรีจิตให้แต่กันในวันที่ต้องการเดินออกจากโลกที่มีดมน เพื่อเปลี่ยนตนเองไปสู่โลกใหม่ โลกที่ปลอดภัยเสพติด และโลกแห่งชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งภาพจำเหล่านี้ ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนจากเรื่องเล่าของสิทธิชาติ ผู้ที่คบเพื่อนหลากหลายกลุ่มทั้งเพื่อนที่ใช้จ่ายเสพติดและไม่ใช้จ่ายเสพติด แต่ในช่วงชีวิตของการใช้จ่ายเสพติด เขาได้ให้ความสำคัญกับเพื่อนกลุ่มที่ใช้จ่ายเสพติดเป็นอันมาก ทำให้ชีวิตในแต่ละวันถูกกลืนกินไปกับการใช้ยาเสพติด จนหลงลืมเพื่อนผู้หญิงหรือ “แฟน” ที่ไม่ใช้จ่ายเสพติด อีกทั้งมีความรักและห่วงใยเขาเป็นอันมาก แต่ในวันที่แฟนรับรู้ว่าเขาใช้จ่ายเสพติด นับเป็นอีกวันหนึ่งที่เขาไม่เคยลืมเลือน เนื่องจาก แฟนของเขาเดินเข้ามาพร้อมกับน้ำตา พร้อมทั้งใช้วาจา น้ำเสียง และท่าทางที่แข็งกร้าว ในการค้นหาความจริงถึงเรื่องราวดังกล่าว จนทำให้สิทธิชาติต้องแสดงบทบาทของ “ลูกผู้ชาย” ที่มีความกล้าในการยอมรับความจริงว่าตนเองใช้จ่ายเสพติด พร้อมทั้งกล่าวคำขอโทษกับเรื่องราวที่ทำให้แฟนต้องเสียใจ จากนั้นแฟนได้พูดคุยต่อรองกับเขาว่า หากไม่เลิกใช้จ่ายเสพติด จะไม่พูดคุย ไม่ให้เห็นหน้า และเลิกคบหาเป็นแฟน พร้อมทั้งแสดงท่าทางหมางเมิน และเอาจริงเอาจังกับคำพูดเหล่านั้น แน่แน่นอนว่า แม้สิทธิชาติจะเป็นผู้ใช้ยาเสพติดที่สังคมมองไม่ดี ไม่มีผู้ใดให้การยอมรับ แต่แฟนที่ซื่อๆ คนนี้ก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจ มีความรู้สึก รัก ชอบผู้หญิงเฉกเช่นคนปกติในสังคม จึงทำให้เขาเกิดความเข้าใจว่า จะต้องเลิกยาเสพติดเพื่อให้

ความรักยังคงดำรงอยู่ และต้องพยายามปรับเปลี่ยนตัวเองกลับมาเป็นแฟนที่ดี ที่ไม่ใช่ยาเสพติด เพื่อจะได้ร่วมกันสร้างอนาคตที่ดีกับผู้หญิงที่ตนเองรัก

ผลพวงจากเหตุการณ์ในวันนั้น ได้ทำให้สิทธิชาติเกิดความคิด และเข้าใจถึงความรัก ความหวังดีของแฟนสาว อีกทั้ง ไม่อยากทำให้คนที่ตนเองรักต้องเสียใจ เพราะสิ่งนั้นอาจนำไปสู่ การตัดขาดสายสัมพันธ์และต้องสูญเสียผู้หญิงที่ตนรักไป จากเหตุการณ์นี้ ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้น สำคัญที่ทำให้สิทธิชาติตัดสินใจแน่วแน่ว่า จะต้องควบคุมตนเองอย่างจริงจัง เพื่อมิให้เข้าร่วมกลุ่ม กับเพื่อนที่ใช่ยาเสพติด ขณะเดียวกันได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับแฟนสาว โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อาทิ การไปทานข้าวร่วมกับครอบครัวของแฟน ไปรับส่งที่โรงเรียน และเดินทางไปเที่ยว ด้วยกัน เป็นต้น แต่ทว่า ในระหว่างการทำกิจกรรมดังกล่าว สิทธิชาติได้เกิดอาการ “อยากยา” จน เกิดความรู้สึกหงุดหงิดและอยากอยู่คนเดียว แต่เขาได้ควบคุมอาการดังกล่าวไว้ภายในเพื่อไม่ให้ แฟนเห็นหรือสัมผัสกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ พร้อมทั้งทำการแยกตนเองออกจากกิจกรรมทุกรูปแบบ ก่อน เดินหน้าไปเข้าห้องน้ำบ้าง ออกไปเดินเล่นบ้าง เพื่อให้อาการดีขึ้น จากนั้นค่อยกลับไปร่วมกิจกรรม เช่นเดิม ซึ่งผลพวงจากการทำกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง นอกจากทำให้สิทธิชาติอยู่ห่างไกล จากยาเสพติด จนสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ฟื้นคืนกลับมาเป็น “แฟนที่ดี” ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยา เสพติดและเป็นที่รักของแฟนสาวเช่นที่ผ่านมาแล้ว ยังทำให้เขากับครอบครัวแฟนสาวมี ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นมากขึ้น จนได้รับการยอมรับและกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ดังคำ บอกล่าที่ถูกล่ามุดออกมาว่า

“แฟนผมเด็กกว่า ยังเป็นนักเรียน เรียนหนังสืออยู่เลย ผมก็ไปรับเค้าที่โรงเรียน ทุกวัน ก็พาน้องเค้าไปบ้านที่ผมเค้าก็เห็นพี่ผมดูดยา แฟนผมก็ถามว่าผมดูดยาไหม ผมก็ ไม่ได้ปิดบังบอกว่าดูดยา เค้าก็เลยพูดว่าเค้าขอได้ไหม เลิกเหอะ เลิกได้ไหม แต่ก็ผมรัก เค้าด้วยละ เค้าขอ ผมก็เลยพยายามเลิก”

สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นสิทธิพร การเข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนที่ไม่ใช่ยาเสพติด ได้ทำให้พบเห็นและสัมผัสกับ “ภาพอนาคตที่ดี” ของเพื่อนในกลุ่มนี้ ทั้งภาพครอบครัวของ เพื่อนที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตอยู่พร้อมหน้า ภาพสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพื่อนแสวงหามาให้ สมาชิกในครอบครัว และภาพครอบครัวแสนสุขของเพื่อน ล้วนเป็นภาพที่ไม่เคยปรากฏใน ครอบครัวของสิทธิพร ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อนกลุ่มนี้ได้ปฏิสัมพันธ์กับเขา ทั้งให้ความช่วยเหลือทาง วัตถุ คอยเตือนสติ และแนะนำให้เขาอยู่ห่างจากยาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง จนเหตุการณ์และ การกระทำเหล่านี้ส่งผลดังมากพอที่ทำให้สิทธิพรสามารถตีความ จนเกิดความเข้าใจ และรับรู้ว่ การเป็นเพื่อนที่ดีจะต้องคอยช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน และอุดหนุนให้เป็นคนดีของสังคม ซึ่งเพื่อน

เหล่านี้มีวิถีคิดที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด ที่ชีวิตในแต่ละวันจะหมดไปกับการใช้ยาเสพติด การขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ผาดโผน และการทำสิ่งไม่ดี จนทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขา กับบุคคลรอบข้างเต็มไปด้วยถ้อยคำดูต่ำเหยียดหยาม และกีดกันออกจากสังคม จนชีวิตตกต่ำและไม่มีเป้าหมายของชีวิตที่ชัดเจน จากความคิดเช่นนี้ จึงทำให้สิทธิพรได้หันกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด พร้อมทั้งสื่อสารกับเพื่อนกลุ่มนี้ ให้เปิดโอกาสในการกลับมาเป็นคนดีอีกครั้ง ซึ่งเพื่อนก็ไม่ทอดทิ้ง ไม่เคยซ้ำเติมในเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นกับเขา ขณะเดียวกันยังได้ยื่นเคียงข้าง และปลุกจิตสำนึกให้เขากลับมาเป็น “เพื่อนที่ดี” เพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด และเป็นเพื่อนที่คอยดูแลกันเช่นเดิม ด้วยสายสัมพันธ์ของเพื่อนที่ก่อเกิดในเวลานั้น ได้ทำให้สิทธิพรเกิดความคิด และมีความมุ่งมั่นในการควบคุมตนเองมิให้หวนกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด พร้อมทั้ง ใช้ชีวิตส่วนใหญ่กับการทำงานหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ผมมีเพื่อนฝูงอยู่รอบกาย คอยช่วยเหลือกัน มันก็คอยเตือนผมว่าให้เลิกเถอะ จะได้มีบ้าน มีรถ มีครอบครัว ไปไหนมาไหนสะดวกสบาย มีอิสระ ไม่ต้องระแวงว่าจะโดนจับ แล้วจะได้มีทุกอย่างเหมือนที่คนอื่นมี”

ในขณะที่เจ้าของประสบการณ์เช่นพินัย การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด ได้ทำให้เขาเผชิญเรื่องราวที่ดีในชีวิต นั่นคือ เพื่อนได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเขาในวันที่ชีวิตยากลำบากที่สุด จนภาพความรักของเพื่อนกลุ่มนี้กระจางชัดขึ้น และชัดมากยิ่งขึ้นในวันที่เขาได้ตกเป็นทาสของยาเสพติดจนเกิดอาการทางจิตอย่างรุนแรง และสมาชิกในครอบครัวได้นำพาเขาเข้าสู่โลกของการบำบัดยาเสพติด หากแต่ด้วยฐานะของครอบครัวที่ยากจน เขาจึงต้องฝ่าฟันอุปสรรคทางการเงิน และพยายามแสวงหาแหล่งทุนมาใช้ในการเยียวยาตนเอง เพื่อให้สามารถฟื้นกลับมา มีสติ จนเกิดการปรับเปลี่ยนตัวเองให้กลายเป็นลูกที่สามารถเป็นที่พึ่งของแม่ผู้เจ็บป่วยอีกครั้ง ซึ่งนับเป็นความโชคดีของพินัยที่เขาได้ทำการสื่อสารกับเพื่อน โดยการเจรจาต่อรองเพื่อหยิบยืม “เงินทอง” มาใช้เปิดเส้นทางเข้าสู่การบำบัดรักษาอาการทางจิตของตนเอง ซึ่งเพื่อนเหล่านี้ยินยอมให้เงินแก่เขา พร้อมทั้ง ตอบโต้กลับมาด้วยการเตือนสติ และอวยพรให้สามารถเลิกยาเสพติดได้ดังที่ตั้งใจไว้ จากเหตุการณ์ในวันนั้น ทำให้พินัยคิดว่าแม้เขาจะเป็นเพื่อนที่ไม่ดี แต่เพื่อนยังไม่ทอดทิ้ง ไม่ซ้ำเติม ยิ่งไปกว่านั้น ยังช่วยจุดดิ่งให้เขากลับมาเป็นคนดีของสังคมอีกครั้ง ในขณะที่ เพื่อนที่ใช้ยาเสพติดไม่เคยช่วยเหลือ หรือสอบถามอาการของเขาแต่อย่างใด จากภาพเหตุการณ์เหล่านี้ ได้ทำให้เขาเกิดการตีความว่า จะต้องเปลี่ยนตัวเองให้ออกจากโลกของยาเสพติดได้ให้ เพื่อจะได้กลับมาตอบแทนในความคิดที่เพื่อนมอบให้แก่เขาในวันที่ชีวิตตกต่ำถึงขีดสุด

เมื่อเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้แล้ว พวกเขาจึงเข้าใจ เป็นอย่างดีว่า ชีวิตที่ต้องดิ้นรนออกจากโลกของยาเสพติดเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความเลวร้าย ทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลรอบข้างมากแค่ไหน เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งหนึ่งที่พวกเขาเกิดความคิด และต้องการกระทำ ณ ช่วงเวลานั้นคือ การปกป้องวัยรุ่นในสลัมที่เป็นเสมือนลูกหลานของตนเองให้อยู่ ห่างไกลจากยาเสพติด ในด้านหนึ่ง นอกจากจะทำให้พวกเขากลายเป็นคน ๆ หนึ่งที่สามารถ ช่วยเหลือคนในชุมชน ให้ใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย และทำให้ภาพของสลัมกลายเป็นชุมชนที่น่าอยู่ แล้ว อีกด้านหนึ่งที่ตามมาคือ ทำให้บุคคลรอบข้างให้การยอมรับและลบภาพผู้ใช้ยาเสพติดไป ซึ่ง ภาพเช่นนี้ได้ปรากฏให้เห็นจากรื่องราวของสุชาติ ที่เขาได้ร่วมกับเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด และ บุคคลรู้จักที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำการต่อสู้กับสถานการณ์ยาเสพติดที่ยังคงดำรงอยู่ในสลัมให้ ลดน้อยลง โดยการสวมรับบทบาทของ “สายลับ” พร้อมทั้ง ทำการแสดงออกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเข้าใจ หลงเชื่อว่าเป็นลูกค้า เป็นผู้ใช้ยาเสพติด และเป็นตัวแทนจำหน่ายยาเสพติด จากนั้นทำการเสาะแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อขาย และสถานที่ใช้ยาเสพติดของคนในสลัม ก่อนแจ้งข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทราบ เพื่อทำการกวาดล้างบุคคลในสลัมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดต่อไป

การรู้ซึ่งถึงความรักจากครอบครัว

ภายหลังจากต้องเผชิญกับอันตรายจากการใช้ยาเสพติด จนทำให้ชีวิตไร้เป้าหมาย ไร้คุณค่าความเป็นคน ถูกกีดกันออกจากสังคม และไม่มีผู้ใดหันมาเหลียวแล แต่ทว่า ท่ามกลางมุมมืดที่เกิดขึ้นภายในตนเองและจากผู้คนภายนอก กลับหลงเหลือแสงสว่างที่มาจากสมาชิกในครอบครัว ที่ทำการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของประสบการณ์ จนทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจและรู้ตนว่าไม่มีใครรักตนเองเท่าครอบครัวอีกแล้ว ทั้งความรักจากแม่ ยาย เมียและลูก ที่แสดงออกให้เห็นถึงความห่วงใย ความปรารถนาดี การให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา แม้ว่าภาระกระทำของตนเองในช่วงที่ผ่านมา ได้สร้างความเจ็บปวดและความเสียใจให้กับสมาชิกในครอบครัวก็ตาม จนทำให้วัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดเข้าใจว่าครอบครัวเป็นพื้นที่หลบภัยที่ดีที่สุด ซึ่งภาพเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวชีวิตของวัยรุ่นสลัมที่ได้สื่อสารกับสมาชิกในครอบครัว จนสามารถตีความเกิดความเข้าใจ และรู้ตนถึงความรักของแม่ แม่ของแม่ และความรักของเมียและลูก โดยมีรายละเอียดดังนี้

แม่ : สายใยความสัมพันธ์ที่ทำให้รู้จักคำว่ารัก

แม้ว่าในด้านหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ได้กลายเป็นต้นตอของการเกิดสภาวะการณ์ยากลำบาก จนนำไปสู่โลกของยาเสพติด

หากแต่นัยสำคัญอีกด้านหนึ่งของความสัมพันธ์ในครอบครัว ก็คือ ความรักระหว่างพวกเขา กับสมาชิกในครอบครัวที่มีสายเลือดเดียวกัน ที่ในช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติดได้ถูกวัยรุ่นตีความและให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง เป็นสิ่งไร้สาระ ไม่มีผู้ใดในครอบครัวรักและปรารถนาดีกับพวกเขา แต่ทว่า เมื่อชีวิตของพวกเขาตกอยู่ท่ามกลางวิกฤตของยาเสพติด และต้องการก้าวผ่านเหตุการณ์เหล่านี้ ความรักของแม่ได้ส่องสว่างขึ้น จนทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้สามารถเข้าใจ และสัมผัสกลิ่นไอแห่งความรักได้อย่างชัดเจน ซึ่งภาพเหตุการณ์เหล่านี้ก่อเกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตั้มและตองกับแม่ ภายหลังจากพวกเขาออกจากเรือนจำได้ระยะหนึ่งและกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำ จนแม่รับรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น จึงได้ใช้วาจาคุด่าพวกเขาด้วยน้ำเสียงอันสิ้นเครือ อีกทั้งตำหนิตนเองที่ใช้ยาเสพติดให้ลูกเห็นมาโดยตลอด และทำการขอร้องให้เลิกใช้ยาเสพติด เพื่อมิให้ลูกต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากเช่นแม่ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ได้ทำให้ตั้มและตองเกิดการตีความว่า แม่ซึ่งใช้ยาเสพติดมาอย่างยาวนานย่อมต้องรับรู้ เข้าใจถึงอันตรายของยาเสพติดเป็นอย่างดี ย่อมไม่ต้องการให้ลูกซึ่งตนเองเลี้ยงดู พุ่มพักมาตั้งแต่เยาว์วัยต้องเผชิญกับสภาวะการยากลำบากเช่นนั้น จึงปรารถนาจะให้ลูกแฝดอยู่ห่างไกลจากยาเสพติด

ในขณะที่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างตั้มตองกับแม่ของแม่หรือยาย ผู้ซึ่งช่วยแม่เลี้ยงดูเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้มาตั้งแต่เด็ก จะแสดงออกมาในเชิงการคุด่า ใช้วาจาหยาบคายเมื่อเห็นว่าพวกเขาแอบไปใช้ยาเสพติดจนกลับบ้านดึก และรับรู้ว่ามีเงินที่ยายให้ไปซื้อยาเสพติด จนไม่มีเงินเหลือไปซื้ออาหารรับประทาน เป็นผลให้ร่างกายทรุดโทรม และผอมแห้ง แม้ว่า ยายจะไม่พอใจการกระทำของพวกเขาเหล่านี้ แต่ทว่าด้วยความรักที่มีต่อหลาน ความรักที่มีค่าเหนือกว่าทรัพย์สินเงินทอง และความรักที่เต็มไปด้วยความเสียสละ ยายจึงได้หยิบยื่นเงินจากการทำงานรับจ้างที่มีติดตัวอยู่น้อยนิดให้กับตั้มและตอง เพื่อให้นำไปใช้ซื้ออาหารมาบริโภคในแต่ละวัน ซึ่งภาพเรื่องราวนี้ ทำให้ตั้มและตองเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่า ยายเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรัก ห่วงดีต่อพวกเขาเป็นอันมาก จึงทำให้เกิดความคิดที่จะกลับตัวเป็น “หลานที่ดี” หลานที่ต้องการเลิกยาเสพติด เพื่อจะได้ช่วยเลี้ยงดูยายในวันที่ยายแก่ชราและให้ยายใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ดังคำบอกเล่าของตั้มและตองที่ว่า

“ผมเสพยาได้สักพักหนึ่ง กลับบ้านดึกบ่อย ยายเห็นก็ด่าว่าสารพัด เสียงดัง แล้วก็บอกว่าอย่าไปยุ่งอีกแล้วนะ แล้วกับเพื่อนติดยาก็อย่าไปกับมัน อย่าไปคบเลยเพื่อนกลุ่มนี้ มันจะพาไปเสียคน ผมก็เลยบอกแม่กับยายไปว่าจะเลิกยา ไม่เอาแล้ว”

จากเรื่องราวชีวิตของตั้มและตอง แม่และยายนับเป็นบุคคลนัยสำคัญที่จุดประกายให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ หันกลับมาเริ่มต้นถึงความรักที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อพวกเขา ซึ่ง

สัมผัสได้จากการกระทำที่แสดงออกมาระหว่างเขากับบุคคลเหล่านี้ จนสามารถเยียวยาให้พวกเขาฟื้นคืนกลับมาเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวได้ ยิ่งไปกว่านั้น แม่และยาย ยังได้มองข้ามการเป็น “คนขี้อาย” ที่ปรากฏออกมาของพวกเขา พร้อมทั้ง ยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้กับยาเสพติด โดยการเข้าร่วมเป็น “ทีม” ร่วมแสดงบทบาท “แม่ผู้หวังดีกับลูก” ที่คอยให้ความช่วยเหลือและร่วมหารื้อกัน เพื่อหาหนทางให้ลูกหลุดพ้นจากการใช้ยาเสพติด ซึ่งกลวิธีหนึ่งที่พวกเขาเลือกนำมาใช้คือ “การซ่อนเร้น” ตนเองภายในบ้าน โดยใช้ฝาบ้านเป็นฉากในการปกปิดซ่อนเร้นพวกเขาไว้อย่างมิดชิด และให้แม่และยายเป็นผู้แสดงบทบาทของ “ผู้พิทักษ์” ที่แสดงออกในเชิงกีดกัน ขัดขวางการเผชิญหน้าระหว่างตั้มและตองกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อตัดขาดสายใยความสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มนี้ ดังเรื่องเล่าตอนหนึ่งที่ตั้มและตองถ่ายทอดออกมาว่า

“ตอนผมเลิกยา จะไม่ค่อยไปไหน ส่วนใหญ่ก็นอนอยู่บ้าน อยู่ชั้นบน เพื่อนมันก็มาหาที่บ้าน ผมก็ไม่ลงมา ให้แม่ยายบอกมันว่าผมไม่อยู่ ไม่อยากให้เพื่อนมันเห็นว่าเราอยู่ก็เลยไม่ลงมา ให้แม่กับยายคุยกับเพื่อนเอง เดียวมันก็ไป”

นอกจากนี้ ตั้มและตองได้แสดงออกให้แม่และยายยอมรับและเชื่อว่า พวกเขามีการปรับปรุงตนเอง ให้กลายเป็น “ลูกที่ดี” ซึ่งจากเดิมในช่วงที่ใช้ยาเสพติดชีวิตส่วนใหญ่จะอยู่ในโลกของกลุ่มเพื่อนจนกลับบ้านดึก และขาดการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว แต่เมื่อตัดสินใจเลิกยาเสพติดแล้ว ตั้มและตองได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตของตนเอง โดยการใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัว ช่วยเหลืองานบ้าน และขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือทำงานรับจ้างทั่วไป เพื่อหารายได้เลี้ยงดูแม่และยาย ผลพวงจากการทำกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ไม่มีเวลารำลึกถึงโลกของยาเสพติด อีกทั้งไม่พบเจอเพื่อนและคนในชุมชนที่ใช้ยาเสพติด จนทำให้ร่างกายสามารถปรับเปลี่ยนตนเองไปสู่การเลิกยาเสพติดได้ ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาได้กลายเป็นผู้นำครอบครัว ที่เป็นผู้ทำงานหารายได้มาใช้จุนเจือครอบครัว จนทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

สำหรับคมกฤต แม่จะต้องใช้ชีวิตอยู่กับแม่ซึ่งต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพังโดยปราศจากผู้เป็นพ่อ จึงทำให้แม่ไม่มีเวลาให้กับเขามากนัก เพราะแม่ต้องเป็นผู้นำครอบครัว ในการนำพาชีวิตสองแม่ลูกก้าวข้ามเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตไปให้ได้ แต่ในวันที่แม่รับรู้ถึงการใช้ยาเสพติดของเขา แม่ได้แสดงออกให้เขาเห็นอย่างชัดเจนว่ามีความห่วงใย ปราบปราม และพยายามยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ โดยยอมให้ชีวิตของผู้เป็นแม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากยาเสพติด ด้วยการกีดกันเพื่อน และคนในชุมชนที่เข้ามาเชิญชวนให้ลูกกลับไปใช้ยาเสพติด หากแม่ไม่ทำเช่นนี้ ย่อมทำให้ลูกยังคงอยู่ร่วมโลกกับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดและติดอยู่ในวังวนวิกฤตของยาเสพติดจนยากจะถอนตัวได้ ไม่เพียงเท่านั้น แม่ได้เข้ามาเป็นแรงสนับสนุนทางด้านจิตใจที่สำคัญ ทั้งเป็นผู้ให้

คำแนะนำ เป็นกำลังใจ คอยเตือนสติในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญปัญหา และไม่เคยซ้ำเติม ทำร้ายจิตใจในยามที่ออกแบบชีวิตผิดพลาด จนทำให้ผมกตัญญูเกิดความคิดและเข้าใจว่า ความรักของแม่นั้น เป็นความรักที่บริสุทธิ์ เป็นความรักที่ไม่มีข้อแม้ และเป็นความรักที่สามารถแลกได้ด้วยชีวิต เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงเริ่มหันหน้าเข้าหาแม่ และปฏิสัมพันธ์กับแม่มากขึ้น เพื่อสร้างสรรค์เส้นทางออกจากโลกของยาเสพติด ดังคำบอกเล่าของผมกตัญญูที่ว่า

“มีแม่คนเดียว ช่วยผมทุกอย่าง คอยสอน เตือนสติ ให้กำลังใจผมมาตลอด ก็รู้สึกดีใจที่ยังมีแม่คอยดูแล ถ้าไม่มีแม่ก็ไม่รู้ว่าจะอยู่ยังไง พอแม่เคঁาขอให้เราเลิก เคঁาบอกว่าเคঁาเสียใจที่เราติดยา ไม่คิดว่าเราจะทำตัวอย่างนี้ เราก็อยากทำอะไรเพื่อเขาบ้าง ที่ผ่านมามีแต่ทำให้เคঁาลำบาก เสียใจตลอด ก็เลยตัดสินใจเดินเข้าไปบอกว่าจะเลิกยา”

จากนั้น แม่และผมกตัญญูได้ร่วมกันคิด ค้นหาหนทางในการยุติการใช้ยาเสพติด จนเกิดประกายความคิดว่า หากผมกตัญญูยังใช้ชีวิตอยู่ในสลัมแห่งนี้ ย่อมทำให้เขาต้องเผชิญกับสภาพการณ์เลวร้ายจากยาเสพติด ทั้งการพบเจอเรื่องราวด้วยตนเอง และการได้ยินได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับยาเสพติดจากบุคคลแวดล้อม เมื่อเป็นเช่นนี้ การหลบภัยยาเสพติดภายในบ้านหลังเดิมจึงไม่เพียงพอในการทำให้ผมกตัญญูเลิกใช้ยาเสพติดได้ จากมุมมองเช่นนี้ เขาและแม่จึงเลือกแสดงออกด้วยกลวิธี “การตัดขาดจากสภาพแวดล้อมในสลัม” โดยการปิดตายบ้านหลังเดิม ที่แม่จะเป็นบ้านที่พ่อสร้างขึ้นมาด้วยหยาดเหงื่อและแรงกาย และเป็นบ้านหลังแรกที่พ่อแม่ลงหลักปักฐานชีวิตครอบครัว หากแต่บ้านหลังนี้ ได้ถูกเขาสร้าง ความหมายใหม่จนกลายเป็นพื้นที่ใช้ยาเสพติด จนกลายเป็นประวัติศาสตร์ชีวิตที่แม่และเขาอยากหลบเลือนออกไปจากชีวิต ฉะนั้น ผมกตัญญูและแม่จึงออกตระเวนหาบ้านหลังใหม่อีกครั้ง บ้านที่สองแม่ลูกเชื่อว่าเป็นพื้นที่เชื่อมร้อยความรักและความผูกพันระหว่างแม่ลูก และเป็นบ้านที่ดำรงอยู่ใน “ชุมชนสีขาว” อันเป็นชุมชนที่ปลอดจากยาเสพติด ดังคำบอกเล่าของผมกตัญญูที่กล่าวว่า

“ที่ผมเลิกได้เพราะแม่ตัดสินใจขายบ้านหลังนั้น แม่บอกว่าอยากให้เราเลิกก็เพราะไม่อยากให้เพื่อนมามั่วสุมกันที่บ้าน มาสูบกัญชาที่บ้านอีก เดี่ยวแม่จะขายบ้านหลังนี้ แล้วเราไปอยู่ที่อื่นกัน เคঁาบอกว่าไม่อยากให้อยู่กับเพื่อนที่นี่ ก็เลยพาย้ายไป ผมก็รู้สึกเสียใจนะ บ้านหลังนั้นพ่อผมเก็บเงินมาซื้อไว้ให้ เป็นสมบัติชิ้นเดียว แต่เพราะผมทำให้ต้องขายทิ้ง แล้วต้องหนีไปอยู่ที่อื่น ผมยังแอบเห็นแม่ร้องไห้เลยที่ต้องขายบ้านหลังนี้ มันรู้สึกผิดนะ ผมมันเป็นต้นเหตุของทุกอย่าง”

ภายหลังจากย้ายไปอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่แล้ว แม่และผมกตัญญูได้หันหน้าเข้าหากันมากขึ้น โดยแม่ได้ทำการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของตนเอง โดยการเว้นวรรคจากการทำงาน

และหันกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับเขาเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่คมกฤตเอง ก็ไม่อยากจะให้แม่ผิดหวังและเสียใจอีก เขาจึงพยายามปรับเปลี่ยนตนเองให้กลับมาเป็น “ลูกที่ดี” ของแม่ เมื่อทั้งสองฝ่ายสามารถปรับแนวทางการปฏิบัติเข้าหากันแล้ว แม่และคมกฤตได้ “จูงมือกัน” ก้าวเดินเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อยุติการใช้ยาเสพติด โดยเริ่มจากการสืบค้นข้อมูลสถานที่สำหรับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พร้อมทั้ง โทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบำบัดรักษา และเดินทางไปรักษาในสถานที่แห่งนั้น จากนั้นในแต่ละเดือนแม่และคมกฤตได้เดินทางไปพบแพทย์ เพื่อขอรับคำแนะนำ ตรวจสุขภาพปริมาณยาเสพติดในร่างกาย และรับยามาทานที่บ้าน จึงทำให้ในแต่ละวันแม่จะเป็นผู้คอยเตือนให้ทานยา หมั่นสอบถามอาการของเขา ร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน อาทิ เดินออกกำลังกาย ทำงานบ้าน นอกจากนี้ แม่ได้หาอาสาสมัครที่มีสรรพคุณในการทำลายล้างสารพิษจากยาเสพติด มาให้คมกฤตทานควบคู่ไปกับยาปฏิชีวนะ จนทำให้อาการของเขาดีขึ้นตามลำดับ ทำดีที่สุด คมกฤตสามารถเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ

การรู้ซึ่งถึงความรักของเมียและลูก

ในการเลิกยาเสพติดของเจ้าของประสบการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับพ่อและแม่น้อย หรือเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ย่อมทำให้เกิดผลพวงที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าวมีพลังไม่มากพอ ที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ จนนำไปสู่ความคิด ความรู้สึก และการมองเห็นความรักของพ่อแม่ที่มีต่อพวกเขา จึงทำให้ไม่สามารถจุดประกายความคิดให้เจ้าของประสบการณ์ยุติการใช้ยาเสพติดได้ แต่ทว่าในวันที่เจ้าของประสบการณ์เช่นศักดิ์ชายได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้หญิงที่ตนเองรัก สร้างครอบครัวด้วยกัน และอยู่กินกันฉันผัวเมีย เมียของเขาได้ให้การดูแล เอาใจใส่ศักดิ์ชายและลูกเป็นอย่างดี ทั้งทำงานบ้าน และเลี้ยงดูลูกเพียงลำพัง อีกทั้งไม่เคยแสดงออกให้เห็นว่ารังเกียจที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสามีขี้ยา สามีที่สร้างความเดือดร้อน ความทุกข์ทรมานใจให้กับเมียและลูกอย่างต่อเนื่อง ทว่าส่วนลึกในความคิด และความรู้สึกของเมียมีความต้องการให้สามีซึ่งเป็นพ่อของลูกปรับเปลี่ยนตนเองกลับมาเป็นพ่อที่ดี ซึ่งสิ่งนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาผ่านการสื่อสารระหว่างเขากับเมียอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งในวันหนึ่ง ได้เกิดภาพเหตุการณ์ที่ฝังในความทรงจำของเขาเป็นอันมาก นั่นคือ ภาพของเมียที่เดินเข้ามาในบ้าน และเผชิญหน้ากับเขา ในระหว่างที่กำลังใช้ยาบ้า วินาทีนั้นเมียได้รีบเดินหันหลังกลับไป พร้อมทั้งร้องไห้ด้วยความเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากนั้นเมียได้เดินเข้ามาหาศักดิ์ชาย ใช้คำพูดสื่อสารออกมาในเชิงขออภัยวิงวอนให้เขาเลิกใช้ยาเสพติดแล้วซ้ำอีก จากนั้นเสียงและการแสดงออกของเมียทำให้ศักดิ์ชายเกิดความคิด ความรู้สึกเสียใจที่ทำให้เมียผิดหวังในการกระทำของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“แฟนบอกว่าเลิกยาได้ไหม ไปใช้ชีวิตให้เหมือนเดิม พูดไปร้องไห้ไป ผมก็ใจแข็ง เพื่อที่จะไม่ร้อง แต่สงสารแฟนมากเลย เสียใจที่ทำให้เค้าเสียใจตลอด ผมก็บอกว่าจะเดี๋ยวจะเลิกแล้ว ไม่เอาแล้ว”

ภาพการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศักดิ์ชายกับเมียในวันนั้น ทำให้เขาเกิดการตีความ จนเข้าใจถึงความรักของเมีย อันเป็น “ความรักที่มีแต่ให้” ให้ทุกอย่างกับเขาและลูก แม้กระทั่งรู้ว่าการให้นั้นจะเปิดโอกาสให้สามีออกไปใช้ยาเสพติดนอกบ้านก็ตาม แต่เมียของเขาก็ยินยอมที่จะกระทำ และมองข้ามสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะนั่นคือความสุขของสามีที่ตนเองรัก ทว่าในวันนี้ ศักดิ์ชายผู้เป็นสามีที่ทำให้เมียบอบซ้ำทางจิตใจมาอย่างยาวนาน เกิดความเข้าใจว่าตนเองต้องแสดงออกให้เมียเห็นถึงความรักที่ตนเองมีต่อเมียและลูกบ้าง โดยการยินยอมทำตามคำขอร้องของเมีย ในการปรับเปลี่ยนตนเองให้ยุติการใช้ยาเสพติด เพื่อจะได้กลับมาเป็นคนดี คอยดูแล และให้ความรักกับเมียเฉกเช่นที่ตนได้รับจากเมียเสมอมา เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงเกิดความมุ่งมั่นในการแสดงบทบาทของ “สามีผู้กลับใจ” ที่ต้องการปรับเปลี่ยนตนเองจากผู้ใช้ยาเสพติดมาเป็น “พ่อบ้านที่ดี” ที่ทำงานรับจ้างทุกประเภท ทั้งรับเหมาตัดหญ้า แจกใบปลิว เพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว จากนั้นภายหลังจากเลิกงานจะให้เวลากับครอบครัว ทั้งช่วยเลี้ยงดูลูก และซ่อมแซมเครื่องใช้ที่ชำรุดในครอบครัว แต่ทว่า ด้วยร่างกายของพวกเขายังคงมีสารเสพติดเจือปนอยู่ เป็นผลทำให้ศักดิ์ชายต้องเผชิญกับอาการ “อยากยา” จนทำให้เกิดอาการหงุดหงิด โกรธง่าย และกระวนกระวายใจ แต่เขาจะต้องเตือนสติตนเอง ให้ปกปิดอาการเหล่านั้นไว้ให้มีมิติให้เมียและลูกรับรู้ และไม่ให้เกิดการกระทำออกมาทำร้ายร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว แต่ในวันที่ศักดิ์ชายมีอาการดังกล่าวมากขึ้น จนยากที่จะเก็บกดอาการเหล่านั้นไว้ได้ เขาจึงเลือกใช้กลวิธี แสดงความอ่อนแอที่อยู่ภายในออกมา ผ่านการพูดคุยกับเมีย เพื่อระบายความรู้สึก ความเครียด และความทุกข์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเมียของเขาก็คอยให้กำลังใจ และพยายามสนทนาให้เขาคิดถึงภาพอนาคตที่ดีของครอบครัวและลูก พร้อมทั้งนำภาพเหล่านั้นมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจตนเองให้มีความเข้มแข็งในการต่อสู้กับความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้น จนเมื่อเวลาผ่านไป ทำให้เขาคลายความรู้สึกอยากยาเสพติดไปได้

นอกจากนี้ เมียของศักดิ์ชายได้เข้ามาช่วยเหลือเขา ทำการกีดกัน และตัดขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขากับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด โดยใช้กลวิธี “การตำหนิ” เพื่อนที่ใช้ยาเสพติดที่เดินทางมาหาศักดิ์ชายที่บ้าน และชักชวนเขาออกไปนอกบ้าน พร้อมทั้งแสดงความไม่พอใจกับการกระทำดังกล่าว เพื่อให้เพื่อนของศักดิ์ชายรับรู้และเข้าใจอย่างชัดเจนว่า ไม่ต้องการให้มายุ่งเกี่ยวกับครอบครัวเขามากนัก ดังคำบอกเล่าตอนหนึ่งที่ว่า

“ตอนผมกำลังเลิกยา เมียผมคอยช่วยเหลือผมตลอดนะ มีอยู่วันหนึ่ง ผมไม่อยู่บ้านเนี่ยะ แล้วเพื่อนไปหาที่บ้าน ชวนไปข้างนอก เมียก็บอกว่าไม่อยู่ มึงอย่ามาชวนผัวกูแล้วนะ มันอยู่แบบนี้คืออยู่แล้ว อย่าชวนมันไปเสียเลย พอผมกลับมาถึงบ้าน เมียก็เล่าให้ฟัง ว่าเพื่อนมาหาผมก็ไม่ได้โกรธเมียนะ ดีเสียอีก”

เมื่อศักดิ์ชายได้รับการช่วยเหลือจากเมียอย่างต่อเนื่อง และภาพของลูกเป็นเสมือนสายน้ำที่คอยหล่อเลี้ยงจิตใจให้เขารู้สึกผ่อนคลาย และมีสิ่งยึดเหนี่ยวในการปลดปล่อยตนเองให้ออกจากโลกของยาเสพติด แม้ว่าเส้นทางชีวิตในทุกย่างก้าว ต้องเดินอยู่ท่ามกลางตราประทับทางสังคม แต่สายใยความสัมพันธ์ระหว่างสามี เมีย และลูก ได้ถูกนำมาเป็นพลังที่คอยเติมเต็มในยามท้อแท้ จนกลายเป็นเกราะป้องกันเจ้าของประสบการณ์ ให้สามารถต้านแรงเสียดทานของสังคม อีกทั้ง ลูกขึ้นมาสร้างสรรค์โลกทางสังคมใบใหม่ที่ไร้ซึ่งยาเสพติดได้

ในขณะที่วัชระ โตน และบังเลาะห์ พวกเขาล้วนมีครอบครัวแล้วเช่นเดียวกับศักดิ์ชาย ทว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับเมียได้มีความเข้มข้นมากพอ จนสามารถทำให้พวกเขาทั้งสามออกจากโลกของยาเสพติดได้ หากแต่เมื่อเวลาผ่านไป เมียได้เกิดการตั้งครรภ์และคลอดบุตรในวันที่สมาชิกใหม่ลืมตาขึ้นมาบนโลกใบนี้ การปฏิสัมพันธ์กับลูก ทั้งการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และการมองเห็นรอยยิ้มของลูก รวมถึงการกระทำของลูกที่เข้ามาใกล้ชิดสนิทสนม ได้กลายเป็นภาพจำที่ทำให้พวกเขาอยากมีชีวิตเพื่อดูแลลูก อยากให้ลูกมีชีวิตที่ดี ไม่ต้องเผชิญกับเรื่องราวเลวร้าย และเสียใจกับการกระทำของพวกเขา ดังคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ที่กล่าวว่า

“ถ้าไม่สงสารลูกผมไม่คิดจะเลิกหรอก ตอนมีลูกแรกๆ ก็ไม่ได้คิดเลิกนะ แต่พออยู่ไปเรื่อยๆ เห็นลูกโตขึ้น ก็เริ่มคิดนะ ผมก็มีครอบครัวแล้ว สงสารลูก พ่อแม่ก็แก่เรื่อยๆ ไม่อยากขอเงินพ่อแม่ อยากมีตั้งค์เก็บ แม้ว่าเราจะทั้งเซพ ทั้งชายยากก็ไม่เคยมีตั้งค์เก็บตั้งค์พก ต้องขอพ่อแม่ตลอด ได้ตั้งค์มาเก็บไว้ให้ลูกใช้ ที่เหลือเก็บไว้เสพยา ก่อนมีลูก ได้ตั้งค์มาก็ไปเที่ยวทุกวัน แต่พอมีลูกก็เลิกเที่ยวเก็บตั้งค์ไว้ให้ลูก เลิกกินเหล้า เหล้าเลิกมานานแล้ว ตั้งแต่ลูกเกิดวันแรกผมก็เลิกเลย จะกินเฉพาะช่วงสังสรรค์ พอรู้เท่านั้นเอง ไม่มีกินยันเช้าเหมือนเมื่อก่อน”

จากเรื่องราวเหล่านี้ ได้ทำให้พวกเขาเกิดการตีความ จนเกิดความเข้าใจถึงความรักระหว่างพ่อกับลูก ที่นำไปสู่การปลูก “จิตวิญญาณของความเป็นพ่อ” ให้ก่อเกิดขึ้นในความคิด ความรู้สึกของเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ พร้อมก่อเกิดเป็นแรงผลักดันภายในตนเอง ที่ต้องการแสดงตัวตนในฐานะ “พ่อที่ดี” พ่อที่สามารถสร้างครอบครัวที่อบอุ่น ครอบครัวแห่งความรัก และครอบครัวที่ปลอดยาเสพติด อีกทั้ง เป็นตัวแบบของพ่อที่ดีของลูก พ่อที่อบรมเลี้ยงดูลูก พ่อที่ทำให้ลูกภาคภูมิใจ และพ่อที่คนในสังคมให้การยอมรับ

นอกจากนี้ วัชระได้นำพาจิตวิญญาณความเป็นพ่อที่ถูกสร้างขึ้นนี้ ไปใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับตนเอง เพื่อต่อรองกับความคิด ความรู้สึกของตนเองให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ใช่กัญชา และหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่ใช้กัญชา ทั้งนี้เพื่อมิให้ลูกเห็นภาพ และรับรู้ถึงการกระทำในโลกของยาเสพติด อันจะทำให้ลูกมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อตนเอง แต่ทว่า ในการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกนั้น กลับถูกทำลายด้วยอาการอยากยา จนทำให้เข่างวงนอน และหงุดหงิดง่าย อันทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขากับลูก เกิดการใช้วาจาและการกระทำที่รุนแรง เป็นผลทำให้ลูกเกิดความหวาดกลัว ไม่เข้าใกล้ และหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับเขา จากเหตุการณ์เหล่านี้ ได้ทำให้วัชระทำการตีความ จนนำไปสู่การให้ความหมายตนเองว่า เป็นคนไร้ค่า ไร้ความหมาย ไม่มีใครต้องการ และเกิดความคิดอยากฆ่าตัวตายเพื่อให้หลุดพ้นจากเหตุการณ์เช่นนี้ แต่ทว่า เมื่อเขาได้ยินเสียงลูกร้องให้ วัชระได้กลับมาตั้งคำถามกับการกระทำของตนเอง จนเกิดความคิดว่าจะต้องอดทน เตือนสติตนเองไม่ให้กลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ พร้อมทั้งพยายามแสวงหาทรัพยากรบุคคลให้เข้ามาช่วยเหลือตนเองในการเลี้ยงดูลูก จนนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับแม่ของเมีย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูกของตนเองในระหว่างที่เขาเลิกยาเสพติด เพื่อมิให้ลูกพบเห็นและเผชิญกับเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งนับเป็นการโชคคดียิ่งนัก บุคคลดังกล่าวได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง จนเมื่อเวลาผ่านไป วัชระเริ่มปรับเปลี่ยนตนเองและฟื้นคืนมามีชีวิตที่ดีขึ้น ชีวิตที่ไม่ต้องใช้ยาเสพติด ชีวิตที่มีความพร้อมในการปกป้องดูแล ให้ความช่วยเหลือลูก ไม่ทำให้ลูกเสียใจ และเป็นตัวแบบของพ่อที่ดีของลูก พ่อที่ไม่ใช้ยาเสพติดตามที่คนในสังคมคาดหวัง พร้อมทั้ง กลับมาใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้อย่างปกติสุขโดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติด

กระบวนการสร้างศรัทธาในศาสนา

สำหรับกระบวนการสร้างศรัทธาในศาสนาของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด เป็นความเชื่อในสิ่งดีงามของพุทธศาสนา จนวัยรุ่นเหล่านี้ได้นำมาใช้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ใช้เป็นแนวปฏิบัติ ในช่วงชีวิตที่อยู่ภายใต้ร่มเงาของศาสนา และนำมาใช้ในการควบคุมตนเองไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จึงสามารถก้าวข้ามความทุกข์ยากจากยาเสพติดและยุติการใช้ยาเสพติดได้

ภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าของทองน้อยที่บอกเล่าว่า ในแต่ละวัน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขากับพ่อ เต็มไปด้วยการใช้ความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับเจ้าของประสบการณ์ท่านอื่น ทั้งการดูดำด้วยน้ำเสียงโกรธเกรี้ยว การใช้กำลังทำร้ายกัน และการแสดงท่าทางห่างเหิน เหตุการณ์เหล่านี้ ล้วนเป็นเรื่องราวสำคัญที่ทำลายความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน จนทำให้เขาตีความและเข้าใจว่าพ่อเป็นบุคคลหนึ่งที่มีผลกับชีวิต

เขา ให้เผชิญหน้ากับความรุนแรง และอันตรายมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทองน้อยจึงเลือกที่จะสื่อสารกับพ่อเฉพาะในช่วงเวลาที่จำเป็นเท่านั้น และใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเพื่อน ใช้ยาเสพติด จนทำให้ชีวิตของเขาติดอยู่ในวังวนเช่นนี้มาอย่างยาวนาน จนผ่านเรื่องราวยากลำบากจากการใช้ยาเสพติดซ้ำแล้วซ้ำอีก ทั้งบดทวงโทษทางสังคมและทางกฎหมาย เป็นผลทำให้เขาต้องเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำเพื่อกำกับ ควบคุม และจงจำการใช้ชีวิตอย่างเข้มงวดมาแล้วหลายครั้ง แต่ทว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขากับบุคคลในพื้นที่ดังกล่าว ไม่สามารถสอนบทเรียนการใช้ชีวิตให้กับทองน้อยจนทำให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ความเข้าใจ และตระหนักถึงชีวิตที่ยากลำบากจากการใช้ยาเสพติดได้

แต่ทว่า เมื่อเขาได้กลับมาใช้ชีวิตในบ้านและปฏิสัมพันธ์กับแม่อย่างต่อเนื่อง ภาพของแม่ที่คอยปกป้องเขาในวันที่ทะเลาะกับพ่อ โดยการใช้อำนาจมาเป็นกำแพงขวางกั้นระหว่างทองน้อยกับพ่อ จนทำให้แม่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์เหล่านี้หลายต่อหลายครั้ง และภาพของแม่ที่หยิบยื่นเงินจากการทำงานด้วยความเหนื่อยยากให้เขา เพื่อไปซื้อยาเสพติด ล้วนทำให้ทองน้อยเกิดการตีความ จนเข้าใจถึงความรักของแม่ที่ไม่เคยรังเกียจลูกชายที่ติดยาเสพติด และสามารถให้ทุกสรรพสิ่งแก่ลูกเพื่อให้ลูกมีความสุข แม้ว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่คนในสังคมมองว่าผิด ไม่พึงกระทำ แต่แม่ของเขาสามารถก้าวข้ามมุมมองเหล่านี้ พร้อมทั้งฉีกทุกกฎระเบียบของสังคม โดยไม่แยแสถึงผลร้ายที่จะตามมาในชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น แม่ได้พยายามทุกวิถีทางในการแสวงหาหนทางช่วยเหลือทองน้อย จนกระทั่งเมื่อชีวิตของเขาได้เดินทางมาถึงช่วงเวลาของการบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ “แม่ผู้ฝึกฝนในศาสนาพุทธ” และมีความศรัทธา ยึดมั่นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งผนวกรวมเข้ากับความเชื่อที่ว่า การบวชของลูกชายจะทำให้ตนเองและครอบครัวได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ แม่จึงได้พูดคุยกับทองน้อยและขอรับรองให้เขาทำการอุปสมบทให้พ่อแม่ และให้นำหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนามาใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมถึงควบคุมตนเองให้ก้าวเดินออกจากโลกของยาเสพติด ในเวลานั้น ภาพใบหน้าของแม่ที่เต็มไปด้วยความอ่อนล้า ความกังวล และดวงตาเจ็บป็นไปด้วยน้ำตา แต่ภายในแววตาแฝงไปด้วยความปรารถนาดี และความหวัง ที่ต้องการให้ลูกปรับเปลี่ยนตนเองใหม่ จากภาพเหล่านี้ ได้ทำให้ทองน้อยเกิดการตีความ จนเข้าใจว่า ตนเองจะต้องแสดงบทบาทของ “ลูกกตัญญู” โดยการเข้าสู่พิธีกรรมของการบวชเพื่อทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ แม้ว่าจะในบางครั้ง ยังเกิดความคิด ความรู้สึกที่ขัดแย้งกับการกระทำดังกล่าว แต่ทว่าได้สื่อสารกับตนเองว่าจะต้องกระทำสิ่งดี ๆ เพื่อให้แม่ภูมิใจในการกระทำของตนเองสักครั้ง ดังคำบอกเล่าของทองน้อยที่กล่าวว่า

“เลิกได้ตอนบวชพระ แม่เข้ามาคุยด้วย บอกว่าอยากให้เราบวช จะได้เกาะชายผ้าเหลืองเข้าไปอยู่ในนั้นจะได้เลิกยาได้ แต่ก่อนบวชก็ยังไม่เลิกนะ เพื่อนยังมาถามเลยว่าเลิกหรือยัง เสพปะเนี่ยะ แล้วก็ชวนไปดูดยา ผมก็บอกว่าไม่เสพ กำลังจะบวชให้ที่บ้าน แต่ตอนใกล้จะถึงวันบวชก็รู้สึกว่าจะไม่อยากเป็นพระแล้ว ต้องอยู่แค่ในวัด ไม่อิสระ แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ ไปรับปากแม่ไว้แล้วว่าจะบวช ก็ต้องทำ”

เมื่อเป็นเช่นนี้ แม่จึงกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่ทำให้ทองน้อยก้าวเข้าสู่ร่มเงาของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเสมือนโลกใบใหม่ที่ตัดขาดจากสภาพแวดล้อม และผู้คนกลุ่มเดิม อีกทั้ง มีแนวทางการใช้ชีวิต การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง และกฎระเบียบที่แตกต่างไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทองน้อยกับระเบียบวินัยแห่งสงฆ์ ที่กำหนดแนวทางปฏิบัติ การใช้ชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งในส่วนของกายการแต่งกาย และกิจวัตรประจำวันที่พระสงฆ์ทุกคนพึงปฏิบัติ จนทำให้เขาทำการตีความ และเกิดความเข้าใจว่าจะต้องแสดงออกให้บุคคลอื่นเห็นยอมรับตนเองในฐานะ “พระสงฆ์ที่ดี” ที่ต้องการเดินตามรอยวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ภาพลักษณ์ของผู้ใช้ยาเสพติดดลเปลี่ยนไปจากความทรงจำของผู้คนรอบข้าง จากความคิดเช่นนี้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับเปลี่ยนตนเอง ที่เริ่มจากการกำกับ ควบคุมตนเองให้ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์เครื่องแต่งกายของตนเอง จากการสวมใส่เสื้อกางเกงไปเป็นเครื่องนุ่งห่มแบบพระสงฆ์ พร้อมทั้งทำการเรียนรู้ ฝึกฝนการแต่งกายให้เกิดความชำนาญ เหมาะสมกับกาลเทศะ และถูกต้องตามที่พระวินัยกำหนด ตลอดจน เรียนรู้แนวทางการทำกิจวัตรปฏิบัติประจำวันของพระสงฆ์ รวมถึงควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามตารางเวลาที่ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด โดยในตอนเช้าต้องตื่นนอนตั้งแต่เวลา 04.30 น. จากนั้นทำกิจวัตรส่วนตัว กระทั่งเวลา 05.00 – 07.30 น. ทองน้อยออกเดินบิณฑบาต และเดินทางกลับวัด ประมาณ 07.31 น. เพื่อเก็บอาหารคาว หวานที่ญาติโยมใส่บาตรก่อนฉันท์อาหารเช้า เมื่อถึงเวลา 08.00 น. จะไปทำวัตรเช้าในโบสถ์ พร้อมกับพระสงฆ์ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา แต่ทว่าวันใดมีศึกษาเล่าเรียนทางธรรม ทั้งการเรียนบาลีและนักธรรมจะมีสามารถไปทำวัตรเช้าที่โบสถ์ได้ เนื่องจากต้องเข้าเรียนในเวลา 08.31 - 16.00 น. หลังจากเรียนเสร็จจะไปกวาดลานวัด และทำกิจวัตรส่วนตัว จนกระทั่งถึงเวลา 19.00 – 20.00 น. ทำวัตรเย็น จากนั้นกลับไปพักผ่อนที่กุฏิของตนเอง

เมื่อมีเวลาว่างจากกิจกรรมประจำวันดังกล่าว ทองน้อยจะควบคุมตนเองให้เข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ และช่วยเหลืองานภายในวัด เช่น จัดสถานที่เพื่อประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และรับกิจนิมนต์จากภายนอก เป็นต้น ผลพวงจากการปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่างเคร่งครัด ทำให้ทองน้อยได้รับคำชื่นชม ได้รับความไว้วางใจจากพระสงฆ์ในวัดให้รับผิดชอบงานสำคัญ ๆ

ของวัด จนทำให้เขาเข้าใจว่าตนเองสามารถสร้างประโยชน์ให้กับบุคคลอื่นได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ซึ่งภาพเช่นนี้ทงน้อยไม่เคยสัมผัส และไม่เคยเข้าใจในช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้น ภาพความดีงามดังกล่าวได้กระจ่างชัดเจนมากขึ้น ในวันที่ทงน้อยสามารถสอบผ่านนักธรรมโท จนได้รับการยกย่อง รับรางวัลในวันออกพรรษาท่ามกลางญาติโยมจำนวนมาก สิ่งนี้ได้สร้างความภาคภูมิใจ ความดีใจให้กับตนเอง รวมถึงพ่อแม่และครูญาติ จนทำให้บุคคลเหล่านี้ได้ให้การยอมรับว่าเขาจะสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้กลายเป็นพระสงฆ์ที่เลิกยาเสพติดได้แน่นอน

นอกจากนี้ การใช้ชีวิตร่วมกับพระสงฆ์ในวัด ซึ่งทุกคนล้วนเป็นกัลยาณมิตร ที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด และใช้ชีวิตร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนทำให้ทงน้อยเกิดการตีความ และเข้าใจว่าชีวิตที่ได้อยู่ร่วมกับ “มิตรแท้” ที่ไม่ได้ฉาบทาด้วยยาเสพติดย่อมเป็นชีวิตที่มีความสุข และสามารถปลดปล่อยความทุกข์ที่ดำรงอยู่ในจิตใจได้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติดแต่อย่างใด ซึ่งภาพความสุขเช่นนี้ยิ่งตอกย้ำให้มีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อทงน้อยปฏิสัมพันธ์กับแม่ ทั้งในช่วงเวลาของการใส่บาตรยามเช้า และในวันที่แม่ไปทำบุญที่วัด ลักษณะหน้าตา ท่าทางและการสนทนาที่แสดงออกมา เต็มไปด้วยความสุขที่ฉายภาพออกมาทางรอยยิ้ม และแววตาที่มีความภาคภูมิใจในการกระทำของเขา ยิ่งทำให้ทงน้อยมีความสุขกับการใช้ชีวิตที่ปลอดจากยาเสพติดมากยิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทงน้อยกับหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ยังมีส่วนสำคัญในการขัดเกลาจิตใจของเขาให้เกิดความอ่อนโยน อีกทั้งสามารถช่วยควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของเขาเมื่อต้องเผชิญกับอาการ “อยากยา” จนทำให้ทงน้อยมีอารมณ์หงุดหงิด กระวนกระวาย และปวดท้อง หากแต่เขาได้ใช้หลักธรรมคำสอนเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ จนสามารถปกปิดซ่อนเร้นอาการเหล่านี้ไว้ภายใน พร้อมทั้ง ทำการแสดงตัวตนในฐานะ “ผู้สำรวจ” ออกมาหลบเกลื่อน โดยการใช้วาจา และแสดงกิริยาอาการสุภาพและเป็นปกติมากที่สุด แต่ทว่า ในช่วงเวลาใด อาการเหล่านี้รุนแรงมากขึ้น เขาจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และแสดงออกโดยการ “แยกตัวเองออกจากสังคม” เข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่ส่วนตัวที่มิดชิด เพื่อทำการเยียวยาตนเอง โดยที่ปราศจากผู้อื่นเข้ามาพบเห็น ซึ่งกลวิธีที่เขานำมาใช้มีทั้ง การใช้น้ำสะอาดขโลมตามร่างกายให้เกิดความสดชื่น จนอาการเหล่านี้ค่อย ๆ หายไป อีกทั้ง ได้ใช้กลวิธี “การนั่งสมาธิ” หรือทำกิจวัตรของสงฆ์ให้เข้มข้นมากขึ้น เพื่อให้ร่างกายหลงลืมอาการ “อยากยา” และมีจิตใจที่สงบมากขึ้น ดังคำบอกเล่าของทงน้อยที่ถ่ายทอดออกมาว่า

“ไปบวชก็ไม่ได้ใช้ยาบ้า ไม่ได้ใช้มันก็มีหงุดหงิด อยากนะ แต่อยู่วัดมีอะไรทำหลายอย่าง มันทำให้เราไม่ได้คิดอะไร แล้วตอนนั้นก็ยังไม่รู้จักใครก็เลยไม่กล้า ถ้าอยากก็นั่ง

สมาธิ ทำกิจของสงฆ์ ก็จะลืมเรื่องทางโลกไปเลย คืออยู่แต่ในวัด ไม่ต้องออกไปเจอกับผู้คน อยู่กับพระรุ่นพี่คอยให้คำแนะนำ หลวงพ่อก็บอกว่าให้ช่วยๆ กัน ได้เวลาบ่ายสองก็กวาดลานวัด มีอะไรก็ช่วยกันทำ”

เมื่อทองน้อยยึดถือแนวทางปฏิบัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด จึงทำให้เขาเกิดความศรัทธาในศาสนามากขึ้น พร้อมทั้ง ยึดมั่นในการเดินตามรอยพุทธศาสนา โดยการนำมาใช้กล่อมเกลาคิดใจปรับเปลี่ยนความคิด ควบคุมการกระทำของตนเองให้เลือกกระทำในสิ่งที่ดีงาม และหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเสพติดซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดไปจากหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา จนทองน้อยสามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองไปสู่การยุติการใช้จ่ายเสพติดได้สำเร็จ แต่ทว่า เรื่องราวเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับผู้ใช้จ่ายเสพติดทุกคนที่เข้าสู่ร่มเงาของศาสนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์กับบุคคลแวดล้อมที่จะมีส่วนสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ ความตระหนักรู้ จนก่อเกิดเป็นความศรัทธาในศาสนาและพร้อมจะนำหลักคำสอนมาใช้ในการขัดเกลาคิดใจไปสู่การเลิกใช้จ่ายเสพติด ซึ่งภาพเช่นนี้ได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องราวชีวิตของพินัยที่ได้ผ่านพิธีกรรมการบวช จนกลายเป็นพระสงฆ์ในร่มเงาของศาสนาเช่นเดียวกัน แต่การสัมผัสกับพระธรรมวินัย การทำตามแนวทางปฏิสัมพันธ์ของพระสงฆ์ และการสื่อสารพระสงฆ์ ไม่มีความเข้มข้นมากพอที่จะกล่อมเกลาคิดใจ และปรับเปลี่ยนการกระทำของเขาให้เกิดการยึดมั่น มีความศรัทธาในศาสนาได้ ทั้งนี้เนื่องจาก พินัยได้เข้าไปบวชในวัดที่มีพระสงฆ์ใช้จ่ายเสพติด และมีเด็กวัดเป็นผู้จัดหายาเสพติดมาให้พระสงฆ์ในวัด รวมถึงมีแหล่งขายยาเสพติดอยู่ติดกับวัด ประกอบกับ พินัยมิได้ศึกษาทางธรรมเช่นเดียวกับทองน้อยจึงทำให้กิจวัตรประจำวันของเขาเป็นการปฏิบัติตามกิจของสงฆ์ที่มีได้เคร่งครัดมากเกินไป เป็นผลทำให้พินัยมีเวลาในการพูดคุยกับพระสงฆ์ในวัด และเกิดความสนิทสนมกับพระสงฆ์กลุ่มนี้ จึงเกิดการรวมกลุ่มกับใช้จ่ายเสพติดภายในวัด โดยใช้กุฏิวัดที่อยู่ในพื้นที่มืดซิด ห่างจากกุฏิเจ้าอาวาสและพระสงฆ์รูปอื่นเป็นพื้นที่ใช้จ่ายเสพติด เมื่อใช้จ่ายเสพติดบ่อยขึ้นจึงทำให้เกิดความห่างเหินจากการปฏิบัติกิจของพระสงฆ์ เป็นผลทำให้เขาไม่เกิดความศรัทธาในศาสนาและไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเลิกใช้จ่ายเสพติดได้ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเจ้าอาวาสรับรู้การกระทำดังกล่าวของเขา จึงได้พูดคุยกับพินัยให้ลาสิกขาออกจากความเป็นพระสงฆ์ เพื่อมิให้พระพุทธศาสนาเกิดความมัวหมอง ซึ่งเขามีความเข้าใจว่าตนเองเป็นพระสงฆ์ไม่ดี และทำให้ศาสนาเสื่อมเสีย จึงเลือกที่จะออกจากร่มเงาของศาสนาเพื่อมาเป็นวัยรุ่นเล่นมั่วใช้จ่ายเสพติดเช่นเดิม

กระบวนการสร้างความรู้และทักษะในหน่วยงานบำบัดยาเสพติด

การยุติการใช้ยาเสพติดของเจ้าของวัยรุ่นสลัมเหล่านี้ ที่ต้องพูดคุยและเผชิญหน้ากับยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ย่อมต้องใช้ความเข้มแข็งทางใจในการต่อสู้กับเรื่องราวเหล่านี้มากกว่าวัยรุ่นในบริบทอื่น ๆ หลายเท่า จึงไม่แปลกอะไรที่วัยรุ่นสลัมบางท่านไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้โดยง่าย แต่ทว่าผลพวงจากการพูดคุยกับบุคคลรอบข้าง อาทิ แม่ ภรรยา และสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ได้ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดความเข้าใจและมองเห็นโอกาสที่สังคมหยิบยื่นให้ รวมถึงยินยอมเข้าสู่พื้นที่ของการบำบัดยาเสพติด เพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือหนุนเสริมให้พวกเขามีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้นในการต่อสู้กับยาเสพติด จนเกิดการปรับเปลี่ยน และพัฒนาตัวเองให้รอดพ้นจากอันตรายของยาเสพติดได้ ซึ่งภาพเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดให้เห็นอย่างชัดเจนจากคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์ ที่มีแม่เป็นบุคคลนัยสำคัญที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับเขา บอกเล่าเรื่องราวของคนในชุมชนที่เคยเข้ารับการบำบัดในสถานบำบัดยาเสพติดจนเลิกยาเสพติดได้ และกลับมาใช้ชีวิตกับครอบครัวตามปกติ สิ่งนี้ทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า ความรู้ทางการแพทย์ในโรงพยาบาล และการฝึกฝนทักษะการใช้ชีวิตในสถานบำบัดยาเสพติด ย่อมเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้สามารถเลิกยาเสพติด และกลับมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับแม่ได้อย่างมีความสุข

ความรู้ของศาสตร์ทางการแพทย์ในการยุติยาเสพติด

พื้นที่โรงพยาบาลบำบัดรักษายาเสพติด นับได้ว่าเป็นพื้นที่เฉพาะแห่งหนึ่งซึ่งเจ้าของประสบการณ์รับรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง และการพบเห็นด้วยตนเอง จนทำให้เกิดความคิด ความเข้าใจว่าพื้นที่แห่งนี้สามารถทำการฟื้นฟูตนเองให้หายขาดจากยาเสพติดได้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้ด้านศาสตร์ทางการแพทย์ในการบำบัด รักษา ยาเสพติด เป็นผู้มีอำนาจและทำการวินิจฉัยผู้ใช้ยาเสพติดว่ามีอาการเจ็บป่วย พร้อมทั้ง ทำการตีป้ายชื่อ “ผู้ป่วย” ที่จะต้องเข้าสู่แนวทางการรักษาตามที่ศาสตร์ทางการแพทย์กำหนด เพื่อให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้หายขาดจากโรค เมื่อพวกเขามีความรู้ และเชื่อมั่นว่าคำวินิจฉัยดังกล่าวว่าเป็นความจริง จึงยินยอมเข้าสู่กระบวนการรักษาอย่างง่าย ในฐานะผู้ป่วยนอกที่ไม่ต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล เฉกเช่นเรื่องราวของคมกฤตที่ใช้กัญชาเพียงอย่างเดียว ในปริมาณไม่มาก ใช้ยาเสพติดในระยะเวลาไม่ยาวนานมาก จึงทำให้เขาไม่มีอาการทางจิตร่วมด้วย แต่ทว่า ด้วยแม่อยากให้คมกฤตเลิกใช้ยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาดและไม่กลับมาเสพยาอีก จึงขอร้องให้เข้าไปบำบัดรักษายาเสพติดที่โรงพยาบาล และคมกฤตได้ตัดสินใจเข้ารับการบำบัดรักษาตามคำขอร้องของแม่อย่างง่าย

ภาพปรากฏเช่นนี้ ได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนขึ้นในวันที่คมกฤตและแม่เดินทางไปโรงพยาบาล และเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคมกฤตกับพยาบาล ซึ่งพยาบาลได้แนะนำให้คมก

ฤตเดินเข้าสู่ลู่วิ่งในการบำบัดรักษา ที่ได้ติดป้ายกำกับไว้อย่างชัดเจน โดยเริ่มต้นจากขั้นตอนการกรอกประวัติของตนเองโดยละเอียด ทั้งข้อมูลส่วนตัว การเรียน การทำงาน และประวัติการใช้ยาเสพติด เป็นต้น จากนั้นให้คมกฤตเข้าไปในห้องเพื่อตรวจร่างกาย และนำขวดพลาสติกใบเล็กไปเก็บปัสสาวะของตนเอง เพื่อนำไปตรวจหาสารเสพติดและนำมาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันการเป็นผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งในระหว่างรอผลการตรวจดังกล่าว เขาจะต้องนั่งรอในพื้นที่ที่ถูกจัดวางไว้สำหรับผู้ป่วยเท่านั้น เมื่อผลยืนยันออกมาว่ามีปัสสาวะสีม่วง นั่นหมายความว่า มีสารเสพติดอยู่ในร่างกายและต้องทำการบำบัดรักษาให้ร่างกายปลอดจากสารเหล่านี้ จากการเผชิญกับเรื่องราวเช่นนี้ ได้ทำคมกฤตเกิดความเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบำบัดรักษายาเสพติด ซึ่งมีลำดับขั้นตอนก่อนหลังที่ชัดเจน มีเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย และมีพยาบาลที่คอยให้คำแนะนำ ดูแลเป็นอย่างดี ย่อมเป็นสิ่งสำคัญในการหนุนเสริมให้เขาสามารถต่อสู้กับยาเสพติดได้ พร้อมทั้งเกิดความเชื่อมั่นว่าศาสตร์ทางการแพทย์จะสามารถช่วยเหลือให้เขาสามารถเลิกยาเสพติดได้โดยไม่กลับมาเสพติดซ้ำ

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อคมกฤตได้เข้าไปปฏิสัมพันธ์กับแพทย์ และแพทย์ได้แสดงให้เห็นถึงความสนใจต่ออาการเจ็บป่วยของเขา โดยการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของยาเสพติดที่เสพ วิธีการเสพ ปริมาณการใช้ยาเสพติด และอาการทางร่างกายและจิตใจอันเกิดจากการใช้ยาเสพติดอย่างละเอียด ยิ่งทำให้คมกฤตเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการบำบัดรักษาของศาสตร์ทางการแพทย์มากขึ้น พร้อมทั้งให้ความร่วมมือโดยการตอบข้อซักถามเหล่านี้ด้วยน้ำเสียงสุภาพ และท่าทางอันอ่อนน้อม เพื่อให้แพทย์รับรู้ เข้าใจเรื่องราวการใช้ยาเสพติดของเขาอย่างลุ่มลึก และใช้ความรู้ของศาสตร์ทางการแพทย์มาเป็นแนวทางในการประเมินอาการ วินิจฉัยโรค ก่อนสรุปอาการและแนวทางการบำบัดยาเสพติดลงในแฟ้มประวัติ พร้อมทั้งทำการจ่ายยาสำหรับรักษาอาการติดยาเสพติด และนัดหมายวันเวลาที่ จะพบแพทย์ครั้งต่อไป พร้อมทั้งให้กลับไปบำบัดรักษาอาการที่บ้าน ดังคำบอกเล่าของคมกฤตที่ว่า

“แม่ก็เลยพาไปโรงพยาบาลXXX ไปถึงโรงพยาบาลก็ไปทำประวัติ ตรวจหาสารเสพติด ตรวจฉี่ ตรวจเลือด รอพบหมอ แล้วเข้าไปพบหมอ หมอก็ถามว่าเสพยาอะไร นานแค่ไหน แล้ว อะไรประมาณนี้ ก็ให้ยามากินประมาณเดือนหนึ่ง จากนั้นก็นัดให้มาหาหมออีก ก็ต้องหาหมอเดือนละครั้ง มาทุกครั้งก็ตรวจหาสารทุกครั้ง พอไม่เจอเค้าก็ให้หยุดกิน เพราะกินยามากมันไม่ดี”

แม้ว่าคมกฤตจะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวที่บ้าน การได้รับความรู้จากแพทย์สมัยใหม่และความเชื่อในความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ ได้ทำให้เขาปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์

อย่างเคร่งครัด ทั้งทานยาตอนเช้า เทียง เย็นตามเวลาที่กำหนด ซึ่งการทานยาในช่วงแรก ๆ ได้ทำให้ คมกฤตเกิดอาการอ่อนเพลีย และไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยเขาทำการจัดการกับอาการ ดังกล่าว ด้วยวิธีการนอนหลับพักผ่อนและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในบ้าน เมื่อเขากระทำเช่นนี้ได้ ประมาณ 3 - 4 วัน ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายมากขึ้น จนทำให้เกิดความรู้สึกไม่อยากทานยา ตามที่แพทย์สั่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ คมกฤตจึงหยุดทานยา และเมื่อแม่สอบถามเรื่องการทานยา คมกฤต จะแสดงออกด้วยน้ำเสียง ท่าทางสำนึกผิด และใช้วาจา “ขอโทษ” ที่ตนเองลืมทานยา จนทำให้แม่ เชื่อและยอมรับในคำพูดของตนเอง รวมทั้งไม่ตำหนิการกระทำดังกล่าวของเขาด้วย

แต่ทว่า เมื่อเขาไม่ทานยาบ่อยครั้งขึ้น ผลพวงจากการกระทำดังกล่าว ได้ทำให้เขา เกิดอาการหงุดหงิด กระวนกระวาย และโกรธง่าย แน่นนอนว่า คมกฤตจะต้องพยายามปกปิดอาการ อ่อนแอเหล่านี้เอาไว้ไม่ให้แม่เห็น พร้อมทั้ง แสดงการกระทำออกมากลบเกลื่อน ทั้งการทานอาหาร เยอะๆ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน อาทิ รับประทานอาหาร เดินเล่นในชุมชน และปฏิสัมพันธ์ กับแม่ตามปกติเหมือนทุกวัน จนทำให้มีอาการดีขึ้น จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ทำให้เขาเกิดความรู้ ใจมีความเข้าใจ รับรู้ถึงผลที่ตามมาจากการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ เป็นผลทำให้คมกฤต ได้หันกลับมาใช้ชีวิตตามคำแนะนำของแพทย์อีกครั้ง โดยการรับประทานยาตามเวลาที่กำหนด และดูแลรักษาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเวลาผ่านไป ประมาณ 2-3 เดือน ทำให้อาการอยาก ยาลดน้อยลง สภาพร่างกายเกิดการฟื้นคืน น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นประมาณ 5 กิโลกรัม และมีหน้าตา แจ่มใสมากยิ่งขึ้น จนกระทั่ง 4 เดือนผ่านไป แพทย์ได้ใช้ความรู้ตามศาสตร์ทางการแพทย์วินิจฉัย ว่า คมกฤตไม่มียาเสพติดปะปนอยู่ในปัสสาวะ นั่นหมายความว่า เขาสามารถยุติยาเสพติด ได้ สำเร็จและกลับไปใช้ชีวิตเช่นคนปกติทั่วไป

สำหรับไอชา มีความรู้จากการใช้ยาเสพติดมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นผู้มีอาการ ทางจิต และอาละวาดทำลายสิ่งของภายในบ้านร่วมกับคนไร้สติ จึงถูกพ่อจับมัดไว้กับเสาบ้าน โดย มีแม่ที่มีสีหน้าอึดโรยคอยจัดหาอาหาร และน้ำดื่มให้กับเขา ซึ่งในช่วงเวลานั้น เขาเกิดความคิด และเข้าใจว่าพ่อใจร้าย ทำร้ายร่างกายจิตใจตนเอง และไม่รักตนเองแล้ว จึงทำให้เกิดความรู้สึก โกรธ เสียใจเป็นอันมาก แต่การใช้กำลังในการจัดการปัญหาดังกล่าว มีอาจล้มเลิกความคิดและ การกระทำของพ่อได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงเลือกที่จะแสดงบทบาทของ “ผู้อ่อนแอ” โดยการใช้กิริยา ท่าทาง คำพูดเชิงขอขอร้อง อ้อนวอนพ่อ เพื่อให้พ่อเกิดความสงสาร และปล่อยเขาให้เป็นอิสระ ทว่า พ่อมิได้ทำตามคำวิงวอนของเขา ยิ่งไปกว่านั้น ได้ทำการข่มขู่และใช้กำลังบังคับให้เข้าสู่ โรงพยาบาลเพื่อบำบัดรักษายาเสพติด ดังคำบอกเล่าของไอชาที่ว่า

“ตอนนั้นผมก็จำอะไรได้ไม่ค่อยมาก แต่ที่รู้คืออาการหนัก รุนแรงมาก เหมือนคนเป็นโรคทางจิต ประสาท หลอน เสียสติไปเลย พ่อเลยเอาโซ่มัดไว้กับเสาบ้าน แล้วค่อยเรียกรถพยาบาลมารับ พอรถมาถึงบ้านก็เอาเชือกมัดขาไว้กับกับรถตู้ พาไปโรงพยาบาลเค้าคงกลัวเราอาละวาด ผมไม่อยากไป ก็ยกมือไหว้ไปทั่วเลย อย่าทำผมเลย ผมไม่เอาแล้วกลัวแล้ว แต่เค้าก็ไม่ฟัง จับผมไปหาหมอ แล้วก็ให้ยามากิน พ่อแม่พาไปหาหมอตลอด”

ในขณะที่แม่ ได้พูดคุยกับไอซาให้สงบสติอารมณ์ และให้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดเพื่อแม่ แน่ใจว่า จากคำพูดไม่กี่คำของแม่ ได้ทำให้ไอซา เกิดความรู้ จนเข้าใจว่า ถ้าตนเองไม่ยุติการใช้ยาเสพติด ย่อมต้องสร้างความเดือดร้อน และทำให้พ่อแม่ผู้รักหวังดีกับเขา ต้องเสียใจไม่จบสิ้น ฉะนั้น แม่จึงกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่สำคัญที่ทำให้ไอซาตัดสินใจยุติการใช้ยาเสพติดให้เด็ดขาด แต่ทว่า หากให้เขา “หักดิบ” เลิกยาเสพติดด้วยตนเองนับว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีจิตใจไม่เข้มแข็งและใช้ยาบ้ามานาน เมื่อเป็นเช่นนี้ ไอซาจึงยินยอมเข้ารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาล เพราะมีความรู้อันเกิดจากการสื่อสารกับแม่ว่า แพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบำบัดรักษายาเสพติด จะสามารถรักษาผู้ใช้ยาเสพติดให้หายได้ จึงทำให้ไอซาเกิดความเชื่อมั่นเช่นเดียวกับคมกฤตว่า หากเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดย่อมสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้

ในวันที่ไอซาได้ก้าวเข้าสู่โรงพยาบาล ซึ่งเป็นพื้นที่เฉพาะในการบำบัดรักษาบุคคลที่ใช้ยาเสพติด การสนทนาระหว่างเขากับแพทย์เจ้าของไข้ ที่เข้ามาตรวจร่างกายและจิตใจ ตรวจปัสสาวะ จนนำไปสู่การวินิจฉัยว่ามีภาวะ “สมองติดยา” และมีสภาวะทางจิต ทำให้ไอซาต้องกลายเป็น “ผู้ป่วย” เช่นเดียวกับคมกฤต แต่ต่างกันว่า ไอซาต้องทำการบำบัดรักษาตนเองภายในโรงพยาบาล อันเป็นพื้นที่ที่มีวิถีปฏิบัติแตกต่างจากชีวิตประจำวันโดยสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้ ไอซาจึงได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของตนเอง ทั้งการแต่งกาย กระบวนการรักษา และความเป็นไปได้ในการยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ตอบโต้และแสดงออกให้เห็นถึงโปรแกรมการรักษาผู้ป่วยที่ได้มาตรฐาน และความมุ่งมั่นในการบำบัดรักษาให้พวกเขาฟื้นคืนจากการเจ็บป่วยดังกล่าว จนทำให้ไอซาเกิดความรู้และเชื่อมั่นว่า การเข้าสู่กระบวนการรักษาตามแนวทางของแพทย์ดังกล่าว ย่อมนำพาชีวิตตนเองไปสู่การยุติยาเสพติดได้เหมือนกับผู้ป่วยรายอื่นที่ผ่านมา ในแง่นี้ เขาจึงเริ่มทำการเปลี่ยนตัวเองจากคนปกติให้กลายเป็นคนป่วย โดยการสวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นเครื่องแบบของผู้ป่วยตามที่ถูกกำหนดไว้ จากนั้นเจ้าหน้าที่ได้ทำการจัดแยกให้ไปอยู่กับผู้ป่วยที่เพิ่งเข้ารับการบำบัดรักษาเช่นเดียวกัน ภายในอาคารที่มิดชิด มีเตียงนอนที่ถูกติดป้ายชื่อระบุตำแหน่งที่เพื่อให้

ง่ายต่อการตรวจตรา มีตารางเวลาการทำกิจกรรม ระเบียบการเข้าออกที่ชัดเจน และมีเวลาการเปิดปิดประตูอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันไม่ให้ไอชาหลบหนี และเข้าออกในพื้นที่ไม่ได้รับอนุญาต

ในการปฏิบัติกิจกรรมตามตารางเวลาดังกล่าว ไอชาจะต้องทำกิจกรรมส่วนตัว ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ป่วยรายอื่น และทานยาวันละ 3 มื้อ เพื่อควบคุมอาการทางจิต ถอนพิษยาที่มีอยู่ในร่างกาย และให้เกิดการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น แต่ทว่า ในช่วงแรกที่ไอชาทานยา ได้ทำให้เกิดอาการซึม ง่วงนอน และรู้สึกว่าคุณชีวิตไม่มีความสุข จึงทำให้เขาเกิดความคิดไม่อยากทานยาอีก และทำการจัดการปัญหาเหล่านี้ โดยการชุกช้อนยาบ้าง นำยาไปทิ้งบ้าง และไม่ทานยาตามที่แพทย์กำหนดบ้าง ทั้งนี้เพื่อมิให้ตนเองเกิดอาการง่วงนอน และสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้ป่วยรายอื่นได้ตามปกติ หากแต่การกระทำดังกล่าวไม่สามารถแสดงออกได้อย่างแนบเนียน และยังทำให้เขาเกิดอาการอยากยา ทั้งหงุดหงิด กระวนกระวาย และโกรธง่ายมากขึ้น เป็นผลทำให้เจ้าหน้าที่จับได้ และทำการปฏิสัมพันธ์กับไอชา โดยการใช้วาจาในการตักเตือน บอกเล่าถึงผลเสียที่จะตามมาจากการไม่ทานยาตามที่แพทย์สั่ง จนทำให้ไอชาเกิดความรู้ว่า หากเขาปฏิบัติตามโปรแกรมการบำบัดรักษาอย่างเคร่งครัด ย่อมทำให้มีโอกาสหายจากอาการติดยาเสพติด และออกจากโรงพยาบาลได้เร็วขึ้น ประกอบกับภาพการปฏิสัมพันธ์ระหว่างไอชากับแม่ในวันแม่มาเยี่ยมที่โรงพยาบาล ซึ่งเต็มไปด้วยรอยยิ้ม ความหวัง และเชื่อมั่นว่าลูกจะสามารถเลิกยาเสพติดได้ ยิ่งทำให้เขาเกิดพลังในการปรับเปลี่ยนตนเอง เพื่อแสดงให้แม่เห็น และยอมรับว่าตนเองสามารถทานยาทำกิจกรรม จนอาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถออกจากโรงพยาบาลไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้อย่างมีความสุขเช่นเดียวกับบุคคลอื่น

ทักษะชีวิตในสถานบำบัดยาเสพติดสู่การเลิกยาเสพติด

สถานบำบัดยาเสพติดนับได้ว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้ผ่านการใช้ยาเสพติด ที่ได้เข้ามาสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ที่ยาเสพติดที่ขาดทักษะชีวิต จนไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ด้วยตนเอง ให้สามารถรับรู้ เข้าใจ และแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน จึงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาตัวตนไปสู่การเลิกยาเสพติดได้ แน่ใจว่า พื้นที่แห่งนี้ย่อมมีกระบวนการในการบำบัดรักษายาเสพติดที่แตกต่างไปจากโรงพยาบาล กล่าวคือ สถานบำบัดที่เจ้าของประสบการณ์เข้าไปบำบัดรักษา ไม่เน้นการใช้ศาสตร์ทางการแพทย์เป็นเครื่องมือในการบำบัดรักษาผู้ที่ยาเสพติด แต่ทว่า เน้นการใช้สมุนไพรรักษา และการฝึกทักษะการใช้ชีวิตเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจถึงทักษะการใช้ชีวิต การจัดการปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งการใช้ยาเสพติด

สำหรับวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดและมีฐานะครอบครัวยากจน การเข้าสู่สถานบำบัดยาเสพติดที่อยู่ในจังหวัดที่ห่างไกลจากบ้านตนเอง มีค่าใช้จ่ายที่สามารถกระทำได้ง่ายตายนัก เนื่องจากการเข้าไปบำบัดในพื้นที่แห่งนี้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย อันเกิดจากการเดินทางและค่าบำบัดรักษา แน่แน่นอนว่า สำหรับเจ้าของประสบการณ์เช่นพินัย ค่าใช้จ่ายเหล่านี้นับเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและครอบครัวเป็นอันมาก แต่ทว่า ด้วยชีวิตที่ผ่านการติดคุกมาแล้ว 2 ครั้ง แต่โลกในคุกไม่สามารถทำให้เขาเลิกยาเสพติดได้ แม้ว่าทุกครั้งที่แม่และพี่สาวไปเยี่ยม แม่ได้ทำการพูดคุยกับเขาและขอร้องให้เลิกยาเสพติด ซึ่งเขาได้ให้คำสัญญากับแม่ว่าจะควบคุมตนเองให้เลิกยาเสพติดตอนอยู่ในคุกให้ได้ แต่ด้วยชีวิตในคุกที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในคุก จนทำให้หลงลืมคำสัญญาที่ให้กับแม่และพี่สาว ยิ่งไปกว่านั้น เขาได้เกิดการเรียนรู้ถึงทักษะการใช้ชีวิตในโลกภายนอกจากเพื่อนในคุก และเกิดความเข้าใจว่าจะต้องปรับเปลี่ยนตนเองจากเดิมที่ไม่สู้คนอื่นไปเป็นแสดงบทบาท “นักสู้” ที่มีจิตใจเข้มแข็งในการต่อสู้กับผู้คนและเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเป็นเช่นนี้ หลังออกจากคุกแล้วพินัยจึงกลับมาใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเช่นเดิม จนตนเองกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำอีก และใช้ในปริมาณมากกว่าเดิม จนทำให้แม่พูดคุยกับพินัย ในเชิงขอร้องและวิงวอนให้เข้าไปบำบัดรักษายาเสพติดอย่างจริงจัง ซึ่งภาพเหตุการณ์ในวันนั้น ได้ทำให้เขาเกิดการตีความ จนเข้าใจว่า ในเวลานี้ครอบครัวมีเขาเป็นผู้ชายคนเดียว ส่วนแม่ที่อยู่ในวัยชราภาพและพี่สาวซึ่งเป็นผู้หญิง ย่อมต้องการเสาหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ฉะนั้น หากเขาสามารถเลิกยาเสพติดได้ ย่อมสามารถกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนพ่อ และสามารถทำงานหาเงินเลี้ยงดูแม่และพี่สาวให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ พินัยจึงตัดสินใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดยาเสพติด

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ตนเองสามารถเดินทางไปบำบัดรักษายาเสพติด พินัยได้ขอร้องเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติดและขอยืมเงินเพื่อนำไปใช้รักษาตนเอง เมื่อได้เงินแล้วจึงร่วมกับแม่และพี่สาวเดินทางไปสถานบำบัด ครั้นเมื่อไปถึงพื้นที่แห่งนั้น พินัยได้สนทนากับเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคคลที่เคยผ่านการใช้ยาเสพติดมาก่อน เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการบำบัดยาเสพติด แนวทางการปฏิบัติ และการทำกิจกรรมในแต่ละวันตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้า กลางวัน จนกระทั่งเข้านอน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ได้ยกตัวอย่างเรื่องราวชีวิตของตนเอง ที่สามารถเลิกยาเสพติดได้มาบอกเล่าให้พินัยฟัง จนทำให้พินัยเกิดทักษะในการต่อสู้ และการดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่น รวมถึงให้การยอมรับว่าเจ้าหน้าที่เหล่านี้เป็น “คนหัวใจแกร่ง” ที่สามารถต่อสู้และเอาชนะมรสุมชีวิตที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้สำเร็จ ยิ่งไปกว่านั้น ได้นำเรื่องราวจากคำบอกเลาดังกล่าว มาใช้เป็นสิ่งหนุนเสริมให้ตนเองเกิดพลังใจในการเลิกยาเสพติดให้ได้ ภายหลังจากการสนทนาแล้วเสร็จ เจ้าหน้าที่ได้นำพินัยเข้าไปใช้

ชีวิตร่วมกับผู้บำบัดยาเสพติดรายอื่น และทำการเปลี่ยนเสื้อผ้าตามเฉดสีที่ถูกกำหนดไว้ เพื่อทำการแบ่งแยกผู้เข้ารับการบำบัดรายใหม่และรายเก่าออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปดูแล ให้คำแนะนำ และกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการบำบัดแต่ละคน ซึ่งในช่วงแรก พินัยจะต้องทำการถอนพิษยาเสพติด โดยการใช้ชีวิตอยู่ในห้อง และทานยาสมุนไพรเพื่อขับยาเสพติดที่ตกค้างอยู่ในร่างกาย

หลังจากครบกำหนดถอนพิษยาแล้ว เจ้าหน้าที่จะให้พินัยเข้าไปร่วมทำกิจกรรมและใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนคนอื่นในสถานบำบัด จึงทำให้พินัยเกิดการปฏิสัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติของผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด ที่ต้องแบ่งเวรกันทำกิจกรรมทักษะการงานและอาชีพ ทั้งการทำความสะอาดสถานบำบัด การปลูกผักในแปลงเกษตร และการทำอาหาร รวมทั้งกิจกรรมทักษะชีวิต อาทิ การแก้ไขปัญหา และการฝึกอ่านความคิดของผู้คน เป็นต้น ซึ่งในช่วงแรกของการเข้าร่วมกิจกรรม พินัยได้ทำการตีความ จนเข้าใจว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ชีวิตเขาเกิดความยากลำบาก และเกิดความอ่อนล้าทางร่างกาย เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงแสดงออกโดยการหลีกเลี่ยงบ้าง ไม่เข้าร่วมกิจกรรมบ้าง และเข้าร่วมกิจกรรมแต่นิ่งเฉยไม่ช่วยเหลือเพื่อนคนอื่นบ้าง จากการกระทำดังกล่าวที่ไม่แนบเนียนพอ เป็นผลทำให้ถูกเจ้าหน้าที่จับได้และถูกลงโทษ โดยการไม่ให้ติดต่อกลับบ้าน สิ่งนี้จึงเป็นเสมือนครูที่สอนให้พินัยรับรู้ และเข้าใจว่าตนเองจะต้องปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของตนเองใหม่ ให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรม ทำหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อจะได้รับรางวัล และไม่ต้องถูกทำโทษอีก ดังคำบอกเล่าของพินัยที่ว่า

“วันที่ไปบำบัด เจ้าหน้าที่ให้เปลี่ยนเสื้อผ้า แล้ว 7 วันแรกให้ทำการตัดยา จะให้ถอดเสื้อนุ่งเฉพาะกางเกง แล้วกินยาสมุนไพร ขับพิษสารพิษออกจากตัวเรา ไม่ต้องทำกิจกรรม อะไรเลย อยากทำอะไรก็ทำ แต่ไปไหนไม่ได้ ต้องอยู่ในที่ที่จัดไว้ให้ หหมดวันที่ 7 จะเข้าช่วงการบำบัด ก็ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไป เข้าตึนนอน หกโมง หกโมงกว่าอาบน้ำเสร็จ ก็ลงมาเจ็ดโมง กิน อาหารเช้า เจ็ดโมงครึ่งก็เข้ากลุ่ม สิบโมงครึ่งเลิกจากกลุ่ม แล้วก็ไปเข้าทำกิจกรรม มีทั้งทำครัว ทำ สวน ดนตรี เราอยากทำอะไรก็เข้าไปทำ มีกิจกรรมให้ทำตลอด และก็สอนให้เราอ่านใจคนว่าถ้ามีคนอื่นมาคุยกับเราแบบนี้ เค้าต้องการอะไรจากเรา รู้ว่าเค้าต้องการอะไรจากคำพูดนี้ สอนให้เราทันคนนะพูดง่ายๆ เพราะความคิดของพวกชี่ยาคือ หนึ่งโกหก ไม่ซื่อสัตย์ เจ้าเล่ห์ หลอกหลวง ชี้ขาด คนชี่ยาจะมีลักษณะอย่างนี้”

นอกจากนี้ ชีวิตที่อยู่ในสถานบำบัดทำให้พินัยได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานบำบัด ที่คอยให้ความช่วยเหลือในช่วงเวลาที่ตนเองเกิดอาการอยากยาเสพติด โดยการให้วาจาปลอบโยน

คอยเตือนสติ ให้คำปรึกษา และชักชวนไปทำกิจกรรม จนทำให้เขาสามารถซ่อนเร้นอาการอยากยา และความรู้สึกคิดถึงบ้านไว้ภายในได้อย่างมิดชิด และสามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน ตามปกติ เมื่อเรื่องราวเหล่านั้นผ่านไป ได้ทำให้พินัยทำการตีความและเข้าใจว่า การทำกิจกรรม เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสอนให้เขามีทักษะในการใช้ชีวิตมากขึ้น ทั้งการทำงานภายในบ้าน การประกอบอาชีพ และการรู้เท่าคนรอบข้างมากขึ้น จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการกระทำตนเอง ให้บุคคลอื่นเห็นว่า ตนเองสามารถเป็น “สมาชิกที่ดี” ของสถานบำบัดยาเสพติด ที่สามารถจัดการ ปัญหาชีวิตของตนเองได้ อีกทั้ง ยังสามารถให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเพื่อนในการ เปลี่ยนแปลงแนวทางการใช้ชีวิตตามแบบอย่างของคนในสังคมยอมรับ

อีกทั้ง ผลพวงจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพินัยกับแม่และพี่สาวในวันที่สถานบำบัด เปิดโอกาสให้ญาติเข้าเยี่ยมผู้ป่วย วันนั้นเขาได้นั่งล้อมวงทานข้าวกับคนที่ตนเองรัก พร้อมทั้งร่วม ปฏิสัมพันธ์เรื่องราวในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนทำให้บรรยากาศอบอุ่นไปด้วยความสุข จากหลากหลายเรื่องราวที่เข้ามาในชีวิตเหล่านี้ ได้ทำให้พินัยรับรู้ เข้าใจถึงความสุขที่จะตามมา จากการยุติการใช้ยาเสพติด เมื่อเป็นเช่นนั้น พินัยจึงบอกตนเองว่า การยึดแนวทางการใช้ชีวิตและ ทำกิจกรรมตามที่สถานบำบัดกำหนดเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากทำให้เขามีความสุข มีชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับของครอบครัว จากความคิดเช่นนี้ ทำให้เขาไม่หลบหนีการเข้าร่วมกิจกรรม และคิดว่า สถานบำบัดเป็นเสมือน “บ้านแห่งที่สอง” ที่มีเจ้าหน้าที่เป็นเสมือนพ่อและพี่ คอยแนะนำการใช้ชีวิต อยู่ในสถานที่แห่งนี้ มีเพื่อนซึ่งเป็นสมาชิกในบ้านคอยประคับประคองซึ่งกันและกัน จนสมาชิกที่ เดินหลงทางผิดไปกับยาเสพติดสามารถปรับเปลี่ยนตนเอง และฟื้นคืนกลับมาเป็นคนปกติที่พร้อม จะเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อวัยรุ่นนั้ใช้ยาเสพติดได้เข้าไปเรียนรู้ถึงความรู้ ของศาสตร์ทางการแพทย์และทักษะชีวิตในสถานบำบัดยาเสพติด จนนำไปสู่การสมานาน เชื่อมมัน ยอมรับแนวทางการปฏิบัติของผู้เชี่ยวชาญ และมีความเข้าใจถึงทักษะการใช้ชีวิตในสังคมมากขึ้น ประกอบกับมีตัวแบบซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่สามารถเลิกยาเสพติดได้คอยให้คำแนะนำ ให้ความ ช่วยเหลือ ร่วมทำกิจกรรมภายในสถานบำบัด รวมถึงการได้รับกำลังใจจากสมาชิกในครอบครัว จากเรื่องราวเหล่านี้ ย่อมทำให้พวกเขาสัมผัสได้ถึงความรัก ความหวังดีของบุคคลรอบข้างในทุก บริบทที่อยู่แวดล้อมตัวเขา จนก่อเกิดเป็นความตั้งใจ มีความมุ่งมั่น และพยายามกำกับตัวเองให้ เลิกใช้ยาเสพติดให้สำเร็จ

กระบวนการฝึกฝนความอดทนในสถาบันเบ็ดเสร็จ

สำหรับวัยรุ่นหนุ่มสาวที่อยู่ในโลกของยาเสพติด การใช้ชีวิตภายใต้กฎ ระเบียบ และระบบคุณค่าของสังคมที่กำหนดว่า การเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นสิ่งผิด สิ่งไม่ดี และเป็นสิ่งต้องห้าม กลับถูกตีความ และให้ความหมายว่าเป็นเรื่องไร้สาระบ้าง เป็นสิ่งพ้นจากการชีวิตบ้าง และทำให้ชีวิตไร้อิสระบ้าง ภายใต้วิถีคิดเช่นนี้ เป็นผลทำให้ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้กับบุคคลรอบข้าง อาทิ แม่ ยาย และเมีย เป็นต้น จึงเต็มไปด้วยการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการไม่เห็นคุณค่า และไม่แยแสกับกฎ ระเบียบที่คนในสังคมยอมรับ จนทำให้คู่ปฏิสัมพันธ์ อาทิ แม่ ยาย และเมีย เป็นต้น ทำการโต้ตอบผ่านการดูต่ำ ใช้กำลัง และตักเตือน เป็นต้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วยกับการกระทำที่เกิดขึ้น จนท้ายที่สุด ได้ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในชีวิตประจำวันต้องหยุดชะงักลง

แน่นอนว่า เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในครอบครัวไม่สามารถหยุดยั้งการใช้ยาเสพติดของพวกเขาได้ ย่อมทำให้ชีวิตดำเนินลงสู่โลกของยาเสพติดจนชีวิตต้องเผชิญกับอันตรายจากการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนชีวิตเกิดการพลิกผัน และต้องถูกบังคับให้เข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เข้มงวด เช่น ในกองทัพ และเรือนจำ ในแง่หนึ่งการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมและระเบียบวินัยในพื้นที่เช่นนี้ ย่อมมีส่วนสำคัญที่ทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ต้องมีความอดทนในการใช้ชีวิต ทั้งความอดทนอันเกิดจากการฝึกฝนตนเองในกองทัพ และการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามวินัยของเรือนจำ ที่มีส่วนช่วยให้ยุติการใช้ยาเสพติดได้ จนสามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นและได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวในสถาบันแห่งระเบียบวินัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความอดทนจากวินัยกองทัพ

เมื่อกล่าวถึงความอดทน นับได้ว่าเป็นคุณลักษณะภายในตนของเจ้าของประสบการณ์ที่มีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อต้องเข้าไปใช้ชีวิตในกองทัพ อันเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบและวินัย จนทำให้เกิดการตีความ และให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ไม่อยากใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ แต่ทว่า ภาพจำของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์กับสมาชิกในครอบครัว ที่พ่อและแม่อยากให้ลูกเป็นทหาร ได้ทำให้เขาต้องปฏิสัมพันธ์กับตนเอง เพื่อให้เกิดความกล้าในการเผชิญหน้ากับเรื่องราวเหล่านี้ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง ซึ่งเรื่องราวเช่นนี้ได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนจากเรื่องเล่าของน้ำพุ ในวันที่เขาเข้าสู่พื้นที่แห่ง “การจัดระเบียบร่างกาย” อย่างเข้มข้นภายในกองทัพ โดยการสมัครเข้าเป็นทหารเกณฑ์ แม้ว่าก่อนวันที่ต้องก้าวเดินเข้าสู่รั้วของกองทัพ เขาเริ่มลังเล และเปลี่ยนใจไม่อยากจะเข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่ดังกล่าว จนทำให้

เขาแสดงบทบาทของ “คนเมายา” ให้พ่อและแม่เห็น เพื่อจะได้เปลี่ยนความคิดพ่อและแม่จนไม่ทำให้ไปเป็นทหาร หากแต่เขาไม่สามารถ “ตีบทแตก” จนทำให้สมาชิกในครอบครัวคล้อยตาม ขณะเดียวกัน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับน้ำพุ จึงกลายเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่พ่อบริการอำนาจเหนือกว่าและทำการบังคับให้เขาเข้าไปใช้ชีวิตในกองทัพ จนน้ำพุเกิดการตีความ และเข้าใจว่ามีความสามารถขจัดสิ่งนั้นได้ จึงยอมจำนนเข้าสู่รั้วของกองทัพและถูกติดป้ายชื่อว่าเป็น “ทหารเกณฑ์” ที่พร้อมจะทำหน้าที่รับใช้ชาติตามที่คนในสังคมคาดหวัง

เมื่อเข้าไปใช้ชีวิตในกองทัพเป็นวันแรก น้ำพุได้ปฏิสัมพันธ์กับทหารรุ่นพี่ โดยมีการสอบถามข้อมูลส่วนตัวของทหารใหม่ทุกคน โดยเฉพาะประวัติการใช้ยาเสพติด เพื่อทำการคัดแยกทหารใหม่ที่ใช้ยาเสพติดออกจากทหารรายอื่น และนำทหารที่ใช้ยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลของกองทัพ ก่อนเข้าสู่กระบวนการฝึกฝนตามระเบียบวินัยของทหาร แต่ทว่า น้ำพุมิได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบของตนเองใช้ยาเสพติด ขณะเดียวกัน ได้ทำการปกปิดข้อมูลการใช้ยาเสพติดของตนเองไว้เบื้องหลัง และแสดงบทบาท “นิ่งเฉย” ต่อหน้าเจ้าหน้าที่เหล่านี้ จนทำให้ไม่มีใครเข้ามาล่วงรู้ความลับที่เขาปกปิดไว้ และสามารถเข้ารับการฝึกฝนเช่นเดียวกับทหารเกณฑ์รายอื่นที่ไม่ใช้ยาเสพติด

หลังจากน้ำพุได้เข้าสู่การเป็นทหารเกณฑ์ จึงต้องปฏิสัมพันธ์กับกฎระเบียบของกองทัพที่เข้มงวด ทั้งการฝึกระเบียบร่างกาย การใช้อาวุธ และการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วย ซึ่งกิจกรรมที่ต้องกระทำในแต่ละวัน เริ่มจากตื่นตอนเช้าออกไปวิ่งออกกำลังกาย จากนั้นไปอาบน้ำและทานข้าวเช้า ฝึกการจัดระเบียบร่างกายตามแบบทหาร และเรียนวิชาการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย ทั้งการวัดไข้ วัดความดัน ทำแผล และจัดทำเอกสาร เป็นต้น ซึ่งในระหว่างการฝึกฝนที่ดำเนินไปอย่างเข้มข้นทั้งวัน น้ำพุยังต้องเผชิญกับอาการของการ “อยากยา” จนทำให้ร่างกายเกิดการต่อต้านออกมาในหลากหลายรูปแบบ อาทิ มีอาการง่วง ซึม และปวดเมื่อยตามร่างกาย ส่งผลทำให้เขาต้องเจ็บปวดและทุกข์ทรมานเป็นอันมาก ซ้ำร้ายไปกว่านั้น เขามิสามารถบอกเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นให้กับบุคคลรอบข้างรับรู้ได้ สิ่งเดียวที่ทำได้ในเวลานั้นคือ การอดทนต่อความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นและกักเก็บอาการดังกล่าวไว้ภายในมิให้ผู้ในพบเห็น พร้อมทั้งทำการแสดงบทบาทของการเป็น “ผู้ป่วย” อันเกิดจากการตรากตรำกับการฝึกฝนของทหาร ทั้งนี้เพื่อให้ถูกแยกออกมารักษาตัวในห้องพยาบาล หรือไปนั่งพักผ่อนและล้างหน้าให้อาการทุเลาลง ก่อนกลับไปทำการฝึกฝนใหม่อีกทั้ง ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาจากรื่องราวของ น้ำพุที่เล่าว่า

“ตอนเข้าทหารก็ยังใช้อยู่ เข้าไปในค่ายวันแรก เขาก็ถามว่าใครติดยาบ้าง ถ้าใครติดยาจะให้ไปบำบัดยา 6 เดือน แต่ผมไม่ยกมือ ไม่บอกใคร เราต้องอดเองพี่ ตอนเช้าก็ไป

จึงไม่มีเวลาหรรษา ตื่นเช้ามากแต่ต้องตื่น ก็อยากยานะ มันจะง่วง ซึม เป็นเบื่อไปเลยพี่ แต่ ก็ทำอะไรไม่ได้ พอเค้าเป่านกหวีดก็ต้องกระตุ้นตัวเอง มัวแต่ซึมไม่ได้นะพี่ พอไปออกกำลังกาย มันเหนื่อย ก็ตื่นเองพี่ พอเสร็จก็มานั่งคุยกันกับเพื่อนคนอื่น ตอนแรกๆ นะพี่ ทั้งเหนื่อย อยากยาอีก อยากกลับบ้านอย่างเดียวเลย เวลาเพื่อน ครูฝึกถาม ก็แก้งบอกเค้าว่าไม่สบาย เลยนั่งเหงาๆ แล้วขอไปพัก ไม่มีใครสงสัยอะไร ผมไม่ได้เป็นบ่อย ช่วงแรก ๆ แค่นั้น 3-4 วัน กว่าจะฟื้น ช่วงนั้นก็ทรมานหน่อย พอผ่านไปหลายวันก็ดีขึ้น มันต้องอดทนนะพี่ ในนั้นก็มันนะ แต่ผมไม่เอาแล้วพี่ อยากเลิกแล้ว”

ผลพวงของการอดทนจากความทุกข์ทรมานจากพิษยาเสพติด โดยการทำกิจกรรมในระหว่างการฝึกทหารและปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่กำกับร่างกายอย่างเข้มข้น เป็นผลทำให้อาการอยากยาเสพติดลดลง ประกอบกับมีสมาธิหาซื้อยาเสพติดในค่ายทหารได้ จึงทำให้สภาพร่างกายของเขาเริ่มฟื้นคืนกลับมาเป็นปกติมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ในวันที่น้ำพุแต่งเครื่องแบบของทหารกลับบ้าน เมื่อแม่เห็นภาพเขาในชุดดังกล่าว แม่ทำการปฏิสัมพันธ์กับเขาด้วยน้ำเสียง โปหน้า ที่เต็มไปด้วยความปรารถนาดี และภูมิใจในลูกชายของตนเอง จนทำให้น้ำพุเกิดการตีความ และเข้าใจว่าการฝึกฝนตนเองให้มีชีวิตอยู่ภายใต้กฎระเบียบของทหาร การแต่งกายด้วยเครื่องแบบทหาร และการเป็นทหาร ได้ทำให้ตนเองมีคุณค่ามากขึ้น ตลอดจนได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง เมื่อเป็นเช่นนี้ ภายหลังจากกลับเข้าไปใช้ชีวิตในค่ายทหาร เขาจึงตั้งใจและมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนตนเอง และสามารถพัฒนาตัวตนไปสู่การเลิกใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

นอกจากนี้ หลังจากปลดประจำการออกจากทหารเกณฑ์และกลับไปใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว น้ำพุไม่เคยกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ อีกทั้ง ได้แสดงบทบาทเป็น “คนดีของสังคม” โดยการอุทิศตนเป็นจิตอาสาคอยช่วยเหลือคนในชุมชน ทั้งการชุดลอกคูคลองเพื่อนำขยะและวัชพืชออกจากแหล่งน้ำ การลอกท่อน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม และเข้าร่วมกับมูลนิธิในการช่วยเหลือคนในสังคมมาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ภาพตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติดจางหายไปจากการรับรู้ของคนในสังคมหลงเหลือไว้เพียงภาพของน้ำพุ ผู้ที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่น และเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

การควบคุมร่างกายภายใต้วินัยเรือนจำ

เรือนจำนับว่าเป็นสถาบันทางสังคมแห่งหนึ่ง ที่พยายามทำการแยกแยะบุคคลที่กระทำผิดออกจากบุคคลทั่วไปในสังคม โดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อความปลอดภัยของผู้คนในสังคม จนทำให้พื้นที่เรือนจำได้ถูกรับรู้ และเข้าใจว่าเป็นที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิด ซึ่งต้องถูกกำกับด้วยระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์และกติกายที่เข้มงวด เพื่อแก้ไขพฤติกรรมต้องห้าม และให้ผู้กระทำ

ความผิดกลับคืนมาเป็นพลเมืองดีของสังคม ซึ่งภาพปรากฏเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นจากประสบการณ์ชีวิตของศรุตและสิทธิพร ที่บอกเล่าถึงเหตุการณ์ในวันที่เขากำลังส่งยาบ้าให้ลูกค้า และต้องเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่มาล่อซื้อยาบ้า จนทำให้ต้องถูกจับกุมเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ จากเหตุการณ์ในวันนั้นทำให้เขาเกิดการตีความและเข้าใจว่า แม้การขายยาบ้าจะทำให้ได้เงินง่ายและได้ค่าตอบแทนเป็นจำนวนมาก หรือการใช้ยาบ้าสามารถทำให้ชีวิตพวกเขาหลุดพ้นจากโลกที่เจ็บปวด แต่ทว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดว่าผิดกฎหมาย และผู้กระทำผิดต้องถูกลงโทษ โดยการนำไปควบคุมไว้ในเรือนจำร่วมกับผู้กระทำผิดรายอื่น ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ใช้และจำหน่ายยาบ้า ตำรวจมาล่อซื้อยาบ้า ก็คือเราซื้รถไปส่งยา แล้วก็โดนล่อซื้อยา 15 เม็ด ตำรวจก็ถ่ายเบอร์เบงค์ไว้ แล้วเอาเบงค์มาล่อซื้อยาเรา พอเราส่งยาแล้วรับตั้งค์ ตำรวจก็เข้ามาจับเราตรงนั้นเลย ตอนนั้นรุ่นพี่ใช้ไป ซั้บรมมเตอร์ไซ้ไปคนเดียว ติดคุกมา 4 ปี 6 เดือน ที่เรือนจำพิเศษกลาง คลองเปรม”

หลังจากวันนั้น ชีวิตของศรุตและสิทธิพรต้องกลายเป็นร่างกายภายใต้ระเบียบวินัยของเรือนจำ ที่มีความแตกต่างไปจากชีวิตประจำวันของพวกเขาโดยสิ้นเชิง และเป็นชีวิตที่ต้องถูกกำกับ ควบคุมในทุกตารางนิ้ว โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็น “คนคุก” และต้องถูกกำกับด้วยระเบียบวินัยภายในเรือนจำอย่างเข้มข้น ตั้งแต่การตื่นนอน อาบน้ำ เคาะพงชาติ ทานข้าว ทำกิจกรรมตามตารางเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนด อาทิ พับถุง ฝึกอาชีพ และอบรมยาเสพติด เป็นต้น และกลับเข้าสู่เรือนนอนเพื่อเข้านอนในตอนเย็น ซึ่งชีวิตในโลกแห่งเรือนจำแห่งนี้ ล้วนเต็มไปด้วยความยากลำบาก แต่ทว่า พวกเขาได้ทำการตีความ และเข้าใจว่า การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามวินัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจาก หากปฏิบัติตามวินัยเหล่านี้จะทำให้เขาสามารถใช้ชีวิตได้เป็นปกติ และไม่ต้องถูกลงโทษ ยิ่งไปกว่านั้น เขาอาจจะได้รับรางวัลให้เป็นนักโทษชั้นดี จนได้รับการลดหย่อนโทษและหลุดพ้นจากพันธนาการภายในเรือนจำได้โดยเร็ว

นอกจากนี้ เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ยังต้องปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนภายในคุก หรือที่คนทั่วไปเรียกกันว่า “คนคุก” ที่การแสดงออกระหว่างกันนั้น เต็มไปด้วยการใช้วาจาที่รุนแรง การกตขีในหลากหลายรูปแบบ และมีการใช้ยาเสพติด เป็นต้น จนทำให้เขาต้องควบคุมตนเองให้ปกปิดความอ่อนแอที่อยู่ภายในให้มิดชิด พร้อมทั้ง แสดงออกให้บุคคลรอบข้างเห็นว่าตนเองมีความเข้มแข็ง ไม่หวาดกลัวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น และสามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ยิ่งไปกว่านั้น จากเรื่องราวเหล่านี้ได้ทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้น ไม่ปล่อยให้ตนเองติดอยู่ในกรงขังของปัญหาและความทุกข์ใจ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เขาต้องทนทุกข์ทรมานจากการ “อยากยา” จนทำให้ร่างกายเมื่อยล้า ปวดกระดูก ง่วงนอน และเกิดอารมณ์

หงุดหงิด แม้จะมียาเสพติดอยู่บ้าง แต่ทว่าด้วยศรัทธาที่ไม่มีเงิน และราคายาเสพติดแพงมาก การทำงานรับจ้างทำงานแทนเพื่อนภายในคุกที่ได้เงินเพียงน้อยนิด ได้ถูกนำมาเป็นค่าใช้จ่ายซื้ออาหาร และของใช้ภายในคุกจนหมด จึงไม่มีเงินสำหรับการซื้อยาเสพติด ฉะนั้น สิ่งเดียวที่เขาทำได้ ณ เวลานั้น คือ ต้องควบคุมอาการดังกล่าวไว้ภายใน และทำการแสดงออกโดยการตีหมาแพ้ง้าง ใช้ หนังกัดตัวเองบ้าง เพื่อให้คลายอาการง่วงนอน อีกทั้งช่วยกระตุ้นตัวเองให้เกิดการตื่นตัวมากขึ้น จนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนคนอื่นได้

แต่ทว่า บางวันที่อาการเจ็บปวดดังกล่าวทวีความรุนแรงมากขึ้น จนทำให้การตีหมาแพ้ง้าง มิสามารถกำกับควบคุมอาการเหล่านี้ให้สงบลงได้ เป็นผลทำให้เขาไม่สามารถทำกิจกรรมตามที่เจ้าหน้าที่เรือนจำมอบหมายได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ศรัทธาจำเป็นต้องเลือกแสดงบทบาทอย่างอื่น ควบคุมไปด้วย นั่นคือ การแสดงบทบาทของ “ผู้อ่อนแอ” โดยการไ้ใช้วาจา แสดงสีหน้าเศร้าหมอง และดวงตาที่คลอด้วยน้ำตา เพื่อขอความเห็นใจจากเพื่อนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในเรือนจำ ให้เพื่อนเหล่านี้เกิดความสงสาร เห็นใจ และยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือตนเอง โดยการไ้าสังเกตเจ้าหน้าที่เรือนจำ มิให้เข้ามาพบเห็นอาการดังกล่าว พร้อมทั้ง เปิดโอกาสให้ตนเองใช้เวลาในการพักผ่อนให้อาการ “อยากยา” ทุเลาลง ก่อนลุกขึ้นมาทำกิจกรรมเช่นบุคคลอื่น ดังคำบอกเล่าของศรัทธาที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ตอนอยู่ในคุก โห... ไม่อยากเลยพี่ อยากกลับบ้านอย่างเดียว ทำอะไรไม่ได้ รู้สึกว่าตัวเองหงุดหงิด อารมณ์ไม่ดีแต่ก็ต้องเก็บไว้ หงุดหงิดไม่ได้พี่ ถูกกระที่บ ช่วงวันแรกที่เข้าไป อยากยา ไปนั่งเหม่อ ผมโดนเตะเลยนะพี่ แต่ผมก็ทำอะไรไม่ได้หรอกพี่ คนนั้นมันอยู่ก่อนผม ไม่อยากมีเรื่องกับมัน เดี่ยวลำบาก หินไปไหนไม่ได้พี่ ก็ต้องนั่งทำงานต่อ มันก็ไม่ว่าง มีอะไรทำ มันก็จะไม่หงุดหงิด ไม่นั่งเหม่อ วันไหนอาการหนักหน่อย เพื่อนในนั้นก็ให้นอน แล้วช่วยกันดูเจ้าหน้าที่ให้ ถ้าเจ้าหน้าที่มาก็ปลุกให้แค่มานั่งเฉยๆ เพราะเค้าเดินมาตรวจแล้วเดี๋ยวเค้าก็ไป จนหลัง ๆ สักอาทิตย์หนึ่งมันก็ดีขึ้นพี่ ในนั้นก็พยายามหาซื้อได้ผมก็ไม่มีตั้งซื้อหรอกพี่ แพงมาก ต้องเลิกนะพี่ ต้องเลิกเองไม่ต้องมีใครมาห้าม”

ขณะที่สิทธิพร แม้จะต้องเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำเช่นเดียวกับศรัทธา หากแต่เขายังโชคดีที่ก่อนเข้าไปอยู่ในเรือนจำ มีความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้า และเครื่องเสียง จึงทำให้เมื่อเขาสู่โลกของเรือนจำเขาได้ทำการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ พร้อมบอกเล่าถึงความสามารถส่วนตัวของเขาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและเครื่องเสียงทุกชนิด จนทำให้สิทธิพรได้รับโอกาสให้แสดงบทบาทของ “ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่” โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่เจ้าหน้าที่กำหนด ทั้งซ่อมระบบไฟฟ้าเมื่อเกิดการขัดข้อง และซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าของเรือนจำ หรือวัสดุอุปกรณ์

ของเจ้าหน้าที่ตามแต่จะมีใครมาขอความช่วยเหลือ จนทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความไวเนื้อเชื้อใจและยอมรับในความสามารถของเขา พร้อมทั้งให้เขาร่วมทำงานเป็นแกนนำโครงการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังยาเสพติด โดยให้สิทธิพรทำหน้าที่ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในเรือนจำเพื่อนำเพื่อนที่อยู่ในนั้นเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับยาเสพติด พร้อมทั้งร่วมจัดกิจกรรม รับประทานอาหารตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรม ซึ่งจากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ได้ทำให้เขาเกิดการซึมซับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และเข้าใจว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี ผู้ใช้ยาเสพติดจะโดนลงโทษตามกฎหมายระเบียบของสังคม ประกอบกับระยะเวลา และปริมาณการใช้ยาเสพติดไม่มากนัก จึงทำให้เขาเกิดอาการ “อยากยา” ไม่มากนัก โดยในเวลาใดที่เขามีความคิดและต้องการใช้ยาเสพติด เขาจะต้องควบคุมความคิดของตนเองให้ “หยุดคิด” และทำการปกปิดซ่อนเร้นอาการเหล่านี้ไว้ภายใน จากนั้นเข้าไปร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในเรือนจำ ทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่และเพื่อนในเรือนจำ ฝึกอาชีพ และออกกำลังกาย เพื่อให้อาการที่เกิดขึ้นทุเลาลง ซึ่งผลพวงจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ในแง่หนึ่ง ได้ทำให้เขาสามารถหยุดคิดถึงยาเสพติดจนทำให้อาการทุเลาลง และในอีกแง่หนึ่ง สิ่งเหล่านี้ทำให้เขามีความรู้ มีทักษะในการทำงานมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลรอบข้างโดยไม่ต้องใช้ยาเสพติด และท้ายที่สุด สิทธิพรจึงสามารถปรับเปลี่ยนตนเองเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ

ภายหลังจากต้องเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในโลกของเรือนจำ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ได้กลายเป็น “ครู” ที่คอยสั่งสอนให้พวกเขากลับมาปฏิสัมพันธ์กับตนเอง จนสามารถตีความได้ว่าแนวทางการใช้ชีวิตในช่วงที่ผ่านมาเป็นการกระทำที่แหวกกฎระเบียบ จึงทำให้คนในสังคมไม่ให้การยอมรับตนเอง แต่ทว่า เมื่อเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้สามารถควบคุมตนเองให้กลับมาใช้ชีวิตภายใต้ระเบียบวินัยของสังคม สิ่งนี้ได้มีส่วนในการขัดเกลาพวกเขาให้เกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนชีวิตของตนเอง ให้มีชีวิตที่ปลอดจากยาเสพติด และเป็นชีวิตใหม่ตามตัวแบบที่คนในสังคมให้การยอมรับ

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากว่าที่วัยรุ่นสลัมจะสามารถสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนจนยุติการใช้ยาเสพติดนั้น การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมในบริบทต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญ อาทิ การพูดคุยและการแสดงออกของแม่ เมีย ลูกและสมาชิกในครอบครัว ได้ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ได้รู้ซึ่งถึงความรักของครอบครัวที่พร้อมจะให้ความรัก ความปรารถนาดี และความช่วยเหลือในการดูแลเขาให้หลุดพ้นจากการติดอยู่ในวังวนของการใช้ยาเสพติด หรือแม้กระทั่งการใช้ชีวิตภายใต้ร่มเงาศาสนา ชีวิตในสถานบำบัด เรือนจำ และค่ายทหาร ที่มีตารางกิจกรรมการควบคุม และการฝึกฝนผู้ใช้ยาเสพติดอย่างเข้มงวด ควบคู่ไปกับการเอาใจใส่ของครอบครัว

และการให้รางวัลของพื้นที่นั้น ๆ ทั้งในรูปของสิ่งของ คำชมเชย และการลดหย่อนโทษ ล้วนเป็นแรงจูงใจให้วัยรุ่นเหล่านี้ทำการควบคุมตนเองให้อยู่ภายใต้แนวทางปฏิบัติของพื้นที่เหล่านี้เข้มงวดตลอดจนทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า ชีวิตที่ได้รับโอกาสจากสังคมในการปรับเปลี่ยนตนเอง แม้จะต้องใช้ชีวิตอยู่ภายใต้กฎระเบียบและความคาดหวังของสังคมย่อมเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะนั่นหมายความว่า พวกเขายังสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเองในปัจจุบัน เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต ชีวิตที่ไม่ต้องพึ่งยาเสพติดและเป็นชีวิตที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เลิกยาเสพติดได้สำเร็จ คือ วัยรุ่นเหล่านี้สามารถสร้างพื้นที่ของตนเอง หรือได้รับการหยิบยื่นพื้นที่ใหม่จากบุคคลรอบข้าง และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบริบทต่าง ๆ ภายในพื้นที่เหล่านี้ ล้วนเต็มไปด้วยความรักและการให้กำลังใจจากคนรอบข้าง ให้เวลา สังคมให้โอกาส และสร้างแรงจูงใจผ่านการให้รางวัลเมื่อวัยรุ่นเหล่านี้แสดงออกในสิ่งที่ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีความอดทน เป็นต้น ในการเลิกยาเสพติด รวมถึงไม่สร้างแรงกดดันให้กับวัยรุ่นเหล่านี้ เพราะจะทำให้เกิดสิ่งเร้าที่ทำให้หวนกลับไปนึกถึงช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติด จนทำให้กลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก เมื่อทุกเงื่อนไขเหล่านี้ผนวกรวมเข้าด้วยกันและร่วมทำงานพร้อมกัน ย่อมทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งในการต่อสู้กับยาเสพติด จนสามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองไปสู่การเลิกใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

บทที่ 5

ความรู้ ตัวตนผู้วิจัย และทางออกเชิงนโยบาย

ท่ามกลางระบบคุณค่าทางสังคมที่กำหนดความหมายร่วมและสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับยาเสพติด ในแง่เป็นสิ่งละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม จนวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดต้องกลายเป็น “คนเปียงเบน” “คนไม่ดี” ตามแต่มุมมองของคนในสังคม จึงทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ ล้วนเต็มไปด้วยสภาวะการณ์ยากลำบาก ซึ่งเรื่องราวชีวิตที่เกิดขึ้นเช่นนี้ มิได้เกิดขึ้นในบริบทใดบริบทหนึ่งเท่านั้น ทว่าเกิดขึ้นในทุกบริบทของการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และเกาะเกี่ยวซ้อนทับกันไปมาอย่างสลับซับซ้อน จนทุกวินาทีในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม พวกเขาต้องเผชิญอยู่ในวังวนของอันตรายและเต็มไปด้วยความเสี่ยงอันเกิดจากยาเสพติด จนแทบไร้ตำแหน่งแห่งที่ในสังคม และไม่หลงเหลือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ อีกทั้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับพวกเขาเหล่านี้ ได้ถูกคนในสังคมหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในชีวิตประจำวัน จึงนำไปสู่การสร้างภาพผู้ที่ใช้ยาเสพติดให้กลายเป็น “ผู้ร้าย” ที่จะต้องถูกจัดการให้สูญสิ้นไปจากสังคม แต่เบื้องหลังของภาพเหล่านี้กลับไม่มีใครรับรู้และเข้าใจชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัม ที่เต็มไปด้วยการโดนคนในสังคมจ้องมองเสมือนเป็นวัตถุที่น่ารังเกียจ แสดงท่าทางหวาดกลัว และทำการกีดกันให้ใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว ซึ่งได้สร้างความเจ็บปวดทางจิตใจ ทำลายสายใยความสัมพันธ์ทางสังคม และสร้างความยุ่งยากในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลรอบข้าง จนกว่าบุคคลนั้นได้ตกอยู่ในสภาวะการณ์เช่นเดียวกับวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดได้รับ

แม้ว่า ผู้คนในสังคมได้สร้างภาพและแสดงออกต่อผู้ที่ใช้ยาเสพติดในลักษณะดังกล่าว รวมถึง พยายามใช้กฎระเบียบของสังคมมาเป็นเครื่องมือในการจัดการวัยรุ่นเหล่านี้ราวกับเป็นวัตถุชิ้นหนึ่งที่ไร้ความคิด ไร้ความรู้สึก แต่สำหรับผู้วิจัยแล้ว เมื่อได้เข้าไปพูดคุยกับวัยรุ่นเหล่านี้เกี่ยวกับชีวิตที่เคยผ่านการใช้ยาเสพติดมาแล้ว จนทำให้เห็นภาพการใช้ชีวิต และความสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมในแต่ละบริบทของวัยรุ่นแต่ละคน กลับทำให้ผู้วิจัยเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ ถึงชีวิตของวัยรุ่นที่ต้องโอดแค้นอยู่กับการใช้ยาเสพติด การเผชิญหน้าและสื่อสารกับบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จนชีวิตเต็มไปด้วยอันตรายและเกิดความทุกข์ยากจากยาเสพติด แต่ด้วยความสามารถและศักยภาพของวัยรุ่นเหล่านี้ รวมถึงการพูดคุยกับบุคคลนี้สำคัญ ได้ทำให้พวกเขาเกิดพลังใจในการลุกขึ้นมาต่อสู้ ทำการแสดงออกเพื่อต่อกรกับตนเองและบุคคลรอบข้าง จนสามารถสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนขึ้นมา และเอาชนะเรื่องราวเลวร้ายจากยาเสพติดได้ ในแง่นี้ การปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นจากชีวิตในโลกแห่งยาเสพติด จึงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจากสุญญากาศหรือ

เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้เจ้าของประสบการณ์เกิดการเรียนรู้ จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยน พัฒนา และสร้างตัวตนให้มีความแข็งแกร่งที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ จึงทำให้คนในสังคมยอมรับ และสามารถทวงคืนศักดิ์ศรีความเป็นคนที่ทัดเทียมกับบุคคลอื่น

ความรู้จากประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นสลัมยุคยาเสพติด

สำหรับความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เกิดจากการทำความเข้าใจกระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนของวัยรุ่นสลัมที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ ซึ่งกระบวนการในการสร้างความรู้ชุดนี้ เกิดจากผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวคิดสามส่วนเข้าด้วยกัน คือ แนวคิดระบบนิเวศวิทยาสังคม (Social Ecological System) แนวคิดการจัดการภาพประทับ (Impression Management) และแนวคิดความแข็งแกร่งแห่งตน (Resilience) พร้อมทั้งใช้แนวทางการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) เพื่อทำการตีความเรื่องราวชีวิตของวัยรุ่นสลัมที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ จนทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจเรื่องราวชีวิตของวัยรุ่นสลัมเหล่านี้ ที่สามารถมองเห็นความสลับซับซ้อนในแบบแผนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของประสบการณ์กับบุคคลแวดล้อมในแต่ละบริบท แม้ว่าในด้านหนึ่ง การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนแวดล้อมเหล่านี้ ทำให้เจ้าของประสบการณ์ต้องเผชิญกับอันตราย และความเสียหายจากการใช้ยาเสพติดมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในอีกด้านหนึ่ง สภาวะการณ์ยากลำบากที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและการพูดคุยกับบุคคลนัยสำคัญ ได้ทำให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้ เข้าใจชีวิต จนกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการตัดสินใจยุติการใช้ยาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้น ในระหว่างการยุติยาเสพติด การพูดคุยและการแสดงออกระหว่างวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับบุคคลในแต่ละบริบท ได้กลายเป็นแรงหนุนเสริมให้มีความเข้มแข็งในการเยียวยา รักษาอาการอันเป็นผลพวงจากการใช้ยาเสพติด จนทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้มีชีวิตที่แข็งแกร่ง และสามารถฟื้นคืนกลับมาเป็นคนปกติเฉกเช่นคนอื่นในสังคมได้ โดยผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ มาจำลองเป็นแผนภาพด้านล่าง ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ความเสี่ยงและกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด

ชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสลัมต้องพูดคุยกับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสร้างแรงผลักดันให้พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ในโลกของยาเสพติด ซึ่งภาพความเสี่ยงเหล่านี้ดำรงอยู่ในทุกบริบทของการใช้ชีวิต และก่อเกิดเรื่องราวในหลากหลายรูปแบบ จนทำให้พวกเขาต้องแสดงการกระทำในการจัดการกับความเสี่ยงที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบท โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวเปราะบาง

วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในสัปดาห์ต้องใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่แตกต่างกันออกไป อาทิ ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวใช้ยาเสพติด พ่อไปทำงานจึงแยกกันอยู่กับครอบครัว ครอบครัวที่ขาดพ่อแม่ ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง และครอบครัวที่พ่อแม่ขาดการเอาใจใส่ ผลพวงจากการใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวเหล่านี้ ได้กลายเป็นแรงผลักดันทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ เกิดความเข้าใจว่า การใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งปกติของครอบครัว ชีวิตในครอบครัวเต็มไปด้วยความโดดเดี่ยว ความไม่เข้าใจ และไม่มีใครรัก ในแง่นี้ ยาเสพติดจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เยียวยาตนเองให้หลุดพ้นจากความจริงอันแสนทรมาน และเข้าไปอยู่ในโลกจินตนาการของยาเสพติด ที่พวกเขาเข้าใจว่าเป็นพื้นที่แห่งความสุขของชีวิต และในอีกแง่หนึ่ง ยาเสพติดได้ถูกนำมาใช้กระตุ้นร่างกายตนเองให้เกิดความกระปรี้กระเปร่า เพื่อให้สามารถทำงานได้ยาวนาน และมีรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้จึงใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและใช้ในปริมาณมากขึ้น จนทำให้ชีวิตต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากยาเสพติดมากขึ้นทุกเวลา

แม้ว่า ในแง่มุมหนึ่งวัยรุ่นเหล่านี้มองว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในครอบครัว แต่ในอีกมุมหนึ่ง พวกเขาล้วนเข้าใจเป็นอย่างดีว่า ด้วยความหมายร่วมที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยึดถือว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี คนในสังคมไม่ยอมรับ ในแง่นี้ พวกเขาจึงต้องทำการปกปิดภาพของผู้ใช้ยาเสพติดไว้เป็นความลับ เพื่อมิให้สมาชิกในครอบครัวล่วงรู้เรื่องราวเหล่านี้ ขณะเดียวกัน จะต้องแสดงบทบาทต่าง ๆ ในการกลบเกลื่อนตัวตนผู้ใช้ยาเสพติด อาทิ บทบาทการเป็น “ลูกที่ดี” ในการช่วยเหลืองานบ้าน และเป็น “ผู้นำครอบครัว” ที่ดูแลน้องในวันที่ครอบครัวขาดพ่อแม่ รวมถึงแสดงบทบาทเป็น “นักเดินทาง” โดยการออกจากบ้านไปค้นหาพื้นที่มิดชิด รกร้าง บ้านเช่า และบ้านเพื่อนในการใช้ยาเสพติด เป็นต้น เพื่อหลบซ่อนสายตาของสมาชิกในครอบครัว รวมถึงการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพร่างกายของตนเอง ไม่ให้เป็นไปตามตัวแบบของคนติดยาเสพติด จนทำให้บุคคลรอบข้างให้การยอมรับ และสามารถปกปิดการใช้ยาเสพติดของตนเองได้ ทว่า ในบางบริบทที่การแสดงออกของวัยรุ่นเหล่านี้ไม่แนบเนียน ได้ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความสงสัยและพยายามเข้ามาในพื้นที่ความลับของตนเอง พวกเขาจะทำการปรับเปลี่ยนการแสดงบทบาท โดยการรับบทเป็น “ผู้ร้ายปากแข็ง” ทำการปฏิเสธอย่างหนักแน่นว่าไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงประชันสู้ถ้อยคำ วิธีการกระทำ และการแสดงความอ่อนแอต่อหน้าบุคคลอื่น เพื่อกลบเกลื่อนตัวตนผู้ใช้ยาเสพติดให้พละเลื้อน จนทำให้บุคคลรอบข้างคลายความ

สงสัย และให้การยอมรับตนเอง รวมถึงสามารถปกปิดการใช้ยาเสพติดของตัวเองได้เฉกเช่นทุก
บริบทที่ผ่านมา

เพื่อนกลุ่มเสี่ยง

แม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ยอมรับวัยรุ่นนักรู้นักรู้นักรู้นที่ใช้นาฬิกาชีวิต เขาต้องเลือกบทบาทของการเป็นนักแสดง และทำการแสดงออกในหลากหลายบทบาท เพื่อหลบ
เกลื่อนการใช้ยาเสพติดของตนเอง จนบุคคลรอบข้างให้การยอมรับ แต่การกระทำเช่นนี้อย่าง
ต่อเนื่อง ย่อมทำให้ชีวิตมีความเสี่ยงรูปแบบอื่นตามมา อาทิ เสี่ยงต่อการเข้ามาล่วงรู้ความลับ และ
การถูกลงโทษจากบุคคลรอบข้างที่ไม่ยอมรับชีวิตวัยรุ่นนักรู้นที่ใช้นาฬิกาชีวิต เป็นต้น ในแง่นี้ วัยรุ่นที่ใช้นาฬิกา
ชีวิตจึงเลือกที่จะใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มเพื่อน เพื่อนที่มีมุมมองต่อโลกคล้ายคลึงกัน มีความเข้าใจ
ให้การยอมรับการใช้ยาเสพติดของตนเอง และสามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วยกัน ทั้งเป็นเพื่อน
ร่วมใช้นาฬิกาชีวิต เพื่อนเสพยาเสพติด เพื่อนเด็กแว้น เพื่อนค้ายาเสพติด และเพื่อนที่ใช้ความรุนแรง
ซึ่งการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนเหล่านี้ นับได้ว่ามีนัยสำคัญมากที่ทำให้วัยรุ่นนักรู้นที่ใช้นาฬิกาชีวิตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
เนื่องจากภายในกลุ่มเพื่อน พวกเขาสามารถเปิดเผยตัวตนผู้ใช้นาฬิกาชีวิต และสามารถใช้นาฬิกาชีวิต
รวมถึงทำกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นผลพวงจากการใช้นาฬิกาชีวิตได้อย่างอิสระ โดยปราศจากการจ้อง
มอง ตรວจตรา และตำหนิติเตียนถึงการกระทำเหล่านั้น โดยผลพวงจากการกระทำดังกล่าว ได้ทำ
ให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า ชีวิตในกลุ่มเพื่อนที่ใช้นาฬิกาชีวิตเป็นชีวิตที่มีความสุข เป็นชีวิตที่ทำท่าย
และเป็นชีวิตที่พวกเขาต้องการ เมื่อเป็นเช่นนั้น ชีวิตส่วนใหญ่ของวัยรุ่นนักรู้นที่ใช้นาฬิกาชีวิตจึงอยู่รวมกลุ่ม
กับเพื่อน และร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ ใช้นาฬิกาชีวิต เล่นเกม ขับรถซิ่ง ขายยาเสพติด รวมถึง
ใช้ความรุนแรงในการหาเงินมาใช้ซื้อยาเสพติด และร่วมกันใช้นาฬิกาชีวิตกับเพื่อน จนทำให้วัยรุ่น
เหล่านี้ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพ อุบัติเหตุจากการขับขี่มอเตอร์ไซด์ผิดแผน และการถูกไล่ล่า
จากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จนทำให้ชีวิตไม่มีความสุข

ความล้มเหลวในโรงเรียน

การใช้ชีวิตของวัยรุ่นนักรู้นที่ใช้นาฬิกาชีวิตในโรงเรียน ได้มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกับ
ครู ครูจึงกลายเป็น “คนนอก” ที่พวกเขาไม่คุ้นเคย เป็นบุคคลอันตราย ที่กระทำ ความรุนแรงต่อ
ร่างกายและจิตใจพวกเขา และไม่สามารถเป็นที่พึ่งในยามมีปัญหาได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้วัยรุ่น
เหล่านี้ไม่มีครูที่เป็นตัวแบบในการปฏิบัติตน ยิ่งไปกว่านั้น ได้เกิดการหนีเรียน และขาดโรงเรียน
เพื่อใช้เวลาเหล่านี้ไปกับการใช้นาฬิกาชีวิตในพื้นที่ลับตาผู้คน เพื่อให้ชีวิตเกิดความสนุกสนานและมี
ชีวิตชีวา มากกว่าการเรียนหนังสือกับครู

นอกจากนี้ การมีชีวิตที่ถูกควบคุมจากกฎระเบียบที่เข้มงวด ได้ทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดเกิดความเข้าใจว่า ชีวิตในโรงเรียนขาดอิสรภาพ ถูกกำกับ ควบคุม และถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการ เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งหนึ่งที่จะทำให้พวกเขาารู้สึกว่าตนเองมีอิสรภาพ มีความสุข และมีพื้นที่ในโรงเรียน รวมถึงสามารถท้าทายกฎระเบียบของโรงเรียนได้ นั่นคือ การใช้ยาเสพติดในโรงเรียน ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ชีวิตในกลุ่มเพื่อนนักเรียนที่ใช้ยาเสพติด ได้ทำให้พวกเขาเข้าใจว่ามีบุคคลที่มีโลกทัศน์ในการใช้ชีวิตเหมือนกัน พร้อมจะเป็นที่ปรึกษา ร่วมทุกข์ ร่วมสุขและร่วมวงใช้ยาเสพติดด้วยกัน จากสิ่งนี้จึงทำให้เจ้าของประสบการณ์ได้ใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มให้มีความเหนียวแน่นมากขึ้น จนทำให้เกิดการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและใช้ในปริมาณเพิ่มมากขึ้น

เมื่อวัยรุ่นเหล่านี้ เลือกที่จะใช้ยาเสพติดในโรงเรียน พวกเขาล้วนเข้าใจเป็นอย่างดีว่าชีวิตได้ถูกแวดล้อมไปด้วยความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ทั้งมีอันตรายต่อสุขภาพ การถูกลงโทษจากกฎระเบียบของโรงเรียน และการถูกลงโทษจากครอบครัวเมื่อโรงเรียนเชิญผู้ปกครองเป็นต้น แน่แน่นอนว่า พวกเขามีได้เพิกเฉยและยอมจำนนกับเรื่องราวดังกล่าว ขณะเดียวกัน ได้ทำสื่อสารกับตนเอง พร้อมทั้ง คัดเลือกและแสดงบทบาทของ “นักเรียนที่ดี” เข้าเรียนหนังสือ แต่เมื่อมีเวลาว่างได้แอบไปใช้ยาเสพติด และเป็น “เพื่อนนักเรียนที่ดี” โดยการให้ความช่วยเหลือเพื่อน เพื่อให้เพื่อนช่วยปกปิดความลับเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด รวมถึงแสดงบทบาทเป็น “ผู้รักษาความปลอดภัย” ในการเฝ้าต้นทางให้กับเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดในโรงเรียน และภายหลังจากใช้ยาเสพติดแล้วเสร็จ จะดำเนินการ “ทำลายร่องรอยยาเสพติดตามร่างกาย” โดยการอมลูกอมและฉีดน้ำหอมเพื่อดับกลิ่นยาเสพติดที่ติดตามร่างกาย ทั้งนี้เพื่อกลบเกลื่อนมิให้ผู้คนในโรงเรียนเข้ามาล่วงรู้ความลับของตนเองที่เป็นนักเรียนใช้ยาเสพติด และทำให้บุคคลภายในโรงเรียนให้การยอมรับตนเองเช่นนักเรียนคนหนึ่งโรงเรียน

แหล่งรวมยาเสพติดในชุมชน

วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดต้องใช้ชีวิตอยู่ในสลัม ซึ่งนับได้ว่าเป็นพื้นที่รวมกลุ่มใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น จนกลายเป็นการกระทำที่เป็นปกติวิสัย และดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน ที่สามารถพบเห็นได้ในพื้นที่มุมมืดซิด ลับตาผู้คน ซึ่งวัยรุ่นรับรู้และเข้าใจกันเป็นอย่างดี รวมถึงอยู่ใกล้ผู้ขายยาเสพติด จึงสามารถใช้ชีวิตในโลกของยาเสพติดได้ตามต้องการ แม้ว่าจะพบเห็นผู้คนในโลกของยาเสพติดต้องเผชิญกับเรื่องราวแห่งความตายจากการใช้ยาเสพติด แต่เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ กลับบอกตนเองว่า สามารถจัดการกับอันตรายและความเสี่ยงเหล่านั้นได้ จึงยังคงใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ชีวิตอยู่ในแหล่งรวมยาเสพติด ที่เป็นพื้นที่จำหน่ายยาเสพติด

และคลุกคลีกับผู้จำหน่ายยาเสพติดทั้งรายใหญ่รายย่อย ย่อมทำให้สามารถหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย และซื้อยาเสพติดได้ในราคาถูก เป็นผลทำให้พวกเขาใช้ยาเสพติดได้อย่างต่อเนื่อง จนร่างกายมีความต้องการใช้ในปริมาณมากขึ้น จึงได้ก้าวเข้าสู่อาชีพค้ายาเสพติดเต็มตัว จากการกระทำเหล่านี้ ทำให้ชีวิตของเจ้าของประสบการณ์ต้องเผชิญกับอันตราย และความเดือดร้อนจากการใช้และการค้ายาเสพติดโดยไม่รู้จบ

นอกจากนี้ การตีตราวัยรุ่นใช้ยาเสพติดจากคนในชุมชน ทั้งการใช้วาจาดูถูกเหยียดหยาม การใช้สายตาจ้องมอง และการจัดการให้ออกจากชุมชน ได้กลายเป็นเงื่อนไขที่มีนัยสำคัญที่เบียดขับเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ให้ออกจากโลกของคนปกติทั่วไป ซึ่งวัยรุ่นเหล่านี้ได้จัดการกับปัญหาดังกล่าว ด้วยการหลบซ่อนและเก็บตัวอยู่ในโลกของยาเสพติด เพื่อให้รอดพ้นจากสายตาของผู้คนในสังคม พร้อมทั้งใช้ยาเสพติดในการรักษาตนเองให้หายจากความรู้สึกเลวร้ายจากบทลงโทษทางสังคม จนทำให้ยาเสพติดกลายเป็นที่พึ่งในยามทุกข์ของพวกเขาเหล่านี้

ชีวิตวัยรุ่นใช้ยาเสพติดภายใต้กฎหมายและบทบัญญัติศาสนา

ด้วยการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งที่สังคมมองว่าละเมิดกฎระเบียบทางสังคม และบทบัญญัติของศาสนา จึงทำให้การเผชิญหน้าระหว่างวัยรุ่นใช้ยาเสพติดกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จึงเต็มไปด้วยการไล่ล่า การใช้ความรุนแรงในการปราบปราม และจับกุมไปกักขังให้ไร้อิสรภาพ การกระทำเช่นนี้ ล้วนทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดเกิดความเข้าใจว่า เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นบุคคลอันตรายและควรหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ด้วย แต่ทว่า ในบางบริบทที่มีสามารถหลีกเลี่ยงได้ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดจะแสดงบทบาทของ “วัยรุ่นผู้ไร้เดียงสา” โดยการใช้ท่าทาง วาจาสุภาพต่อหน้าเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าตนเองเป็นพลเมืองที่ดีที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด แต่ในบางบริบทที่วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่สงสัยว่าตนเองใช้ยาเสพติด พวกเขาได้เลือกแสดงบทบาทของ “วัยรุ่นผู้ไม่ไร้เดียงสา” ที่พยายามปกปิดความหวาดกลัว ความอ่อนแอไว้ภายใน และใช้วาจา น้ำเสียงที่หนักแน่น ในการปฏิเสธว่าตนเองไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงต่อรองกับเจ้าหน้าที่ที่ ทำการตรวจค้นตามร่างกายและทรัพย์สิน เพื่อจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่เหล่านี้ จนทำให้ตนเองกลายเป็นผู้ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ นอกจากนี้ วัยรุ่นเหล่านี้ได้จัดการความเสี่ยงจากการถูกตรวจตราจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยการดูแลเรือนร่างให้เป็นปกติเฉกเช่นคนทั่วไป เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากการตรวจค้นและไม่โดนจับกุม

แน่นอนว่า จากการใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติด จนทำให้ต้องแสดงบทบาทที่แตกต่างหลากหลายดังกล่าว ทำให้ชีวิตวัยรุ่นใช้ยาเสพติดเสมือนโลดแล่นอยู่ในโลกแห่งละคร ที่ต้องผลิตตัวตนออกมาแสดงออกให้บุคคลรอบข้างยอมรับและเชื่อว่าตนเองไม่

เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งการใช้ชีวิตเช่นนี้ ยิ่งทำให้ชีวิตของวัยรุ่นต้องเผชิญกับสภาวะการณ์ยากลำบากมากขึ้นเรื่อย ๆ และเกิดขึ้นโดยไม่จบสิ้น จนทำให้ชีวิตไร้ความสุข

กระบวนการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นสลัมเพื่อยุติยาเสพติด

เมื่อการใช้ชีวิตของวัยรุ่นใช้ยาเสพติดร่วมกับบุคคลรอบข้างเหล่านี้ ทำให้พวกเขาเกิดความเข้าใจว่า ชีวิตเต็มไปด้วยความเสี่ยง มีอันตรายจากการใช้ยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นวิกฤตของชีวิตตนเอง ประกอบกับเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจถึงความรัก ความปรารถนาดี และการให้ความช่วยเหลือจากบุคคลนัยสำคัญ ที่ต้องการให้ตนเองยุติการใช้ยาเสพติดเพื่อกลับมาใช้ชีวิตร่วมกันเช่นคนปกติทั่วไป จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดทำการพูดคุยกับตนเอง จนเกิดความเข้าใจว่า หากตนเองใช้ชีวิตเช่นนี้ต่อไป ย่อมทำให้ชีวิตตนเอง ความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างเลวร้ายลงเรื่อย ๆ จนท้ายสุดอาจไม่เหลือในชีวิต สิ่งนี้จึงกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น และเป็นพลังผลักดันไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีคิด การกระทำ ในการก้าวเข้าสู่กระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนในการยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งภายในกระบวนการเหล่านี้ วัยรุ่นแต่ละคนได้ปฏิสัมพันธ์กับตนเองและบุคคลรอบข้าง จนเกิดความเข้าใจถึงทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ และสามารถนำมาใช้ในการต่อรองกับบุคคลรอบข้างในบริบททางสังคม จากนั้นได้นำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในการสื่อสารกับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ เพื่อแสดงออกให้ผู้คนเหล่านี้รับรู้ เข้าใจและยอมรับการกระทำของตนในฐานะผู้ยุติยาเสพติด แน่ใจว่า ด้วยวัยรุ่นสลัมแต่ละคนมีคุณสมบัติเฉพาะตน มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้รอบข้าง และมีทรัพยากรที่ดำรงอยู่ในโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป เมื่อเป็นเช่นนี้ กระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตน ในการยุติการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นแต่ละคนจึงมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคล และการนำทรัพยากรรอบข้างมาใช้เอื้อประโยชน์ในการยุติการใช้ยาเสพติด โดยมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตนสู่การยุติการใช้ยาเสพติด

สำหรับกระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตน ก่อเกิดขึ้นจากเจ้าของประสบการณ์ ได้ปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว จนทำให้เกิดความเข้าใจว่าตนเองกำลังจะ “สูญเสียครอบครัว” และบุคคลที่ตนเองรักมากที่สุด สิ่งนี้จึงกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่ทำให้วัยรุ่นสลัมตัดสินใจเลิก ยาเสพติดเพื่อครอบครัวเพื่อดึงครอบครัวกลับคืนมา จากนั้นทำการพูดคุยกับตนเองให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นคนที่มีคุณค่าและมีความสามารถในการเลิกยาเสพติดได้ รวมถึงพยายามควบคุมตนเองจากแรงกระตุ้นภายในและภายนอก พร้อมทั้ง แสดงการกระทำให้สมาชิกในครอบครัวรับรู้ เข้าใจ และยอมรับว่าตนเองได้มีการปรับเปลี่ยนไปเป็นลูกที่ดี สมาชิกที่ดี และพ่อที่ดี เป็นต้น อีกทั้ง พยายามกำกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเมื่อเกิดอาการ “อยากยา”

และการเผชิญหน้ากับการดูถูกเหยียดหยามจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง โดยการเก็บความรู้สึกโกรธ ความไม่พอใจไว้ข้างในให้มิดชิด พร้อมทั้ง แสดงให้บุคคลรอบข้างเห็นว่าตนเองสามารถ ก้าวข้ามเรื่องราวเหล่านี้ได้เพื่อครอบครัว จนทำให้บุคคลรอบข้างที่สัมพันธ์กับการกระทำดังกล่าว ได้ตอบโต้กลับมาด้วยการยอมรับ ให้การชื่นชม ให้ความช่วยเหลือ และให้โอกาสในการปรับเปลี่ยนตัวเอง สิ่งนี้เป็นเสมือนรางวัลที่สร้างกำลังใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง จนท้ายที่สุดสามารถพัฒนาตัวตนไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

การรู้ซึ่งถึงความรักจากครอบครัว

แม้ว่าวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดได้ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวและสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัว มาตั้งแต่เล็กจนเติบโตกลายเป็นวัยรุ่น ทว่า ในช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติดได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันภายในครอบครัวมีความประปรายและอบอวนไปด้วยความไม่เข้าใจกัน จึงทำให้วัยรุ่นเหล่านี้สัมผัสไม่ได้ถึงความรัก ความห่วงใย และความสุขที่ดำรงอยู่ในครอบครัว จนได้ออกไปค้นหาความรู้สึกเหล่านี้ด้วยการใช้ยาเสพติดมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชีวิตต้องเผชิญกับอันตรายและความเสี่ยงจากยาเสพติดมากมาย ทว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ และไม่ทอดทิ้งพวกเขาให้ใช้ชีวิตเพียงลำพัง ยิ่งไปกว่านั้น ได้มีการพูดคุยและแสดงออกให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด เกิดความเข้าใจและรู้ซึ่งถึงความรักของครอบครัว ซึ่งเป็นความรักที่เต็มไปด้วยความเสียสละ รักที่อยู่เหนือทรัพย์สินเงินทอง และรักที่สามารถแลกได้ด้วยชีวิต สิ่งนี้ได้กลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการสร้างสะพานไปสู่กระบวนการยุติการใช้ยาเสพติด ที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นเสมือนยารักษาจิตใจ ที่คอยให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษา และให้ความช่วยเหลือในระหว่างการยุติการใช้ยาเสพติด ทั้งร่วมเดินทางไปสู่สถานบำบัดรักษา ยาเสพติด นำยาสมุนไพรมานำใช้ในการรักษา หนุนเสริมกับศาสตร์ทางการแพทย์ และทำการกีดกันเพื่อนที่เข้ามาชักชวนไปใช้ยาเสพติด เป็นต้น จนทำให้พวกเขาเกิดความตระหนัก เข้าใจ และเข้าถึงความรักของสมาชิกในครอบครัวที่ไม่เคยรังเกียจถูก/สามี/พ่อที่ใช้ยาเสพติด แน่นนอนว่า สิ่งนี้ได้มีนัยสำคัญที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิด การกระทำของเจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ ให้กลับมาเป็นสมาชิกของครอบครัวที่ไม่ใช้ยาเสพติด และไม่ทำให้สมาชิกในครอบครัวที่มีความรักให้กับตัวเองอย่างไร้ขีดจำกัด รู้สึกเสียใจกับการกระทำของตนเองอีก พร้อมทั้ง ได้นำพลังแห่งรักจากครอบครัวในทุกรอยยิ้ม ทุกคำพูด และทุกการกระทำที่เกิดขึ้นระหว่างกันในชีวิตประจำวัน มาใช้เป็นสิ่งเตือนใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการควบคุมตนเองให้ถอยห่างจากการใช้ยาเสพติด จนสามารถปรับเปลี่ยน พัฒนาตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติด จนทำให้สมาชิกในครอบครัวยอมรับตนเองและมีความสุขที่ตนเองเลิกใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

กระบวนการสร้างความรู้และทักษะชีวิตในสถานบำบัดยาเสพติด

สำหรับเจ้าของประสบการณ์ที่ไม่สามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้ด้วยตนเอง ระบบโครงสร้างทางสังคมในการบำบัดรักษายาเสพติดจึงนับได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเกื้อหนุนวัยรุ่นเหล่านี้ในการเลิกยาเสพติด ทว่า ในการก้าวสู่ระบบเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นง่ายดายนัก เพราะนั่นหมายถึง พวกเขาต้องถูกพรากออกจากการใช้ยาเสพติดที่ตนเองเคยหลงใหลและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยสายใยความผูกพันและการพูดคุยระหว่างกันในครอบครัวที่มีความรัก เป็นเครื่องนำทาง สิ่งนี้ ได้กลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำคัญที่ผลักดันให้พวกเขาตัดสินใจก้าวเข้าสู่สถานบำบัดยาเสพติดเพื่อบำบัด รักษาตนเองให้หลุดพ้นจากการใช้ยาเสพติดและกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้ดังเดิม

ในวันที่ชีวิตย่างเข้าสู่สถานบำบัดยาเสพติด วัยรุ่นได้เริ่มเรียนรู้ถึงกระบวนการบำบัดรักษาโดยใช้ความรู้จากแพทย์สมัยใหม่ ที่มีลำดับขั้นตอนการบำบัดรักษาอย่างชัดเจน เริ่มจากทำบันทึกประวัติการใช้ยาเสพติด การให้คำแนะนำในเบื้องต้น และเข้าสู่กระบวนการรักษา อาทิ การทานยา การปฏิบัติตน และการตรวจวินิจฉัยร่างกายอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น จนทำให้เกิดความเชื่อว่าคุณค่าความรู้ของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่มีกระบวนการรักษาที่ชัดเจน ย่อมทำให้พวกเขาเลิกยาเสพติดได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ วัยรุ่นใช้ยาเสพติดจึงเกิดความสนใจ และตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาดังกล่าว ซึ่งในระหว่างการบำบัดรักษา เมื่อพวกเขาต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานจากอาการ “อยากยา” การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามแนวทางการรักษาตามที่แพทย์กำหนดอย่างเคร่งครัด ทั้งการทานยาตามคำสั่งของแพทย์ และการทำกิจกรรมตามที่เจ้าหน้าที่กำหนดตลอดจน การได้รับกำลังใจจากการพูดคุย การดูแลของสมาชิกในครอบครัว ได้ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดความมั่นใจในตนเอง และสามารถควบคุมความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากการไม่ใช้ยาเสพติดไว้ภายใน รวมถึงแสดงออกให้บุคคลรอบข้างเห็นว่าตนเองมีอาการดีขึ้น จนทำให้บุคคลรอบข้างให้คำชื่นชม ให้การยอมรับ จนท้ายที่สุด วัยรุ่นเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนวิถีคิด และการกระทำของตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติดได้จริง ๆ

นอกจากนี้ การได้เรียนรู้ทักษะชีวิตในสถานบำบัดยาเสพติด อันเกิดจากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่เคยผ่านการใช้ยาเสพติดมาก่อน วิถีปฏิบัติในการทำกิจกรรมการงาน อาชีพ และทักษะชีวิต รวมถึงการใช้ชีวิตร่วมกับผู้ใช้ยาเสพติดในสถานบำบัด ได้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้เกิดความเข้าใจถึงการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น การจัดการปัญหาชีวิตด้วยตนเอง การรู้เท่าทันปัญหา และการรู้ทันคน เป็นต้น พร้อมทั้งนำมาใช้ในโลกทางสังคม จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการกระทำตนเองให้บุคคลอื่นยอมรับว่า ตนเองสามารถเป็น “สมาชิกที่ดี”

ของสถานบำบัดยาเสพติด ที่สามารถจัดการปัญหาชีวิตของตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติด อีกทั้งยังสามารถให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเพื่อนในการปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตตามแบบอย่างที่คุณในสังคมยอมรับ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะในช่วงที่ผ่านมา ได้มีงานวิจัยชิ้นอื่นที่กล่าวถึง นโยบาย กิจกรรม ในการป้องกันยาเสพติด และจัดทำโปรแกรมการบำบัดรักษา พี่นผู้ติดยาเสพติดที่เป็นสากลและมีมาตรฐานเดียว เพื่อนำไปใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทุกคนให้ฟื้นคืนกลับมาเป็นพลเมืองที่ดีตามความหมายของรัฐ (ปฤษฎางค์ ชนะวรรษ, 2549) (นายภูมิอินทร์ สิงห์ชวาลา, 2553) แต่งานวิจัยเหล่านี้ กลับมองในแง่มุมมองของการใช้เครื่องมือดังกล่าวในการจัดกระทำ กำกับ และควบคุมผู้ติดยาเสพติดให้กลับคืนมาเป็นคนปกติของสังคม จึงมองไม่เห็นแบบแผน ความสัมพันธ์ และการแสดงออกระหว่างผู้เข้ารับการรักษาบำบัดรักษากับบุคคลนัยสำคัญ อาทิ ครอบครัว เพื่อนในสถานบำบัด และเจ้าหน้าที่ที่ลิ้นเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการเสริมพลังบุคคลเหล่านี้ จนทำให้พวกเขาเกิดพลังใจในการต่อสู้กับความยากลำบากระหว่างการยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งผลการศึกษาในประเด็นนี้ได้เปิดพื้นที่ความรู้ในประเด็นดังกล่าวให้เห็นได้อย่างชัดเจน

กระบวนการฝึกฝนความอดทนในสถาบันเบ็ดเสร็จ

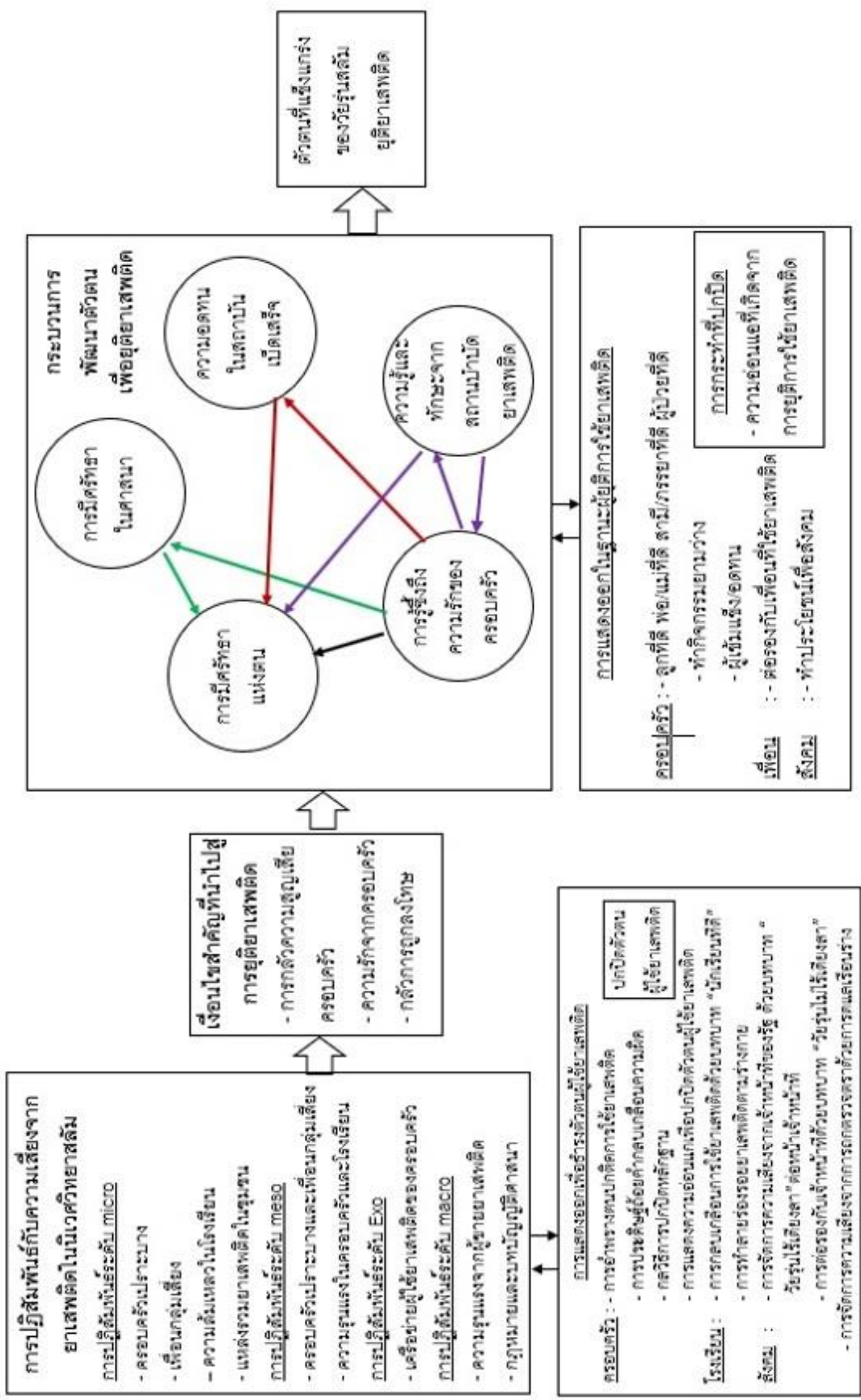
เมื่อกล่าวถึงสถาบันเบ็ดเสร็จ อาทิ ค่ายทหารและเรือนจำ ผู้คนในสังคมล้วนรับรู้และเข้าใจเป็นอย่างดีว่า เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบและข้อบังคับอันเข้มงวด จนทำให้ผู้คน ส่วนใหญ่ไม่ต้องการเข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่เหล่านี้ รวมถึงวัยรุ่นติดยาเสพติดที่มีความคิดดังกล่าวเช่นกัน แต่ทว่า ด้วยชีวิตที่ผ่านมาวิถีปฏิบัติที่อยู่นอกกลุ่มของกฎระเบียบทางสังคมและเสี่ยงต่อการถูกลงโทษเรื่อยมา จนท้ายที่สุด ต้องถูกจับกุมและกลายเป็นนักโทษ หรือต้องทำตามคำขอร้องของสมาชิกในครอบครัวที่ตนเองรักด้วยการสมัครเป็นทหารเกณฑ์ ซึ่งสิ่งนี้ได้กลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการเข้าสู่เรือนจำ และค่ายทหารโดยไม่สมัครใจ ต่อมาเมื่อได้ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำหรือค่ายทหาร ทำให้พวกเขาต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ที่เริ่มจากการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย การเรียนรู้อุปนิสัย และฝึกฝนตนเองให้ปฏิบัติตามกิจกรรมที่สถาบันเหล่านั้นกำหนดอย่างเคร่งครัด จนทำให้พวกเขาต้องใช้ความอดทนในการใช้ชีวิตในพื้นที่แห่งนี้เป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น ในวันที่ชีวิตต้องเผชิญกับอาการ “อยากยา” จนชีวิตต้องทนทุกข์ทรมานเป็นอันมาก แม้จะรู้ว่าในเรือนจำมีการค้ายาเสพติด และรู้ว่าจะหาซื้อยาเสพติดได้ที่บุคคลใด แต่ด้วยราคายาเสพติดที่แพงมาก จึงทำให้ไม่มีเงินมากพอในการซื้อยาเสพติดเหล่านี้ สิ่งเดียวที่ทำได้ในเวลานั้นคือ ต้องใช้ความอดทนมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทั้งอดทนกับการตรากตรำจากการฝึกฝนตนเอง และอดทนต่อความเจ็บปวดภายในตนเอง เหนือไปกว่านั้น ยังต้องควบคุมตนเองให้ปกปิดความ

อ่อนแอเหล่านี้ไว้ภายใน และทำการแสดงบทบาทของ “ผู้เข้มแข็ง” ออกมาต่อหน้าบุคคลอื่น นอกจากนี้ ในเวลาใดที่อาการเหล่านี้รุนแรงมากขึ้น วัยรุ่นเหล่านี้ได้ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในเรือนจำ ให้คอยเฝ้าระวังมิให้เจ้าหน้าที่มาพบเห็นเมื่อเกิดอาการดังกล่าว เพื่อให้ร่างกายฟื้นตัวดีขึ้น ก่อนออกไปทำกิจกรรมต่อไป

แม้ว่า ในมุมมองหนึ่งของชีวิตในเรือนจำหรือค่ายทหาร ได้ทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องฝึกลงตนเองให้มีความอดทนต่อความยากลำบากดังกล่าว เพื่อให้ตนเองไม่ต้องถูกลงโทษและได้รับรางวัลตอบแทนที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ด้วยการลดหย่อนโทษระยะเวลาการจำคุกให้เหลือน้อยลง แต่ในอีกมุมมองหนึ่ง ชีวิตภายในเรือนจำหรือค่ายทหาร ที่ได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจ หยิบยื่นโอกาสในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ การมีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือในวันที่อ่อนแอ และการได้ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวในวันเยี่ยมญาติ การกระทำเหล่านี้ได้ทำให้เจ้าของประสบการณ์สัมผัสได้ถึงความรัก ความห่วงใยของบุคคลรอบข้าง จนก่อเกิดเป็นความหวัง ความเชื่อมั่นในตนเองว่า จะต้องอดทนในการฝึกลงตนเองให้อยู่ภายใต้ระเบียบวินัยของพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้สามารถควบคุมตนเองให้ห่างจากยาเสพติด จนเกิดการปรับเปลี่ยนตนเองไปสู่การเลิกยาเสพติดและใช้ชีวิตภายใต้กฎระเบียบของสังคมที่ไม่ใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

กระบวนการสร้างศรัทธาในศาสนา

สำหรับเจ้าของประสบการณ์บางท่าน การมีศรัทธาในศาสนา อันเป็นตัวแบบทางสังคม (Social Blueprint) ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจ กำกับความคิด การกระทำของตนเองไปสู่การยุติการใช้ยาเสพติด ซึ่งมีแม่ผู้ยึดมั่นในศาสนาเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำคัญที่นำทางเข้าสู่ร่วมเงาของศาสนา โดยที่ตัวเองมิได้มีศรัทธาต่อศาสนาแต่อย่างใด ทว่า เมื่อเข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่ดังกล่าว และได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยแห่งสงฆ์ ยึดถือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ศึกษาเล่าเรียนทางธรรม และใช้ชีวิตร่วมกับพระสงฆ์ในวัดที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้หลอมรวมเข้าไปในความคิด ทำให้เกิดความเข้าใจถึงความสุข ความสงบที่แท้จริงของชีวิต อีกทั้ง นำมาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จนสามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองเมื่อต้องเผชิญกับอาการ “อยากยา” ให้อยู่ภายในได้อย่างมิดชิด พร้อมทั้ง ทำการแสดงออกในฐานะ “พระสงฆ์ผู้สำรวจ” ออกมากลบเกลื่อน โดยการใช้อาการ และแสดงกิริยาอาการสุภาพและเป็นปกติมากที่สุด แต่ทว่า ในช่วงเวลาใด อาการเหล่านี้รุนแรงมากขึ้น จะใช้กลวิธี “การแยกตัวเองออกจากสังคม” เข้าไปใช้ชีวิตในพื้นที่ส่วนตัวที่มิดชิด ก่อนใช้น้ำสะอาดขลิบตามร่างกายให้เกิดความสดชื่น จนอาการเหล่านี้ค่อย ๆ หุเลาหุลง อีกทั้ง ได้ใช้กลวิธี “การนั่งสมาธิ” หรือ ทำกิจกรรมของสงฆ์ให้เข้มข้นมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ร่างกายหลงลืมอาการ “อยากยา” และมีจิตใจ

ภาพประกอบ 5 สรุปความรู้จากผลการศึกษา

ที่สูงมากขึ้น เมื่อการกระทำเหล่านี้กลายเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน จึงเกิดการลบเลือนภาพจำในโลกแห่งการใช้จ่ายเสพติดจนหมดสิ้น และสามารถปรับเปลี่ยนตนเอง ฟิ้นคืนกลับมาเป็นคนปกติ เฉกเช่นบุคคลอื่นในสังคม

ตัวตนของผู้วิจัย

หากกระบวนการในการทำวิจัยเป็นการเรียนรู้ ประสบการณ์จากการทำปริญญาโทฉบับนี้ ได้ถูกนำมาหลอมรวมเข้าด้วยกัน จนเกิดการต่อเติมกลายเป็นความรู้ใหม่ให้กับผู้วิจัย อันเป็นความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจเรื่องราวชีวิตของวัยรุ่นนสลิ้มที่ยุติการใช้จ่ายเสพติดได้สำเร็จ ที่เจ้าของประสบการณ์ได้ถ่ายทอดในระหว่างการปฏิสัมพันธ์กับผู้วิจัย จนทำให้ผู้วิจัยมองเห็นชีวิตของวัยรุ่นเหล่านี้ในแต่ละบริบท อาทิ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และชุมชน เป็นต้น เต็มไปด้วยความเสี่ยงจากการใช้จ่ายเสพติด แต่ด้วยการพูดคุยกับบุคคลนัยสำคัญของชีวิต อาทิ แม่ เมีย ยาย ลูก และเพื่อน เป็นต้น ได้กลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นทำให้พวกเขาตัดสินใจเลิกยาเสพติด พร้อมทั้งด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจในการปรับเปลี่ยนตัวเอง และการช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง ได้ทำให้เกิดพลังใจในการต่อสู้ชีวิต เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากเรื่องราวเลวร้ายจากการใช้จ่ายเสพติดและได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง จนสามารถสร้างตัวตนที่มีความแข็งแกร่งซึ่งยุติการใช้จ่ายเสพติดได้สำเร็จ ในแง่หนึ่ง ภาพปรากฏเหล่านี้ได้ตอกย้ำความเชื่อของผู้วิจัยที่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ที่มองว่าแม้มนุษย์ต้องเผชิญกับสภาวะกรรมเลวร้ายในชีวิตแค่ไหน แต่มนุษย์ทุกคนมีคุณค่า มีศักยภาพในการพัฒนาตัวเอง จากความสามารถในการเรียนรู้ และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างในบริบทต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยวัยรุ่นใช้จ่ายเสพติดซึ่งเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่จะใช้ชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงจากยาเสพติดในสลิ้ม แต่พวกเขาล้วนมีศักยภาพและความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้ยุติการใช้จ่ายเสพติดได้เฉกเช่นบุคคลอื่นในสังคมเช่นกัน

ในอีกแง่หนึ่ง ผู้วิจัยได้เกิดคำถามตามมาคือ ทำไมมุมมองของคนส่วนใหญ่และหน่วยงานภาครัฐจึงไม่ให้ความสำคัญหรือมองไม่เห็นศักยภาพของวัยรุ่นใช้จ่ายเสพติดเหล่านี้ ยิ่งไปกว่านั้น ได้ทำการตีป้ายชื่อวัยรุ่นใช้จ่ายเสพติดว่าเป็นคนเปี่ยงเบน รวมถึงได้พยายามเข้าไปต้องจัดการควบคุม และบำบัดฟื้นฟูอย่างเข้มข้นราวกับเป็นวัตถุชิ้นหนึ่ง เพื่อทำการขัดเกลาให้เกิดการปรับเปลี่ยนการกระทำ จนกลับเข้าสู่ลู่ของบรรทัดฐานทางสังคมที่คนในสังคมยึดถือ โดยไม่สนใจความคิด ความรู้สึก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของวัยรุ่นเหล่านั้น รวมถึงละเลยการมองระบบความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นใช้จ่ายเสพติดกับบุคคลรอบข้าง ที่พร้อมเข้ามาเกื้อหนุน ช่วยเหลือวัยรุ่น

เหล่านี้ด้วยความรัก ความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้วัยรุ่นเหล่านี้ฟื้นคืนมาเป็นวัยรุ่นผู้แข็งแกร่งที่สามารถเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ ที่มีที่ยืนในสังคมอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นคนอื่นในสังคม

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยยังมีความเชื่ออีกว่า หากคนในสังคมและภาครัฐเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนมุมมองที่มีต่อวัยรุ่นใช้ยาเสพติด รวมถึงแนวทางการบำบัดฟื้นฟูผู้ใช้ยาเสพติดใหม่ โดยมองว่าวัยรุ่นแต่ละคนเหล่านี้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ รวมถึงมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้คนแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ซึ่งบุคคลนี้สำคัญในชีวิตของพวกเขา ย่อมมีความพร้อมในการเกื้อหนุนการเลิกยาเสพติดของวัยรุ่นเหล่านี้ ในแง่นี้การฟื้นฟูวัยรุ่นใช้ยาเสพติดจึงควรให้ความสำคัญกับการมองลึกลงไปถึงความเสี่ยง และอันตรายที่ดำรงอยู่ในชีวิต รวมถึง ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของวัยรุ่นแต่ละคน เพื่อค้นหาบุคคลสำคัญ แรงจูงใจที่เข้ามาเกื้อหนุนในการเลิกใช้ยาเสพติด ตลอดจนพยายามเปิดพื้นที่ให้วัยรุ่นเหล่านี้ได้กลับมามีโอกาสและมีชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้เช่นเดิม

ข้อถกเถียงจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถสะท้อนให้สังคมเกิดความรู้ ความเข้าใจชีวิตของวัยรุ่นสลัมที่ยุติยาเสพติด และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลและโครงสร้างทางสังคมที่หล่อหลอมวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เจ็อนไขความเสี่ยงและกระบวนการจัดการความเสี่ยงของวัยรุ่นใช้ยาเสพติด

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า วัยรุ่นใช้ยาเสพติดต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลากหลายบริบท ทั้งที่เกิดจากการมีชีวิตครอบครัวที่เปราะบาง การคบเพื่อนใช้ยาเสพติด ความล้มเหลวของชีวิตการเรียนในโรงเรียน การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแหล่งรวมยาเสพติด และความเสี่ยงจากการละเมิดกฎ ระเบียบ ระบบคุณค่าของสังคม ซึ่งภาพเหล่านี้ได้ถูกตีแผ่ออกมาผ่านงานวิจัยหลายชิ้น กล่าวคือ ผลการศึกษาของ (นันท์ชัตติพันธ์ สกุลพงศ์, 2559) (วราภรณ์ มั่งคั่งและคณะ, 2559) (เบญจพล กรอุไร, 2550) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงเจ็อนไขภายในครอบครัวของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดที่ล้วนมีปัญหาสัมพันธภาพภายในครอบครัว ทั้งการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ห่างเหินกัน และพ่อแม่ต่างทำงานหาเลี้ยงครอบครัวจึงไม่มีดูแลเอาใจใส่กัน จนทำให้วัยรุ่นเหล่านี้หันไปพึ่งยาเสพติด แต่ทว่างานเหล่านี้ มิได้ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงที่ดำรงอยู่อย่างซับซ้อน ที่เกาะเกี่ยวยึดโยงกันไปมาจนยากที่จะสืบหาต้นตอแห่งความเสี่ยงที่แท้จริงได้ อีกทั้ง ยังมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง และช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไปทั้ง

ในระหว่างการใช้ยาเสพติด ช่วงยุคการใช้ยาเสพติด รวมถึงไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงกลวิธีในการแสดงออก เพื่อจัดการกับปัญหาชีวิตครอบครัวเพราะบางเหล่านี้ ซึ่งผู้ใช้ยาเสพติดแต่ละคนจะมีการแสดงออก ที่แตกต่างกันออกไป แต่สำหรับผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นแง่มุมดังกล่าวอย่าง ชัดเจน ทั้งในส่วนของเงื่อนไขความเสี่ยงจากสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ที่เกิดขึ้นในหลากหลาย รูปแบบ รวมถึงการแสดงที่วัยรุ่นเหล่านี้สร้างขึ้นมาจัดการกับอันตรายที่เกิดขึ้น ในแต่ละบริบทการ ปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว และมีความซับซ้อนในแง่ผู้กระทำ ที่ในบางบริบทวัยรุ่นที่ใช้ยา เสพติดมิใช่เป็นผู้ถูกกระทำ แต่อยู่ในฐานะผู้ชมความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อกับแม่หรือสมาชิกใน ครอบครัวคนอื่น แต่ทว่า ในบริบทถัดไปพวกเขากลับกลายเป็นทั้งผู้ถูกกระทำความรุนแรงและผู้ชมใน เวลาเดียวกัน แม้ว่าต้องตกอยู่ในสภาวะการณ์ที่ตนเองถูกกระทำหรือเห็นภาพสมาชิกในครอบครัวถูก กระทำ สิ่งหนึ่งที่พวกเขาปฏิสัมพันธ์กับตนเองจนเกิดความเข้าใจคือ เรื่องราวเหล่านี้ล้วนสร้างความ ยากลำบากในชีวิต จนทำให้เจ้าของประสบการณ์เหล่านี้ต้องหันมาใช้ยาเสพติดเพื่อเป็นเครื่องเยียวยา จิตใจให้ตนเองหลุดพ้นจากชีวิตที่เลวร้ายเหล่านี้

การใช้ชีวิตของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดในกลุ่มเพื่อน ได้มีงานวิจัยหลายชิ้นกล่าวว่า ผู้ใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่ล้วนมีเพื่อนสนิทที่ใช้ยาเสพติด ร่วมกันใช้ยาเสพติดกับเพื่อน รวมถึงแสดง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง (สุรธาดา สิงหาวาน, 2559) (พัชชา วงศ์สวรรค์, 2552) ซึ่ง ภาพเหล่านี้ล้วนเป็นภาพที่ผู้วิจัยในฐานะคนนอกมองผู้ใช้ยาเสพติดในเชิงตำหนิติเตียน และไม่ ยอมรับพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ โดยละเลยการสะท้อนความคิด ความรู้สึก และเรื่องราวชีวิต จากมุมมองของพวกเขา แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ที่ผู้วิจัยเข้าไปร่วมสนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ชีวิต และร่วมกันสร้างความรู้กับวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดในสลัม จึงสามารถมองเห็นแง่มุมดังกล่าวจาก มุมมองของวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดได้เป็นอย่างดีว่า สำหรับวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดแล้ว ชีวิตในกลุ่มเพื่อน เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยการมีอิสระ สามารถเปิดเผยตัวตนของผู้ใช้ยาเสพติดได้เต็มที่โดยไม่ต้อง หวาดกลัวว่าจะถูกจ้องมอง ตรວจตรา และถูกตำหนิว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม และไม่ต้อง เกรงกลัวว่าถูกกลั่นแกล้งจากกลุ่มเพื่อนด้วยกัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก เพื่อนที่คบกันต่างมองว่าการใช้ ยาเสพติดเป็นสิ่งปกติ เป็นการกระทำที่สมาชิกในกลุ่มเพื่อนยอมรับ ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้ช่วยเหลือ กันทำงานและหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อยาเสพติดมาใช้ร่วมกัน รวมถึงร่วมกันแสดงการ กระทำเพื่อปกป้องการใช้ยาเสพติดของตนเองและเพื่อนมิให้บุคคลภายนอกล่วงรู้จนเข้ามาทำ อันตรายและลงโทษสมาชิกในกลุ่มเพื่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ ในช่วงชีวิตของการใช้ยาเสพติด เพื่อนจึง กลายเป็นบุคคลนัยสำคัญที่วัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดรัก เป็นห่วง และร่วมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ไป

ด้วยกัน ยิ่งไปกว่านั้น ได้ใช้ยาเสพติดมาช่วยสร้างความสุข และกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มเพื่อให้แน่นแฟ้นมากขึ้น

ความเสี่ยงของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดในสลัม ได้มีงานวิจัยชิ้นอื่นกล่าวได้ว่า เด็กในชุมชนแออัดในเขตเมืองต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนที่มีความเสี่ยงจากผู้ใช้ ผู้จำหน่ายยาเสพติด เต็มไปด้วยแหล่งมั่วสุมยาเสพติด จึงทำให้ชุมชนมีความไม่ปลอดภัยและมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตราย (Sompoth Ratoran, 2012) (ประยงค์ แสนบุราณ, 2559) และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับมุมมองของคนในสังคมต่อยาเสพติด ที่ล้วนมองว่า สารเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี คนใช้สารเสพติดเป็นคนไม่ดี ไม่มีอนาคต ซึ่งผู้ใช้ยาเสพติด ครอบครัว และชุมชนรับรู้และเข้าใจดีว่าการใช้ยาเสพติดเป็นการกระทำที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม (จารุณี ศิริพันธุ์, 2558) (แพรว ศิริศักดิ์ดาเกิง, 2558) แต่งานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบท ว่าท่ามกลางการใช้ชีวิตในสลัมที่เต็มไปด้วยยาเสพติด และการถูกกีดกัน การถูกตรวจตราจากผู้คนในชุมชน วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดแต่ละคนมีการต่อสู้ ต่อรอง และแสดงการกระทำท่ามกลางความเสี่ยงเหล่านี้อย่างไร ในขณะที่งานวิจัยในครั้งนี้ได้บ่งชี้และต่อเติมความรู้ที่เกี่ยวกับกลวิธีในการต่อสู้ ต่อรองกับบุคคลรอบข้างในแต่ละบริบทภายในชุมชนอย่างชัดเจน จนทำให้เห็นถึงความสามารถ และศักยภาพของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ที่พวกเขาสามารถขจัดอันตรายจากยาเสพติดที่เข้ามาในชีวิต และสามารถรอดพ้นจากเรื่องราวเลวร้ายเหล่านี้ไปได้

2. กระบวนการพัฒนาตัวตนเพื่อยุติการใช้ยาเสพติด

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า วัยรุ่นที่ตัดสินใจเลิกยาเสพติดมีกระบวนการในการพัฒนาตัวตนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งกระบวนการสร้างศรัทธาแห่งตน การรู้ซึ่งถึงความรักจากครอบครัว กระบวนการสร้างศรัทธาในศาสนา การสร้างความรู้และทักษะชีวิตในหน่วยงานบำบัดยาเสพติด และกระบวนการฝึกฝนความอดทนในสถาบันเบ็ดเสร็จ ซึ่งภาพเหล่านี้บางส่วน เช่นเงื่อนโซ่ที่ช่วยเก็ยหนุ่ให้ผู้ใช้ยาเสพติดเลิกยาเสพติดได้สำเร็จ ได้ถูกถ่ายทอดผ่านงานวิจัยของ นันท์ชิต สัตินท์ สกุลงศ์ (2559) (Michael Ungar, 2008) (Elizabeth K. Anthony, 2008) (Amna Saeed and Shehla A. Yasin, 2017) ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงที่ใช้ยาเสพติดได้ดึงเอาทรัพยากร ทั้งปัจจัยภายในตนเอง ปัจจัยจากครอบครัว ปัจจัยในชุมชน ความศรัทธาในศาสนา และสถานบำบัดยาเสพติด ล้วนมีส่วนในการเก็ยหนุ่ให้ผู้ใช้ยาเสพติดสามารถก้าวข้ามวิกฤติในชีวิตจากการใช้ยาเสพติดได้ แต่ทว่าในงานวิจัยดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญกับการสะท้อนให้เห็นเพียงปัจจัยที่แยกส่วนซึ่งบุคคลนำไปใช้ในการเลิกยาเสพติดเท่านั้น จึงมองไม่เห็นภาพความเกี่ยวโยงกันระหว่างเงื่อนโซ่ต่าง ๆ และกระบวนการนำเงื่อนโซ่เหล่านี้มาใช้ต่อรองกับตนเองและบุคคล

รอบข้างในแต่ละบริบทในช่วงชีวิตของการเลิกยาเสพติด รวมถึงมองไม่เห็นภาพการแสดงออกและการปกปิดอารมณ์ความรู้สึกของวัยรุ่นที่พยายามเลิกยาเสพติด ในช่วงระหว่างการศึกษาปฏิบัติสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ที่เต็มไปด้วยความท้อแท้ ความทุกข์ทรมานทางร่างกาย และจิตใจอย่างแสนสาหัส จนกว่าจะก้าวข้ามเรื่องราวเลวร้ายเหล่านี้ได้

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยครั้งนี้ จึงได้สะท้อนความรู้เพื่อเติมเต็มแง่มุมดังกล่าว จนทำให้เห็นภาพเงื่อนใยเกี่ยวพันในการเลิกยาเสพติดที่มีอยู่หลากหลาย และเกิดขึ้นในบริบทการปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ยาเสพติดกับบุคคลในบริบทต่าง ๆ ทั้งภายในตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ชุมชน และสังคม ซึ่งในแต่ละบริบทย่อมมีปัจจัยเกี่ยวพันการเลิกยาเสพติดที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้ง ในการนำปัจจัยเกี่ยวพันเหล่านี้ไปใช้ในกระบวนการสร้างความแข็งแกร่งแห่งตนเพื่อยุติยาเสพติดก็ไม่ได้เกิดขึ้นง่ายดายนัก เนื่องจากปัจจัยเกี่ยวพันในทุกบริบทที่ห่อหุ้มวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ทั้งที่มาจากตัวเองและบุคคลแวดล้อมจะต้องทำงานเชื่อมโยงกันไปมา เพื่อเปิดพื้นที่ หนุนเสริม และควบคุม ให้พวกเขาเหล่านี้เกิดความเข้มแข็งจากภายใน และพยายามกำกับควบคุมตัวเอง ท่ามกลางบริบทการปฏิบัติสัมพันธ์กับบุคคลอื่น พร้อมทั้งแสดงการกระทำออกมาให้บุคคลอื่นยอมรับ ในฐานะวัยรุ่นสลัมที่เลิกยาเสพติดได้สำเร็จ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้วัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดบางคนไม่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ภายในครั้งเดียว แต่ต้องวนเวียนอยู่กับการใช้ความพยายามในการเลิกยาเสพติด แต่ด้วยเงื่อนใยภายในตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ชุมชน หรือสังคมไม่ได้เอื้อต่อการเลิกยาเสพติด จึงทำให้วัยรุ่นบางคนกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำ

ภาพปรากฏขึ้นได้เกิดขึ้นกับวัยรุ่นผู้ใช้ยาเสพติดบางคน ที่ได้ตัดสินใจวายเป็นพระสงฆ์และมุ่งมั่นที่จะใช้แรงศรัทธาที่มีต่อศาสนา มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและควบคุมการกระทำของตนเอง ไปสู่การเลิกยาเสพติด แต่ทว่าด้วยชีวิตภายในวัดที่ต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับพระสงฆ์ หรือลูกศิษย์วัดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยของพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด เหตุการณ์เหล่านี้จึงกลายเป็นอุปสรรคเข้ามาทำทลายความตั้งใจในการเลิกยาเสพติด ประกอบกับการมีจิตใจไม่เข้มแข็ง จึงไม่สามารถควบคุมตนเองให้เลิกยาเสพติดได้ จนกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำและใช้ในปริมาณมากขึ้นกว่าเดิม กระทั่งเมื่อกลับมาใช้ชีวิตในครอบครัวทำให้เขาสามารถสัมผัสได้ถึงความรัก ความหวังดีของสมาชิกในครอบครัว จนทำให้พวกเขาตัดสินใจเลิกยาเสพติดโดยการควบคุมตนเอง และได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัว ทั้งการให้คำปรึกษา คำแนะนำ การให้กำลังใจ การร่วมเดินทางไปพบแพทย์เพื่อบำบัดยาเสพติด รวมถึงการกำกับตนเองให้มีวินัยในการทานยา และปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด

จากเหตุการณ์เหล่านี้ได้ทำให้วัยรุ่นเหล่านี้เกิดพลังใจในการปรับเปลี่ยนตนเองใหม่ ไปสู่การเลิกยาเสพติดเพื่อตัวเองและเพื่ออยู่ร่วมกับครอบครัวที่ตนเองรัก

แน่นอนว่า ภาพที่ถูกถ่ายทอดออกมาเช่นนี้ จึงสะท้อนให้เห็นได้ว่า ด้วยชีวิตของวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดต้องอาศัยอยู่ร่วมกับคนในสังคมและต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในหลากหลายบริบท ฉะนั้น การที่วัยรุ่นจะเลิกใช้ยาเสพติดได้นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล หรือชีวิตทางสังคม ที่วัยรุ่นทำการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว กลุ่มเพื่อน และคนในชุมชนเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ทว่า การปฏิสัมพันธ์กับตัวเองและคนรอบข้าง จึงมีส่วนเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันและมีส่วนเข้ามาเกื้อหนุน ส่งเสริมให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดเกิดจิตสำนึก มีความเข้าใจ และมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการเลิกยาเสพติด รวมถึงช่องทางสังคมที่เปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด จึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ ในการดึงวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดกลับมาใช้ชีวิตแจ่มใสคนปกติทั่วไป และสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ดังเดิม

ความเข้าใจปัญหาสู่ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นว่า วัยรุ่นที่สามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ จะต้องมีกระบวนการควบคุมตนเองในรูปแบบต่างๆ ทั้งการควบคุมภายในของบุคคล (Internal Control) ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่สำคัญของวัยรุ่น มีการควบคุมทางสังคม (Social Control) ที่เกิดจากความรักและความผูกพันจากบุคคลนัยสำคัญ รวมถึงมีการควบคุมโดยระเบียบวินัย (Control by Discipline) ซึ่งใช้กฎ กติกา และแนวทางปฏิบัติของบริษัท ในการกำกับบุคคลให้เชื่อ และยอมรับในสิ่งเหล่านั้น จากนั้นทำการกำกับตนเองให้ปรับเปลี่ยนการกระทำให้อยู่ภายใต้ระเบียบวินัยของพื้นที่แห่งนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองได้รับรางวัลและไม่โดนลงโทษ อีกทั้ง มีการควบคุมโดยความศรัทธา (Control by Faith) เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ความคิด และการกระทำให้ปฏิบัติตามสิ่งที่สังคมกำหนด ฉะนั้น เพื่อให้ผลการศึกษาเหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ประการแรก การเปลี่ยนมุมมองวิธีคิดที่มีต่อวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด โดยไม่มองว่าบุคคลเหล่านี้เป็นคนเปี่ยงเบนหรือเป็นผู้ร้ายที่ต้องจัดการให้หมดไปจากสังคม แต่ต้องมองบุคคลกลุ่มนี้ด้วยความเข้าใจ ให้โอกาส และเปิดพื้นที่ให้เกิดการสร้างสรรคกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่นแต่ละคน

ประการที่สอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจชีวิตของผู้ใช้ยาเสพติด ทั้งคุณลักษณะเฉพาะของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดแต่ละคน อาทิ วัยรุ่นคนใดเป็นผู้มีความเชื่อและ

ศรัทธาในตนเองว่าสามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้ มองเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความสามารถในการควบคุมตนเอง จะต้องพยายามเสริมพลังพวกเขาให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อให้ก้าวเดินไปสู่การเลิกยาเสพติดได้ และแบบแผนความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับบุคคลแวดล้อม ทั้งในบริบทครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชน และสังคม ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาสะท้อนวิถีคิด การให้ความหมายที่มีต่อบุคคลรอบข้างว่า บุคคลใดมีนัยสำคัญในชีวิต หรือบุคคลใดเป็นบุคคลอันตรายและแสดงการกระทำลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ซึ่งภาพเหล่านี้จะสามารถสะท้อนให้ถึงต้นตอของปัญหาความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง โดยความหมายและต้นตอของปัญหาเหล่านั้นปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาคิด ใคร่ครวญ จนนำไปสู่การค้นพบเครื่องมือที่เหมาะสมกับวัยรุ่นแต่ละคน และร่วมกันสร้างสรรค์แนวทาง การกระทำไปสู่การปรับเปลี่ยนตนเองจนสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้ โดยที่โครงสร้างทางสังคมที่ดำรงอยู่ มิได้ปิดกั้น ข้ำเติม หรือทอดทิ้งพวกเขา ขณะเดียวกันยังได้หยิบยื่นทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อการยุติการใช้ยาเสพติด อาทิ สถานบำบัดยาเสพติด สถาบันศาสนา และกฎระเบียบที่เข้มข้นในการจัดการผู้ใช้ยาเสพติด เมื่อนำสิ่งเหล่านี้มาจัดวางร้อยเรียงไว้ด้วยกัน ย่อมกลายเป็นหลากหลายทางเลือก ที่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นสลัมสามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในพื้นที่เหล่านี้ จนเกิดการตีความ เข้าใจถึงความปรารถนาดีของบุคคลรอบข้าง จึงทำให้พวกเขาเกิดพลังใจในการปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองจนเลิกใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

เมื่อเกิดความเข้าใจเรื่องราวชีวิตในบริบทต่าง ๆ ของวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติดเหล่านี้ ย่อมทำให้มองเห็นถึงความหลากหลายของชีวิตวัยรุ่นสลัมที่ใช้ยาเสพติด ทั้งในแง่มุมของการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างท่ามกลางสภาพการณ์ยากลำบากจากการใช้ยาเสพติดที่เกาะเกี่ยวกันไปในทุกบริบทของชีวิต การจัดการกับความยากลำบากเหล่านี้ และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ที่ทำให้พวกเขาตีความ จนเกิดความเข้าใจว่า ตนเองต้องมีความเข้มแข็งและต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ต่อรองกับบุคคลรอบข้างท่ามกลางบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อให้ยอมรับตัวตนในฐานะผู้ยุติการใช้ยาเสพติด จนท้ายที่สุด พวกเขาสามารถยุติการใช้ยาเสพติดได้สำเร็จ และกลับคืนสู่สังคมได้ดังเดิม

ประการที่สาม การแก้ปัญหา ยาเสพติด ควรให้ความสำคัญกับแนวคิดในการป้องกันและการช่วยเหลือในการยุติยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกันในทุกบริบท กล่าวคือ

การป้องกัน บุคคลในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมทุกบริบทที่อยู่แวดล้อมวัยรุ่นสลัม จะต้องร่วมกันสร้าง Internal Control เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ และฝึกฝนระเบียบวินัย เพื่อให้

วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกัน มีความฉลาดรู้ รู้เท่าทันความเสี่ยงและอันตรายจากยาเสพติด รวมถึงควบคุมตนเองให้อยู่ห่างไกลยาเสพติดได้ โดยในแต่ละบริบทต้องร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

ครอบครัว สมาชิกต้องมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ส่งเสริมให้วัยรุ่นเห็นคุณค่าในตัวเอง ยึดมั่นในจริยธรรม มีความเข้าใจทักษะการใช้ชีวิต การจัดการปัญหาที่เข้ามาในชีวิต ไม่รู้สึกว่าตนเองโดดเดี่ยวเมื่อชีวิตต้องเผชิญกับปัญหา และมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติด

โรงเรียน ต้องมีหลักสูตรในการให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติดควบคู่กับหลักคุณธรรมจริยธรรม ครูต้องรับรู้และเข้าใจถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลและสภาพครอบครัวของนักเรียน ทำการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง อาทิ มีชีวิตอยู่ในครอบครัวเปราะบาง ไม่สนใจการเรียน และขาดเรียนเป็นประจำ เป็นต้น และสร้างบรรยากาศในการเรียนให้สนุก ไม่เครียด จนทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่าครูเป็นตัวอย่างที่ดีที่สามารถยึดเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิต และเป็นเสมือนเพื่อนที่สามารถให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตได้ อีกทั้ง ต้องเน้นการสร้างวินัยให้กับนักเรียน และไม่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเองถูกกำกับควบคุมจากกฎระเบียบของโรงเรียนมากเกินไป จนเกิดความคิดในการขัดขืนและทำทนายกฎระเบียบเหล่านี้ รวมถึง มีการสร้างพื้นที่สนับสนุนการให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความเครียดจากการเรียน และปัญหาที่เข้ามาในชีวิต

เพื่อน วัยรุ่นต้องมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายให้ความช่วยเหลือวัยรุ่นด้วยกันให้ห่างไกลยาเสพติด หรือ “เพื่อนช่วยเพื่อน” ที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเพื่อนในช่วงเวลาที่เผชิญกับปัญหาชีวิต สร้างพื้นที่กิจกรรมและร่วมทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ด้วยกัน เพื่อให้วัยรุ่นเหล่านี้สัมผัสได้ถึงความรักความเข้าใจในกลุ่มเพื่อน และมีการชักชวนเพื่อนกระทำในสิ่งที่คนในสังคมยอมรับมากกว่าการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ชุมชน คนในชุมชนต้องผลักดัน ร่วมมือกันให้เกิดกระบวนการสร้างความช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายชุมชนที่ดูแลกันเอง และหนุนเสริมให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึง เข้ามีส่วนร่วมในเครือข่ายเหล่านี้ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผนในการแก้ปัญหา และร่วมลงมือแก้ปัญหา ยาเสพติดที่ดำรงอยู่ภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมให้ลดน้อยลง

การช่วยเหลือในการยุติยาเสพติด ควรใช้กระบวนการระดับสังคมที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจร่วมกับบุคคลนัยสำคัญในบริบทต่าง ๆ ที่ช่วยนำพาทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือ สร้าง

กำลังใจเพื่อให้ผู้ใช้ยาเสพติดไม่เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว เกิดพลังใจ และมีความเข้มแข็งในการปรับเปลี่ยนตัวเอง จนสามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้ ซึ่งในแต่ละบริบทควรดำเนินการ ดังนี้

ครอบครัว ต้องทุ่มเทความรัก ความเข้าใจ มีการพูดคุยระหว่างกัน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ใช้ยาเสพติดมองเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงไม่เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว และต้องร่วมมือกับสถานบำบัดยาเสพติดในการช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาเกิดพลังใจในการกำกับ ควบคุมตนเอง และมีความมุ่งมั่นในการต่อสู้กับความต้องการใช้ยาเสพติดของตนเอง จนสามารถเลิกยาเสพติดได้

โรงเรียน ครูต้องบังคับใช้กฎระเบียบของโรงเรียนในการลงโทษนักเรียนที่ใช้ยาเสพติดอย่างละมุนละม่อม ควบคู่ไปกับการร่วมมือกับครอบครัวและเพื่อนของนักเรียนที่ใช้ยาเสพติด เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรัก ความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่ และคำแนะนำแก่นักเรียนเหล่านี้ เพื่อให้พวกเขาเกิดความเข้าใจถึงอันตรายจากการใช้ยาเสพติด รับรู้ได้ถึงความรัก ความห่วงใย และความหวังดีที่ครูมีต่อนักเรียน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิด การกระทำ และควบคุมตนเองไม่ให้กลับไปใช้ยาเสพติด เพื่อปรับเปลี่ยนตนเองให้กลับมาเป็นนักเรียนที่ดีที่เป็นที่รักของครู และสามารถกำกับตัวเองให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบของโรงเรียนได้

เพื่อน วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดต้องควบคุมตนเองให้อยู่ห่างจากกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด หรือตัดขาดความสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มนี้ และเปลี่ยนไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด รวมถึงครอบครัวที่มีความรัก ความเข้าใจ พร้อมยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ พร้อมรับฟังปัญหา ให้กำลังใจในยามท้อแท้ และร่วมกันสร้างพื้นที่กิจกรรมที่มีประโยชน์ จนทำให้เกิดพลังใจและความพร้อมในการลุกขึ้นสู้ รวมถึงจัดการกับชีวิตที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานจากฤทธิ์ของยาเสพติด เพื่อให้ก้าวข้ามเรื่องราวเลวร้ายเหล่านี้ให้ได้

ชุมชน คนในชุมชนต้องมองวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดไม่ใช่ผู้เบี่ยงเบน ไม่ควรรังเกียจ ดูถูกเหยียดหยาม และกำจัดบุคคลเหล่านี้ออกจากชุมชน แต่ควรสร้างเครือข่ายคนในชุมชนในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการและช่องทางในการเข้ารับการรักษา เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล หนุนเสริมวัยรุ่นในชุมชนในการเลิกใช้ยาเสพติด และให้โอกาสวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน เพื่อให้พวกเขาเกิดความตระหนัก มีความเข้าใจถึงความรัก ความหวังดีของคนในชุมชนที่ต้องการให้วัยรุ่นเหล่านี้เลิกใช้ยาเสพติดและกลับมาเป็นคนดีของชุมชน

สังคม ต้องทำให้วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด รับรู้ เข้าใจ และเชื่อว่าการกำกับควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบทางสังคม เช่น วินัยของเรือนจำและค่ายทหาร รวมถึงการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาใช้เป็นเครื่องนำทางในการใช้ชีวิตที่ติงาม โดยการเลิกใช้ยาเสพติด

เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ซึ่งในด้านหนึ่ง จะทำให้ตนเองไม่ต้องโดนลงโทษ และอีกด้านหนึ่ง ทำให้ตนเองมีคุณค่า ได้รับการยอมรับจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลรอบข้าง นอกจากนี้ ในส่วนของสถานบำบัดยาเสพติดที่รัฐสร้างขึ้นมาเพื่อบำบัดรักษาผู้ช้ยาเสพติด ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เหล่านี้จะต้องใช้ความรู้ด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามกระบวนการรักษาของศาสตร์ทางการแพทย์ ควบคู่ไปกับการใช้ความเข้าใจ การสร้างแรงจูงใจผ่านการให้รางวัล ให้กำลังใจ เพื่อให้พวกเขาไม่รู้สึกโดดเดี่ยว เกิดพลังใจ และมีความเข้มแข็งในการปรับเปลี่ยนตัวเอง รวมถึงเปิดโอกาสให้ครอบครัว และบุคคลนัยสำคัญของผู้เข้ารับการบำบัด เข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริมด้านจิตใจ ให้กำลังใจ และแสดงความรักต่อกัน สิ่งนี้จึงเป็นเสมือนยารักษาอาการทางใจและความสัมพันธ์ทางสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง จนทำให้พวกเขามองเห็นเป้าหมายของชีวิตที่ดีภายหลังจากยุติการช้ยาเสพติด

สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการเน้นย้ำ คือ การศึกษาการพัฒนาตัวตนของวัยรุ่นกลุ่มเพื่อยุติการช้ยาเสพติด โดยการมองปรากฏการณ์ผ่านการผลิตสามแนวคิดเข้าด้วยกัน คือ แนวคิดระบบนิเวศวิทยาสังคม แนวคิดการจัดการภาพประทับ และแนวคิดความ แข็งแกร่งแห่งตน สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกระบวนการปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองไปสู่การยุติการช้ยาเสพติดวัยรุ่นกลุ่มเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนทำให้มองเห็นหัวใจสำคัญในการยุติการช้ยาเสพติดของวัยรุ่นกลุ่มเหล่านี้ ที่ผู้ตั้งใจเลิกยาเสพติดได้ทำการสร้างพื้นที่ของตนเอง หรือสังคมได้หยิบยื่นพื้นที่ในการแสดงออก เพื่อให้พวกเขามีกิจกรรม มีเวลาในการพูดคุยและแสดงออกร่วมกับบุคคลรอบข้าง ที่แสดงให้เห็นถึงความรัก ความเข้าใจ ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว เมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกผสมผสานเข้ากันในทุกบริบทของการสนทนากับบุคคลอื่นจนหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว ย่อมกลายเป็นยาที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ช้ยาเสพติด ให้สามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองให้รอดพ้นจากการช้ยาเสพติดได้สำเร็จ

บรรณานุกรม

- Adger W.N. (2000). Social and ecological resilience: are they related? *Progress in Human Geography* 24, 347–364.
- Amna Saeed and Shehla A. Yasin. (2017). Resilience and Meaning of Life among Pakistani Slum Dwellers. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 43(1), 85-97.
- Andrew J. Weigert and Viktor Gecas. (1972). *Handbook of Symbolic Interactionism*. United states of America: Roman & Littlefield
- Andrews et al. (2013). *Shaping History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Andrews Molly. (2013). *Doing Narrative Research*. London: Sage
- Awino, D. (2010). *Life in a child/adolescent headed households*. (Faculty of Social science (Sociology)). UMEÅ University,
- Blummer H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and methods*. Englewood Cliffs,NJ: Prentice Hall.
- Braverman Marc T. (1999). *Research on resilience and its implications for tobacco prevention*: University of California.
- Bronfenbrenner U. (1979). *The Ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner U. (2001). *The Bioecological Theory of Human Development*. New York: Elsevier.
- Bronfenbrenner. U. (2005). *Making human beings human : Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Bubolz M. M. and Sontag M. S. (1993). *Human ecology theory*. London.
- Carpenter S.R. and Gunderson L.H. (2001). Coping with collapse: ecological and social dynamics in ecosystem management. *BioScience* 51, 451–457.
- Chrestine Bold. (2012). *Using Narrative in Research*. london: london ECIY ISP.
- Dillon. (2007). *Risk, protective factors and resilience to drug use: identifying resilient young people and learning from their experiences*.

- Dillon M. (2014). *Introduction to Sociological Theory: Theorists, Concepts, and their Applicability to the Twenty-First Century*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Dodoo F. Nii-Amoo. (2007). Urban–rural differences in the socioeconomic deprivation–Sexual behavior link in Kenya. *Social Science & Medicine*, 64(5), 1019-1031.
- Douglas B. Rasmussen. (1999). Human flourishing and the appeal to human nature. *Social Philosophy and Policy*.
- Elizabeth K. Anthony. (2008). Cluster Profiles of Youths Living in Urban Poverty: Factors Affecting Risk and Resilience. *Social Work Research*, 32(1), 6–17.
- Emmy E. Werner. (1995). Resilience in Development. *Current Directions in Psychological Science*, 4(3), 81-85.
- Folke Carl. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16, 253–267.
- Giddens Anthony. (1976). *New Rules of Sociological Method : A Positive Critique of Interpretative Sociologies*. California: Stanford University Press.
- Goffman E. (1959). *The Presentation of self in everyday life*: University of Edinburgh Social Sciences Research Centre.
- Goffman E. (1963). *Behavior in Public Places : Notes on the Social Organization of Gatherings*. New York: Free Press.
- Grotberg E. (1997). *The international resilience research project* International Council of Psychologists
- Gunnestad Arve. (2006). Resilience in a Cross-Cultural Perspective: How resilience is generated in different cultures. *Journal of intercultural communication*(11).
- Hossain Shahadat. (2011). *Urban Poverty in Bangladesh : Slum Communities, Migration and Social Integration*. . New York: I.B.Tauris & Co Ltd.
- Howard A. Liddle, E. (2006). Changing Provider Practices, Program Environment, and Improving Outcomes by Transporting Multidimensional Family Therapy to an Adolescent Drug Treatment Setting. *The American Journal on Addictions*, 15, 102–112.
- Jeffrey M.Jenson. (1997). *Risk and resilience in childhood*. United States of America.

- Johnson Bruce. (2008). Teacher-student relationships which promote resilience at school : a micro level analysis of students' views. *British Journal of Guidance and Counselling*, 36(4), 385-398.
- Kandel, D. B. (1 9 9 0). *On Process of Peer Influences in Adolescent Drug Use : A Developmental Perspective in Adolescent Behavior and Society*. New York McGraw-Hill.
- Klein R.J.T. and Nicholls R. J. (2 0 0 3). Resilience to natural hazards: How useful is this concept? *Environmental Hazards*, 5, 35-45.
- Kolar Katarina. (2 0 1 1). Resilience: Revisiting the Concept and its Utility for Social Research. *Int J Ment Health Addiction* 9, 421-433.
- Laoniramai P. (2 0 0 5). Factors affecting the experiences of drug use by adolescents in a Bangkok slum. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*. ():1, 36(4), 1014-1019.
- Lewis, V. A. (2 0 0 9). *Slums and Chidren's Disadvantage : The Case of India*. (Doctor of Philosophy). Princeton,
- Lincoln. and Guba. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Texas University.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills,CA: Sage.
- Masten A. S. and Reed M. G. J. (2002). *Resilience in development In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), Handbook of positive psychology* New York Oxford University Press.
- Mishra Arima. (2006). *The Everyday life in a Slum in Delhi: View of the Children*: Pearson Longman.
- Muss Rolf E. (1990). *Adolescent Behavior and Society*. New York: McGraw-Hill.
- Neher Linda S. and Short Jerome L. (1 9 9 8). Risk and Protective factors for children's substance use and antisocial behavior following parental divorce. *American Journal of Orthopsychiatry*, 68(1).
- Norman A.Dolch. (2003). *Handbook of Symbolic Interactionism*: Roman & Littlefield
- Ombati M., O. V. F. O. (2 0 1 6). Resilience of Children and Youth Negotiating Urban Vulnerabilities and Livelihoods in the Langas Slums of Eldoret, Kenya *Urbana XVII*.

- Oyserman and Markus. (1990). Possible Selves in Balance: Implications for Delinquency. *Journal of Social Issues*, 46, No. 2.
- Parker, H., Williams, Lisa and Aldridge, Judith. (2002). The Normalization of Sensible Recreational Drug Use: Further Evidence from the North West England Longitudinal Study. *Sociology*, 36(4), 941-964.
- Pathayanan, N. (2011). An analysis of economic costs of drug abuse treatment at Thanyarak Institute. *Journal of Medicine and Health Sciences Faculty of Medicine, Srinakharinwirot University* 18(1).
- Pedler Mike and Burgoyne John. (1988). *Apply self-Development in Organization*. United kingdom: Prentice Hall.
- Richard Peet and Elaine Hartwick. (2009). New York: Guilford Press
- Ritzer G. (1996). *Sociological theory*: McGraw-Hill Companies.
- Roebuck Benjamin. (2014). *Exclusion and Resilience: Exploring the decision-making processes of young people who are homeless*. (PhD degree in Criminology). University of Ottawa, Canada.
- Ruth A. Wallace and Alison Wolf. (1995). *Contemporary Sociological Theory Continuing the Classical Tradition*: Prentice-Hall College Div.
- Schroder, R. (2009). Youth retentionv: Factors associated with treatment drop-out from youth alcohol and other drug treatment. *Drug and Alcohol Review*, 28(6), 583-698.
- Sharma.M. (2013). Structure and Mobility in a Delhi Slum: 1988-2013. *Social change* 43(4), 595-615.
- Shaw Audrey Linda. (2006). *Resilience from the perspective of the illicit injection drug user : an exploratory descriptive study*. (Master of science in nursing). University of British Columbia,
- Sompoch Ratoran. (2012). *The Process of resilience promotion in school children in an urban slum area*. (Ph.D. (Population Education)). Mahodol University
- Thomas Schwandt. (2015). *Evaluation Foundations Revisited: Cultivating a Life of the Mind for Practice*: Stanford University Press.
- Ungar, M. (2004). *Nurturing hidden resilience in troubled youth*. Toronto: University of

Toronto Press.

Ungar, M. (2008). Resilience across Cultures. *British Journal of Social Work* 38, 218–235.

Ungar Michael. (2004). A Constructionist Discourse on Resilience : Multiple Contexts, Multiple Realities Among At-Risk Children and Youth. *Youth & Society*

Ungar Michael T. and Shelly Birnie-Lefcovitch. (2005). Pathways Between Social Support, Family Well Being, Quality of Parenting, and Child Resilience: What We Know *Journal of Child and Family Studies*, 14(2), 269–281.

Weis Robert. (2014). *Abnormal child and Adolescent Psychology*. America: Sage.

Zartman I. William. (2008). *Negotiation and Conflict Management : Essays on theory and practice*. New York: Routledge.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม. กรุงเทพมหานคร.

กาญจนา โกวิทย์แสงทอง. (2548). นาฏกรรมการสูญบุหรือของผู้หญิง : การจัดการภาพประทับ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาฉบับบัณฑิต (สังคมวิทยา)). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

จารุณี ศิริพันธุ์. (2558). วาทกรรมเกี่ยวกับสารเสพติด : ปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.

จินตกานต์ สุธรรมดี. (2561). รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาจิตพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 1(20).

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2556). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดลชัย ฮะวังจู้ และดุสิตา พึ่งสำราญ. (2560). สถานการณ์การตีตราทางสังคมของผู้ใช้ยาเสพติด : กรณีศึกษาผู้รับการบำบัดสารเสพติดในโครงการบริการเมทาโดนอนชุมชน. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 47(3).

ทักษพล ธรรมรังสี. (2555). สุราไม่ใช่สินค้าธรรมดา. กรุงเทพ: บริษัท เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด.

นภาพรณี หะวานนท์. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยด้านสังคมศาสตร์.

- วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 5(2), 4-10.
- นราศักดิ์ ปานบุตร. (2554). การสร้างรัฐชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยความร่วมมือของ
แกนนำในชุมชนบ้านบ่อแปดร้อยเทศบาลต. าบลในเมือง อ.เภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย.
มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- นันทิชาติ สกลพงศ์. (2559). พลังสุขภาพจิตในผู้ติดยาเสพติดหญิง : การวิจัยแบบผสมวิธีพหุ
ระยะเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประสิทธิผลการรักษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มบูรณาการ
(ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ กรุงเทพฯ.
- นายภูมิอินทร์ สิงห์ชวาลา. (2553). "โครงการฆ่าเพื่อชาติ" : ประวัติศาสตร์ท่าที่ต่อยาเสพติดของรัฐ
ไทย จนถึงยุคแห่งการสร้างทรัพยากรมนุษย์และการฆ่ามนุษย์ที่ไม่เป็นทรัพยากร.
กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรนาท แสนสา. (2543). กระบวนการเข้าสู่การใช้ยาบ้าของนักเรียนวัยรุ่น. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
(พัฒนศึกษาศาสตร์)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บังอร ชวงทรัพย์. (2551). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการรักษาสุขภาพสิ่งแวดล้อมที่พัก
อาศัยในชุมชนแออัด : กรณีศึกษาชุมชนคลองเตย กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท (วท.ด.
(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)) -- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2551). บทบาทภาคประชาชนในการผ่าทางตันปัญหาชุมชนแออัด. วารสารร่วม
พฤษี, 26 (2), 36-67.
- เบญจพล กรอุไร. (2550). ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคลต่อการเพิ่มความสามารถในการฟื้น
พลังของผู้ติดยาเสพติด (วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยา)). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.
- ประธาน รัชตจำรุณ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแสวงหาสิ่งดีเน้นใจกับการติดแอม
เฟตามีนของวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สุขภาพจิต)). จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2559). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสารเสพติดด้วยพุทธธรรม. วารสาร
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 3(33).
- ปราโมทย์ จันทร. (2558). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานี
ตำรวจนครบาลบางโพพวง (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (อาชญาวิทยาและการ
บริหารงานยุติธรรม)). มหาวิทยาลัยรังสิต, กรุงเทพฯ.

- ปฤษฎางค์ ชนะวรรษ. (2549). เทคโนโลยีแห่งตัวตนในการยุติการพึ่งพายาเสพติด. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ปัทมา ทหารไทย. (2558). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการปรับตัวโดยใช้กระบวนการกลุ่มของวัยรุ่นหญิงที่ใช้สารเสพติด. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(2).
- ปิยวรรณ ทศนาญชลี. (2553). กระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำ : กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2538). สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน : แนวทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณภา เรื่องกิจ. (2554). ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันต่อการใช้สารแอมเฟตามีนของนักเรียนวัยรุ่นจังหวัดปทุมธานี : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมแบบไม่จับคู่ (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช)). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พัชชา วงศ์สุวรรณ. (2552). พฤติกรรมการเสพยาบ้าของวัยรุ่น : การศึกษารายกรณี. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2550). พัฒนาการมนุษย์ = *Human development* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรว ศิริศักดิ์ดาเกิง. (2558). ชีวิตมุสลิมใน "รั้งยาเสพติด": ความปกติที่ต้องต่อรองในชุมชนแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- มณฑา เก่งการพานิช. (2553). *Women: Tobacco Industry's Victims* หญิงไทยกำลังตกเป็นเหยื่อ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการไม่สูบบุหรี่.
- มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. (2557). ประสบการณ์ชุมชน ลด ละ เลิกเหล้า ลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์.
- รอชีตะห์ มะสะแม. (2554). การเฝ้าระวังยาเสพติดของผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดรักษาเสพติดจังหวัดปัตตานี. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รัตติยา บัวสอน. (2555). พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารปริทัศน์ 18 (2), 259-271

- เรื่องสิทธิ์ เนตรนวลใยและศิริวัฒน์ นิจเนตร. (2557). กระบวนการเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยาบ้าด้วยความสมัครใจของเยาวชนไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 19 (2 พฤษภาคม - สิงหาคม).
- วารสารณ์ มั่งคั่งและคณะ. (2559). ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่ง. *The Public Health Journal of Burapha University*, 11 No.2 July - December.
- วิชาญพาล สี่ไชยสมบัติ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคนให้พ้นจากยาเสพติดโดยใช้หลักพุทธธรรม. วารสารบัณฑิตพัฒนสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 131(121).
- วิโรจน์ สุ่มใหญ่. (2542). เฮอร์อีนมฤตยูขาว. ลพบุรี: สำนักพิมพ์ Home Sweet Home.
- วิโรจน์ อารีย์กุล. (2553). การดูแลสุขภาพและการให้คำแนะนำวัยรุ่น. วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า: กรุงเทพมหานคร.
- สายสุดา สุขแสง และเจตน์สุษฎฐ์ สังขพันธ์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2550). พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2552). แนวคิดการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2558-2560). สถานการณ์ยาเสพติดประจำปี 2558-2560.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักผังเมือง. (2548). โครงการบูรณาการแผนผังพัฒนาเขตเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ กลุ่มเจ้าพระยา. กรุงเทพมหานคร.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2554). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรธาดา สิงหาวาโน. (2559). ปัจจัยทำนายพลังด้านการเสพยาบ้าซ้ำของวัยรุ่นที่เสพยาบ้า. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 30 No. 1 January - April.
- สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐ์. (2551). กลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่น. กรุงเทพฯ ชัยเจริญ.

- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547). จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุไหวดี บุษลาด. (2558). ประสบการณ์ผู้ติดยาเสพติด 4x100 ของวัยรุ่น ในตำบลแห่งหนึ่งของจังหวัดกระบี่. พิษเนศวรสาร 11(2).
- อคิน รพีพัฒน์. (2542). ชุมชนแออัด : องค์ความรู้กับความจริง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- อนัส เจริญมิน, & ณรงค์ นิมิพิเศษ. (2557). รายงานฉบับสมบูรณ์ : ทศนคติและวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และแผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย (เพื่อการพัฒนา) (สสม.).
- อรรถ อัจฉา. (2543). ความยากจนในเมืองที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและเด็ก. *population and social studie*, 9(1).
- อัครเดช ลำพาย. (2556). การศึกษาเพื่อการสร้างสรรคภาพภูมิทัศน์ : ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร. (ศิลปะกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะสมัยใหม่). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- อาภาศิริ สุวรรณานนท์. (2556). การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2558). การศึกษากับวงจรแห่งความชั่วร้ายของชีวิตมนุษย์และสังคม. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2(2(4)).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวภณิการ์ เพชรเขียว
วัน เดือน ปี เกิด	21 ตุลาคม 2522
สถานที่เกิด	ตำบลเสวีียด อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต (สังคมวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	5/197 หมู่บ้านปริญญา ซอยแจ่มจันทร์ ถนนเกษตร-นวมินทร์ แขวงคลอง กุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร